ANKARA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZİ

DOĞAL KAYNAK YÖNETİMİ İÇİN KOLABORATİF PEYZAJ PLANLAMA: KARASU NEHRİ ÖRNEĞİ

Emel BAYLAN

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

ANKARA
2012

Her hakkı saklıdır

ÖZET

Doktora Tezi

DOĞAL KAYNAK YÖNETİMİ İÇİN KOLABORATİF PEYZAJ PLANLAMA;
KARASU NEHRİ ÖRNEĞİ

Emel BAYLAN

Ankara Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Nilgül KARADENİZ

Araştırma; su kaynakları yönetimi için peyzaj planlama sürecinde "kolaborasyonun" potansiyel rolü üzerinedir. Araştırmanın amacı; doğal kaynakların yönetimi sürecinde kullanılmak üzere, kolaboratif peyzaj planlama çerçevesi geliştirmek ve bu sürecin temel bileşenlerini belirlemektir. Bu çerçevede ilk olarak, Türkiye'de su kaynakları yönetiminin ve bu süreçte katılımcılığın kapsamı incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, Türkiye'de su kaynakları yönetiminde, geleneksel planlama yöntemlerini kullanan karar verme süreci hakimdir. Araştırma alanı örneğinde, bu sürecin yarattığı sorunların çözümüne yönelik öneriler geliştirmek üzere, Karasu Nehri ve yakın çevresinde peyzajın yapısı ile peyzajla kurulan ilişkiler incelenmiştir. Bu kapsamda araştırmada kullanılan temel analizler ve araçlar; sorun analizi, ilgi grubu analizi, peyzaj değerleri analizi, çatışma analizi ve mekansal bağlantı özellikleri ile ortak sorunları belirlemek amacıyla kullanılan anket formlarıdır.

Analizlerden elde edilen bulgulara göre araştırma alanında temel tehdit; Karasu Nehri ve ilişkili peyzaj sisteminin kalitesine yöneliktir. Karasu Nehri ve yakın çevresindeki peyzaja yönelik tehditlerin giderilmesi ve mevcut sorunların çözümü için araştırma; kolaboratif peyzaj planlama çerçevesini önermektedir. Önerilen çerçevede kolaboratif karar verme ve kollaboratif peyzaj planlamayı sağlayacak temel araçlar; ortak sorunların tanımlanması, yerel ilgi gruplarının mekansal aidiyet özellikleri, peyzaj değerleri ve çatışma alanlarına yönelik analizler olarak tespit edilmiştir. Peyzaj planlamada kolaborasyon sürecinin temel çıktılarından birinin; "ortak peyzaj kalite hedefleri" olduğu, sürecin temel ilkelerinin ise; diyalog, müzakere ve uzlaşma olduğu sonucuna varılmıştır.

Ağustos 2012, 195 sayfa

Anahtar Kelimeler: kolaborasyon, kolaboratif planlama, mekan aidiyeti, peyzaj değerleri, çatışma analizi, peyzaj kalite hedefleri, Karasu (Fırat) Nehri, su kaynakları.

ABSTRACT

Ph.D.Thesis

COLLABORATIVE LANDSCAPE PLANNING FOR
NATURAL RESOURCE MANAGEMENT; KARASU RIVER CASE

Emel BAYLAN

Ankara University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Landscape Architecture

Supervisor: Prof. Dr. Nilgül KARADENİZ

This research is on the potential role of "collaboration" in the landscape planning process for water resources management. The aim of the research is; to formulate the collaborative landscape planning framework and to determine the basic components of this process in use for natural resource management process. In this context, primarly, water resources management process and the concept of participation during this process in Turkey was examined. According to the findings, decision making process using traditional planning methods are dominant during the water resources management in Turkey. To develop proposals for overcoming the problems arising from this decision making process, landscape structure and relations with landscape is examined on the case of Karasu River and near surroundings in the context of the research. In this context, main analysis and tools used in the research are; problems analysis, stakeholder analysis, landscape values analysis, conflict analysis and questionaire forms for the determination of place attachment features and common problems in the case area.

According to the findings from analysis, in the case area the main threat is on the quality of the Karasu River and related landscape system. To overcome this threat and to resolve the current problems related with landscape quality on the case area, collaborative landscape planning framework is proposed in the research. In the context of the proposed framework; defining the common problems, place attachment features of stakeholders, landscape values and conflict area analysis are determined to be the main analysises and tools during the collaborative decision making ana collaborative landscape planning. As a result, "common landscape quality objectives" are one of the main outputs of collaborative landscape planning and, dialog, negotiation and consensus are appeared to be the basic principles of this process.

August 2012, 195 pages

Key Words: collaboration, collaborative planning, place attachment, landscape values, conflict analysis, landscape quality objectives, Karasu (Euphrates) River, water resources

TEŞEKKÜR

Uluslararası literatürde ve Türkiye'de neredeyse el değmemiş kolaboratif peyzaj planlama konusunu, yine neredeyse el değmemiş bir alan alan Karasu Nehri ve yakın çevresi örneğinde çalışmamı destekleyen ve teşvik eden, doktora ve diğer bilimsel çalışmalarım süresince her türlü katkı ve desteği sağlayarak bilimsel ve araştırmacı yönümün gelişmesini sağlayan, birlikte çalışmaktan ve kendisinin öğrencisi olmaktan gurur duyduğum, çok değerli danışmanım Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı öğretim üyesi Sayın Prof. Dr. Nilgül KARADENİZ'e şükranlarımı sunarım. Tezin başlangıç aşamasındaki yönlendirmeleri ile araştırma sürecine önemli katkılar sunan Prof.Dr. Diedrich BRUNS'a çok teşekkür ederim. Tez İzleme Komite Üyesi olarak farklı sorgulamaları ile katkıda bulunan Sayın Prof. Dr. Yalçın Memlük'e çok teşekkür ederim. Mesafeyi engel olarak görmeden tez çalışması sürecindeki tüm toplantılara ve arazi çalışmasına katılarak, katkı ve desteğini esirgemeyerek, araştırmamı yönlendiren Sayın Doç. Dr. Nilgün GÖRER TAMER'e çok teşekkür ederim.

Tez çalışmasının başlangıç aşamasından sonuna kadar her türlü konuda büyük yardımlarını gördüğüm Erzincan Valiliği'ne, tüm çalışanlarına ve arazi çalışmaları esnasında hem misafirperverliği hem de bilgi, belge ve lojistik açıdan desteğini ve arkadaşlığını esirgemeyen İl Planlama Müdürü Engin USTAOĞLU'na şükranlarımı sunarım. Araştıma alanı ile ilgili verilerin temininde yardımlarını esirgemeyen mülga Çevre ve Orman Bakanlığı çalışanlarından Müdür Yrd. Fehmi ÜNALAN'a, biyolog Can AKDEMİR'e ve adlarını yazamadığım tüm Çevre İl Müdürlüğü çalışanlarına ve araştırma alanında yaşayan; tarlasında, evinde, işyerinde ve bulunduğu her koşul ve durumda zaman ayırarak anketleri cevaplandıran, toplantılara katılan ve dostluklarını sunan tüm Erzincanlılara, belediye başkanları, kooperatif başkanları ve muhtarlara en derin saygı ve teşekkürlerimi sunarım. Araştırmada gerekli verilerin ve belgelerin temini ile arazi çalışmalarımda katkılarını esirgemen esirgemeyen Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdür Yardımcısı Sabri KİRİŞ'e, Alan Yönetimi Şube Müdür Vekili Dr. Nihan YENİLMEZ ARPA'ya çok tesekkür ederim.

"*Kolaboratif Peyzaj Planlama Kapsamında Su Kaynakları Yönetimi ve Peyzaj Kalite Hedeflerinin Belirlenmesi: Karasu Nehri (Yukarı Fırat Havzası-Erzincan*)" konulu 110Y285 numaralı araştırma projesi kapsamında tezimi destekleyen TÜBİTAK ÇAYDAG grubuna da ayrıca teşekkürlerimi sunarım. Proje kapsamındaki çalışmaları ile araştırmaya katkı veren proje bursiyerleri peyzaj mimarı Ege KASKA'ya ve Arş. Gör. Faruk SARUHAN'a çok teşekkür ederim. Araştırmanın anketlerinin değerlendirilmesinde yardımcı olan A.Ü.Z.F Tarım Ekonomisi Bölümü araştırma görevlilerinden Dr. Özdal KÖKSAL'a çok teşekkür ederim. Doktora çalışmam süresince arkadaşlığını ve dostluğu esirgemeyen, tez yazım sürecinde önemli yardımını gördüğüm değerli çalışma arkadaşım Arş.Gör. Volkan MÜFTÜOĞLU'na çok teşekkür ederim. Yine tez yazım sürecinde, arazi çalışmalarımda ve analizlerde desteğini esirgemeyen peyzaj mimarı Ahmet Ercan ÖZDİL'e, yüksek peyzaj mimarı Semiha Demirbaş ÇAĞLAYAN'e ve hidrojeolog A. Serkan GÜNER'e çok teşekkür ederim.

Doktora öğrenimim ve tez çalışmam boyunca her koşulda desteklerini esirgemeyen, bu uzun ve zor süreci benimle birlikte yaşayan annem Aynur BAYLAN'a, babam Ali BAYLAN'a ve kardeşlerim Hatice BAYLAN ve Umut Cemal BAYLAN'a en içten şükranlarımı sunarım.

Ayrıca, her gördüğümde ve düşündüğümde beni motive eden, doğaya beni bir kez daha hayran bırakan, "Fırat'a" ve Munzur'a şükranlarımı sunarım.

Emel BAYLAN
Ankara, Ağustos 2012

İÇİNDEKİLER

ÖZET i
ABSTRACT ii
TEŞEKKÜR iii
KISALTMALAR DİZİNİ vii
ŞEKİLLER DİZİNİ viii
ÇİZELGELER DİZİNİ xi
1. GİRİŞ 1
2. KURAMSAL TEMELLER 10
2.1 Kolaborasyon ve İlişkili Süreçler 10
2.2 Planlama ve Doğal Kaynak Yönetiminde Kolaborasyon 14
2.2.1 Fiziksel planlama ve kolaborasyon 14
2.3 Doğal kaynakların kolaboratif yönetimi 20
2.3.1 Kolaborasyon modelleri 22
2.3.2 Kolaborasyon sürecinin başarısı için temel koşullar, sürecin katkıda bulunduğu konular ve kolaborasyon karşısındaki engeller 28
2.4 Su kaynakları yönetiminde kolaborasyon 30
2.5 Peyzaj planlama ve kolaborasyon 35
3. MATERYAL ve YÖNTEM 47
3.1 Materyal 47
3.1.1 Araştırma alanı 47
3.1.2 İklim özellikleri 49
3.1.3 Topoğrafik yapı 49
3.1.4 Hidrolojik yapı 52
3.1.5 Arazi örtüsü birimleri 55
3.1.6 Bitki örtüsü 56
3.1.7 Nüfus 60
3.1.8 Sosyo-kültürel özellikler ve ekonomik yapı 61
3.1.9 Alanda yapılması planlanan çalışmalar 61
3.2 Yöntem 65
3.2.1 Peyzaj yapısının analizi (Analiz I) 67
3.2.2 Peyzajla kurulan ilişkiler ve peyzajı biçimlendirmede etkili kültürel süreçlerin analizi (Analiz II) 67
3.2.4 I ve II. aşamadaki analizlerin değerlendirilmesi (Tanı-Teşhis: Sorun Belirleme) 77

3.2.4 Tahmin (yön belirleme)……80
4. ARAŞTIRMA BULGULARI 81
4.1 Türkiye'de Su Kaynakları Yönetimi'nde Katılımcılık 81
4.1.1 Türkiye'de su kaynakları yönetimine politika düzeyinde katılım 81
4.1.2 Türkiye'de su kaynakları yönetimine örgütsel düzeyde katılım 87
4.2 Araştırma Alanında Yer Alan Peyzaj Karakter Alanları 89
4.3 Karasu ve Yakın Çevresinde Kolaborasyon Süreci İçin Gerekli Ön Bileşenler 105
4.3.1 Temel sorunlar 105
4.3.2 Mevcut ağlar, aracı ve liderlik durumu 107
4.3.3 Ortak Vizyon 107
4.4 Karasu Nehri ve Yakın Çevresinde Kolaborasyon Sürecinde Ele Alınacak Sorunlar ve Sürece Yardımcı Bileşenler 108
4.4.1 İlgi grupları 108
4.4.2 İlgi gruplarının kolaborasyondaki rolleri 110
4.4.3 Yerel ilgi gruplarının mekansal bağlantı özellikleri: mekan aidiyetine ilişkin özellikler 110
4.4.4 Su kaynaklarına ilişkin ortak sorunlar 117
4.4.5 Peyzaj değerleri 121
4.4.6 Çatışma konuları ve çatışan sektörler 147
4.5 Karasu Nehri ve Yakın Çevresinde Kolaborasyon Sürecinde Yön Belirleme 153
4.5.1 Peyzaj karakter alanlarına yönelik peyzaj kalite hedefleri 155
5. TARTIŞMA ve SONUÇ 158
KAYNAKLAR 170
EKLER 180
EK 1 Mekan aidiyeti özelliklerinin belirlenmesinde kullanılan anket formu 180
EK 2 Peyzaj kalite hedeflerin belirlenmesinde kullanılan anket formu 181
EK 3 Su kaynakları yönetimi ile ilgili kurumların ilgili mevzuata göre görev ve sorumluklarının kapsamı 183
ÖZGEÇMİŞ……193

KISALTMALAR DİZİNİ

APS	Avrupa Peyzaj Sözleşmesi
ÇED	Çevresel Etki Değerlendirmesi
DSİ	Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
EIEI	Elektrik İşleri Etüt İdaresi
FAO	Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi
HES	Hidro-elektrik Santral
ISKI	Istanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi
KHGM	Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KPP	Kolaboratif Peyzaj Planlama
KSY	Kolaboratif Su Kaynakları Yönetimi
PD	Peyzaj Değeri
PD*ort*	Peyzaj Değeri Ortalaması
PKA	Peyzaj Karakter Alanı
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
SÇD	Su Çerçeve Direktifi
TMMOB	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TSE	Türk Standartları Enstitüsü
TÜSKOOPBİR	Türkiye Sulama Kooperatifleri Merkez Birliği
TZOB	Türkiye Ziraat Odaları Birliği

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1 Rasyonel kapsamlı ve iletişimsel eyleme dayalı dönemde ilgi grupları arasındaki bilgi akışı 18
Şekil 2.2 Katılım spektrumu 18
Şekil 2.3 Kolaboratif planlama sürecinin temel koşulları, sonuç ve çıktıları. 20
Şekil 2.4 Kolaboratif doğal kaynak yönetiminin temel aşamaları 26
Şekil 2.5 Kolaboratif su havzası yönetimini etkileyen faktörler ve bu faktörler arasındaki ilişkiler 32
Şekil 2.6 Peyzaj planlama süreci 39
Şekil 2.7 Peyzaj planlama ve kolaboratif doğal kaynak yönetimi arasındaki paralellikler 40
Şekil 3.1 Araştırma alanının konumu 48
Şekil 3.2 Araştırma alanının topoğrafik haritası 50
Şekil 3.3 Erzincan Ovası ve yakın çevresinde yükseklik grupları 51
Şekil 3.4 Araştırma alanına ait hidrolojik harita 54
Şekil 3.5 Araştırma alanına ait mevcut arazi örtüsü birimleri 57
Şekil 3.6 Araştırma alanı sınırları içinde açılması planlanan maden, kum ve çakıl ocaklarının konumları 62
Şekil 3.7 Yapımı planlanan hidro-elektrik santral (HES) projeleri 64
Şekil 3.8 Araştırmanın akış şeması 65
Şekil 3.9 Araştırmanın yöntemi ve yöntemde izlenen aşamalar 66
Şekil 3.10 Araştırma alanında peyzajla kurulan ilişkileri ve peyzajı biçimlendirmede etkili kültürel süreçleri belirlemeye yönelik analizler 68
Şekil 3.11 Etki/güç ve önemli/ilgi düzeyine göre birlikte çalışma sürecinde ilgi gruplarına yönelik izlenen katılım stratejileri 70
Şekil 3.12 Peyzaj değerleri analizi ve haritalamasının kapsamı ve adımları 75
Şekil 3.13 Peyzaj değerleri haritalaması ve puanlamasına örnek 76
Şekil 3.14 Araştırma yönteminin ikinci aşaması ve kapsamı 76
Şekil 3.15 Çatışma haritalaması ve analizinde kullanılan temel semboller 76
Şekil 4.1 Araştırma alanındaki peyzaj karakter alanları 90
Şekil 4.2 Araştırma alanındaki PKA'ların doğu yönünden görünümü 91

Şekil 4.3 Araştırma alanındaki PKA'ların güney-batı bölümünden görünümü ve Kemah Boğazı 91
Şekil 4.4 Araştırma alanındaki "Yamaçlar ve dağ eteği PKA'nın" kuzey bölümüne ait görüntüler 93
Şekil 4.5 Araştırma alanındaki "Yamaçlar ve dağ eteği PKA'nın" güney bölümüne ait görüntüler 94
Şekil 4.6 Erzincan Ovası tarım alanları ve kırsal yerleşimler PKA'dan görüntüler 97
Şekil 4.7 Akarsular-Sulak Alan PKA'yı oluşturan Karasu Nehri ve çevresindeki sulak alana ait görüntüler 100
Şekil 4.8 Akarsular-Sulak Alan PKA'yı oluşturan Karasu Nehri, Çardaklı ve Vasgirt Dereleri ile Kemah Boğazı'na ait görüntüler 102
Şekil 4.9 Kentsel PKA'dan görüntüler 104
Şekil 4.10 Karasu Nehri ve yakın çevresinin peyzaj kalitesi ile ilişkili sorunların belirlenmesine yönelik çalışmanın ilk bulguları 106
Şekil 4.11 İlgi gruplarının araştırma alanındaki su kaynakları ile ilişkileri güç, etki, etkilenme ve ilgi durumu 111
Şekil 4.12 Karasu ve yakın çevresinin planlanması ve yönetimi sürecinde olası kolaborasyon grubu ve bu grubun izleyeceği birlikte çalışma stratejisi ... 111
Şekil 4.13 Araştırma alanındaki deneklerin mekansal kimlik duygulsunun düzeyi 112
Şekil 4.14 Araştırma alanındaki mekansal mekansal kimliközelliğinin PKA'lara göre durumu 113
Şekil 4.15 Araştırma alanındaki deneklerin mekansal bağlılık duygularının düzeyi 115
Şekil 4.16 Mekana bağlılık özelliklerinin PKA'lara göre düzeyi 116
Şekil 4.17 Araştırma alanında peyzajın kalitesini tehdit eden sorunların önem ve öncelik düzeyi 118
Şekil 4.18 Araştırma alanındaki PKAlarda peyzaj özelliklerine karşı olası tehditlerin ve sorunların önem ve öncelik düzeyi 119
Şekil 4.19 Araştırma alanındaki ortak sorunlar 120
Şekil 4.20 Araştırma alanında ilgi grupları tarafından biyolojik çeşitlilik açısından değer verilen alanlar 122

Şekil 4.21 Araştırma alanında ilgi grupları tarafından ekonomik açısından değer verilen alanlar 124
Şekil 4.22 Araştırma alanında ilgi grupları tarafından estetik/manzara açısından değer verilen alanlar 126
Şekil 4.23 Araştırma alanında ilgi grupları tarafından gelecek nesiller için de önemli özellikler açısından değer verilen alanlar 127
Şekil 4.24 Araştırma alanında ilgi grupları tarafından içsel (var olma) yönden değer verilen alanlar 129
Şekil 4.25 Araştırma alanında ilgi grupları tarafından miras özellikleri açısından değer verilen alanlar 131
Şekil 4.26 Araştırma alanında ilgi grupları tarafından öğretici özellikleri açısından değer verilen alanlar 132
Şekil 4.27 Araştırma alanında ilgi grupları tarafından rekreasyonel özellikleri açısından değer verilen alanlar 134
Şekil 4.28 Araştırma alanında ilgi grupları tarafından ruhsal ve manevi özellikleri açısından değer verilen alanlar 136
Şekil 4.29 Araştırma alanında ilgi grupları tarafından terapatik (iyileştirici) özellikleri açısından değer verilen alanlar 138
Şekil 4.30 Araştırma alanında ilgi grupları tarafından yaban yaşamı özellikleri açısından değer verilen alanlar 139
Şekil 4.31 Araştırma alanında ilgi grupları tarafından yaşam sürdürülebilirliği özellikleri açısından değer verilen alanlar 141
Şekil 4.32 Araştırma alanında ilgi grupları için özel önemi/değeri olan alanlar 143
Şekil 4.33 Araştırma alanındaki PKA'lar için öne çıkan peyzaj değerleri ve konumları 145
Şekil 4.34 İlgi gruplarından ortalamanın üstünde puan alan peyzaj değerleri ve sıcak noktalar 149
Şekil 4 .35 Araştırma alanında ilgi gruplarının çıkarlarının çatıştığı konular ve alanlar 152
Şekil 4 .36 Araştırma alanının kolaboratif planlama süreci için tanımlanan genel hedef ve ortak amaçlar 154
Şekil 5.1 Kolaboratif peyzaj planlama süreci 162

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1 Koordinasyon, kooperasyon ve kolaborasyon arasındaki temel farklılıklar 13
Çizelge 2.2 Doğal kaynak yönetiminde kolaborasyon modelleri 23
Çizelge 2.3 Su kaynakları yönetiminde farklı düzeylerdeki kolaborasyon sürecinde yer alan ilgi grupları ve değişim yaklaşımı 34
Çizelge 2.4 Yönlendirici ilgi gruplarına göre su kaynakları yönetiminde kolaborasyon çıktıları ve kazanımlar 34
Çizelge 3.1 Araştırma kapsamında kullanılan materyal ve veri kaynağı 47
Çizelge 3.2 Araştırma alanındaki akarsular ve debileri 53
Çizelge 3.3 Araştırma alanı sınırları içinde yer alan köyler ve nüfus bilgileri 60
Çizelge 3.4 Araştırma alanında ve Karasu Nehri üzerinde bulunan veya yapılması planlanan HES projeleri. 63
Çizelge 4.1 Su kaynakları yönetiminde yer alan kurum/kuruluşların rol ve sorumluluk alanları 86
Çizelge 4.2 IX. Kalkınma Planı'nda su kaynaklarının yönetimi ve bu süreçteki birlikte çalışma biçimi konusu ile ilişkili hedefler ve amaçlar 86
Çizelge 4.3 Araştırma alanı ve konusu kapsamına giren yerel ilgi gruplarının listesi 108
Çizelge 4.4 İlgi grupları ve ilişkili oldukları sektörler/alanlar 109
Çizelge 4.5 Araştırma alanındaki çatışma konusu ve çatışma durumunun özellikleri 150

1. GİRİŞ

Doğal kaynakların, 20. yüzyılın başlarından 1970'li yıllara kadar bilim ve verimliliğin değerden öncelikli olduğu, "teknosentrik faydacılık"ı temel alan, rasyonel kapsamlı yaklaşım ile yönetildiği görülmektedir. Bu dönemde doğal kaynakların kullanımına ve yönetimine ilişkin politika, program, plan ve ilgili karar üretme süreçleri, kamu kurumları tarafından görevlendirilen ve kamu yararını temsil ettikleri kabul edilen plancılar, uzmanlar, bilim adamları ve bürokratlar tarafından yönlendirilmiştir. Rasyonel kapsamlı planlama ve yönetim çalışmaları; mali kaynakların ve zamanın sınırsız, kararları destekleyecek tüm verilerin ulaşılabilir, sonuçların tahmin edilebilir ve planlanabilir olduğu kabulü ile yürütülmüştür. Taraf olmayı önlemek üzere kurumsal karar üretme süreçleri kullanılmıştır. Veriler, uzmanlar tarafından elde edilmediğinde ve kamuya uzmanlar tarafından aktarılmadığında güvenilir olmadıkları kabul edilmiştir. Bundan dolayı, halkın katılımı genellikle kaotik ve gereksiz olarak görülmüştür. Bu bağlamda kapsamlı rasyonel doğal kaynak planlaması ve yönetimi; belirlenmiş hedeflerin gerçekleştirilmesinde uzmanların yer almasının, iyi ve etkin bir yönetim sağlayacağı inancını temel almaktadır. Karar verme ve bilgi paylaşımının, uzmanlardan yerel halka doğru olduğu bu süreçte, yukarıdan-aşağı yönetim biçiminin hakim olduğu görülmektedir (Hudson 1979, Lachapelle vd. 2003, Peterson vd. 2003).

Gittikçe karmaşıklaşan toplumsal ve siyasal koşullar karşısında, rasyonel kapsamlı geleneksel planlama ve yönetim biçiminin yetersiz kaldığı, doğal kaynak planlaması ve yönetiminde, ilgi grupları arasındaki anlaşmazlıkların attığı, öngörülen çevresel, toplumsal ve ekonomik hedeflerin gerçekleştirilmesinde başarısızlıklar yaşandığı görülmüştür. İlgi grupları arasında yaşanan anlaşmazlıklara parlamento, mahkemeler veya protestolar yoluyla çözüm arayışlarının artması, yöneticileri bir yönetim çıkmazları ile karşı karşıya getirmiştir (Selin ve Chavez 1995, Wondolleck ve Yafee 2000).

Konu ile ilgili farklı disiplinlerdeki pek çok araştırmacı, rasyonel kapsamlı, geleneksel planlama ve yönetim modelleriyle ilgili memnuniyetsizliklerini açıklamakta ve doğal kaynak yönetiminin geliştirilmesine yönelik önerilerde bulunmaktadır. Bu öneriler ve

geçmiş deneyimler çerçevesinde, doğal kaynak yönetimi söylemleri, politikaları ve uygulamalarında bir geçiş süreci yaşanmaktadır. Bu süreçteki yenilikçi yöntemler ve uygulamalar incelendiğinde, doğal kaynakların planlanması ve yönetimine ilişkin karar üretme sürecinde değişimin olduğu görülmektedir. Bu değişimin en önemli aşamalarından biri; yöneticilerin, plancıların, bilim adamlarının, uzmanların ve bürokratların, planlama ve yönetim sürecinin aktörlerinden sadece biri olduğunun kabul edilmesidir. Bu bağlamda, geleneksel planlama ve doğal kaynak yönetimi yaklaşımında yaşanan sorunların çözümüne yönelik çalışmalarda, toplumdaki sektörlerin geleceğini; devletin ve uzmanların yalnız başına belirleyemeyeceği konusunda giderek artan bir farkındalık gelişmeye başlamıştır. Bu farkındalık ve kazanılan deneyimler, fiziksel planlama ve doğal kaynak planlamasında, plancıların rollerinde ve sorumluluklarında da değişimi beraberinde getirmiştir. Gray (1989)'da belirtildiğine göre, plancılar ve yöneticiler, geleneksel çevre yönetimindeki uzman görüşü rolünden, yeni düzendeki, arabulucu, çözümleyici ya da aracı olarak yetkinlendirilme rolüne geçmek için yeni becerilere ihtiyaç duymaktadırlar (Wondolleck ve Yaffee 2000).

Plancı ve bölgesel kalkınma profesörü olan Friedmann (1993) tarafından belirtildiğine göre, plancı ve plana konu olanlar arasında iyi bir diyalog kurulursa ve sorunların etkileri yerine, sorunların nedenleri ortadan kaldırılmaya çalışılırsa planlama, doğal olarak, toplumsal ihtiyaçlara ve sorunlara cevap verebilen bir sürece dönüşebilecektir. Bu yaklaşım, pek çok araştırmacı tarafından sosyolog ve siyaset bilimci Habermass'ın iletişimsel eylem teorisi ile ilişkilendirilmiştir. Buna göre, iletişim sadece "plan" üzerinden ve "planlama" aşaması bittiğinde olmamalıdır; planlama, plancı ve diğer tüm tarafların, planlama sürecinin başlangıcından, tamamlanması aşamasına kadar birbirleriyle diyalog ve paylaşım halinde olduğu bir süreç olmalıdır. Friedmann, plancıların, iletişime dayalı etkileşimsel yaklaşım kullanarak, bilginin birçok türünü eylemle ilişkilendirmede kolaylaştırıcı rol oynaması gerektiğini savunmuştur (Cesteros 1999, Selin ve Chavez 1995, Stiftel 2000, Wondolleck ve Yaffee 2000). Planlama sürecinde bu yaklaşımın gündeme gelmesi, karar verme süreçlerine ilgi gruplarının katılım aşamasında ve biçiminde de değişimi gerekli kılmıştır. Bu bağlamda, doğal kaynak yönetiminde yaşanan sorunların geleneksel planlama ve yönetim biçimiyle çözülemediğinin kabul edilmesi ve ilgi gruplarının karar verme sürecine katılımı ile

ilgili yeni yaklaşımlar, kolaboratif süreçleri gündeme getirmiştir. Kaynak yönetimi ile ilgili kurumların, kaynaklara ilişkin karar verme süreci üzerinde tamamıyla yurttaş kontrolüne nadiren izin vermesine rağmen, kararların, etkilenen tarafların fikir birliği ile alındığı kolaboratif karar üretmeye yönelik bir eğilim vardır (Moore ve Koontz 2003).

Farklı bakış açılarını ve tarafları, ortak bir karar üretme sürecinde bir araya getiren kolaboratif yaklaşımlar ve süreçler, farklı ölçeklerde ve alanlarda giderek yaygınlaşmaktadır. Kamu kurumları, topluluk liderleri, ilgi grupları ve yurttaşlar, koruma, toplum kalkınması ve doğal kaynak politikası ile ilişkili pek çok soruna çözüm bulmak için kolaborasyonu denemektedir. Fiziksel planlama ve doğal kaynak yönetimi sürecine ilgi gruplarının aktif katılımının, tüm tarafların tatmin olmasını ve başarılı sonuçların elde edilmesini kolaylaştırdığı belirtilmektedir (Cestero 1999, Koontz 2003). Doğal kaynakların yönetiminde kolaboratif süreçlerin ve ortamların oluşturulması, hükümetler tarafından teşvik edildiği gibi, kar amacı gütmeyen sivil kurumlar tarafından ya da yerelde yurttaşların kendi girişimleri ile mümkün olabilmektedir (Moore ve Koontz 2003).

Bu bağlamda, doğal kaynak yönetiminde kolaboratif planlamanın hem uygulamacılar hem de bilim adamları tarafından artan bir biçimde tercih edilen ve üzerinde çalışılan bir konu olduğu görülmektedir. Kolaboratif doğal kaynak yönetimi örneklerinin en çok görüldüğü ülke Amerika Birleşik Devletleri olmakla birlikte, Avustralya, Kanada, İngiltere, Hollanda, güneydoğu Asya ve dünyanın diğer bölgelerinde de doğal kaynak yönetiminde kolaboratif uygulamalar yer almaya başlamıştır (Meadowcroft 1999, Leach ve Pelkey 2001, Koehler ve Koontz 2008). Bu kapsamdaki kolaboratif süreçlerin en önemli faktörü; aktif katılımdır ve yerel ilgi grupları, bu sürecin temel katılımcıları olarak kabul edilmektedir (Koontz 2003).

Doğal kaynak yönetiminde farklı ilgi gruplarının çıkarlarının söz konusu olduğu; yönetimin karmaşıklaştığı ve bu nedenle de kolaboratif süreçlere ihtiyaç duyulan alanlardan biri de su kaynakları yönetimidir. Su kaynaklarına yönelik taleplerin ve buna bağlı olarak tarafların çeşitliliği; farklı ilgi gruplarını, çıkarlarına bağlı olarak karşı

karşıya getirmektedir. Su, tüm canlılar için yaşamsaldır. Bundan dolayı, yeterli miktar ve kalitede su ihtiyacının karşılanması, canlıların yaşam kalitesi ve insan topluluklarının gelişimi için temel bileşenlerden biridir. Nüfus artışı, sanayi, tarımsal faaliyetler ile toplumların su kaynaklarına yönelik artan talepleri, su kaynakları üzerindeki baskıyı ve ilişkili sorunları her geçen gün artırmaktadır. Bu durum, canlı yaşamı için vazgeçilmez olan su kaynakları yönetiminin önemini belirginleştirmektedir. En ilkel topluluklardan bu yana çok değerli olan bu kaynağın kullanımı, toplumlar arasında anlaşmazlıklara hatta savaşlara yol açmış, yeterli miktarda ve nitelikte su kaynağına erişemeyen çoğu uygarlık ya daha uygun yerlere göç etmiş ya da yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Günümüzde, bilim ve teknolojideki ilerleme ve gelişmelere rağmen, çoğu zaman da gelişmenin biçimine bağlı olarak, su kaynakları konusundaki anlaşmazlıklar devam etmektedir. Bu anlaşmazlıklar, gerek toplum gerekse ülkeler arasında çözümü zor problemlere yol açmaktadır (Meriç 2004).

Bu çerçevede, kolaboratif doğal kaynak yönetimi çalışmalarının yoğunluk kazandığı alanlardan biri su kaynakları ve su havzası yönetimi olmuştur (Koehler ve Koontz 2008). İncelenen örneklerdeki kolaboratif su havzası yönetimi uygulamaları, su ve arazi ile ilgili konuları bir arada ele alabilmek için, yerel koşullara ve sorunlara bağlı yönetim stratejileri geliştirmek amacıyla, hem özel hem de kamu sektöründen çok sayıda ilgi grubunu biraraya getirmeye çalışmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde kolaboratif havza grupları uzun bir süredir mevcuttur. Bu ülkede, devletin ve yerel yönetimlerin doğal kaynak yönetiminde kolaborasyonu teşvik etmesi, kolaboratif ortaklıkların sayısını artırmıştır. Kolaborasyonu teşvik eden yasaların, ülkedeki su kaynaklarının kalitesi ile ilişkili olması, su kaynakları ile ilişkili kolaboratif çabaların çoğunun su kalitesinin iyileştirilmesine yönelik olmasına neden olmuştur (Moore ve Koontz 2003).

Su kaynakları, karmaşık ilişkilerin söz konusu olduğu, su havzasının temel öğelerinden biridir. Bu karmaşık sistemde, pek çok ilgi grubu ve bu grupların farklı ihtiyaçları ile farklı hedefleri söz konusudur. Su kaynakları yönetiminde; havzaların doğal ve kültürel peyzaj bileşenlerinin yanı sıra, farklı ilgi gruplarının peyzajla ilişkilerinin, peyzaja yükledikleri değerlerin ve peyzajdan beklentilerinin bütünleşik bir bakış açısı ile ele alınmadığı durumlarda, geri dönüşü olmayan sorunlarla karşılaşılmaktadır. Bu sorunlar

su kaynakları yönetiminde çözümü zor anlaşmazlıkların yaşanmasına neden olmaktadır. Bu sorunların ve anlaşmazlıkların çözümünde, ilgili taraflarla bilginin paylaşılmadığı ve ayrıca planlama ve karar süreçlerinde ilgili tarafların aktif katılımına yer vermeyen yaklaşımların yetersiz kaldığı ve bu durumun uzun dönemde peyzajların yaşanabilirliğini tehdit ettiği görülmüştür.

Son yıllarda Türkiye'de, su kaynaklarının kullanımı ve yönetimi ile ilişkili olarak çeşitli ilgi grupları arasındaki anlaşmazlıklar pek çok farklı ortamda dile getirilmekte, mevcut uygulamalara karşı yerel düzeyde eylemler düzenlenmekte ve yasal süreçler başlatılmaktadır. Bu bağlamda mevcut yönetim biçimi, ülkenin pek çok bölgesinde, su kaynakları yakınında yaşayan, yaşamının devamlılığı bu kaynakların varlığına ve kalitesine bağlı olan yöre insanını, merkezi yönetim, yerel yönetim ve özel sektör ile karşı karşıya getirmiştir. Bu durum, su kaynaklarının bir havza sistemi içinde yer aldığının ve bu sistemde, doğal ve kültürel peyzaj bileşenlerinin etkileşim içinde olduğu karmaşık süreçlerin göz ardı edilmesinin ve bu süreçlerin sağlıklı devamlılığın temel araçlarından bir olan peyzaj planlamanın etkin bir biçimde kullanılmamasının bir sonucudur.

Luz (2000) ve Oliveira ve Dineboska (2004)'ya göre, peyzaj planlama ve yönetimi çalışmalarında merkezi yönetim ve uzmanlar tarafından yönlendirilen; yöre halkının katılımını ve peyzajla ilişkilerini gözardı eden, sadece bio-fiziksel öğeleri temel alan analiz ve değerlendirmelerin ağırlıkta olduğu süreçler söz konusudur. Toprak, iklim, su, fauna ve biotoplar hakkında detaylı bilgiler toplanmasına rağmen, yöre halkının ve diğer yerel ilgi gruplarının sosyo-kültürel-ekonomik özelliklerinin, peyzajla ilişkilerinin, peyzajla kurdukları bağların ve peyzaja yükledikleri değerlerin analizine yeterince önem verilmemektedir. Planlama ekiplerinde, doğal bilimlerle uğraşan pek çok bilim insanı, "sıradan insanları" sürece dahil etme konusunda isteksiz davranmaktadır. Bu durum, bio-fiziksel ve sosyo –kültürel bileşenleri ile bir bütün ve karmaşık bir sistem olan su havzalarının yönetimi sürecinde, peyzajın parçacıl ve halkın beklentilerini ve ihtiyaçlarını ihmal eden bir biçimde ele alınmasına neden olmaktadır. Böylesi bir süreç, su kaynakları ile ilgili yapılan çalışmalarda ilgili gruplarını karşı karşıya getirmektedir.

Bu durum doğal kaynak yönetimi, peyzaj planlama ve yönetimi çalışmalarında; demokratikleşme; meşruiyet; bilgi paylaşımı; anlaşmazlıklarla mücadele; farklılıklar ve toplumsal adalet konularında sorunların yaşanmasına yol açmaktadır.

İnsanlarla peyzaja dair iletişim kurmak ve yaşadıkları alanla ilgili onların bakış açılarına, ihtiyaçlarına ve beklentilerine yönetim çalışmalarında yer vermek isteniyorsa peyzaj değerleri üzerinde durmanın öncelikli konulardan biri olduğu belirtilmektedir (Oliveira ve Dineboska 2004). İnsanların peyzaja yükledikleri değerlerin anlaşılmasına ve tanımlanmasına ihtiyaç duyulduğu, uygun arazi kullanımı ve yönetimi amacıyla karar üretme sürecinin önemli bir bileşeni olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Doğal kaynak yönetiminde, peyzajın nesnel olarak ölçülebilen ekolojik kalitesi gibi peyzaja yüklenen değerlerin de dikkate alınmasının gerekli olduğu belirtilmektedir (Zhu vd. 2010). Buggey ve Mitchell (2003)'e göre, peyzaja ait ekolojik, sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerin ve değerlerin bütünleşik bir yaklaşımla ele alınması gerekliliği dikkate alındığında, kolaboratif ve esnek farklı yönetim süreçleri gündeme gelmektedir. Bu bağlamda, doğal kaynaklar, peyzaj ve toplum arasındaki ilişki ve aynı zamanda ulusal ve yerel çıkarlar, sivil toplum örgütlerini, arazi sahiplerini ve yöre halkını, idarenin farklı düzeylerdeki birimlerini bir araya getiren, pek çok ortak yönetim stratejisinin geliştirilmesini gerekli kılmaktadır (Rössler 2003).

Peyzaj değerlerinin karar üretme süreçlerinde ve bu süreçlere halkın katılımı konuları politika ve yasal çerçevede yer bulmasına rağmen, uygulamaya yönelik ve belirtilen hedeflere ulaşılmasını sağlayacak metodolojik araçlar konusunda bilgi eksikliği yaşandığını gözlenmektedir (Stephenson 2008).

Bu karmaşık ve çok taraflı sistem, su kaynakları yönetiminde tüm ilgi gruplarının birlikte çalışmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Bu bağlamda, doğal ve kültürel peyzaj bileşenleri ile farklı peyzaj değerlerini ve beklentilerini birlikte ele alan ve bu süreçte farklı ilgi gruplarının aktif katılımına olanak verdiği gibi fikir birliğine varmalarını ve sorumluluk almalarını da sağlayan yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu kapsamdaki yaklaşımlara ve uygulama duyulan ihtiyaç ve gereklilik, AB Su Çerçeve Direktifi (SÇD) ve Avrupa Peyzaj Sözleşmesi (APS)'de vurgulanmaktadır. SÇD, su kaynakları yönetiminin planlama aşamasında aktif ilgi grubu katılımını öngörmektedir (Yıldız ve Dişbudak 2006). Bu kapsamda, SÇD'nin ulusal, bölgesel ve yerel ölçekteki ulusal ve uluslar arası uygulamalarında aktif ilgi grubu katılımını sağlayacak, yöntem ve araçlara ihtiyaç duyulmaktadır. APS'nin peyzaj tanımında yer alan, "*insanın algıladığı biçimiyle*" ifadesi, peyzajla ilgili çalışmalara sadece teknokratların ya da bürokratların değil, tüm ilgili grupların görüşlerinin dahil edilmesini gerektiğini ifade etmektedir (Jones ve Stenseke 2011).

Kolaboratif yaklaşımlar bu anlamda öne çıkmaktadır. Belirtilen eksikliklerin ve sorunların giderilmesi için ilgili tüm tarafların aktif katılımına dayalı kolaboratif peyzaj planlama yaklaşımı ve bu yaklaşımın uygulanması için düzenleyici bir çerçeveye ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu kapsamda tez, peyzaj planlama ve yönetiminde "kolaborasyonun" potansiyel rolünü su kaynakları örneğinde ele alarak değerlendirmektedir. Elde edilecek bulgular ve sonuçlar ile tez,

- su kaynakları örneğinde doğal kaynakların etkin yönetimi ile ilgili araştırma ve uygulamalara,
- farklı ölçeklerde peyzaj yönetimi ve planlama sürecindeki katılımcılık yöntemlerinin geliştirilmesine

katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Bu çerçevede araştırmada ele alınan ve cevap aranan araştırma soruları şunlardır:

1. Türkiye'deki mevcut doğal kaynak yönetimi çalışmaları kapsamında, su kaynakları yönetiminin planlama aşamasında katılımcılığın biçimi nedir?
2. "Peyzajı" biçimlendiren ve peyzaj planlamanın kolaboratif bir karakter kazanmasına katkı sağlayabilecek toplumsal-sembolik faktörler nelerdir?
3. Su kaynakları yönetimi için peyzaj planlamada kolaborasyon sürecinin çerçevesi ve araçları nelerdir?

Araştırmanın dayandığı temel hipotezler şunlardır:

- Kolaboratif peyzaj planlama, peyzaja dair ortak değerlerin ve çatışma alanlarının belirlenmesini destekler.
- Kolaboratif peyzaj planlama, peyzaj kalite hedeflerinin farklı ilgi grubu tarafından uzlaşma ve fikirbirliği ile belirlenmesini sağlar.

Araştırma alanı olarak, Yukarı-Fırat Havzası'nın Erzincan İli merkez ilçesi sınırları içinde kalan, Karasu Nehri ve yakın çevresi seçilmiştir. Tez kapsamında belirlenen örnek araştırma alanı;

- hem bölge hem de Türkiye için önemli bir su kaynağı olması,
- henüz el değememiş bir alan olması,
- doğal peyzaj değerlerinin yüksek olmasına rağmen, bugüne kadar yapılan çalışmalarda, Karasu Nehri'nin ve onu besleyen derelerdeki suyun, sadece bir kanal içinde, kontrol edilmesi gereken bir varlık olarak görülmesi,
- alanı kapsayan kalkınma planlarında, Karasu ve çevresinin peyzaj özelliklerine ve yerel ilgi gruplarının peyzajla ilişkilerine yeterince yer verilmemiş olması,
- Türkiye'nin en hızlı akan nehirlerinden biri olması nedeniyle Karasu ve kolları üzerinde 14 adet Hidro-elektrik Santral (HES) planlanmış olması,
- HES projelerinin hayata geçirilmesi sürecinde, HES'lerin yaratabileceği riskler ve tahribatlar konusunda farkındalığı arttırmaya yönelik ihtiyacın olması,
- Nehri besleyen kollar üzerinde 20'den fazla maden, kum ve çakıl ocağı projesinin planlanmış olması,
- bu projeler hayata geçirilmeden önceki, hazırlık ve planlama aşamalarında yerel ilgi gruplarının görüş, öneri ve ihtiyaçlarının, peyzajla ilişkilerinin ve peyzajdan beklentilerinin dikkate alınarak belirlenmesi ihtiyacı,
- yerel ilgi gruplarının araştırma alanı ile ilişkileri ve alandan beklentileri konusunda bilimsel veri eksikliği,
- bölgedeki yerel yönetimin bu kapsamdaki bir çalışma için istekli olması,
- çalışma sonuçlarının Karasu Nehri ve çevresinin peyzaj özelliklerinin korunmasına ve iyileştirilmesine katkı sağlayacak olması,
- SÇD ve APS'nin Türkiye'deki uygulamasına katkı sağlayacak olması,

- İçinde bulunduğu Yukarı Fırat Havzası'ndaki diğer su kaynaklarında ve bunların çevresinde tekrarlanabilecek ve böylece, Yukarı Fırat Havzası genelinde su kaynaklarının sürdürülebilir yönetimine bir model sağlayacak olması

gerekçeleri ile seçilmiştir.

2. KURAMSAL TEMELLER

2.1 Kolaborasyon ve İlişkili Süreçler

Bireylerin ve toplumun birlikte düşünme ve çalışma ihtiyacı, grup çalışmalarına verilen önemi artırmıştır (Overall 2005). Grup çalışmasının biçimi, hedefleri ve bu süreçte yer alanlara bağlı olarak, birbirinden farklı birlikte çalışma yöntemi bulunmaktadır. İletişim, koordinasyon, kooperasyon, ve kolaborasyon bu çerçevede başvurulan süreçlerdendir. Birlikte çalışmanın söz konusu olduğu durumlarda bu kavramların çoğu kez birbirinin yerine kullanıldığı görülmesine rağmen, anlamları birbirinden farklıdır (Denise 1999).

İletişim; kişilerin veya kurumların birbirleriyle nasıl anlaştıkları; bilgi, politikalar, öneriler, olaylar, duygular, hatalar ve diğer deneyimlerin birbirlerine nasıl aktarıldığı ile ilgilidir (Denise 1999). Denge ve verimlilik ile ilişkili olan koordinasyon ise, iletişimden farklı olarak, her birimin ya da bütünün parçalarının, nasıl ve ne zaman eylemde bulunması konusunda bilgilendirilmesi ile ilgilidir. Koordinasyon olmadığında, birimlerin çalışmalarında tekrarlar ve birbirinden kopukluklar görülmektedir. Koordinasyon, eylemlerin etkinliğini sağlamaya yöneliktir ancak, eylemin sonuçları hakkında herhangi bir öngörü söz konusu değildir. Koordinasyonun sınırlılıkları ve beklentilerin artması daha ileri bir birlikte çalışma biçimi olan "kooperasyon"u gündeme getirmiştir (Denise 1999).

Kooperasyon, iki ya da daha çok birimin/kişinin/kurumun benzer hedefler ya da çabalar üzerinde anlaşarak birlikte çalışmalarıdır. Kooperasyon sürecinde, koordinasyona göre taahhüt/söz verme daha önemlidir. Bu koşulların karşılanması durumunda, kooperasyon ilişkisinin her iki ortağın yapısında ve durumunda önemli değişimler yaratmasını sağlamaktadır (Overall 2005). Kooperasyonda hedef belirleme, üyeler arasında dayanışmanın olduğu takım çalışması, işbirliği ve ağ felsefesi söz konusudur. Kooperasyon projelerinde genellikle, ortaklardan biri yönlendirici rolü üstlenirken diğer ortaklar daha küçük roller üstlenmektedir. Bu tür bir süreçte, ne gücün paylaşımı ne yetkinin eşit dağılımı ne de ortak düşünme ve bunları izleyen ortak planlama ya da ortak yönetim mutlaka aranan, zorunlu özellikler değildir. Örneğin, *desteklemek, yardım*

etmek ve katkıda bulunmak gibi kavramlar kooperasyon sürecine özgü kavramlar olup, tek yönlü ya da tek taraflı ilişkileri işaret etmektedir (Overall 2005).

21. yüzyılda öne çıkan birlikte çalışma biçimlerinde biri olan "kolaborasyon"; iletişim, kooperasyon ve koordinasyonun ötesinde bir süreçtir. Chrislip ve Larson (1994) tarafından belirtildiğine göre, Latince kökeni incelendiğinde *–com* ve *-laborare*: *ortak emek/ işçilik*-"birlikte çalışmak" anlamına gelmektedir (Overall 2005).

Kavram yeni olmamasına ve yaklaşık 60 yıllık bir süredir farklı alanlarda kullanılmasına rağmen, henüz oturmuş bir tanımı yoktur. Kolaboratif süreçlerin farklı alanlarda ve konularda kullanılması, kolaborasyon kavramının farklı biçimlerde tanımlanmasına yol açmıştır. Bu durum, kavramın tanımı üzerinde bir fikirbirliği sağlanamamasının nedenlerinden biri olarak gösterilirken, diğer önemli bir nedenin ise kolaborasyon sürecinin yeterince anlaşılmaması olduğu belirtilmektedir. Kolaborasyon kavramınının anlaşılmaması, kapsamının geniş olması ve kolaborasyonun farklı biçimlerde gerçekleşebilmesi ile ilişkilidir.

Vygotsky (1978) tarafından belirtildiğine göre, kolaborasyon; "anlam"ın grup üyeleri arasındaki tartışmalar ile oluşturulduğu, toplumsal bir süreçtir. Buna göre, kolaborasyonla ilgili temel varsayımlardan biri; "anlam"ın ve "bilgi"nin birlikte oluşturulmasıdır (Overall 2005).

Schrage (1990) tarafından belirtildiğine göre kolaborasyon; iki ya da daha çok bireyin/grubun daha önce sahip olmadıkları ya da kendi kendilerine elde edemeyecekleri ortak bir anlayış ve akıl yaratmak üzere, birbirlerini tamamlayan becerileri ile etkileşimde oldukları, *ortak yaratım süreci* olarak tanımlanmaktadır. Bu süreçte daha önce var olmayan bir durumun ya da sonucun var edilmesi; "*yeni bir yaratım*" söz konusudur. Kolaborasyon için farklı araçlar ya da ortamlar kullanılabilir ancak, temel olan "diğer insanlarla etkileşim"dir. Gerçek yenilik toplumsal ortamdan ortaya çıkar ve bu, sıradan, alışılagelmiş iletişimden tamamen farklı, dinamik iletişimin olduğu bir ilişkidir. Bu, üzerinde çalışılan konuda yeniliklerle sonuçlanan, birlikte yaratmanın özüdür (Denise 1999, Overall 2005).

Bu bağlamda, kolaborasyon diğer birlikte çalışma süreçlerinden ayrılmaktadır. İletişimde bilgi paylaşılırken, kolaborasyon bilgiyi yeni bir durumu ya da ürünü yaratmak için kullanmaktadır. Koordinasyondan farklı olarak ise kolaborasyon, yapısal uyum yerine farklı anlayışlara ve doğallığa önem vermektedir. Kooperasyondan farklı olarak kolaborasyon, farklılıklarla gelişip zenginleşirken, muhalif düşüncelerin varlığına gereksinim duymaktadır (Denise 1999). İletişim, koordinasyon ve kooperasyonun kolaborasyondan farklı olmasının temel nedenlerinden biri de; ilk üç kavramın özünde, "kontrol"ün bulunmasıdır. Kontrol mekanizmalarını ve eğilimlerini destekleyen bu ilk üç kavram, merkeziyetçiliği temel almaktadır (Denise 1999). Koordinasyon ve kooperasyon, kolaborasyona dönüşebilir ancak bu iki kavram kolaborasyondan oldukça farklı amaçlara hizmet etmektedir. Pollard (2005)'a göre bu iki kavram kolaborasyona göre, daha az iddialı ve daha az ayrıntılı toplu çabalardır. Yoğunluğu düşük bir birlikte çalışma olması nedeniyle, koordinasyonun hedef grup ya da amaçlar üzerindeki etkisi daha azdır (Overall 2005). Kooperasyon ise sıklıkla bir duruma ya da ortama uymaya çağırmaktadır. Oysa yaratıcılığın önemli bir bölümü anlaşmazlığın, muhalefetin ve hatta çatışmanın olduğu durumlarda kendini göstermektedir. Kooperasyonun rekabete yer vermeyen yapısı ise stratejik anlayışın ve yaratıcı düşünce ortamının gelişmesini kısıtlamaktadır (Denise 1999).

İletişim, koordinasyon ve kooperasyon, birbiriyle bağlantısı kurulması gereken öğelerin varlığı ile harekete geçerken, kolaborasyon için daha önemli bir amaca yönelik çıkış noktası gerekmektedir. Kolaborasyon için, tek başına çözülemeyen bir sorun ve bu sorunla başa çıkmak isteğinin olması gereklidir. Diğer bir ifadeyle, kolaborasyonun ve kolaboratif bir sürecin başlıca koşullarından ve başlangıç noktalarından biri, değişim isteğidir. Böyle bir sürece katılanlar acilen ve yoğun olarak, yeniyi yaratma ihtiyacını hissedenlerdir. Bu bağlamda, kolaboratif yapılar ve süreçler, sorunları çözmek, yeni anlayışlar geliştirmek ya da yeni ürünler tasarlamak için oluşturulmaktadır. Sonuç ve çıktı odaklı olmanın bir sonucu olarak, kolaborasyonlar zaman tanımlıdır. İlgili birimlerdeki değişim isteğinin yanı sıra, hedeflenen değişimin gerçekleşebilmesi için kolaboratif süreçlerde önemli bir örgütsel desteğe ihtiyaç duyulmaktadır (Denise 1999, Overall 2005). Çizelge 2.1'de koordinasyon, kooperasyon ve kolaborasyon arasındaki temel farklılıklar verilmektedir.

Çizelge 2.1 Koordinasyon, kooperasyon ve kolaborasyon arasındaki temel farklılıklar (Anonymous a 2012)

	Koordinasyon	**Kooperasyon**	**Kolaborasyon**
Birlikte çalışmanın gerekçesi	Bireylerin yaptıkları işteki boşlukları ve çakışmaları önleme	İşi paylaşarak ya da parçalara ayırarak karşılıklı yarar sağlamak	Katılımcıların tek başına çalışarak elde edemeyecekleri, ortak sonuçlara ulaşmak
Birlikte çalışma taahhütü	Düşük	Ortalama	Güçlü
Değişimi başlatabilme	Düşük	Düşük	Güçlü
Katılımcıların birbirlerine bağlılık derecesi	Düşük	Ortalama	Güçlü

Başlangıç noktası, hedefi, biçimi ve sonuçları bağlamında kolaborasyonu, komünikasyon, koordinasyon ve kooperasyon gibi diğer birlikte çalışma biçimlerinden ayıran en önemli özelliklerden biri,"*entelektüel eylem*"i yansıtmasıdır (Overall 2005).

Kolaboratif ilişkilerde eşit taraflar, anlaşmazlıkları otoriter bir biçimde değil, tartışarak ve uzlaşarak çözümlemektedir. Kolaboratif bir çabaya katılanların, karar üretmede ve uygulamada eşit rolleri vardır. Buna göre, herhangi bir grubun görüşü, kararlarda ve eylemlerde belirleyici değildir ve sürecin çıktıları, kolaborasyona tüm katılanların katkılarının harmanlamasını yansıtmaktadır. Kolaborasyonda eşit ortaklar, ilerlemek için birlikte hareket etmektedirler. Kolaborasyonun merkezinde güç ile ilgili konular değil, ortak amaçlar bulunmaktadır. Bu durum, ilişkilerin daha şeffaf olması olasılığını artırmaktadır ve böylece, amaçlar üzerinde fikir birliğine varma kolaylaşmaktadır. Bu bağlamda kolaborasyon, ***ortak düşünme, ortak sorun çözme, ortak planlama*** ve ***ortak yaratım*** sürecinde yer alan iki ya da daha çok eşit katılımcı arasındaki, güvene dayalı çalışma ilişkisi olarak tanımlanmaktadır. Kolaborasyon bir sorun çözme sürecidir. Ortak sorun çözme; üzerinde karşılıklı uzlaşıya varılmış bir sorunun nasıl çözüleceğine ilişkin birlikte düşünmek ve ortak vizyon geliştirmek anlamına gelmektedir. Bir konu üzerinde düşünmek ve birlikte planlamak üzere bir araya gelmek, planı ortaklaşa gerçekleştirmektir. Ortak planlar, ortak amaç ya da amaçları kapsamaktadır (Overall 2005).

2.2 Planlama ve Doğal Kaynak Yönetiminde Kolaborasyon

2.2.1 Fiziksel planlama ve kolaborasyon

Hayes- Roths vd. (1979)'a göre planlama; amaçlanan bir eylemler dizisinin, kesin ve açık olarak belirtilmesi sürecidir. Diğer bir ifade ile planlama; bir kararın ya da planın uygulanmasından önce gelen, seçenekleri değerlendirme ve sonrasındaki, karar üretme sürecidir.

Fiziksel planlama, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için farklı insan faaliyetlerinin, optimal mekansal koordinasyonunu sağlamayı hedefleyen bir tür arazi kullanım planlaması sürecidir. Fiziksel planlamanın iki temel işlevi bulunmaktadır; rasyonel bir alt yapı geliştirmek ve toplumun bütününün çıkarları için bireysel aşırılıkları engellemek. Bu kapsamda fiziksel planlama, bir yerleşim ya da alan için, kamu hizmetleri, barınma, ulaşım, ekonomik faaliyetler, rekreasyon ve çevre korumayı içeren, akılcı bir mekansal yapıyı önermek üzere arazi kullanım planını ortaya koymaktadır. Fiziksel planlar, kentsel ya da kırsal bir alan için hazırlanabilmektedir (Anonymous a 2011, Anonymous b 2012).

Toplumların kalkınma ihtiyaçları, hedef ve öncelikleri ile ilişkili bilimsel yaklaşımlar ve kullanılan teknikler kapsamında, fiziksel planlamada iki temel yaklaşımın hakim olduğu görülmektedir: rasyonel kapsamlı planlama ve iletişimsel eyleme dayalı müzakereci yaklaşım.

Rasyonel kapsamlı planlama ve yönetim sürecinde planlamaya konu olan sorunlar, niceliksel verilerin ve analizlerin ağırlıkta olduğu kavramsal ya da matematiksel modeller kullanılarak, sistem bakış açısı ile ele alınmaktadır. Bu planlama yaklaşımının dört temel öğesi vardır:

- hedef belirleme;
- politika seçeneklerinin tanımlanması;
- amaçlarla ilişkili kaynakların ve kısıtların değerlendirilmesi;

- kararların uygulanması (Hudson 1979).

Rasyonel kapsamlı planlama yaklaşımının temel gücü, basit olmasıdır (Hudson 1979). Buna göre, rasyonel kapsamlı planlama, sorunların net olarak tanımlanabildiği, değerlerin ortak ve hedeflerin kesin ve tartışmasız olduğu durumlarda gelecek tasarımı için oldukça etkili ve uygun bir yöntemdir (Lachapelle vd. 2003). Ancak bilimsel araştırmalar, doğal ve kültürel sistemin, düşünüldüğünden daha karmaşık ve birbirleriyle bağlantılı olduğunu göstermiştir (Chiras ve Reganold 2010).

Bu yaklaşım ile hazırlanan planlar sıklıkla, yerel koşulların çeşitliliğini ya da olağan dışı durumların oluşabileceğini göz ardı etmektedir. Bu durum, kamu görevlilerinin çalışmalarında farklılık yaratabilecek yerel bilgilerin elde edilmesinde, planların halk tarafından kabul edilmesinde, plan kararlarının iyileştirilmesinde ve yerel ilgi grupları başta olmak üzere, farklı ilgi gruplarının temsiliyetinde yetersiz kalmıştır. Araştırmacılar halk duyuruları, görüş bildirme dönemleri gibi geleneksel planlama dönemindeki pasif katılım yöntemlerinin, ilgili ya da etkilenen halkı temsil etmediğini, katılımcıları tatmin etmediğini, iki yönlü diyalog, bilgi paylaşımı ve müzakerede yetersiz kaldığını belirtmektedirler. Plancı ve plana konu olanlar arasında iletişim olmaması ve farklı dilden konuşmaları aralarındaki mesafeyi gittikçe artırmakta, paylaşılan bilgiyi ise azaltmaktadır (Luz 2000). Rasyonel kapsamlı planlama sürecinin pasif katılımı öngören karar verme süreçleri, ilgili kişilerde, sadece yasal zorunlulukları yerine getirmekten başka bir işe yaramadıkları ve zaman kaybı düşüncesini yaratmıştır. Bu süreç, ilgi grupların ve bireylerin, karar verme süreçlerinde yer almaya karşı isteklerini kırmıştır (Innes ve Booher 2000, Luz 2000, Innes ve Booher 2010).

Dolayısıyla, rasyonel kapsamlı planlama sürecindeki karar alma biçimi, planlama ve yönetim çalışmalarında belirlenen hedeflere ulaşılmasında yetersiz kalmıştır. Bu bağlamda, rasyonel yaklaşımın karar üretme süreçlerinin güvenilirliğinin sorgulanması ile planlama çalışmalarındaki başarısızlıklar, planlamada iletişimsel eylem yaklaşımını gündeme getirmiştir.

Bu planlama ve yönetim yaklaşımını yönlendiren bakış açısı: "dünyanın dinamik, tamamen anlaşılması imkânsız, karmaşık ve sürekli değişmekte, ilişkiler tek bir neden-sonuç ilişkisi ile açıklanamaz nitelikte" olduğudur. Bilimsel, toplumsal ve ekonomik alanda farklı biçimlerde yansıması olan bu yeni bakış açısı, mekânsal planlama ve doğal kaynak yönetiminde farklı yaklaşımları ve uygulamaları gündeme getirmiştir (Hudson 1979, Lane 2001).

Bu çerçevede Habermass'ın iletişimsel eylem kuramı ve bu kuramı temel alarak gelişen planlama yaklaşımları, bu yeni döneme temel oluşturmaktadır. İletişimsel eyleme dayalı günümüzdeki planlama anlayışındaki temel yaklaşım ve ortak görüş; planlamanın bir karar verme alanı olduğudur. Bu karar verme alanı; katılımcı tarzdadır ve planlama konularına ortak çözümler geliştirmeye yöneliktir. Bu kapsamdaki karar verme sürecinde; farklı grupların algılarının, değerlerinin ve kaygılarının öğrenilmesi ve planlama sonuçlarının sorumluluğunun paylaşılması gerektiği savunulmaktadır (Lane 2001, Healey 2003).

İletişimsel yaklaşımın temel bileşenleri, kent plancısı Peatsy Healey tarafından geliştirilerek kentsel planlama çalışmalarında uygulanmıştır. Bu kapsamda Healey (1992)'de belirtildiğine göre, iletişimsel eylem yaklaşımında planlama;

1. etkileşimsel ve yorumlayıcı bir süreçtir;
2. çeşitli ve değişken söylemler arasında gerçekleşmektedir;
3. kişilerarası ve kültürlerarası saygıya dayalı tartışma yöntemidir;
4. mücadele alanlarına odaklanan ve kamusal tartışmalara olanak veren bir ortamdır,
5. sorunların, stratejilerin, taktiklerin, çatışmaların ve değerlerin belirlendiği, tartışıldığı, çözüme yönelik bir ortamdır;
6. politikaların gelişmesinde, farklı biçim ve tipteki çeşitli iddiaların geliştirilmesine yöneliktir;
7. katılımcılara tekrar tekrar değerlendirmek için olanak sağlayan, yansıtıcı kapasitenin geliştirilmesini sağlamaktadır;
8. zamanla yeni planlama söylemlerinin gelişmesini sağlayacak ve stratejik söylemlere ilgili tüm tarafları dahil edecek biçimde açıktır;

9. araştırmalara katılan katılımcıların yeni ilişkiler, değerler ve anlayışlar öğrenmesine ek olarak, diğer katılımcılar hakkında bilgi edindikleri bir süreçtir;
10. katılımcıların mevcut koşulları değiştirmek için kolaborasyon içinde bulunabildikleri bir süreçtir;
11. katılımcıların sunulan fikirleri kabul etmesini ya da hedeflerini listelemesini değil, planlama arzularını pratik olarak gerçekleştirebilecek yollar bulma konusunda katılımcıları teşvik etmektedir (Allmendinger ve Tewdwr-Jones 2002).

Bu çerçevede gündeme gelen müzakereci ve katılıma yönelik süreçlerin ortak yönü; söz konusu alandaki sosyal, kültürel ve ekonomik dokunun önemine ve yerel ilgi gruplarının aktif katılımını öngören, karar verme sürecinin katılımcı ve adem-i merkeziyetçi hale getirilmesine yapılan vurgudur. Rasyonel yaklaşımdaki karar verme süreci, güç ve yetki özelliklerini temel alırken, iletişimsel müzakereye dayalı planlama yaklaşımında, katılımcılığa yer veren modeller yerel koşullar ve verilerle ilgilenmekte, politika ve stratejilerin uygulanmasında yerel duyarlılıkları dikkate almaktadır (Luz 2000, Lane 2001). Şekil 2.1'de rasyonel ve iletişimsel eyleme dayalı planlama yaklaşımlarındaki bilgi akışı ve bu akışın yönü görülmektedir.

"Katılım" kavramı, politikalar ve düzenlemeler bağlamında, hükümet kurumları ve yerel ilgi grupları arasında, bilgi paylaşımından birebir iletişime, tüm yönetim gücünün yerel halka devredilmesi bağlamında, yurttaş kontrolüne kadar pek çok şeyi açıklamak için kullanılmaktadır (Arnstein 1969). Katılım ve katılımcılık süreci, içeriği, güç ilişkileri, sürece katılanlara katılımla ilişkili vaadedilenler ve yerel halkın etki düzeyleri açısından çok geniş bir spektrumu kapsamaktadır (Şekil 2.2).

Günümüzde bireyin ve toplumların güçlendirilmesi/yetkilendirilmesi bağlamında, karar üretme süreçlerine katılım biçiminde değişim yaşanmaktadır. Bu değişim,

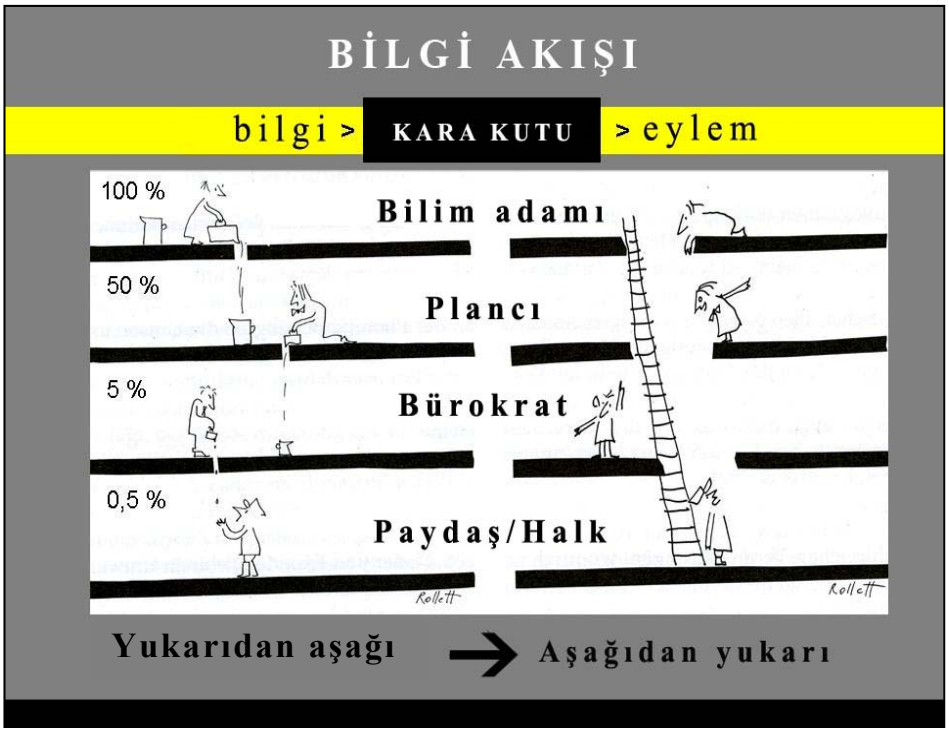

Şekil 2.1 Rasyonel kapsamlı ve iletişimsel eyleme dayalı yaklaşımdaki ilgi grupları arasındaki bilgi akışı (Luz 2000)

TOPLUMUN ETKİ DÜZEYİNDE ARTIŞ

Bilgilendirme	Danışma (Görüşme)	Dahil olma (karışma)	İşbirliği (kolaborasyon)	Güçlendirme / Yetkilendirme
Katılım ile hedeflenen				
Paydaşların sorunları, seçenekleri ve/veya çözümleri anlamalarında yardımcı olmak için bilgilendirilmeleri	Analizler, seçenekler ve/veya kararlarla ilgili paydaşlardan geri bildirim almak	Paydaşların sorunlarını ve kaygılarının anlaşılmasını ve dikkate alınmasın sağlamak için tüm süreçte paydaşlarla birebir çalışmak	Seçeneklerin geliştirilmesi ve tercih edilen seçeneğin belirlenmesi de dahil her türlü kararda paydaşlarla ortaklık kurma	Son kararın paydaşlar tarafından verilmesini yerleştirmek
Katılım ile halka vaadedilen				
Bilgilendirme	Bilgilendirme, kaygıları, sorunlarının dinlenmesi ve onlardan alınan bilginin kararı nasıl etkilediğine daire geribildirim	Endişeleri ve sorunlarının, geliştirilen seçeneklere doğrudan yansıtılmasını sağlamak için birlikte çalışma ve bunun kararı nasıl etkilediğine dair geri bildirim	Sorunlarına çözümlerin geliştirilmesinde yenilikçi ve doğrudan önerilerine başvurulacak ve önerilerinin kararlara mümkün olduğunca geniş yansıtılması sağlanacak	Son karar halka (halkın iradesine) bırakılacak, halkın kararı uygulanacak

Şekil 2.2 Doğal kaynak yönetimi ve planlamada katılım spektrumu (www.iap2.org.au IAP2 2004 ’den değiştirilerek alınmıştır)

bireye/yurttaşa bakış ve güce erişim ile ilişkilendirilmektedir. Bu bakış açısına göre, yurttaşlar kendilerinden sorumludurlar ve dolayısıyla kamusal alanla ilişkili karar verme süreçlerinde aktif rol almalıdırlar. Bu durumda, katılımcı planlamanın bilgilendirme, danışma ve dahil etme süreç ve aşamalarının, aktif katılımı gerektiren, ortak görüş, fikir birliği oluşturma ve taraflar arasındaki anlaşmazlıkların çözümlenmesinde yetersiz kaldığı belirtilmektedir. Çünkü bu süreçlerde bilgi paylaşımı ve planlama çalışmalarına halkın dahil olması ile sınırlı olmakta, karar verme sürecinde ilgi grupları arasındaki güç dağılımı belirleyici olmaktadır. Bu durum planla ilişkisi olan tarafların bazılarını kazanan bazılarını ise kaybeden konumuna düşürmektedir. Ortaya çıkan bu tablo çerçevesinde, kolaboratif planlamanın savunucuları, kolaboratif bir planlama sürecinin bütünsel ve eşitlikçi çözümler üreteceğini savunmaktadır (Arnstein 1969, Wondolleck ve Yaffee 2000, Bentrup 2001)

Grimble ve Wellard (1997)'e göre kolaboratif planlama, tüm katılımcıların karar üretme gücünü paylaştığı ve yönetim alternatiflerinden doğrudan etkilendikleri, katılımcı planlamanın özel bir biçimidir. Bu süreçte yer alan katılımcılar, aktif ilgi grupları olarak adlandırılmaktadır. Margerum (2002)'a göre kolaboratif planlama, fikir birliği oluşturmada ve bunu uygulamada, ilgi grubu ve halk katılımını kullanan, etkileşimsel bir süreçtir. Kolaboratif karar verme süreci, genellikle bilgi paylaşımı ve fikir birliğine hazır bir grup paydaşın, ortak karar üretme sürecini gerektirmektedir. Bu sürece genel olarak, sonuçla ilgili belirli bir çıkarı veya payı olan gruplar dahil olmaktadır. Bu gruplar, hükümetin, çıkar/ilgi gruplarının ve toplumdaki temel sektörlerin temsilcilerinden ve bunlara ek olarak, çıkarları ile ilişkili olarak toplumun bireylerinden oluşmaktadır (Margerum 2002). Bu etkileşimsel süreç Koontz (2003)'a göre, karar üretme sürecinin kamu görevlilerinden kentlilere, yerel halka ve diğer paydaşlara aktarılmasını amaçlamaktadır. Buna göre kolaboratif planlama, fikir birliği oluşturma, plan hazırlığı ve uygulama sürecinde, bir ortaklık biçimindeki ve sürecindeki etkileşimi kapsamaktadır (Margerum 2002).

Bir kolaboratif sürecin, rasyonel, toplumsal açıdan değerli sonuçlar üretebilen ve kendine özgü ve değişken zorluklara ve olanaklara uyum sağlayabilmesi çerçevesinde, üç temel koşula sahip olması beklenmektedir. Bu koşullar:

- katılımcıların çok çeşitli olan çıkarlarının tamamının dikkate alınması;
- çıkarlarını/isteklerini kendi başlarına yerine getiremeyecek katılımcıların birbirlerine karşı bağımlılıkları/bağlılıkları;
- tüm katılımcıların, Habermass'ın temel konuşma koşullarını (meşruiyet, samimiyet, doğruluk, anlaşılırlık) karşılayan, yüz yüze, kendine özgü bir diyalogda sözleşmeleri; taahhütle bağlanmalarıdır (Innes ve Booher 2010).

Kolaboratif planlama sürecinin temel koşulları, sonuç ve çıktıları şekil 2.3'de verilmiştir.

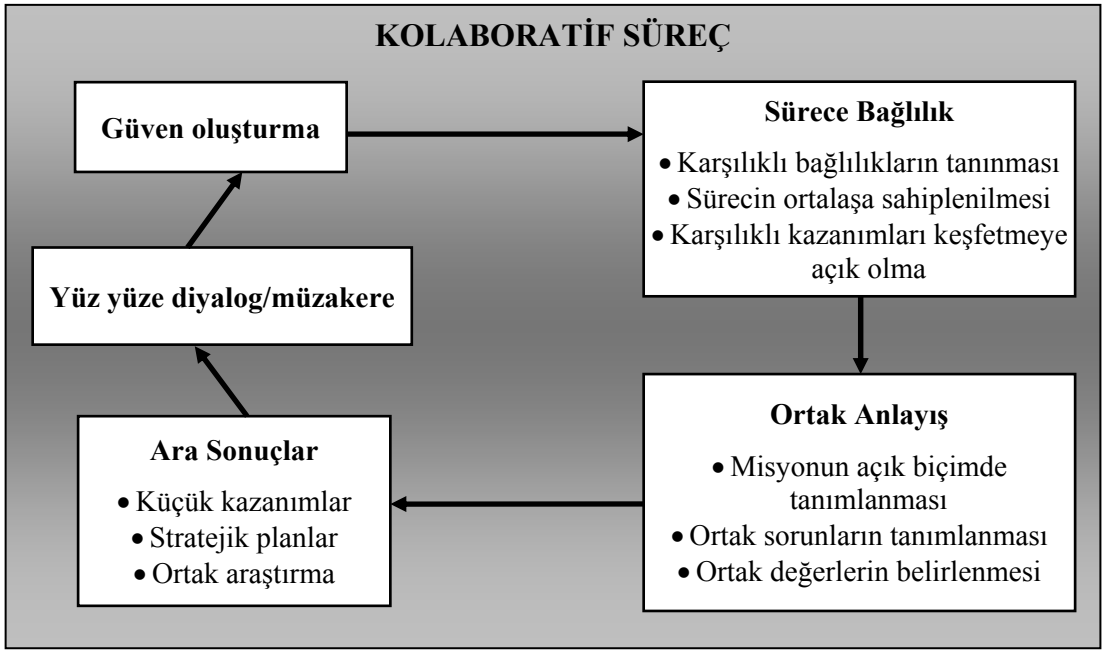

Şekil 2.3 Kolaboratif planlama sürecinin temel koşulları, sonuç ve çıktıları (Ansell ve Gash 2008'den değiştirilerek alınmıştır).

2.3 Doğal kaynakların kolaboratif yönetimi

Doğal kaynakların kolaboratif yönetimi: "bir bölge ya da bir dizi kaynak için çeşitli ilgi gruplarının yönetim işlevleri ile haklar ve sorumlulukların paylaşımı konusunda kendi aralarında anlaştıkları bir ortaklıktır". Bu ortaklık, doğal kaynakların yönetiminde, karşılıklı, anlaşılabilir ilkeler ve uygulamalar geliştirilmesine yardımcı olan bir dizi süreci içermektedir. Bu süreçte doğal kaynaklar konusunda kamu kurumları ve kaynak

kullanıcıları tarafından ortaklaşa karar üretmektedir. Bu tür bir karar üretimini ve bu bağlamda kolaboratif yönetimi teşvik eden gerekçe; yereldeki kaynak kullanıcılarının, karar üretmede ve kaynak kullanımında, ortak ya da ayrıcalıklı hakları ve faydaları olduğunun kabul edilmesidir (Engel ve Korf 2005). Bu gerekçe kapsamında, kolaboratif çabaların temel bileşenlerinden biri, aktif yurttaş katılımıdır. Buna göre, yerel halk ve diğer yerel ilgi grupları, kolaboratif doğal kaynak yönetiminin temel katılımcıları olarak görülmektedir. Çünkü bu ilgi grupları, alandaki sorunların çözümünde destek olabilecekleri gibi, alanın doğal ve sosyo-kültürel yapısı hakkında oldukça önemli bilgiler sunabilmektedirler (Koehler ve Koontz 2008).

İlgi grupları ile belirli bir kaynak üzerinde etkisi ve ilgisi olan bireyler, gruplar ve resmi kurumlar kastedilmektedir. Doğal kaynak ve çevre yönetimi alanında kolaborasyon; yöneticilerin merkezi karar üretme yöntemlerine, politika oluşturma, planlama ve kaynak yönetimine yardımcı olmaktadır. Bu sürece, daimi komisyonlar, dernekler, uzlaşmalı çözümler ve yerel sivil gruplar dahil olmaktadır (Engel ve Korf 2005).

Doğal kaynakların kolaboratif yönetiminin iki temel amacı bulunmaktadır. Bunlar;

- toprak, orman, su kaynaklarının ve bunların ürünlerinin, ilgi grupları arasında, üzerinde ortaklaşa anlaşılabilir ilkelerin ve uygulamaların müzakeresi ile yönetimi;
- kaynakla ilgili karar üretmede ve bu kararları uygulamada, gücün ilgi grupları arasında paylaşımının yollarını oluşturmasıdır (Engel ve Korf 2005).

Bu amaçları gerçekleştirmek için kolaboratif yönetim;

- pek çok ilgi grubu tarafından müzakere edilmiş ve fikir birliği ile kabul edilmiş bir dizi hakkı ve ayrıcalıkları içeren, yönetim düzenlemelerini;
- doğal kaynaklarla ilgili sorunların çözümünde, karar üretmede ve kaynak kullanımında, gücün ilgi grupları arasında paylaşımını;
- ilgi gruplarının eylemlerine ve bu eylemlerinin sonuçlarına yönelik kollektif sorumluluk aldıkları, ortak karar üretme yaklaşımını

içermektedir. Bu içerik, hem politika üretme hem de politikaları uygulamada tüm doğal kaynak yönetimi kararlarını ve ilgili çalışmaları kapsamaktadır (Selin ve Chavez 1995, Engel ve Korf 2005).

Amaç ve içeriğinin geniş kapsamlı olması, kolaboratif yönetim gerektiren konuların kendine özgü ve çok çeşitli olması, farklı kolaborasyon süreçlerini ve biçimlerini gündeme getirmektedir.

2.3.1 Kolaborasyon modelleri

Kolaborasyon sürecinin nasıl bir modelde gerçekleşebileceği, bu süreçte kullanılacak katılım yöntemleri ve ortamları ile ilişkilidir. Dinamik bir yapı olarak tanımlanan kolaboratif sürecin, doğal kaynak yönetiminde karşılaşılan sorunların çözümü için farklı tasarımları bulunabilmektedir. Belirli bir durumda hangi kolaboratif tasarımın kullanılacağına ilişkin seçim, bir dizi farklı faktöre bağlıdır. Gray (1989)'da belirtildiğine göre bu faktörler, teşvik edici ve beklenen sonuçlar olmak üzere iki grupta ele alınmaktadır (Selin ve Chavez 1995, Woondelack ve Yafee 2000). Bu çerçevede Selin ve Chavez (1995), doğal kaynak ve çevre yönetimi ile ilgili durumlar için dört tip kolaboratif tasarım önermektedir (Çizelge 2.2):

1. Değerlendirmeye yönelik planlama
2. Ortaklıklar
3. Diyaloglar (tartışma)
4. Müzakere zeminleri.

Çizelge 2.2'de verilen her bir kolaboratif süreç tasarımının temel amacı; doğal kaynak sorunları ile ilgili ortak incelemeyi teşvik etmek ve kaynak kullanımı ile ilgili ortak değerler oluşturmaktır.

Değerlendirmeye yönelik planlama; katılımcılar kaynak kullanımı ile ilgili ortak vizyon geliştirme niyetinde olduğunda gerçekleşmektedir ve beklenen sonuç, bilgi paylaşımı ile sınırlı kalmaktadır. Bir sorun ile ilgili olarak, belirli bir anlaşmaya ulaşma ya da belirli

faaliyetlerin uygulanma beklentisi olmadan, ortak incelemeyi teşvik eden kolaborasyon sürecidir. Genellikle çok sayıdaki ilgi grubu arasında, ortak bir zemin yaratmayı ve bir dizi ortak hedef ya da vizyon belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu süreçte ilgi grupları, ortaklaşa çalışma grupları ile eğilimleri analiz ederek, gelecek için alternatif senaryolar, öneriler ve hedefler geliştirmektedir (Selin ve Chavez 1995).

Çizelge 2.2 Doğal kaynak yönetiminde kolaborasyon modelleri (Selin ve Chavez 1995)

		BEKLENEN SONUÇLAR	
		Bilgi Alış-verişi	Ortak Anlaşmalar
TEŞVİK EDEN FAKTÖRLER	Ortak Vizyon Geliştirme	Değerlendirmeye yönelik planlama	Ortaklıklar
	Anlaşmazlık (çatışma) Çözümü	Diyaloglar	Müzakere zeminleri

Doğal kaynak yönetimi için ortak vizyon geliştirme ihtiyacı ile ortak anlaşmalar yapılması gündeme geldiğinde, kolaboratif ortaklıklar kurulmaktadır. Ortaklıklar; kaynak kullanımı ile ilgili ortak bir vizyon geliştirmede, değerlendirmeye yönelik planlamadan bir adım ileriye gitmektedir. Ortaklık modellerinde, kaynakla ilgili soruna yönelik çalışmayı ya da vizyonu uygulamak için, her ilgi grubunun eylem ve sorumluluk paylaşımını resmileştiren belirli anlaşmalar yapılmaktadır. Kolaborasyon içindeki ortaklıklarda yer alan ilgi gruplarının, ortak anlaşmalar, ortak vizyon ve ortak strateji geliştirerek farklı düzeyde sonuçlar ve çıktılar elde ettikleri görülmektedir (Selin ve Chavez 1995, Margerum 2008). Bu eylemleri biçimlendiren faktörler:

- yönlendirici-yönetici gruplar, kurumlar;
- ilgi grupları;
- sorunun ölçeği ve çözümünden etkilenecek nüfusun büyüklüğü;
- hedeflenen sonuçlar ve/veya çıktılar ve
- etkilemeye çalıştıkları karar düzeyidir.

Bu faktörlere göre kolaboratif ortaklıklar üç tipe ayrılmaktadır;

- Politika düzeyini etkilemeye yönelik kolaboratif ortaklıklar;
- Örgütsel düzeyi etkilemeye yönelik kolaboratif ortaklıklar;
- Eylem düzeyini etkilemeye yönelik kolaboratif ortaklıklar (Margerum 2008).

Doğal kaynakların yönetimi sürecinde sıklıkla karşılaşılan durumlardan biri de ilgi gruplarının çıkarlarının birbirine ters düşmesi ve/veya bazı ilgi gruplarının çıkarlarının göz ardı edilmesidir. Kolaborasyon sürecini teşvik eden faktör, çıkar çatışmasının çözümü olduğunda, gündeme gelen süreçlerden biri diyalogtur. Bu kapsamda diyalog; çatışmanın, ortak bir zemin arayarak ya da geliştirerek, çözümünde kullanılmaktadır. Diyalog sürecinde amaç; çeşitli ilgi grupları arasındaki anlaşmazlığa ya da çatışmaya neden olan konuları netleştirmektir. Bu süreçte taraflar genellikle, anlayış ve beklenti farklılıkları olduğunu kabul etmektedir. Ancak bu farklılıklara rağmen, bazı ortak yanları da olduğunu ya da söz konusu çatışmaya bir çözüm geliştirmek için birlikte çalışma olanağı bulunduğu da keşfedilmektedir. Diyaloglar, politika diyalogları, resmi ya da resmi olmayan halk toplantıları ya da toplum forumları gibi farklı biçimlerde olabilmektedir (Selin ve Chavez 1995).

Kolaborasyonu teşvik eden faktör çatışma çözümü, beklenen sonuç ise ortak anlaşmalar olduğunda, süreç müzakereyi gerektirmektedir. Müzakere zeminleri, çatışmanın ya da anlaşmazlığın, karşı taraflar arasında, ortak bir anlaşmanın gerçekleştirilerek sonuçlanması ile diyaloglardan ayrılmaktadır. Diyalog, katılımcıları da anlaşmaya varabilmektedir ancak, ilgili birimlere, diyalog sürecinde yer alanların önerilerini kabul etmeleri yönünde sadece tavsiyede bulunabilmektedirler. Müzakere zemininde yer alan taraflar ise bir anlaşmaya varma ve belirli bir dizi eylem üzerinde karar verme yetkisine sahiptir (Selin ve Chavez 1995).

Cestero (1999)'da doğal kaynak yönetiminde kolaboratif girişimler; mekan/toplum tabanlı ve politika/çıkar tabanlı girişimler olmak üzere göre iki temel sınıfa ayrılmıştır. Mekan/toplum tabanlı girişimler; kamu arazisi ve yakın çevresindeki toplulukları da

dahil, yöre halkı ile birlikte belirli bir coğrafi alana odaklanmaktadır. Mekan/toplum tabanlı kolaboratif koruma girişimleri üç biçimde bulunmaktadır (Cestero 1999):

- su havzası grupları;
- diyalog grupları;
- ortaklıklar.

Politika/çıkar tabanlı girişimler ise; bölgesel ve ulusal önemi olan arazi yönetimi konularını ve politikalarını ya da mekan/toplum tabanlı girişimlerin odaklandığı coğrafi alandan daha büyük bir alandaki sorunları ele almak için kolaboratif yaklaşımı kullanmaktadır. Politika tabanlı kolaboratif koruma girişimleri; bölgesel ya da ulusal önemi olan doğal kaynak politikası ile ilgili konuları çözmeyi ya da tartışmayı amaçlamaktadır. Bu girişimlerin tipik katılımcıları, kararların sonuçları ile ilişkisi olan örgütlü çıkar/ilgi gruplarıdır. Politika/çıkar tabanlı kolaboratif girişimler dört tipte görülmektedir:

- arabuluculuk/müzakere grupları;
- danışma kurulları;
- diyalog grupları;
- kolaboratif danışma grupları.

Kolaborasyon modelleri ve bu modellerin alt tipleri arasında kesin bir ayrım yoktur. Bir girişim, kolaborasyonun bir tipiyle başlayıp başka bir tipine dönüşebilmektedir (Cestero 1999). Kolaborasyon modellerinde ve bu kapsamda doğal kaynakların kolaboratif yönetiminde izlenen temel aşamalar şekil 2.4'te verilmiştir.

Selin ve Chavez (1995), kolaborasyonun, ön bileşenler olarak adlandırılan, mevcut duruma ilişkin çerçeveyi belirleme ile başladığını ve daha sonra sorunu ortaya koyma, yön belirleme ve yapılanma aşamasına doğru ilerlediği belirtmektedir. Sonuçlar ve geri bildirim okları, kolaborasyonun dinamik ve döngüsel doğasını ifade etmektedir. Bu model ile doğal kaynak yönetiminin sürekli değişen ve/veya dönüşen koşullarda gerçekleştiği kabul edilmektedir (Selin ve Chavez 1995).

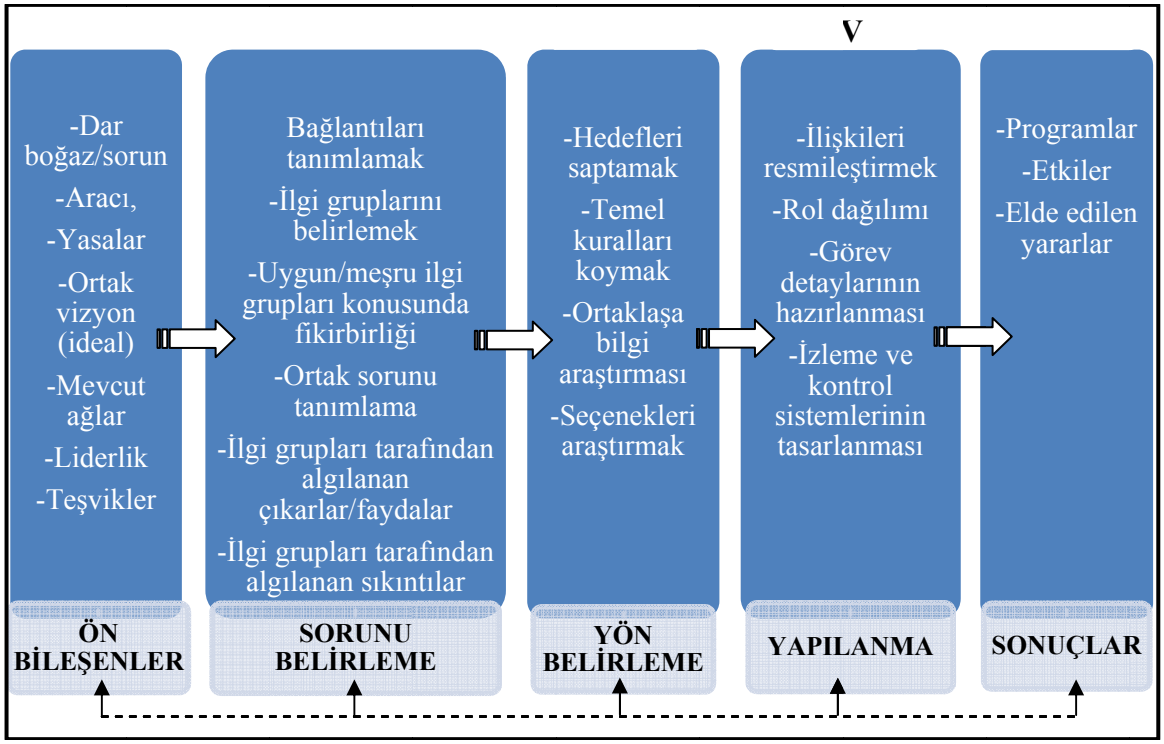

Şekil 2.4 Kolaboratif doğal kaynak yönetiminin temel aşamaları (Selin ve Chavez 1995)

Öncüller (Ön Bileşenler): Waddock (1989) kolaborasyona öncülük edebilecek yedi çevresel güç belirlemiştir:

- **Dar boğaz(lar)/kriz/sorun(lar):** çözümü çıkmaza girmiş sorunlar;
- **Aracı:** soruna taraf olmayan, arabulucu niteliğindeki grup, kurum ya da kişilerdir.
- **Yasalar:** yasaların katılımcılık (kolaborasyon) konusundaki yaptırımları ya da hedefleri kolaborasyon için itici güç olabilir.
- **Ortak görüş/ortak anlayış:** ilgi grupları tarafından paylaşılan ortak fikirler, değerlendirmeler veya hedeflerdir.
- **Mevcut ağlar:** mevcut sivil örgütlenmeler, çalışma grupları veya birlikteliklerdir.
- **Lider:** ilgi gruplarını birlikte çalışmaya teşvik eden, lider niteliklerine, enerjisine ve vizyonuna sahip kişi veya kurumlardır.
- **Teşvikler:** olası ortak çalışma biçimlerinin maddi veya diğer somut olanaklar ile teşvik edilmesi, özendirilmesidir (Selin ve Chavez 1995).

Sorun belirleme: Kolaborasyonun ilk gelişme aşaması sorunu ve ortak hassasiyet konularını tanımlamaktır. Bu aşamada, bir konu üzerinde kimin meşru hakkı olduğu konusunda fikir birliğine varılır. Katılımcılar, birbirleri arasındaki bağıntıları anlamaya ve sorunun çözümü için kollektif eylemin gerekli olduğunu görmeye başlarlar.

Yön belirleme: Kolaborasyon daha sonra, katılımcıların ortak bir amacı belirlemeye ve kabul etmeye başladıkları yön belirleme aşamasına geçmektedir. İlgi gruplarının, hedeflerini yönlendiren değerlerini açıklamasıyla, ortak inançlar ve değerler keşfedildikçe, geleceğe ilişkin ortak yorumlar ortaya çıkmaktadır. Bu aşamada, katılımcıların verileri karşılıklı olarak inceledikleri, ortaklaşa bilgi araştırmasında bulundukları faaliyetler gerçekleşebilmektedir. Buna göre bu aşamada, amaçlar ve temel kurallar belirlenerek, belirli konuları incelemek üzere alt gruplar oluşturulmaktadır (Selin ve Chavez 1995).

Yapılanma: Kapsam olarak bu aşama, kolaborasyon grubu tarafından paylaşılan ortak anlayışı ve ortak hedefleri kurumsallaştırmayı ve gelecekteki ortak eylemlere rehberlik etmek üzere düzenleyici bir çerçeve oluşturmayı ifade etmektedir. Buna göre bu aşamada, kolaborasyon süreci resmiyet kazanmakta, roller tanımlanmakta ve grubun amaçları için kollektif uyumu sağlamak ve izlemek üzere resmi anlaşmalar yapılmaktadır. Yapılanma süreci boyunca, katılımcılar sorumlulukları resmileştirirler ve kendilerini karşı karşıya getiren konuların çözümü üzerinde karşılıklı kontrol sağlarlar. Bununla birlikte bu aşamada, resmi olmayan çalışma grupları, çalışma ekipleri, kar amacı gütmeyen sivil örgütlenmeler, gönüllü taahhütleri ve anlaşma metinleri gibi kolaborasyon ortamları ve araçlarından yararlanılabilmektedir (Selin ve Chavez 1995).

Sonuçlar/Çıktılar: Bu aşamada ilgi grupları, kollektif anlaşmalar kapsamındaki program adımlarını ve eylemelerini uygulamaktadır. Uygulama süresince ve sonrasında eylemlerin etkileri incelenmektedir. Buna göre ilgi grupları kolaborasyonu devam ettirip ettirmeme konusu gözden geçirmektedir. Doğal kaynaklarla ilgili çoğu çaba, çözüme ulaşıldığında kolaboratif grubun dağılması ile sonuçlanan, belirli konular üzerinde odaklanır. Bu eğilim Waddock (1989)'da belirtildiğine göre kolaboratif yapının ayakta

kalabilmesi için üzerinde çalışılan amacın genişletilmesi gerekmektedir (Selin ve Chavez 1998).

Doğal kaynak yönetiminde kolaborasyonun uygulama alanları

Kolaboratif yönetim; balıkçılık, korunan alanlar, ormanlar, yaban yaşam alanları, su kaynakları yönetimi gibi pek çok alanda uygulanmaktadır (Schusler vd. 2001). Kullanım alanının çeşitliliğine paralel olarak kolaboratif doğal kaynak yönetimi kapsamında çeşitli başlıklar ve terimler kullanılmaktadır. Bunlardan bazıları;

- Korunan alanların ortaklaşa (co-management) yönetimi,
- Topluluk ve ortak (joint) orman yönetimi,
- Bütünleşik (integrated) su havzası yönetimi,
- Çiftçi tarafından yönetilen sulama sistemleri,
- Topluluk tabanlı ekosistem yönetimi,
- Bütünleşik çevre yönetimi,
- Kolaboratif doğa koruma,
- Toplum tabanlı korumadır (Conley ve Moote 2003, Engel ve Korf 2005).

2.3.2 Kolaborasyon sürecinin başarısı için temel koşullar, sürecin katkıda bulunduğu konular ve kolaborasyon karşısındaki engeller

Doğal kaynak yönetiminde kolaborasyon sürecinin başarısı için temel bileşenler:

- geniş ilgi grubu temsiliyeti;
- iyi tanımlanmış hedefler ve amaçlar;
- ilgi grupları arasında bilgi paylaşımı;
- ilgi grupları arası açık ve yapıcı iletişim;
- ortak karar üretme;
- söz konusu toplumdan geniş bir kitleyi kapsayan bağlantıların kurulması;
- çabaların kazanımlara dönüşmesi ve uygulanabilir sonuçlar elde edilmesi,
- ilişki/ekip kurma;
- kaynakların yeterli olması ve bu konuda ilgi gruplarının birbirini desteklemesi

olarak belirtilmektedir. Bu bileşenlerin yanında, somut olmayan ancak kolaborasyonun somut bileşenlerini ve başarısını destekleyen faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler; zaman, güven, saygı, iletişim becerisi ve liderin etkinliğidir (Cestero 1999, Schuett vd. 2001)

Kolaboratif yönetimin savunucuları, merkezi yönetim veya kurum tarafından uygulanan, geleneksel doğal kaynak yönetimi uygulamaları ile karşılaştırdıklarında, kolaboratif yönetimin pek çok faydasını tanımlamaktadırlar. Bu faydalar temel olarak;

- yönetimin etkinliğinde artış,
- yönetim faaliyetlerinin kabul edilebilirliğinde artış,
- doğal ve kültürel sistemlerin anlaşılmasında iyileşme,
- hükümet kurumları ve diğer ilgi grupları arasında güven artışı,
- uygulama harcamalarında tasarruf,
- koruma konuları hakkında toplum bilincindeki artış (Schusler vd. 2001).

Tarafları bir araya getirmek için rol oynayan güçlere rağmen, doğal kaynak yönetimi alanında kolaborasyon için önemli kurumsal engeller bulunabildiği hatta pek çok kurumdaki kurumsal kültürün genellikle kolaborasyonu engellediği belirtilmektedir. Araştırmacılar, hakim merkezi, geleneksel planlama sürecini, yerel ilgi grupları ile kolaborasyona engel olduğunu belirtmişlerdir. Bu araştırmacılara göre planlama süreci boyunca küçük çalışma gruplarının kullanılması kolaborasyonu kolaylaştırmaktadır (Selin ve Chavez 1995).

Kolaborasyondaki ortakların diğer yaygın şikayetleri ve karşılaştıkları engeller ise genel olarak şu konulardadır:

- anlaşmaları uygulamada ve mali kaynakların aktarılmasında kurumsal işlemlerin esnek olmayışı; hükümetlerin ağır bürokratik süreçleri ve ataletleri;
- uzlaşma taraftarı olmayan örgütler, gruplar;
- geçmişteki olumsuz ilişkiler;
- taraflar arasındaki güç farklılıkları; uzlaşma sürecinde eşit hak sahipliği ilkesinin kabul edilmemesi.

Bazı durumlarda, kolaborasyonun önündeki engellerin üstesinden gelmenin çok zor olduğu belirtilmektedir. Gray (1989)'da belirtildiğine göre, bu durum özellikle,

- anlaşmazlığın temel ideolojik görüş farklılıklarına dayanması;
- bir paydaşın tek taraflı harekete geçme/ eylemde bulunma gücüne sahip olması;
- anayasal sorunların varlığı ya da yasal emsaller istenmesi;
- geçmiş denemelerin başarısız olması;
- geçmişe dayanan düşmanlıklar;
- ilgi gruplarının toplantılara veya çalışmalara çağırılmaması

halinde geçerli olmaktadır (Selin ve Chavez 1995).

2.4 Su kaynakları yönetiminde kolaborasyon

Kolaboratif su kaynakları yönetimi (KSY), bir su havzası sınırları içindeki, ilgi gruplarının çıkarlarına yönelik uzlaşmanın sağlanmasını hedeflemektedir. Buna göre kolaboratif su kaynakları yönetiminin rolü, biçimi ve sonuçları, su havzasının ekolojik, toplumsal, ekonomik, kurumsal ve siyasi faktörlerin etkileşimi ile bağlantılıdır. Bu faktörlerin birbirleriyle etkileşimi kapsamında, KYS; teknik ve toplumsal bir süretir. Teknik bir süreç olarak KSY, yüzey ve yer altı sularının korunmasını, bilimsel ve mühendislik yönleriyle ele almaktadır. Toplumsal bir süreç olarak KSY, farklı ilgi gruplarının bakış açıları ile meşru ve genellikle birbiriyle çatışan değerlerini ele almaktadır. Birbirleriyle ilişkili bir dizi sorunun yer aldığı bu karmaşık yapı kapsamında KSY, mevcut ve olası sorunlara çözüm üretmek üzere, uzun ve kısa dönemli hedef ve amaçların geliştirildiği, geniş kapsamlı stratejik bir süreçtir (Sabatier vd. 2005, Ferreyra ve Beard 2007). Şekil 2.5'de verildiği gibi KSY temel olarak; beş grup faktör ve bu faktörler arasındaki ilişkiler çerçevesinde gelişmektedir. KYS'nin dinamik yapısını oluşturan bu beş faktör grubu;

- kapsam,
- süreç,
- sivil toplum,
- politika çıktıları,
- su kaynakları ve su havzasına ilişkin çıktılardır (Sabatier vd. 2005).

Neden-sonuç ilişkisi bağlamında ilk aşamada yer alan sosyo-ekonomik, ekolojik, toplumsal ve kurumsal koşullar, kolaborasyon sürecinden önce var olan ve gelişen koşullardır. Bu koşullar ve oluşturduğu yapı, büyük oranda, gelişebilecek KYS'nin biçimini ve başarısını belirlemektedir (Sabatier vd. 2005). Kapsam değişkenleri, sivil toplumu ve politika çıktılarını oluşturmak üzere, süreç ile etkileşime girmektedir. Sivil toplum ve politika çıktıları, hem çevresel hem de sosyo-ekonomik gerçeklikleri ve algılanan koşulları etkilemek üzere etkileşimde bulunmaktadır. Süreç ve kapsamın nedensel ilişkide olduğu diğer alan, sivil toplumdur. Sivil toplumu oluşturan bileşenler, kendi içinde hem sonuç hem de daha iyi politika çıktıları elde etmek için, araç olarak değerlendirilmektedir. Örneğin, güveni ve toplumsal sorumluluğu geliştiren kolaborasyonlar sürecinde, su yönetim planlarının ve belirli onarım projelerinin hazırlanma olasılığı güçlenmektedir. Model, ilk olarak, su havzası çıktıları ile arka plandaki kapsam ve ikinci olarak da süreç ve havza çıktıları arasında iki geribildirimi öngörmektedir. İlk geri bildirim, su havzası koşullarındaki değişim; ikinci geri bildirim ise, geliştirilen kolaboratif yapının ve çabaların devamlılığı ile ilişkilidir (Sabatier vd. 2005).

Bu modelin tanımladığı neden-sonuç ilişkisi kapsamında, su kaynakları yönetiminde karşı karşıya kalınan sorunları çözmek ve mevcut durumu iyileştirmek üzere pek çok kolaboratif çalışma biçimi gündeme gelmiştir. Konuyla ilgili araştırmacılar, su kaynakları yönetimi kapsamındaki kolaboratif çalışmaları,

- amaç,
- ölçek;
- değişimi gerçekleştirme yaklaşımı ve yöntemi;
- ilgi grupları;

faktörlerine göre farklı başlıklarda sınıflandırmışlardır. Imperial (2005) ve Margerum (2008)'de incelenen uygulama örneklerine göre, su kaynakları yönetiminde kolaborasyon;

- politika düzeyinde kolaborasyon,
- örgütsel düzeyde kolaborasyon,
- eylemsel düzeyde kolaborasyon,

olmak üzere üç grupta sınıflandırılmıştır.

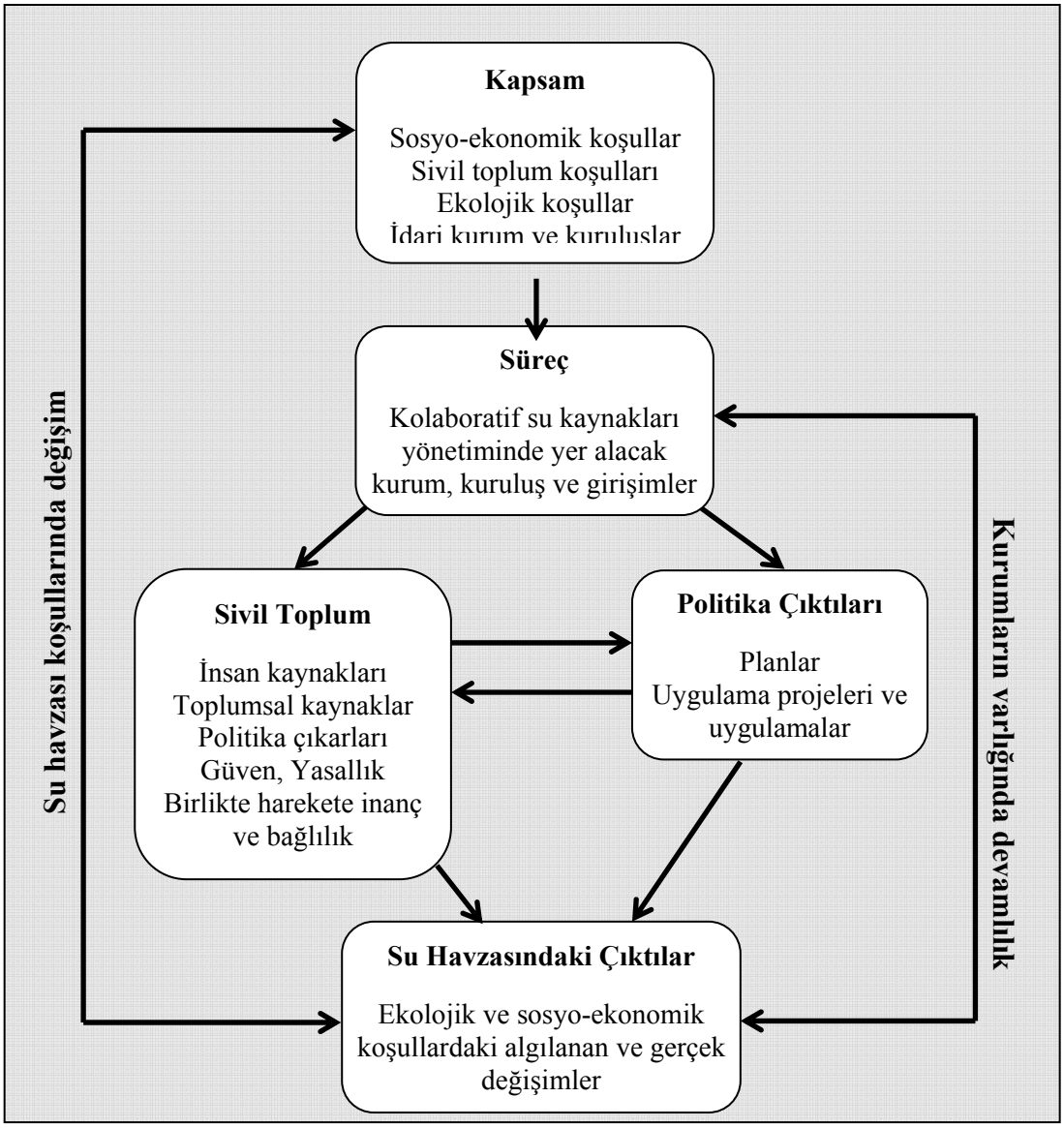

Şekil 2.5 Kolaboratif su havzası yönetimini etkileyen faktörler ve bu faktörler arasındaki ilişkiler (Sabatier vd. 2005)

Su kaynakları yönetiminde politika düzeyinde kolaborasyon

Politika düzeyindeki kolaborasyon ve kolaboratif gruplar, hükümetin su kaynakları ile ilişkili yasal düzenlemeleri, politikaları, kuralları ve/veya tüzükleri ile kamunun kamunun su kaynakları alanında karar üretimi konularında faaliyet göstermektedir. Politika düzeyindeki kolaborasyonun temel özelliği; müzakere, uzlaşma çabalarının odağında, sırasıyla örgütleri ve en son olarak da yerinde eylemleri etkileyen hükümet

politikaları olmasıdır (Margerum 2008). Politika düzeydeki kolaborasyon sürecinde, su kaynakları ile ilgili bölgesel ya da ulusal önemi olan konular ele alınmaktadır. Bu düzeyindeki kolaboratif gruplar çoğunlukla, örgütler ve seçilmiş resmi görevliler olan ilgi gruplarından oluşmaktadır ve politika yapıcılar arasında, fikirbirliği oluşturarak, değişimi gerçekleştirmeyi hedeflemektedir (Imperial 2005, Margerum 2008).

Su kaynakları yönetiminde örgütsel düzeyde kolaborasyon

Su kaynakları yönetiminde örgütsel düzeydeki kolaborasyon süreci, örgütlerin ve kurumların su kaynakları ile ilgili politika ve programlarına yönelik faaliyet göstermektedir. Örgütsel kolaboratifler, hükümet ve hükümet dışı örgütleri temsil eden bireylerden oluşan, çok kalabalık bir gruptan oluşmaktadır. Bu örgütsel temsilcilerin çoğu bölgesel idarecilerdir ya da yerel, merkezi ve bölgesel kurumların orta düzey yöneticileridir. Örgütsel kolaborasyon sürecinde su kaynakları yönetimindeki değişim; yerel yönetimler, kurumlar ve diğer ilgi gruplarının önceliklerini, programlarını ve bütçelerini etkileyerek sağlanmaktadır (Imperial 2005, Margerum 2008).

Su kaynakları yönetiminde eylem düzeyinde kolaborasyon

Eylemsel düzeyde kolaboratifler; su kaynakları ve sucul ekosistemlerle ilgili doğrudan izleme, eğitim ve onarım gibi doğrudan eyleme ya da "yerinde" faaliyetlere odaklanmaktadırlar. Eylem kolaboratifleri, küçük alanlarda, yerel ölçeklerde faaliyet göstermektedir ve yerel su kaynaklarıyla ilişkili, daha az nüfusu etkileyen sorunları ele almaktadır. Bu gruptaki kolaborasyon ortaklıklarında, az sayıda kurum, yerel yönetim, yurttaşlar ve genellikle birkaç arazi sahibi bulunmaktadır. Eylem kolaboratiflerine, teknik uzmanlıkları ve profesyonel bağlantıları ile hükümet temsilcileri katkıda bulunabilmektedir. Eylem kolaboratiflerinde değişimi gerçekleştirme yaklaşımı; belirlenen hedefler, fikirler ve kişisel bağlantılar ile gruba dahil olan grupları etkileyerek, eylemlerin yaygınlaşmasıdır (Imperial 2005, Margerum 2008). Çizelge 2.3'de su kaynakları yönetiminde farklı düzeylerdeki kolaborasyon sürecinde yer alan ilgi grupları ile değişim yaklaşımı ve araçlarına ilişkin örnekler verilmiştir.

Su kaynakları yönetiminde kolaborasyonu, süreci yönlendiren ilgi grupları ve bu süreçte elde edilen kazanımlar açısından inceleyen Moore ve Koontz (2003)'e göre ise kolaboratif su havzası grupları üç gruba ayrılmaktadır;

- hükümetin yönlendirdiği (kurum tabanlı);
- yurttaşların yönlendirdiği (yurttaş tabanlı);
- hibrit (karışık; kurum ve yurttaşların birlikte yönlendirdiği).

Bu grupların sıkça elde ettikleri çıktı ve kazanımlar ise çizelge 2.4' de verilmiştir.

Çizelge 2.3 Su kaynakları yönetiminde farklı düzeylerdeki kolaborasyon sürecinde yer alan ilgi grupları ve değişim yaklaşımı (Margerum 2008)

	Eylem kolaborasyonları	**Örgütsel kolaborasyonlar**	**Politika kolaborasyonları**
Tipik ilgi grupları	Yerel ilgi grupları Topluluk liderleri Kurumların arazi personelleri Çiftçiler, köylüler Kent halkı İş adamları Çevreciler…	Yerel/bölgesel ilgi grupları, İlgi grubu temsilcileri, Hükümet birimleri, il müdürlükleri, Belediye başkanı, Örgüt/kurum başkanları, Yerel meclis üyeleri	Bölgesel/ulusal ilgi grupları,Ulusal ve bölgesel hükümet birimleri, Politika hazırlayanlar, Çevre alanındaki STKlar , Su kaynakları ile ilgili STKlar, Sulama birlikleri, Tarımsal birlikler, kooperatifler, Yurttaş meclisleri, kurulları
Değişim yaklaşımı	Doğrudan eylem yoluyla değişim	Örgütler yoluyla değişim (programlar vb.)	Politika yoluyla değişim (yönetmelikler vb.)

Çizelge 2.4 Yönlendirici ilgi gruplarına göre su kaynakları yönetiminde kolaborasyon çıktıları ve kazanımlar (Moore ve Koontz 2003)

Çıktı/Kazanım	**İlgili kazanımı sıkça elde eden kolaboratif grup(lar)**
Yönetim planı hazırlamak	Karışık
Grup gelişimi ve sürdürülebilirlik	Kurum tabanlı ve karışık
Su kaynakları ve su havzası konuları ile ilgili artan kamu bilinci	Yurttaş tabanlı ve karışık
Politikayı etkileme	Yurttaş tabanlı

Bunlar dışında elde edilen çıktılar ve kazanımlar ise lobicilik faaliyetlerinin gelişmesi ve dilekçe verme oranının artmasıdır (Moore ve Koontz 2003).

2.5 Peyzaj planlama ve kolaborasyon

Doğal kaynakların yönetimine yönelik eylemlerde entegrasyon ve bu konudaki politikalarda kapsamlı ve bütünleşik yaklaşımların geliştirilmesi önem taşımaktadır. Bu bağlamda bir alanı geniş kapsamda, bütünleşik bir bakış açısı ile ele alan planlama yaklaşımlarına ihtiyaç duyulmuştur. Doğal kaynak yönetiminde gündeme gelen ihtiyaçların ve taleplerin karşılanması, kapsamı ve ele aldığı ölçek bağlamında peyzaj planlama çalışmaları ile mümkündür (Antipov 2006).

Peyzaj planlama, peyzajın fonksiyonlarının ve özelliklerinin tanımlanması ve değerlendirilmesi ile peyzaj bileşenlerinin kalitelerinin korunması için öneriler geliştirilmesine odaklanmaktadır. Bu kapsamda peyzaj planlama, mevcut ve önerilen alan kullanımlarının çevresel kapasite ve peyzaj karakteri bağlamında uygunluğunu incelemektedir. İncelemeler, toprak, su, hava/iklim, flora ve fauna gibi tüm doğal kaynakları, sosyo-kültürel ve ekonomik kaynakların mevcut durumu ile peyzajın estetik bileşenini temel almaktadır (von Haaren 2002, von Haaren vd. 2008). Bu süreçte peyzaj planlama, mekânsal bağlam vurgusu ile insan etkisindeki doğal sistemlerin organizasyonu için olanakları ve sınırları belirlemektedir. Peyzaj plancısının hedefi, hem insan hem de insan dışındaki tüm canlıların, geniş çeşitlilikteki ihtiyaçları için gerekli olan koşulları sağlayan ve koruyan, peyzajın çok işlevli yapısının devamlılığını sağlamaya yöneliktir (von Haaren 2002). Bu kapsamda farklı peyzaj planlama yöntemleri bulunmaktadır. İncelenen peyzaj planlama süreçlerinde bazı ortak yöntem ve planlama aşamaları bulunmaktadır. Buna göre peyzaj planlama adımları beş temel aşamada toplanmaktadır. Bu aşamalar:

Hedef belirleme/Odaklanma: Bu ilk aşamada, planlama çalışmasının kapsamı belirlenerek, planın hedefleri ve amaçları tarif edilmektedir. Hedef ve amaçlar, peyzajın temel bileşenlerinin ve süreçlerinin tanımlanarak, bunlarla ilişkili sorunların belirlenmesi ile geliştirilmektedir. Bu aşamanın önemli çıktılarından biri, söz konusu peyzaj için, genel hedeflerin ve amaçların sentezi olan, hazırlık (ön) vizyonudur. Ön

vizyonun geliştirildiği bu aşamada, analiz süreci için bilgi toplanmaktadır (Botequilha Leitão vd. 2006).

Analiz: Bu süreçte, abiyotik, biotik ve kültürel kaynaklar, her bir kaynağın ayrı ayrı ele alındığı parametrik ve aynı zamanda, bileşenler ve süreçler arasındaki ilişkilere odaklanan holistik bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Bu aşama, bir önceki aşamada tanımlanan peyzaj fonksiyonlarını belirleyen, ekolojik, sosyo-ekonomik ve kültürel süreçler hakkında ve bunların, peyzajı oluşturan farklı öğelerden nasıl etkilendiği hakkında bilgi vermektedir. Bu aşamada, peyzaj algısı, kültürel düzen ve süreçlerin, ekolojik düzen-süreç analizleri ile birlikte ele alınması gerektiği belirtilmektedir.

Diagnoz (tanı-teşhis): Bu aşamanın temel hedefi; çeşitli ekolojik ve toplumsal ihtiyaçları karşılamak üzere peyzajların kapasitesini sistematik ve metodolojik olarak belirlemektir (Bastian vd. 2006). Peyzaj diagnozu, peyzajın yapısını ve süreçlerini tanımlayan peyzaj analizinin sonuçlarından elde edilmektedir. Bu aşamadaki çalışmalar, peyzajın işleyiş ve kapasite; taşıma kapasitesi; kullanımlara uygunluğunun belirlenmesine yöneliktir. Diagnozun sonunda gerçekleşen peyzaj değerlendirmesi, diagnozunun bir diğer önemli sonucu ve ürünüdür (Bastian vd. 2006, Botequilha Leitão vd. 2006). Bu aşamada genel aşağıdaki sorular cevaplandırılmaya çalışmaktadır:

- Peyzaj sağlıklı işlemektedir? Eğer işlemiyorsa, nerede ve neden sağlıklı işlememektedir?
- Nerede ve nasıl sağlıklı işlemektedir? Gelecekte sağlıklı işlemeye devam edecek midir?

Bu aşamanın son çıktısı, temel peyzaj değerleri, mekansal işlev bozuklukları ya da anlaşmazlıkları/çatışmaları ve bunları mekansal olarak gösteren görsel ürünlerdir (Botequilha Leitão vd. 2006).

Prognoz (tahmin): Bu aşamada, önceki planlama aşamalarında belirlenen hedeflere göre peyzaj değişimi için olası vizyonlar geliştirilmektedir. Bu vizyonlar, mekânsal boyutları temel almaktadır ve alternatif senaryolara dönüştürülmektedir. Bu alternatifler ile peyzaj planını oluşturmak üzere, uygulamaya yönelik bilgi üretilmektedir. İlk

aşamada taslak olarak geliştirilen ön vizyon, araştırılan seçeneklere bilgi sağlamaktadır ve son aşamada değerlendirilmektedir(Botequilha Leitão vd. 2006).

Sinterez (uygulama): Uygulama, tahmin aşamasının çıktılarını; senaryoların analizini ve karşılaştırmalı değerlendirmesini temel alarak, peyzaj planının geliştirildiği aşamadır (Ahern 1995, Botequilha Leitão vd. 2006). Bu aşamada, öncelikle peyzajda geçekleşebilecek gelecekteki olumsuz etkileri önlemek ve işleyişinin sürdürülebilirliğini sağlamak için planlar ve eylemler tanımlanmaktadır. Peyzaj planı, hedef belirleme sürecinde tarif edilmiş ve tüm planlama süreci boyunca geliştirilmiş hedefler ve amaçlar ile çerçevelenmiştir. Plan, tanı-teşhis aşamasında belirlenmiş konulara/sorunlara, tahmin aşamasında geliştirilen çeşitli senaryoları inceleyerek ve planlama hedeflerini gerçekleştirmek için en faydalı bulunanları seçerek, yanıt bulmayı amaçlamaktadır. Uygulama aynı zamanda, devam eden süreçleri ve değişimleri izlemeye yönelik peyzaj yönetim faaliyetlerini de kapsamaktadır (Botequilha Leitão vd. 2006). Peyzaj planlama sürecinin analitik ve döngüsel yapısı şekil 2.6'da verilmiştir.

Planlama sonuçlarının toplumda kabul görmesi ve bunu sağlayabilmek için, planlamanın kendisinin bir sosyal süreç olması gerekmektedir (von Haaren 2002). Luz (2000)'e göre, tüm yerel ilgi gruplarının iletişimi ve işbirliği; peyzaj planlarının kararlı bir biçimde uygulamasına ve yöre halkının, yerel yönetimin ve diğer yerel paydaşların birbiriyle bütünleşmesine öncülük edebilmektedir.

Peyzaj planlama sürecinde katılımın önemini ve zorunluluğu vurgulayan, Türkiye'nin de taraf olduğu resmi belgelerden biri APS'dir. APS'de katılıma verilen önem temel olarak, Sözleşme'deki peyzaj tanımı ile kendini göstermektedir. APS'ye göre, peyzaj,"özellikleri, insan ve/veya doğal faktörlerin etkileşimi ve eylemleri sonucunda, insanlar tarafından algılandığı şekliyle oluşan alan" olarak tanımlamaktadır (Anonim 2003). Sözleşme'deki peyzaj kavramının açıklamasında, "insanların algıladığı biçimiyle" ifadesinin kullanılması; planlama ve yönetim sürecine, sadece akademisyenlerin/uzmanların, üst düzey politikacıların ya da bürokratların değil, "genel kamu"nun; tüm ilgili grupların görüşlerinin dahil edilmesi anlamına gelmektedir. Buna

göre Sözleşmede, halkın katılımı; hükümet ve yerel otoritelerin resmi karar verme süreci dışında kalan, bireylerin ve grupların da peyzajla ilgili karar verme süreçlerine dâhil olmasını ifade etmektedir. Amaç; yöre halkı, ziyaretçiler, mülk sahipleri, dezavantajlı gruplar ya da uzmanlar, temsilciler, seçilmiş gruplar gibi tüm tarafların ya da ilgi gruplarının görüşlerinin karar verme sürecine girmesidir. Dolayısıyla, peyzaj koruma, yönetimi ve planlama, katılan topluluğun yaşadığı çevrede istedikleri peyzaj özellikleri ile de ilgilenmeleri gerektiği belirtilmektedir (Jones 2007, Jones ve Stenseke 2011).

Bu bağlamda, APS'deki peyzaj tanımı, farklılıkların kabul edildiği, ortak karakteristiklerin bulunduğu ve sonuçta, işlevsel uzlaşmalara ulaşıldığı demokratik bir süreci işaret etmektedir. APS'nin Açıklayıcı Raporu'nda belirtildiğine göre, peyzaj, ister sıradan ister sıra dışı olsun, kentte ya da kırsalda, insanların yaşadıkları çevrenin bir parçası olması bakımından önemlidir. Buna göre kamu, peyzaj planlamada aktif rol almaya ve yaşadığı peyzajda olanlarla ilgili sorumluluk hissetmeye teşvik edilmelidir (Jones ve Stenseke 2011). Bu kapsamda, APS'de, halkın, yerel ve bölgesel otoritelerin ve ilgili diğer grupların peyzajı ilgilendiren konulara katılımı için gerekli usullerin ve ortamların oluşturulması gerektiği belirtilmektedir (Anonim 2003).

Bu çerçevede peyzaj planlama çalışmaları için APS'de belirtilen katılımcılık kapsamı ve biçimi, kolaborasyonu işaret etmektedir. Ancak, mevcut peyzaj planlama çalışmalarında çoğunlukla katılımcılığın; bilgilendirme, danışma ve dahil olma aşamalarında gerçekleştiği ve bu kapsamdaki araçların kullanıldığı görülmektedir (Jones ve Stenseke 2011, Roe 2000). Peyzaj planlamada katılımcı uygulamalar daha çok, kentsel alanlarda ya da koruma statüsü olan peyzajlarda görülmektedir. Diğer taraftan, doğal kaynak yönetimindeki kolaborasyon uygulamaları, peyzaj planlama ve yönetimi konusunda çalışan bilim adamları tarafından izlenmekte ve örnek alınmaktadır (Selman 2004, Roe 2000). Bu çerçevede bu araştırma kapsamında, kolaborasyon kavramı, kolaborasyon sürecinin ilke ve bileşenleri ile kolaboratif doğal kaynak yönetimi literatürü temel alınmıştır.

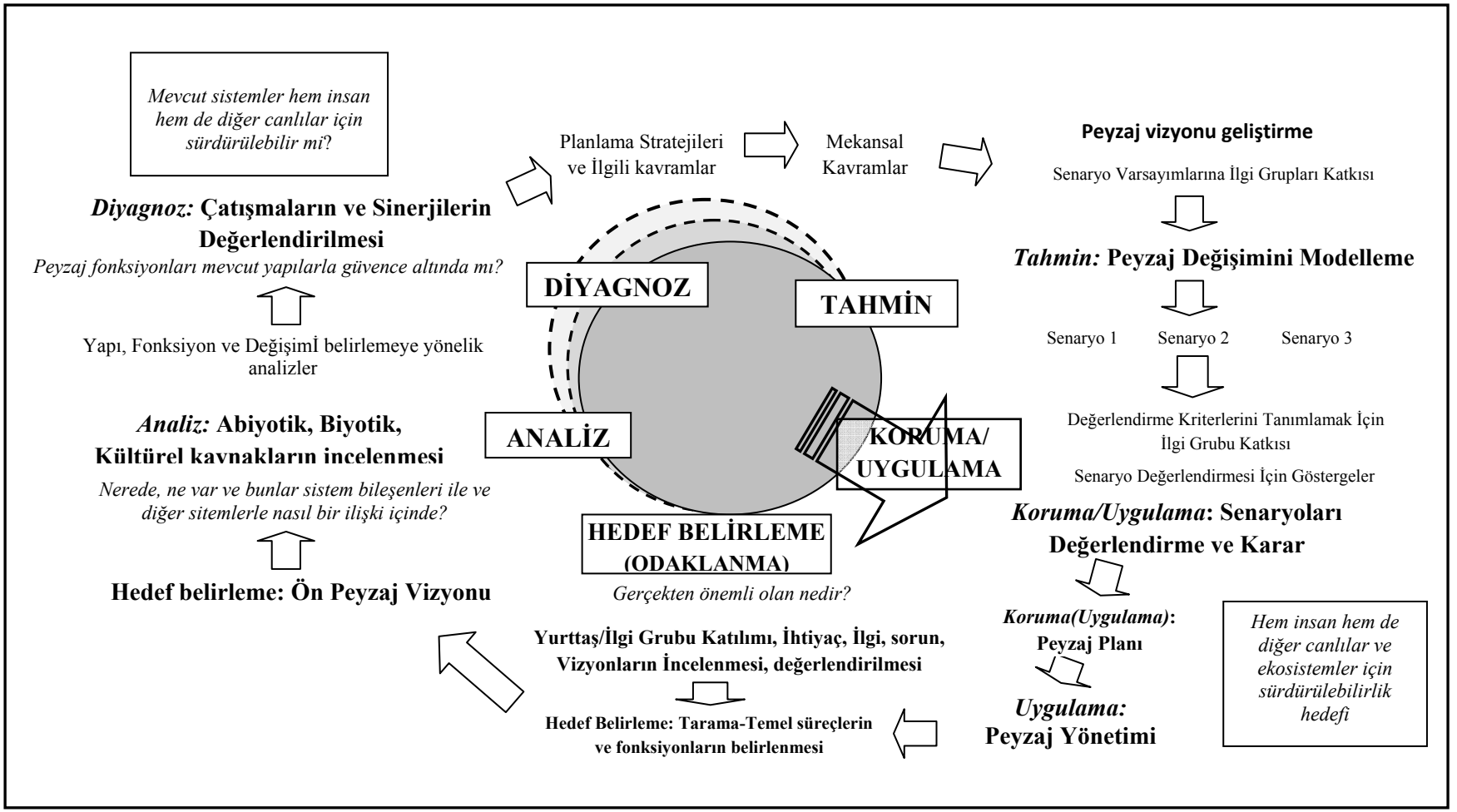

Şekil 2.6 Peyzaj planlama süreci (Botequilha Leitão vd. 2006)

İncelenen literatür kapsamında, Selin ve Chavez (1995) tarafından geliştiren kolaboratif doğal kaynak yönetimi süreci ile Botequilha Leitão vd. (2006)'de açıklanan peyzaj planlama sürecinin temel aşamaları, amaç ve kapsam bağlamında paralellikler göstermektedir (Şekil 2.7). Bu iki süreçte birbiri ile benzerlik gösteren temel aşamalar; Hedef belirleme-Ön bileşenler; Analiz-Diagnoz-Sorun Tanımlama; Tahmin-Yön Belirleme aşamalarıdır. Buna göre, kolaboratif peyzaj planlama çerçevesini geliştirmek üzere araştırma kapsamında, peyzaj planlama sürecinin temel aşamalarına, kolaboratif doğal kaynak yönetiminin temel aşamalarındaki analizler dahil edilmiştir.

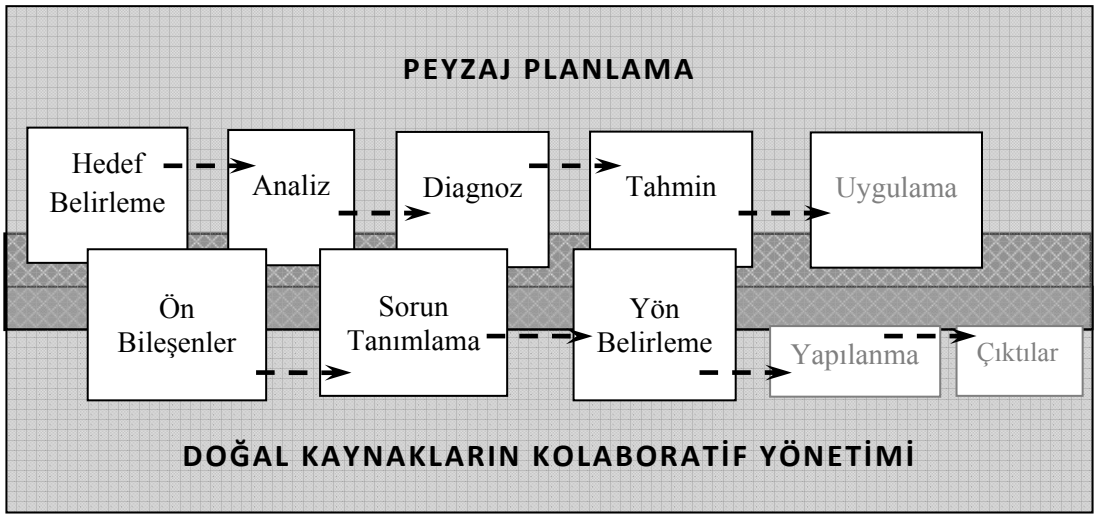

Şekil 2.7 Peyzaj planlama ve kolaboratif doğal kaynak yönetimi arasındaki paralellikler

Bununla birlikte, kolaborasyon kavramı, peyzaj planlama sürecinin kapsamı ve peyzaja dair karar vermede geniş ve aktif ilgi grubu katılımı konusunda tespit edilen ihtiyaçlar çerçevesinde, peyzaj planlamanın kolaboratif bir nitelik kazanması için, sürece bazı yeni faktörlerin ve analizlerin de dahil edilmesi gerektiği tespit edilmiştir. Bu faktörler ve analizler;

- ilgi gruplarının söz konusu peyzaja dair duygu ve düşüncelerini,
- ilgi gruplarının birbiri ile çatışan çıkar ve beklentileri ile bu konularda uzlaşma sürecini ve sonuçlarını

planlama sürecine aktarımını sağlayacak ve aynı zamanda,

- ilgi grupları arasında ortak anlamlar, değerler ve hedefler geliştirilmesini sağlayacak veri ve bilgiler ile ilişkilidir.

Belirtilen veri ve bilgiler;

- bireylerin ve ilgi gruplarının peyzaj ile kurdukları ilişkiler, bağlantılar, peyzajı algılama biçimi,
- peyzaja yükledikleri değerler,
- peyzajdan beklentileri (Brown 2005, Manzo ve Perkins 2006)

konularında yapılacak araştırma ve analizler ile elde edilebilmektedir. Bu kapsamda, araştırmada; mekân aidiyeti, peyzaj değerleri ve peyzaj kalite hedefleri üzerinde durulmaktadır.

Mekan aidiyeti

Mekan kavramı, insan-çevre etkileşimi ile oluşan toplumsal bir yapıdır ve genellikle fiziksel çevre ile ilişkilendirilmektedir. Sosyal aktörler olarak insanlar; mekan, ortam, toplum ya da bölge gibi kavramlarla çevrelerine anlam yüklemektedirler. Mekanın toplumsal olarak oluşturulmasına rağmen, mekanla kurulan duygusal bağların oluşumunda fiziksel peyzajın katkısına verilen önem artmaktadır (Kaltenborn ve Bjerke 2002,Williams veVaske 2003, Stedman 2003). Brian vd. (2000)'de belirtildiğine göre, Tuan (1974, 1977) ve Relph (1976), bireylerin mekanla kurdukları ilişkilerdeki, duygusal, bilişsel ve davranışsal bileşenleri açıklamaya çalışmışlardır. Bu kapsamda, öne çıkan kavramlardan ve bileşenlerden biri, "mekan aidiyeti"dir.

Stokols ve Shumaker (1981)'de tarafından belirtildiğine göre, ihtiyaçlar ve çevrenin fiziksel ve toplumsal kaynakları arasındaki uyumun sonucu olarak mekan ile bağlantı kurulmakta ve bu süreçte mekana aidiyet gelişmektedir. Aidiyet, bireyler ve yaşadıkları çevre arasındaki olumlu duygusal bağ ya da ortaklıktır (Giuliani 2003). Shumaker ve Taylor (1983) tarafından belirtildiğine göre, mekânsal aidiyetin önemli davranışsal boyutları ve etkisi bulunmaktadır. İçinde yaşanılan toplum ve mekana ait düşünce, duygu ve inançlar, o toplum ve mekanla ilişkili tutum ve davranışları etkilemektedir. Bu

etkileşim, söz konusu alanla ilgili planlama süreçlerine katılıp katılmama ya da ne şekilde katılım göstereceğini yönlendirmektedir. Dolayısıyla, ortaklaşa toplumsal faaliyetlerin gerçekleşmesi, hem mekânsal aidiyet düzeyine bağlıdır hem de aidiyetin gelişmesinde etkilidir. Bazı çalışmalara göre mekâna aidiyetin, toplumsal ilişkiler ya da süreçlere bağlı olarak geliştiği savunulurken, farklı çalışmalarda ise mekâna aidiyetin, peyzajın fiziksel özelliklerine de bağlı olduğu öne sürülmektedir (Manzo ve Perkins 2006) .

Mekân aidiyetinin iki temel bileşeni bulunmaktadır; "mekân kimliği" ve "mekân bağlılığı". Mekân kimliği öz saygının bir bileşenidir ve kişinin kendisini, çevresi bağlamında nasıl gördüğünü ifade etmektedir. Kişisel kimlik oluşumunda ve gelişiminde, mekânsal kullanımları dikkate almaktadır. Mekan bağlılığı, bir alanda gerçekleşen eylemleri temel alan bağlantıları ifade etmektedir. Mekan bağlılığı, özellikle olası diğer alanlara göre, alana yönelik kullanım talepleri ile alanın bu kullanımları yeterince sağlayabilecek olanakların uyumlu olması halinde gelişmektedir. Bu bağlamda mekan aidiyeti; toplumsal süreçler ve peyzajın fiziksel özellikleri arasındaki karşılıklı etkileşimin bir sonucu, ürünü olarak tanımlanabilmektedir (Proshansky vd. 1983, Williams ve Vaske 2003, Stedman 2003, Farnum vd. 2005).

Peyzaj değerleri

Zube (1987)'de belirtildiğine göre, insanlar, düşünme, hissetme ve eylemde bulunma özellikleri ile peyzajlara anlam ve değer yüklemeye öncülük etmeleri ile peyzajın aktif katılımcılarıdır. Buna göre insanlar, hem inceleyerek hem de deneyimleyerek bilgi edinmekte ve algı geliştirmektedirler. Böylece insanlar, bireysel ve çevresel koşullarına göre, yaşadıkları ve içindeki bulundukları peyzaja bir dizi değer atamaktadırlar.

İnsanların mekanlara değer vermesi, bağlılık, kimlik oluşumu ve ifadesi, dahil olma ve memnuniyeti de içine alan mekan aidiyetini oluşturmaktadır. Bu kapsamda Alessa vd. (2008)'e göre peyzaj değerleri; insanların yaşadıkları, çalıştıkları, ziyaret ettikleri ya da daha başka amaçlarla kullandıkları alanlara yükledikleri anlam ve bu alanlarla

ilişkilendirdikleri özelliklerdir. İnsanlar, peyzaja işlevsel değerlerden (örn: gıda sağlayan alanlar), sembolik değerlere (örn: fikirleri temsil eden mekanlar/alanlar) kadar uzanan farklı nedenlerle değer vermektedirler. Dolayısıyla peyzaj değerleri, söz konusu fiziksel alanla ilgili insanların farklı algılamalarının ve kullanımlarının bir bütünüdür (Brown 2005).

Buradaki anlamıyla "değer"; varlıkların bir özelliğidir. Değer verilen varlıklara sahip olmak ya da değer verilen özellikleri yaşamak kişinin hayatında değişiklik yaratmaktadır. Söz konusu alanda bulunma isteği ya da ihtiyacı ne kadar fazla olursa, bu alanın, kişi için değeri o kadar büyük veya önemli olduğu anlamına gelmektedir. Bazıları için değer mevcut olanaklarla ilişkili iken bazıları için de gelecekte sunacağı olanaklarla ilişkilidir (Ittelson 1973). Dolayısıyla değerler, kişinin bireysel deneyimleri ve amaçları ile bağlantılıdır. Peyzajdaki her bir paydaşın ya da kullanıcının, farklı faktörler çerçevesinde gelişen, alana özgü değerleri olduğu ve bu durumun, aynı peyzaja ilişkin farklı değerlendirmeleri gündeme getirdiği belirtilmektedir. Bu değerlerin, aynı zamanda kişisel yargıları etkileyerek, peyzajla ilgili gelişmelere yönelik tepkileri ve duyguları da biçimlendirebildiği vurgulanmıştır (Oliveira ve Dineboska 2004, Stewart vd. 2004, Oñate ve Peco 2005).

Rolston ve Coufal (1991) arazinin çoklu kullanımı ve yararları yerine arazinin hem kendinden var olan hem de işlevsel, birden çok değerine odaklanılması gerektiğini önermiştir. Bu çalışmada orman alanlarına ilişkin 10 temel değer belirtilmiştir: Yaşam destek değeri; ekonomik değer; bilimsel değer; rekreasyonel değer; estetik değer; yaban yaşamı değeri; biyoçeşitlilik değeri; doğal tarih değeri; mistik (manevi) değer ve içsel değer. Brown (2005, 2007), Rolston ve Coufal (1991)'de tanımlanan bu değerlerde bazı değişiklikler ve yenilikler yaparak 13 peyzaj değeri tanımlamıştır. Buna göre peyzaj değerleri ve anlamları şu şekildedir:

- **Estetik/manzara değeri:** çekici doğal manzaraları, görünüşleri
- **Ekonomik değer:** turizm, ormancılık, tarım ve diğer ticari eylemler gibi ekonomik faydalar
- **Rekreasyon değeri:** boş vakitleri değerlendirme, dinlenme fırsatı sunma

- **Yaşam sürdürülebilirliği (destek) değeri:** havanın, toprağın ve suyun üretilmesine, korunmasına ve yenilenmesine yardımcı olma
- **Öğretici değer (bilgi değeri):** çevre hakkında bilgi edinme ve doğayı tanıma
- **Biyolojik çeşitlilik değeri** - bitki, yaban yaşamı, su altı yaşamı ve diğer yaşayan organizmaların zenginliği
- **Ruhsal değer (manevi):** manevi olarak özel, önemli ve kutsal olma
- **Varlık değeri:** sadece var olmasının bile değerli oluşu, öz değer
- **Miras değeri:** doğa ve insana dair tarihi özelliklere sahip olma
- **Gelecek değeri:** gelecek nesillerin onlardan şu anki halleriyle bilgilenmelerini ve tecrübe etmelerine imkan verme
- **İyileştirici (terapatik) değer:** insanları fiziksel ve/veya ruhsal olarak daha iyi hissettirme, iyileştirme
- **Yaban yaşamı değeri:** yaban yaşamını koruma ve barındırma
- **Özel alanlar:** kişisel olarak özel öneme sahip olan alanlar (örn: belirli bir ağacın altı)

Peyzaj kalite hedeflerinin belirlenmesi

Peyzaj kalite hedeflerinin belirlenmesi, son10 yıldır, batıda, kamu otoritelerinin peyzaj koruma ve arazi yönetimi politikaları çerçevesinde kendilerine biçtikleri görevlerden biridir. Peyzaj kalite hedeflerinin belirlenmesinde sadece seçkin peyzajları dikkate alan mevcut yöntemler yeterli değildir. APS'ye göre, olağanüstü ya da sıradan, günlük hayatın devam ettiği, insan faaliyetleri sonucu değişikliğe uğrayan tüm peyzajlar bu çalışmaların ilgi alanına girmektedir. Peyzaj kalite hedeflerinin belirlenmesinde önemli olan konular;

- tüm peyzajların her insan için aynı öneme sahip olmadığı,
- her peyzaja, farklı toplumlar tarafından farklı değerler atfedildiği,
- her toplumun peyzaja dair farklı beklentileri, arzuları olduğudur (Luginbühl 2006).

"Peyzaj kalitesi" ve "peyzaj kalite hedefi" ifadeleri pek çok dile ve planlama literatürüne daha çok İngilizce kaynaklı çalışmalardan aktarılmaktadır. Bu kapsamda özellikle "kalite" ve "peyzaj kalitesi" kavramının içeriği ve anlamı konusunda net

açıklamalara ihtiyaç duyulmaktadır. "Kalite" Türkçeye Fransızcadan geçmiş bir kelimedir ve Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde, "bie şeyin iyi veya kötü olma özelliği",*"bir ürünün bilinen en iyi özellikleri bünyesinde taşıma durumu", "nitelik"* veya *"üstün nitelikli"* olarak açıklanmaktadır (Anonim 2012).

APS'ye göre peyzaj kalite hedefleri, tanımlanmış ve değerlendirilmiş, "belirli bir peyzaj için, yöre insanının yaşadığı çevrede görmek istediği, onaylanmış/tanınmış özelliklerin tam listesinden oluşmaktadır." Bu kapsamda, "tanımlanmış ve değerlendirilmiş peyzajlar için kalite hedeflerinin belirlenmesi, bu süreçte ilgili topluluklara danışılması ve bu toplulukların sürece aktif katılımlarının sağlanması gerektiği" belirtilmektedir. Bir peyzajın, planlaması ya da yönetimi uygulamalarına geçmeden önce, hangi hedeflerin izleneceğinin halka açıkça anlatılması gerekmektedir. Bu hedefler, genel kamuoyu ve tüm ilgili gruplara danışıldıktan sonra, ilgili yetkili otorite tarafından açıklanmalı ve ilan edilmelidir (Luginbühl 2006).

Chmielewski ve Sowinska (2008)'ya göre peyzaj kalite hedefleri, hem çok basit hem de çok karmaşık olan şu soruya cevap bulmaya çalışmaktadır: "Nasıl bir peyzaj istiyoruz?" Burada, peyzajın bio-fiziksel özellikleri, sosyo-kültürel, ekonomik ve görsel özellikleri kadar, peyzajın etkilediği ilişkiler, yöre halkının tercihleri ve değerleri de peyzaj tanımlama, analiz çalışmalarında ve dolayısıyla, peyzaj kalite hedeflerinin belirlenmesinde önemlidir.

APS'de ve Sözleşme'nin Açıklayıcı Raporu'nda, peyzaj kalite hedefleri belirlenirken, yöre halkının isteklerinin göz önünde bulundurulması ve bu hedeflerin halkın katılımı ile ilgili taraflar tarafından geliştirilmesi ve belirlenmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bunun için bu süreçte yöre halkı, arazi sahipleri, kullanıcılar ya da alan yöneticileri ve diğer ilgi grupları tarafından peyzaja yüklenen, farklı içerikteki belirli ve özel değerlerin dikkate alınarak, yöre halkının peyzaja ilişkin düşüncelerinin analiz edilmesi ve dikkate alınması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu kapsamda, peyzaj kalite hedeflerinin geliştirilmesi, uygulanması ve izlenmesinde aktif rol almayı sağlayacak, ilgili tarafların

aktif katılımını sağlayacak prosedürlerin gerektiği belirtilmektedir (Jones ve Stenseke 2011).

İlgili tarafların, peyzaja dair duygu, düşünce, değer ve beklentilerinin, aktif katılım süreci ile peyzaj planlamada yer alması hedefi, peyzaj kalite hedeflerinin kolaboratif bir süreçte belirlenmesi ve gerçekleştirilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

3.1 Materyal

Araştırma konusu ve kapsamı çerçevesinde kullanılan ve araştırmaya yön veren materyaller çizelge 3.1'de verilmiştir.

Çizelge 3.1 Araştırma kapsamında kullanılan materyal ve veri kaynağı

Materyal	Veri kaynağı
Konuya ilişkin ulusal ve uluslar arası literatür	Kütüphaneler ve elektronik veri tabanı (web)
Araştırma alanı	Erzincan ili
Araştırma alanının 1/25 000 topoğrafik haritaları	Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı (ÇOB)
Hidrolojik yapıya ilişkin veri, bilgi ve harita	Mülga ÇOB ve ilgili literatür
Arazi örtüsü birimleri haritası (CORINE 2006)	Mülga ÇOB
Bitki örtüsüne ilişkin veriler ve bilgiler	Mülga ÇOB ve ilgili literatür
Karasu Nehri ve kolları üzerindeki mevcut ve planlanan maden ocaklarına ve HES'lere ilişkin veriler	Mülga ÇOB (İl Çevre ve Orman Müdürlüğü)
Nüfus durumu	http://www.tuik.gov.tr
ArcGIS 10 Programı	ESRI
Anket formları	Orjinal
SPSS istatistik programı	Web
Araştırma alanına ait fotoğraflar	Alan araştırması ve gözlemler

3.1.1 Araştırma alanı

Araştırma alanı, Doğu Anadolu Bölgesi' nin Yukarı Fırat Bölümü' nde, Erzincan ilinin Merkez ilçesi sınırları içinde yer almaktadır. Alan, doğuda, Sansa Boğazı'ndan Erzincan Ovasına giren, batıda Kemah Boğazı'ndan Ova'yı terk eden Karasu Nehri'ni ve Nehrin içinden geçtiği Erzincan Ovası'nın kuzey-güney yönünde 1440 m yüksekliklere kadar olan bölümünü kapsamaktadır (Şekil 3.1). Doğu-batı yönünde uluslararası karayoluyla Erzurum ve Sivas illeri ile bağlantısı olan alan, kuzeyde standart karayolu ile Karadeniz Bölgesi, güneyde ise Tunceli'nin Pülümür ilçesi üzerinden Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile bağlantılıdır (Anonim 2009). Araştırma alanının iklim özellikleri EK 1'de verilmiştir.

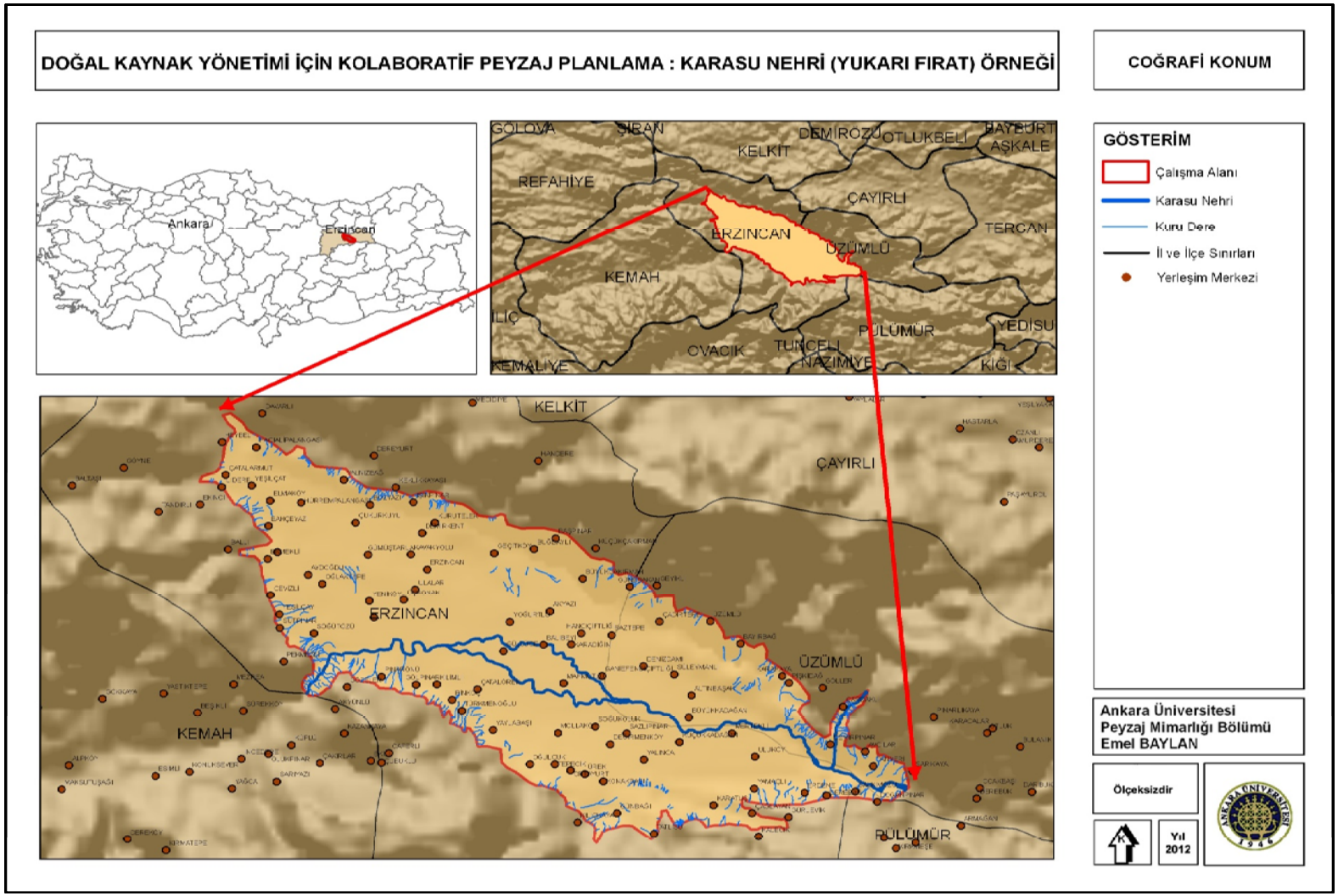
DOĞAL KAYNAK YÖNETİMİ İÇİN KOLABORATİF PEYZAJ PLANLAMA : KARASU NEHRİ (YUKARI FIRAT) ÖRNEĞİ
COĞRAFİ KONUM
Ankara
Erzincan
GÖLOVA
SİVRİCE
KELKİT
DEMİROZÜ
OTLUKBELİ
BAYBURT
AŞKALE
REFAHİYE
ÇAYIRLI
ERZİNCAN
ÜZÜMLÜ
TERCAN
KEMAH
İLİÇ
PÜLÜMÜR
YEDİSU
OVACIK
TUNCELİ
NAZIMİYE
KEMALİYE
KİĞI
GÖSTERİM
Çalışma Alanı
Karasu Nehri
Kuru Dere
İl ve İlçe Sınırları
Yerleşim Merkezi
Ankara Üniversitesi
Peyzaj Mimarlığı Bölümü
Emel BAYLAN
Ölçeksizdir
Yıl
2012

3.1.2 İklim özellikleri

Araştırma alanının içinde bulunduğu Erzincan ili, genel olarak karasal iklim özellikleri göstermektedir. Doğu Anadolu ve İç Anadolu iklimleri arasında bir geçiş niteliği taşıyan ve araştırma alanında da görülen, Erzincan iklimi Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan, Elazığ ve Malatya dışındaki diğer tüm illerden daha ılımandır (Anonim 2009).

Sıcaklık şartları itibariyle yıllık sıcaklık ortalaması 11,4 °C'dir. En soğuk ay olan Ocak ayı ortalaması -7 °C, en sıcak aylar olan Temmuz ve Ağustos ayı ortalamalarının 24,9 °C olduğu belirtilmektedir. Erzincan ilinde ve dolayısıyla araştırma alanında yaşanan yaz mevsimlerinin, çevre illere göre daha uzun ve sıcak olduğu belirtilmektedir. Kış mevsiminde ise, doğudan gelen Sibirya kaynaklı hava kütlesinin etkisinde kaldığı zamanlarda, oldukça sert kış günleri yaşanmaktadır. 0°'ın altında sıcaklık yaşanan gün sayısı da 110,1 gündür. Don olayı genel olarak Kasım ayında başlayıp, Nisan ortalarına kadar sürmektedir. Erzincan ilinin kar yağışlı gün sayısı ortalama 27,5, karla örtülü gün sayısı toplam 34,9'dır. Kar yağışları Ekim ayı sonlarında başlayıp, Nisan ayına kadar sürmektedir (Anonim 2009).

3.1.3 Topoğrafik yapı

Araştırma alanı olarak belirlenen Erzincan Ovası ve yakın çevresi, Doğu Anadolu Bölgesi'nin kuzeyindeki tektonik kökenli çöküntü alanı dizisinin batıdaki ilk ovasıdır. Kuzeyi, Keşiş (3.537 m.) ve Sipikor, batısı Köhnem Dağı (3045 m.), doğusu Keşiş ve Munzur Dağlarının uzantıları, güneyi ise Munzur Dağı silsilesi (3462 m.) ile çevrili Erzincan Ovası, doğuda Sansa Boğazı ile Tercan Ovası'na bağlanır. Her yönden tamamen çevrilmiş ve bu yüksek dağların arasında yer alan Erzincan Ovası, etrafını çevreleyen dağlara uyarak kuzeydoğu-güneybatı yönünde uzanmaktadır (Akkan 1964). Ova denizden ortalama 1200m. yükseklikte, yaklaşık 50 km. uzunluğunda ve 17-18 km. genişliğindedir. Buna göre, araştırma alanı yaklaşık 550-600 km² lik bir alanı kaplamaktadır (Şekil 3.2). Araştırma alanın topoğrafik özelliklerini belirleyen yükseklik grupları Şekil 3.3'de verilmiştir.

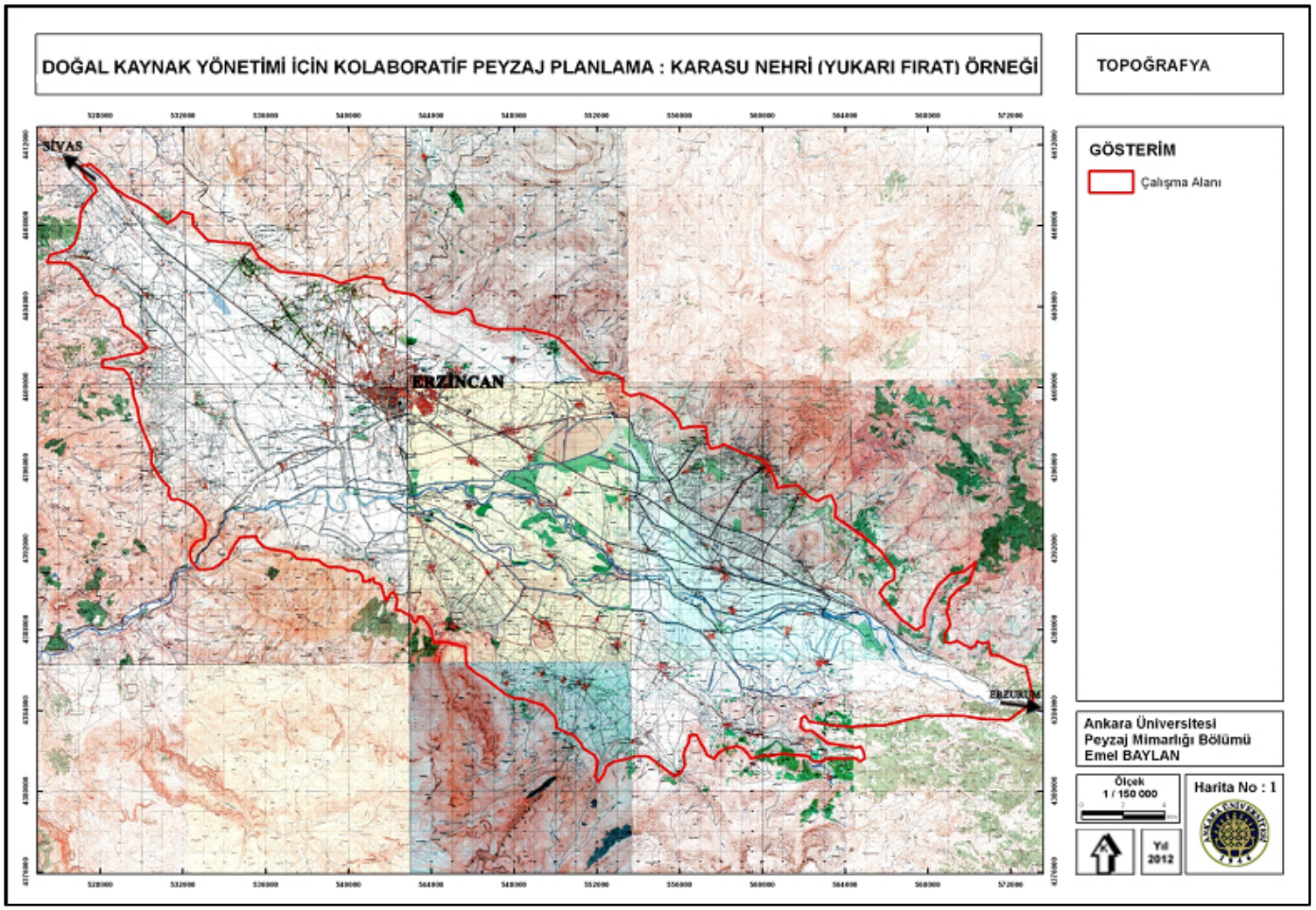

Şekil 3.2 Araştırma alanının topoğrafik haritası

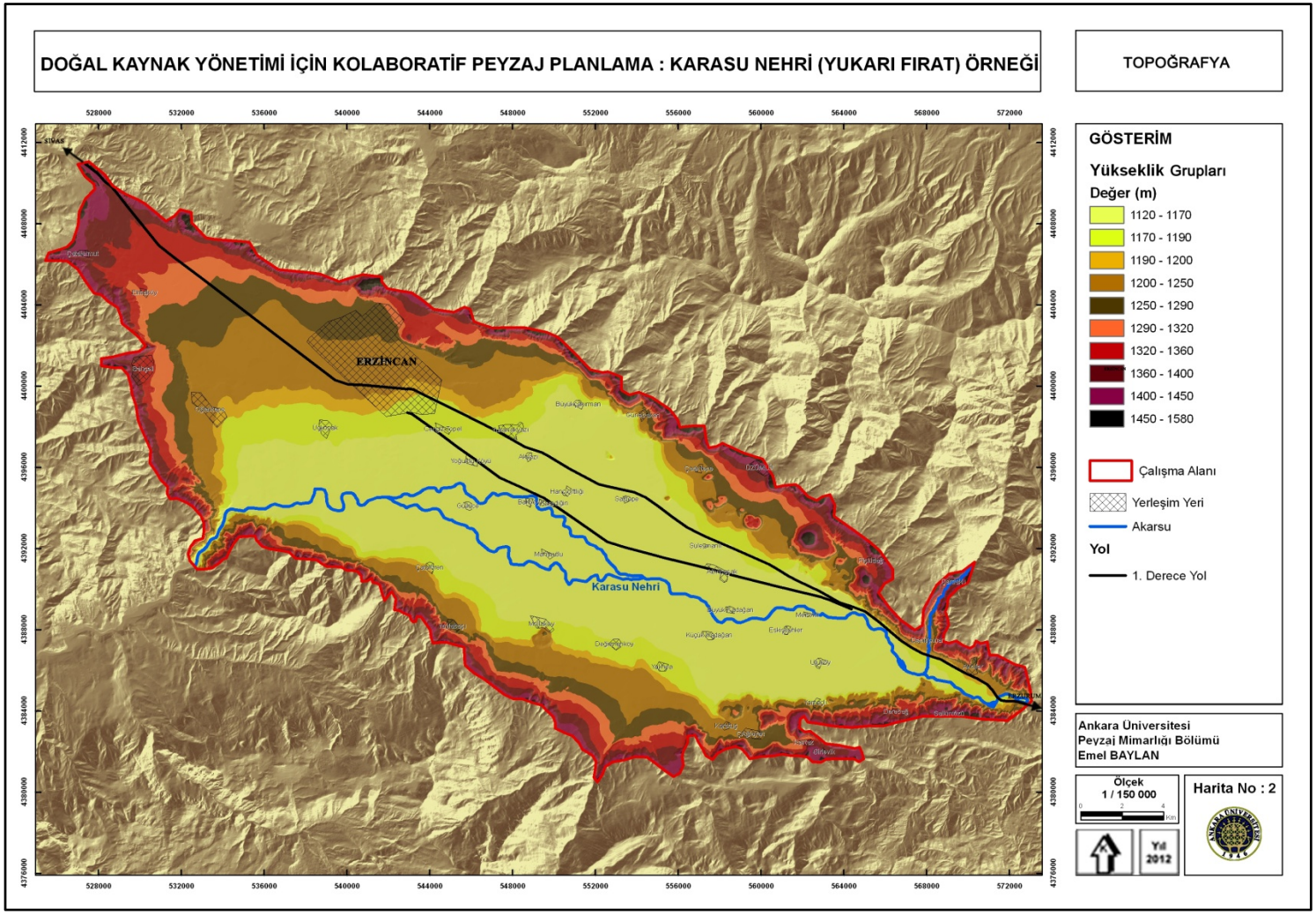

Şekil 3.3 Erzincan Ovası ve yakın çevresinde yükseklik grupları

3.1.4 Hidrolojik yapı

Araştırma alanında su kaynakları, akarsular ve su yapıları kapsamında incelenmiştir.

Akarsular

Araştırma alanında, Erzincan Ovası'nı ikiye bölerek geçen Karasu Nehri, Erzincan ilinin en önemli akarsuyudur ve Fırat Nehri'nin en önemli ikinci koludur. Yörede Karasu Nehri, "Fırat" olarak adlandırılmaktadır. Karasu Nehri Erzincan Ovası'na, doğudan Tanyeri mevkiinin bulunduğu boğazdan girmekte, Ova' nın genişlemiş olduğu kısımda iki kola ayrılarak, yaklaşık 1600 hektarlık bir ada meydana getirdikten sonra birleşmektedir. Nehir, Beytahtı'nda güneybatıya yönelerek Kemah boğazına girmekte ve Ova'yı terk etmektedir. Oldukça geniş bir yatak içinde akan Fırat Nehri sık sık yatak değiştirmektedir. Bu durumun tarım alanlarına ve yerleşimlere zarar vermesini önlemek amacıyla, Karasu Nehri üzerinde, Devler Su İşleri (DSİ) 82. Şube Müdürlüğü tarafından seddeleme çalışmaları yapılmıştır (Anonim 2009). Araştırma alanı sınırları içindeki ve Karasu Nehri'ne doğrudan karışan akarsular ve özellikleri çizelge 3.2.'de verilmiştir.

Su yapıları

Tarımsal üretimde iklim şartlarının doğurduğu olumsuzlukları gidermek ve Erzincan Ovası'ndan maksimum derecede yararlanabilmek amacıyla, Erzincan Ovası Sulama Şebekesi'nin inşaatına 1958 yılında başlanmıştır ve günümüzde halen devam etmektedir (Hayli 2002). Buna göre, araştırma alanında yer alan temel sulama birimleri;

- Çardaklı Sulaması
- Erzincan Ova Pompaj Sulaması
- Erzincan Sol Sahil Cazibe Sulaması
- Erzincan Barajı Sulama
- Konakbaşı Cazibe Sulaması
- Şıhlı Cazibe Sulaması
- Mercan Sulaması
- Mollaköy Pompaj Sulaması
- Altınbaşak Sağ sahil Cazibe Sulaması

- Ada Sulaması Üzümlü Pompaj Sulaması (Anonim 2010).

Çizelge 3.2 Araştırma alanındaki akarsular ve debileri (Anonim 2009)

Akarsu/dere	**Konum-mevkii**	**Debi(lt/sn)**	**Karasu Nehri ile bağlantısı**
Fırat Nehri (Ovaya giriş)	Tanyeri	14763	Direkt karışıyor
Fırat Nehri (Ovadan çıkış	Kemah Boğazı	30321	Direkt karışıyor
Sürperen Çayı	Çardaklı-Demirpınar Köyleri	277	Direkt karışıyor
Peteriş (Pahnik) Çayı	Bayırbağ Köyü	182	İstinat kanalından dolaylı karışıyor
Cimin Deresi	Üzümlü	348	“
Kertah Deresi	Çadırtepe Köyü	127	“
Çakırman (Allahmemed) Deresi	B. Çakırman Köyü	154	“
Başgöze (Büyük Köşünkler) Deresi	Başpınar Köyü	15	“
Kocadere (Eski Köşünkler)	Buğdaylı Köyü	10	“
Vasgirt (Kızılsu) Deresi	Işıkpınar Köyü	203	Direkt karışıyor
Yalnızbağ (Tavşanlı) .	Yalnızbağ Köyü	71	Direkt karışıyor
Çardaklı Deresi	Çatalarmut, Elma köy	826	Direkt karışıyor
Göyne (Esesi) Deresi	Çatalarmut Köyü	728	Karışmıyor
Norgah Kanalı	Beytahtı mevkii	2412	“
Sol Sahil tahliye kanalı	-	6467	Karışmıyor
Ada Tahliye Kanalı	-	54	Direkt karışıyor
Ağgi Deresi	Heybeli Köyü	20	“
Şoha (Cevizli) Deresi	Cevizli Köyü	20	“
Selüke (Yeşilçay) Deresi	Yeşilçay Köyü	20	“
Erkek (Sütpınar) Deresi	Sütpınar Köyü	15	“
Söğütlü (Taksulbrastik) Deresi	Söğütözü Köyü	10	“
Kiğ (Yaylabaşı) Deresi	Yaylabaşı Köyü	25	“
Mercan Deresi	Günbağı köyü mevkii	2150	“
Mağaçur Deresi	Tatlısu Köyü	154	HES’ten sonra karışıyor
Cencige Deresi	Çağlayan Bucağı	3987	“
Bahçeli (Hah) Deresi	Bahçeli Köy	345	“

Araştırma alanında sulama işlerinde mevcut sulama şebekesinin yanında, çevredeki dağlık alanlardan ovaya inen, pek çoğu Karasu Nehri’ne ulaşamayan düşük debili (0,4-0,8 m3/sn), çoğu yaz aylarında kuruyan (Tatlısu, Kalecik, Bahçeli, Üzümlü gibi) küçük derelerden de küçük alanlı sulama şeklinde yararlanılmaktadır.

Şekil 3.4’te araştırma alanının hidrolojik yapısı ve bileşenleri verilmiştir.

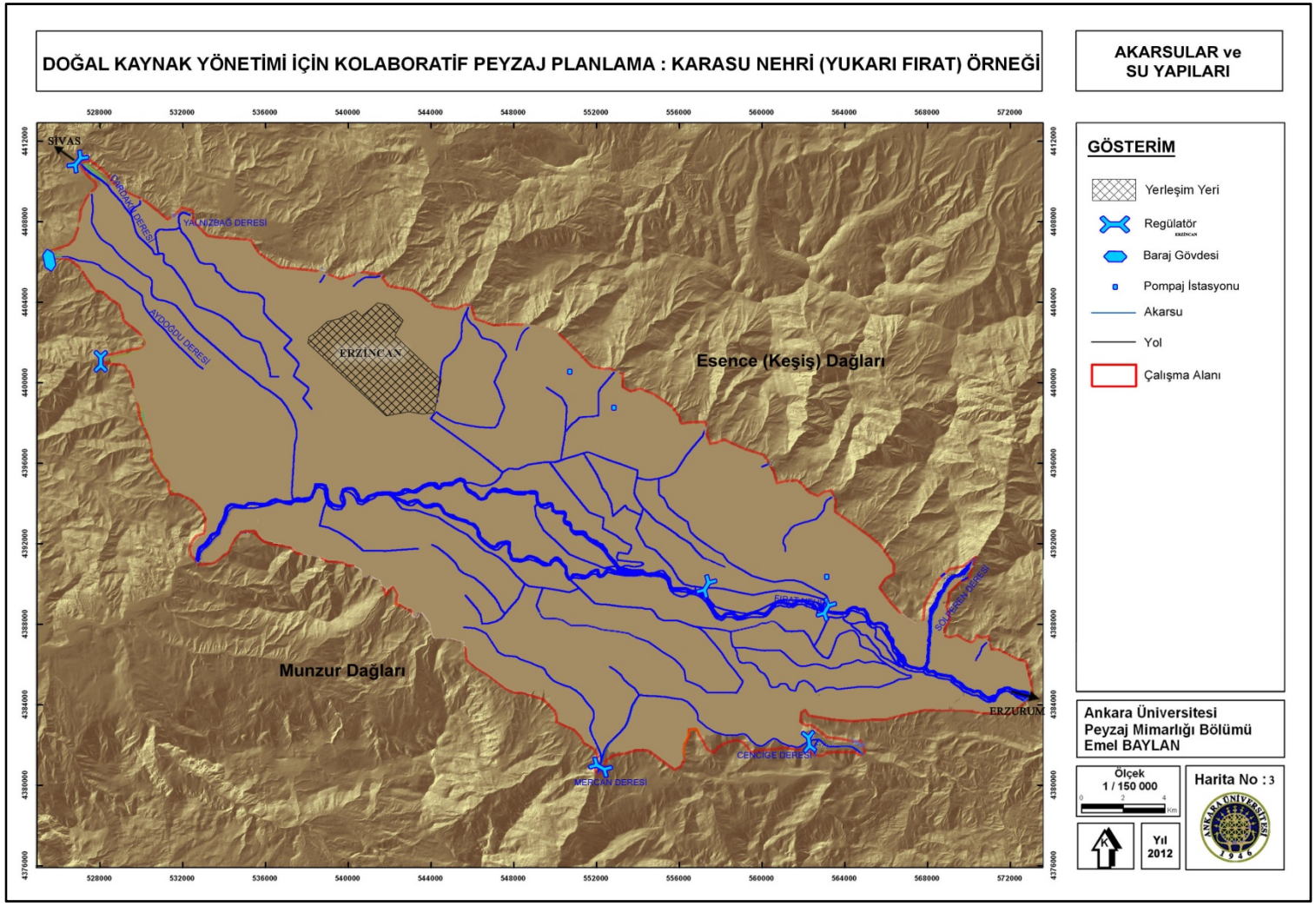

Şekil 3.4 Araştırma alanına ait hidrolojik harita

3.1.5 Arazi örtüsü birimleri

Araştırma alanındaki arazi örtüsü birimleri, CORINE 2006 (Mülga ÇOB 2011) verilerinden elde edilmiştir. Bu kapsamda araştırma alanındaki arazi örtüsü birimleri;

1. Yapay Bölgeler

1.1. Şehir yapısı

1122 Sürekliliği Olmayan (Kesikli) Kırsal Yerleşim Alanları

1.2. Endüstriyel, Ticari ve Ulaşım Birimleri

121 Endüstriyel ve Ticari Birimler

124 Havaalanları

1.3 Maden Ocağı, Boşaltım ve İnşaat Sahaları

131 Maden Çıkarım Sahaları

133 İnşaat Sahaları

1.4 Yapay, Tarımsal Olmayan Alanlar

142 Spor ve Eğlence Alanları

2. Tarım Alanları

2.1. Ekilebilir Alanlar

2111 Sulanmayan Ekilebilir Alanlar

2121 Sürekli Sulanan Alanlar

2.2. Sürekli Ürünler

221 Üzüm Bağları

2.3 Meralar

231 Mera alanları

2.4 Karışık Tarımsal Alanlar

2421 Sulanmayan Karışık Tarım Alanları

2422 Sulanan Karışık Tarım Alanları

243 Doğal Bitki Örtüsü İle Bulunan Tarım Alanları

3. Orman Yeri ve Yarı Doğal Alanlar

3.1 Ormanlar

311 Geniş Yapraklı Ormanlar

312 İğne Yapraklı Ormanlar

3.2. Maki ve/veya Otsu Bitkiler

321 Doğal Çayırlıklar

324 Bitki Değişim Alanları

3.3 Bitki Örtüsü Az ya da Olmayan Alanlar

331 Sahiller, Kumsallar, Kumluklar

3321 Çıplak Kayalıklar

4. Sulak Alanlar

4.1. İç Sulak Alanlar

411 Bataklıklar

5. Su Yapıları

5.1. Karasal Sular

511 Su Yolları

512 Su Kütleleri

olarak sıralanmıştır (CORINE 2006) (Şekil 3.5).

3.1.6 Bitki örtüsü

Araştırma alanı Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki konumu ile İran-Turan fitocoğrafya bölgesinde yer almaktadır (Çolak 2006). Buna göre iklim, jeoloji, jeomorfoloji, topoğrafya, toprak, hidroloji ve insan faktörlerine bağlı olarak araştırma alanında ova bozkırı, antropojen bozkır, dağ bozkırı, uzun boylu bozkır-çayır, kuru (meşe) orman ve sucul olmak üzere farklı vejetasyon tipleri görülmektedir.

Bozkır vejetasyonu

Doğu Anadolu bozkırları 800-2000 metre arasındaki yükseklikllerde yayılış göstermektedir. Genellikle 50 cm.nin altındaki çalı türlerinin hakim olduğu bu vejetasyon tipi, Doğu Anadolu'daki çöküntü alanlarının taban kısımlarında, tamamen orman alanlarının dışında yer almaktadır ve "doğal ova bozkırı" olma özelliğini taşımaktadır (Vural ve Adıgüzel 2006).

Ova bozkırı: Araştırma alanının alçak kesimlerinde Orta Anadolu ova bozkırı özellikleri görülmektedir ve İç Anadolu bozkırlarında olduğu gibi otsu bitkiler hakimdir (Atalay 2002).

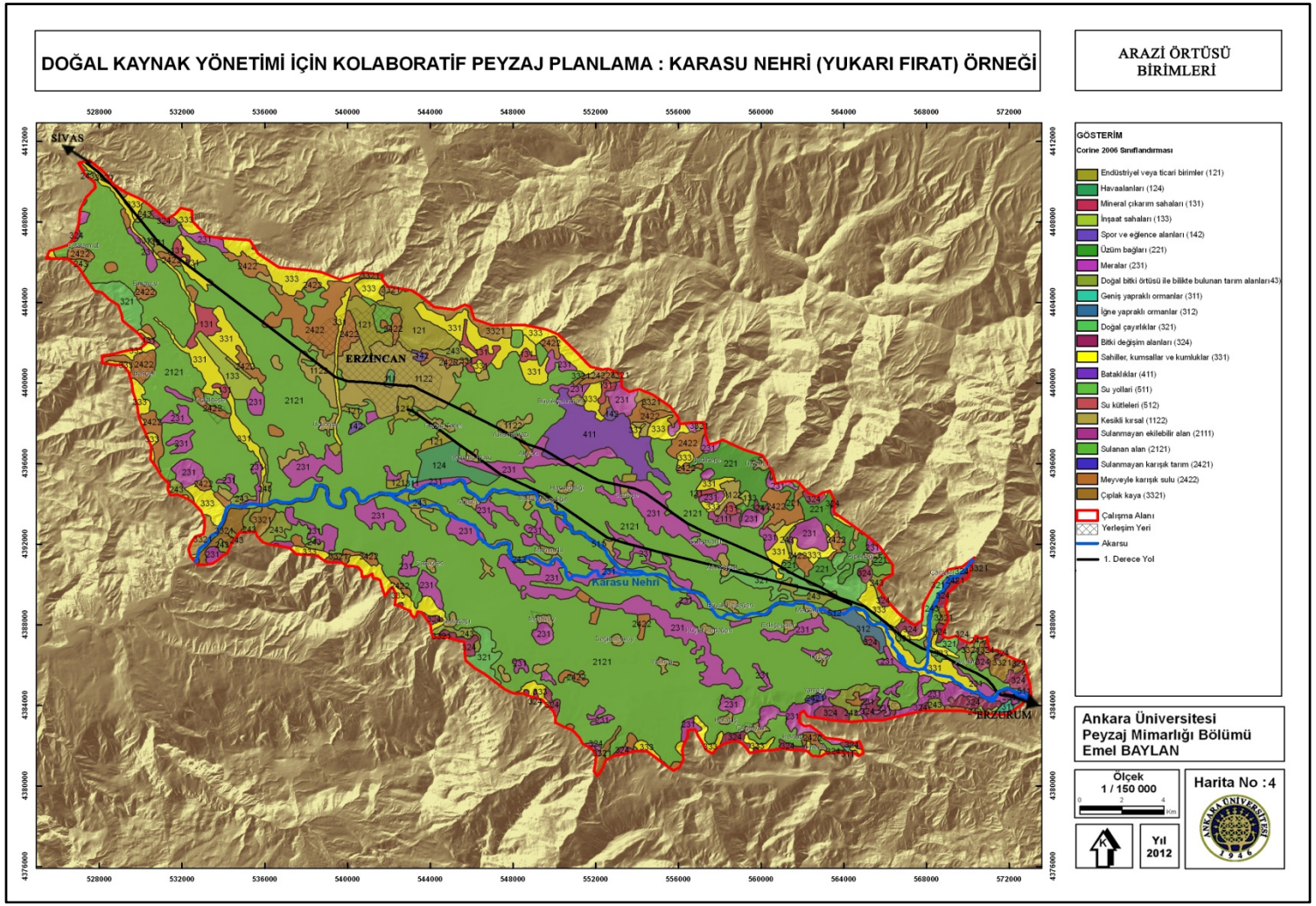

Şekil 3.5 Araştırma alanına ait mevcut arazi örtüsü birimleri

Araştırma alanında tuzlu-alkali ana materyalin bulunduğu ve toprakta tuzlanmanın olduğu bölgelerde tuzcul bitkiler görülmektedir. Taban suyu seviyesinin yüksek olduğu Karasu Nehri boyunca ve lokal alanlarda, *Phyramites communis, Equisetum remosissimum, Polygonum amphibium* ve *Lepturus filliformis* türleri yaygındır (Atalay 2002).

Antropojen bozkır: Araştırma alanında ve yakın çevresinde, özellikle meşe ormanlarının zarar gördüğü alanlar, bozkır alanlarına nazaran daha uzun boylu otsu türlerle kaplı olup, ormanların tahribi sonucu oluşan bu vejetasyon "antropojen bozkır" olarak" tanımlanmaktadır (Atalay 2002).

Dağ bozkırı: Araştırma alanının yer aldığı Kuzeydoğu Anadolu Bölümü'nde, sarıçam ormanlarının tahribi ile alpin zona kadar uzanan alanlarda yüksek dağ-plato bozkırları yayılış göstermektedir. Bu alanlardaki türlerin bir bölümü İran-Turan bozkır elemanlarına aittir (Atalay 2002). Erzincan Ovasının ve dağlarının 2200 m'den daha yüksek kısımları dışında kalan tüm orman örtüsünden yoksun sahalar, doğal orman örtüsünün tahribi ile oluşmuş seyrek ot örtüsüyle kaplıdır. Antropojen steplerde aşırı otlatmaya bağlı olarak hem otsu örtü seyrek durumda hem de otlatmaya uygun olmayan dikenli ve acı türler yaygındır. Nitekim *Pinus silvestris* ve Quercus sp kaplı olması gereken Esence Dağları, Kızıldağ ve Karadağ ile Kemah Boğazı'nda son derece zayıf ve seyrek otsu bitki örtüsü bulunmaktadır (Anonim 2009). Bitki geçiş bölgesindeki ova bozkırının uzandığı düzlüklerden dağlara doğru geçerken, orman ve bozkırların komşu olduğu geçiş zonları tür çeşitliliğinin en yüksek olduğu alanlardır (Vural ve Adıgüzel 2006).

Kuru orman vejetasyonu

Erzincan İli'nde toprağın genç olmasına rağmen uzun yıllar ormanlar tahrip edilmiş, açıkta kalan genç ve ince toprak tabakası sürüklenmiştir. Sansa Boğazı'na kadar Fırat Vadisi boylarında ve doğudaki Maryam Dağlarında sınırlı bir alanda meşe ve çam ormanlarına rastlanmaktadır (Anonim 2009).

Araştırma alanında 1500 m.'den alçak olan kesimler genellikle yarı kurak iklim şartlarına; kuraklığa dayanıklı olan meşe ormanlarının gelişmesine olanak vermektedir. Güneye bakan yamaçlarda meşe ormanları 1700 m. yükseklikliere kadar görülebilmektedir (Anonim 2009). Buna göre meşe toplulukları, Kemah Boğazı'nda, Mürit Dağları'nın güney eteklerinde ve Munzur Silsilelerinin güneye bakan yamaçlarında, Esence Dağları'nın güney-batı yamaçlarında bulunmaktadır. Başlıca meşe türlerini *Quercus pinnatiloba, Q. cerris, Q. petrea* ve *Q. libani* oluşturmaktadır. (Anonim 2009).

Sarıçam ormanlarının, Erzincan-Keşiş Dağları üzerinden Sivas-Kızıldağ'ı da kapsayacak biçimde Akdağmadeni'ne kadar ilerlediği tespit edilmiştir. Erzincan Ovası'nın güney-doğusunda Mercan Dağları'nın ovaya bakan eteklerinde parçalar halinde sarıçam topluluklarına rastlanmaktadır (Atalay 2002, Anonim 2009).

Akarsu – sulak alan vejetasyonu

Suyu seven - sucul türler genellikle Karasu boyunca, Ekşisu Sazlığı'nda ve çevresinde, Erzincan Ovası'nın güneydoğusundaki küçük bataklıklarda ve derelerin kenarlarında görülmektedir. Bu vejetasyonda *Typha phragmitetum autralii*, *Hordeum ranunculetum grandiflorii* ve *Salicornia tamariicetum parviflorae* bitkileri bulunmaktadır (Anonim 2009). Taban suyu seviyesinin yüksek olduğu Karasu Nehri boyunca ve lokal alanlarda, *Phyramites communis, Equisetum remosissimum, Polygonum amphibium* ve *Lepturus filliformis*'ler yaygındır (Atalay 2002). Bunun dışında özellikle Karasu Vadisi boyunca *Cotinus coggyria* ve *Pistacia terebinthus* görülmektedir. Karasu Nehri ve Nehri besleyen dere boylarında *Populus sp. Salix* türlerine ve *Tamarix sp*, *Prunus sp.* türlerine de rastlanmaktadır (Anonim 2009).

Ekşisu Sazlığının büyük bir bölümünü mevsimsel sulak çayırlar kaplamaktadır ve bu çayırlar, alanın orta ve doğu kesiminde yoğunlaşan sazlıkları çevrelemektedir. Ekşisu Sazlıkları, küresel ölçekte tehlike altında bulunan *Soncus erzincanicus* adlı bitki türünün tek yaşam alanıdır (Akyıldız ve Kılıç 2006).

3.1.7 Nüfus

Araştırma alanının içinde bulunduğu merkez ilçenin nüfusu 142.009 kişidir. Bu nüfusun Araştırma sınırları içine giren ilçe merkezinin nüfusu 94.598 kişi, köylerin toplam nüfusu ise yaklaşık 53.124 kişidir. Araştırma alanı sınırları içinde yer alan köyler ve nüfus bilgiler çizelge 3.3'de verilmiştir.

Çizelge 3.3 Araştırma alanı sınırları içinde yer alan köyler ve nüfus bilgileri (Anonim a. 2011)

Köy Adı	Nüfus	Köy Adı	Nüfus	Köy Adı	Nüfus	Köy Adı	Nüfus
Bahçeliköy	907	Bahçeyazı	28	Buğdaylı	206	Hürrem-palangası	102
Emekli	142	Oğlaktepe	217	Yoğurtlu	2863	Küçük çakırman	35
Cevizli	75	Mollaköy	1907	Ulalar	3868	Balıbeyi	216
Yeşilçay	117	Altınbaşak	2043	Gümüştarla	562	Bayırbağ	1083
Söğütözü	136	Saztepe	206	Bozyayla	89	Mahmutlu	189
Pınarönü	159	Akyazı	2604	Hancıçiftliği	387	Karakaya	13
Gölpınar	164	Çukurkuyu	3558	Çatalarmut	1198	Yalınca	463
Kilimli	269	Güllüce	459	Yeşilçay	117	Çardaklı	54
Binkoç	263	Büyük Çakırman	237	Elmaköy	72	Avcılar	146
Türkmen-oğlu	408	Çatalören	382	Yeniköy	76	Çağlayan	1769
Yaylabaşı	1638	Sazlıpınar	133	Beşsaray	534	Denizdamı	30
Oğulcuk	309	Oğulcuk	187	Küçük-kadağan	237	Demirpınar	87
Fındıklı	52	Başpınar	525	Mertekli	384	Tanyeli	685
Günbağı	392	Işıkpınar	703	Ganiefendi-çiftliği	240	Uluköy	765
Tatlısu	309	Keklikkayası	617	Karadiğin	487	Çalıpınar	228
Karatuş	286	Yalnızbağ	1870	Çadırtepe	177	Bağınıkköy	erişilemedi
Pişkidağ	240	Üzümlü	5127	Demirkent	4492	Gecitköy	erişilemedi
Günebakan	440	Kavakyolu	3430	Yalınca	731		
						TOPLAM	**53124**

3.1.8 Sosyo-kültürel özellikler ve ekonomik yapı

Alandaki ilk yerleşimler, İlk Tunç Çağı'na kadar uzanmaktadır. Bunu izleyen dönemlerde, Erzincan farklı toplumlar arasında sık sık el değiştirmiştir. Ancak Türklerin Anadolu'ya gelişi ile yerleşmede süreklilik sağlanmıştır. Bu dönemde etnik ve dinsel öğelerin çeşitliliğine bağlı olarak farklı kültürler varlıklarını sürdürmüştür Cumhuriyetten önceki dönemde Erzincan'ın ekonomisi tarıma dayanmaktadır. XIV. Y.Y.'da, kentte dokumacılığın ve bakır eşya yapımının ileri düzeyde olduğu, XVII Y.Y. ortalarında ilde ticaretin gelişmiş olduğu belirtilmektedir (Anonim b. 2011).

Cumhuriyetin ilk yıllarında Erzincan, nüfusu azdır ve temel ekonomik faaliyetler tarım sektöründedir. Bu dönemde, azınlıkların çoğunluğu yöreden ayrılmıştır ve bu süreçte el sanatları alanında oluşan boşluk, göçmenler ve yöre halkı tarafından doldurulmuştur. Bu dönemde, Erzincan'da sanayinin olmadığı belirtilmektedir. 1939 depremi ile Erzincan ili ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan büyük kayıp yaşamıştır. Sonraki yıllarda, yaşanan depremler ve ekonomik sorunlar, yöre halkının ilden göç etmesine neden olmuştur. 1960 yıllarından sonra ülke genelinde başlayan kentsel altyapının ve ekonominin geliştirmesine yönelik çalışmalar Erzincan iline de yansımıştır. Bu kapsamda yapılan çalışmalarda, ticaret ve sanayi il merkezinde yoğunlaşmıştır. Erzincan kalkınmada öncelikli iller kapsamındadır ve genel teşvik tedbirlerinden faydalanmaktadır (Anonim b. 2011).

3.1.9 Alanda yapılması planlanan çalışmalar

Araştırma konusu ve kapsamı çerçevesinde, çalışma alanı sınırları içinde ve yakın çevresinde resmi kurumlar ve özel sektör tarafından planlanan su kaynakları ile ilişkili projeler ele alınmıştır. Buna göre;

- madencilik (Şekil 3.6)
- yenilenebilir enerji (hidroelektrik santraller (HES) (Çizelge 3.4 ve Şekil 3.7) sektöründeki

projeler incelenmiştir.

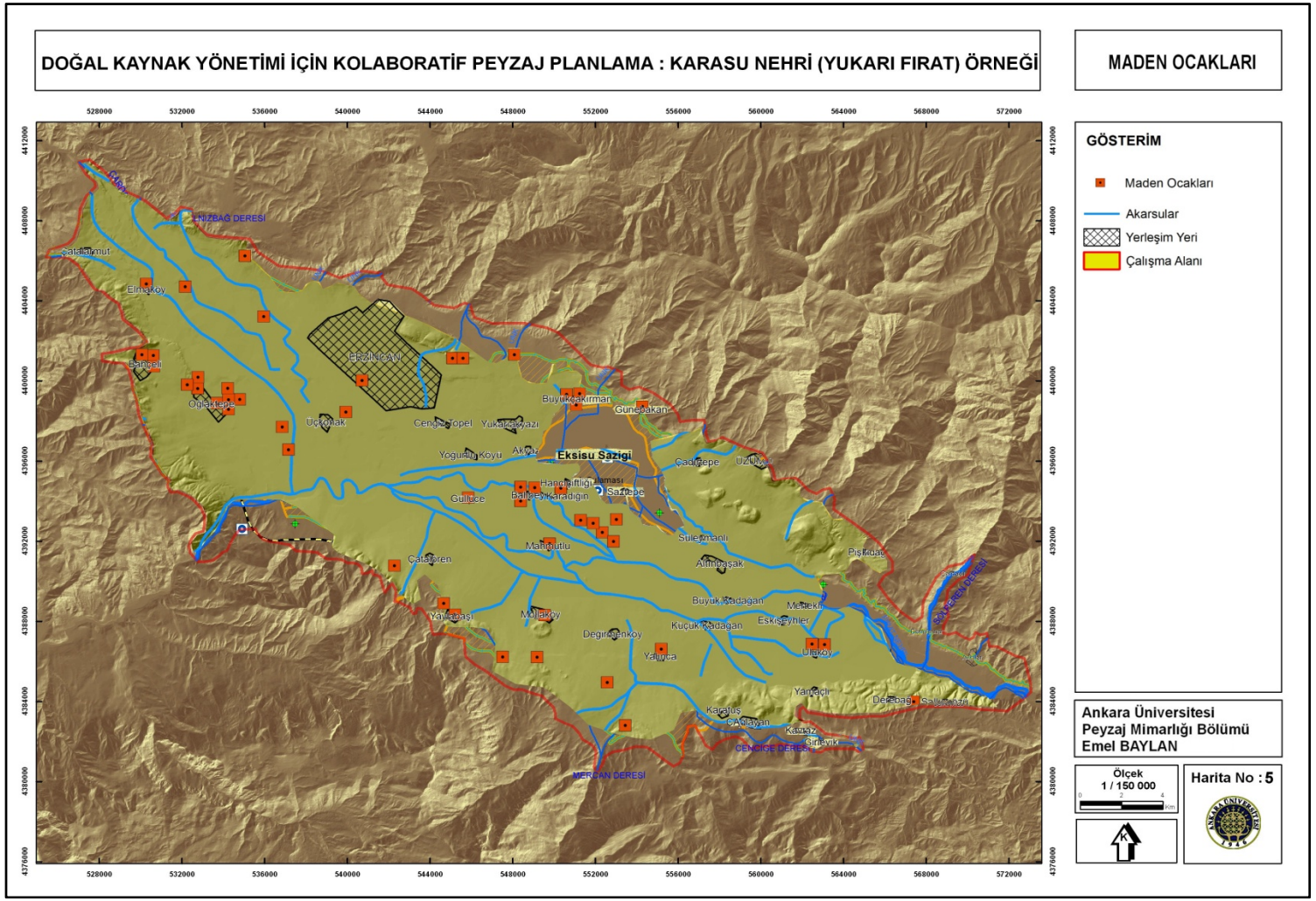

Şekil 3.6 Araştırma alanı sınırları içinde açılması planlanan maden, kum ve çakıl ocaklarının konumları

Çizelge 3.4 Araştırma alanında ve Karasu Nehri üzerinde bulunan veya yapılması planlanan HES projeleri **(**Anonim 2010, Anonim c 2011).

Projenin Adı	Yer (İlçe)	Durum
Girlevik HES I	Çağlayan	İşletmede
Tercan Barajı HES	Tercan	İşletmede
Girlevik II Mercan HES	Çağlayan	İşletmede
Yukarı Mercan HES	Çağlayan (Mercan Deresi)	İşletmede
Çalkışla HES	Tercan	İşletmede
Karasu IV- 2 HES	Tercan	İnşaatta
Karasu IV- 3 HES	Tercan	İnşaatta
Karasu V HES	Mercan	İnşaatta
Bağıştaş II HES	İliç (Karasu Irmağı)	İnşaatta
Fındıklı Baraj ve HES	Tercan (Tuzla Çayı)	ÇED süreci devam ediyor
Sansa Nehir Tipi HES	Erzinca Merkez/ Tunceli Pülümür sınırları	Projede
Kemah Barajı ve HES	Merkez+Kemah	Projede
Eriç Barajı ve HES	Kemah+İliç	Projede
Bağıştaş Barajı ve HES	İliç (Karasu Irmağı)	Projede
Üzümlü HES	Üzümlü	Projede
Poyraz I-II HES	Tercan+Tunceli Pülümür	Projede
Hastarla HES	Merkez (Büyükçay Deresi)	Projede
Çakırman HES	Üzümlü	Projede
Bedirdüzü-1 HES	Merkez (Büyükçay Deresi)	ÇED süreci devam ediyor
Bedirdüzü-2 HES	Merkez (Büyükçay Deresi)	Projede
YakutI-II HES	Üzümlü (Karasu Irmağı)	Projede
Emir-1 HES	Üzümlü (Soğukdere)	Projede
Deliçay HES	Merkez (Meycanlı Köy Mevkii)	Projede
Sölperen Barajı ve HES	Üzümlü (Çardaklı Köy Mevkii)	Projede
Umut Reg. HES ve Malzeme Ocağı	Tercan (Tuzla Çayı)	ÇED süreci devam ediyor

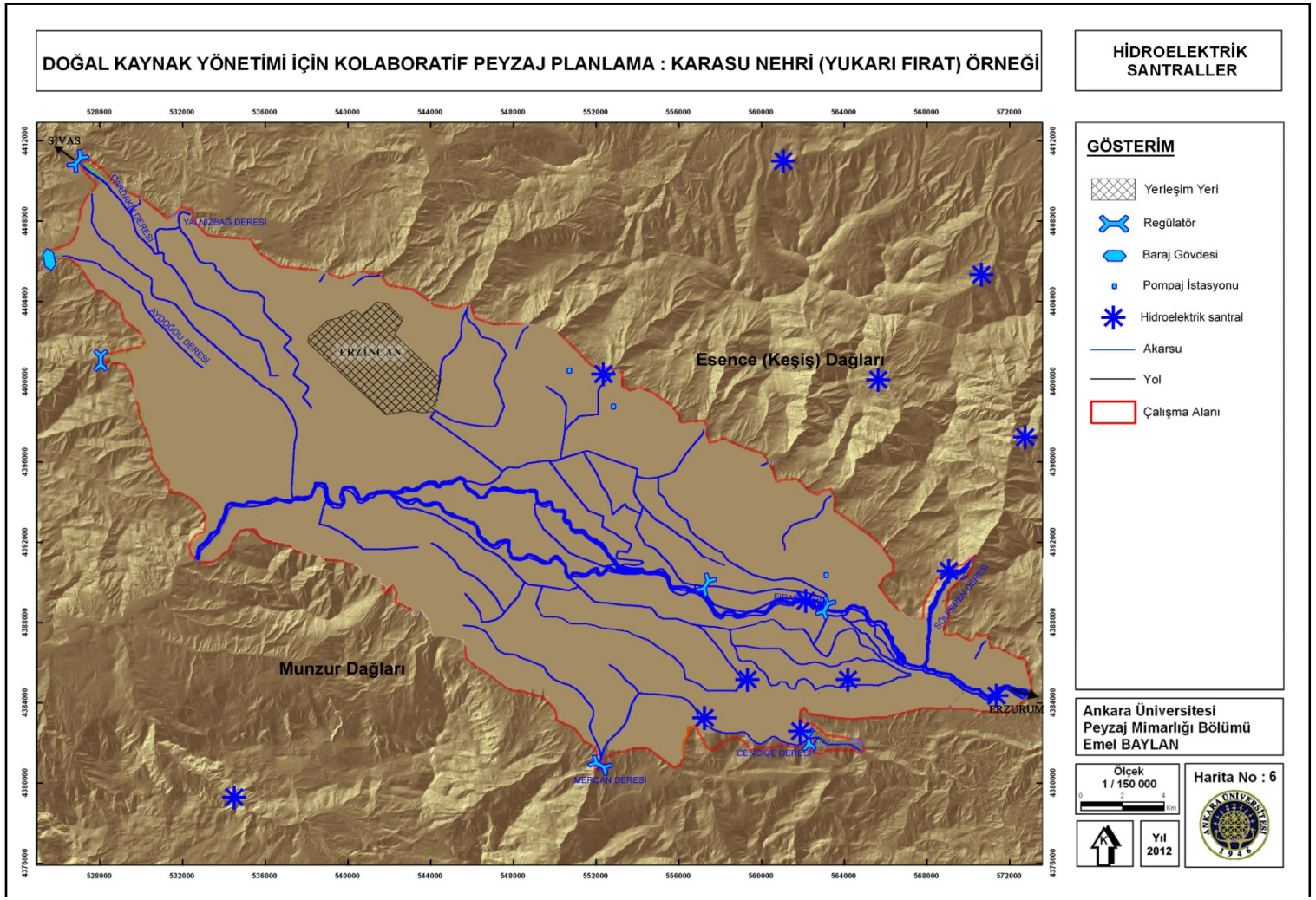

Şekil 3.7 Yapımı planlanan hidro-elektrik santral (HES) projeleri

3.2 Yöntem

Bu araştırma; amaç ve kapsamın verildiği giriş; kuramsal temeller; ilgili analizler ve araştırma bulguları kapsamında varılan sonuçların ve tartışmanın yer aldığı beş temel bölümden oluşmaktadır. Bu kapsamda araştırma süresince izlenen çalışmanın akış şeması şekil 3.8'de verilmiştir.

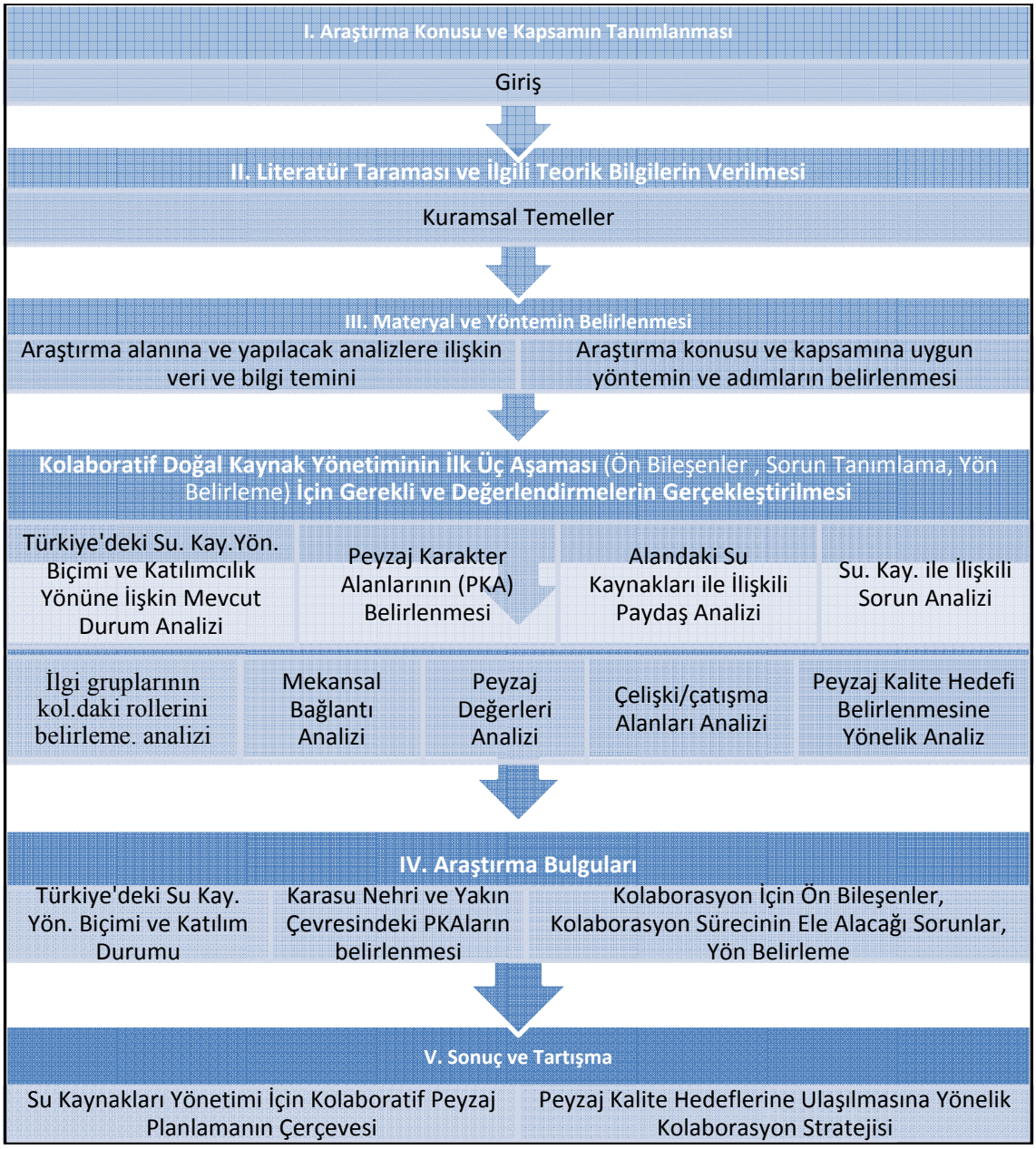

Şekil 3.8 Araştırmanın akış şeması

Araştırmada kullanılan yöntem, araştırmanın konusu ve kapsamına yönelik olarak verilen kuramsal temeller çerçevesinde belirlenmiştir. Buna göre araştırmada yöntem olarak, peyzaj planlama sürecinin analiz ve tanı aşamaları ile bağlantılı olmak üzere;

- kolaboratif doğal kaynak yönetiminin;

1. ön bileşenler
2. sorun belirleme
3. yön belirleme

aşamaları temel alınmıştır. Bu kapsamda araştırmada izlenen yöntem üç aşamadan oluşmaktadır (Şekil 3.9).

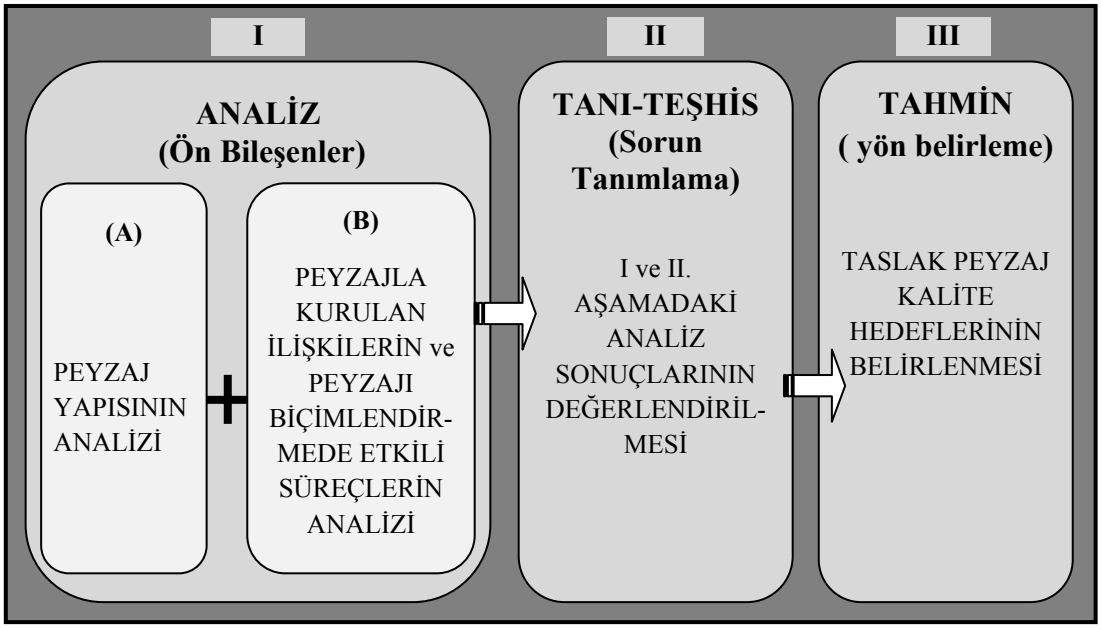

Şekil 3.9 Araştırmanın yöntemi ve yöntemde izlenen aşamalar

Bu kapsamda peyzaj planlamanın analiz aşamasını gerçekleştirmek üzere,

- araştırma alanı sınırları içinde kalan peyzajın yapısı
- araştırma alanı sınırları içinde peyzajla kurulan ilişkiler ve peyzajı biçimlendirmede etkili kültürel süreçleri

belirlemek için peyzaj planlamada kolaborasyona temel oluşaracak analizler yapılmıştır.

3.2.1 Peyzaj yapısının analizi (Analiz I)

Bu kapsamda araştırmanın konusu, seçilen örnek alanının büyüklüğü, alandaki farklı peyzaj bileşenlerinin varlığı ve birbirleri ile ilişkilerine bağlı olarak, araştırma alanını temsil eden peyzaj karakter alanlarının (PKA) analizi ve tanımlaması yapılmıştır. Bu analiz kapsamında aşağıdaki peyzaj bileşenleri dikkate alınmıştır:

- topoğrafik yapı
- hidroloji
- bitki örtüsü
- arazi örtüsü birimleri.

Bu bileşenlerin dikkate alınma gerekçesi; alanı birbirinden farklı ayırtedilebilir ve devamlılığı olan birimlerle tanımlama imkanı vermesidir (Anonymous 2010). Buna göre;

- topoğrafik yapıda; 1580m-1250m ile 1250-1120 m yükseklikleri;
- hidrolojik yapıda; Karasu Nehri ve Karasu Nehri'ne doğrudan ulaşan, debisi görece yüksek, geçtiği alanlarda arazi kullanım biçimini ve arazi örtüsünü biçimlendirmede etkili olan Sölperen Deresi, Vasgirt Deresi, Çardaklı Deresi;
- bitki örtüsünde; antropojen bozkır, ova bozkırı, dağ bozkırlar, akarsu-sulak alan vejetasyonu, kuru orman vejetasyonuna ait meşe toplulukları;
- arazi örtüsü birimlerinde; yerleşimler, tarımsal alanlar, sulanan alanlar, endüstriyel ticari birimler, sosyo-kültürel özellikler, bataklıklar, sahiller, kumsallar ve kumluklar, bitki değişim alanları;

ayırt edici veriler ve öğeler olarak değerlendirilmiştir. Bu verilere göre belirlenen PKA'nın tanımlanmasında ayrıca Anonymous (2010)'da kullanılan, kültürel, görsel ve algısal özellikler de dikkate alınmıştır.

3.2.2 Peyzajla kurulan ilişkiler ve peyzajı biçimlendirmede etkili kültürel süreçlerin analizi (Analiz II)

Araştırmanın ikinci analiz başlığı olan bu bölümde, temel olarak kolaboratif doğal kaynak yönetimi kapsamında tanımlanan ilişkiler, peyzaj planlama literatürü ve süreci

ile ilişkilendirilerek incelenmiştir. Bu kapsamda şekil 3.10'da verilen analizler yapılmıştır.

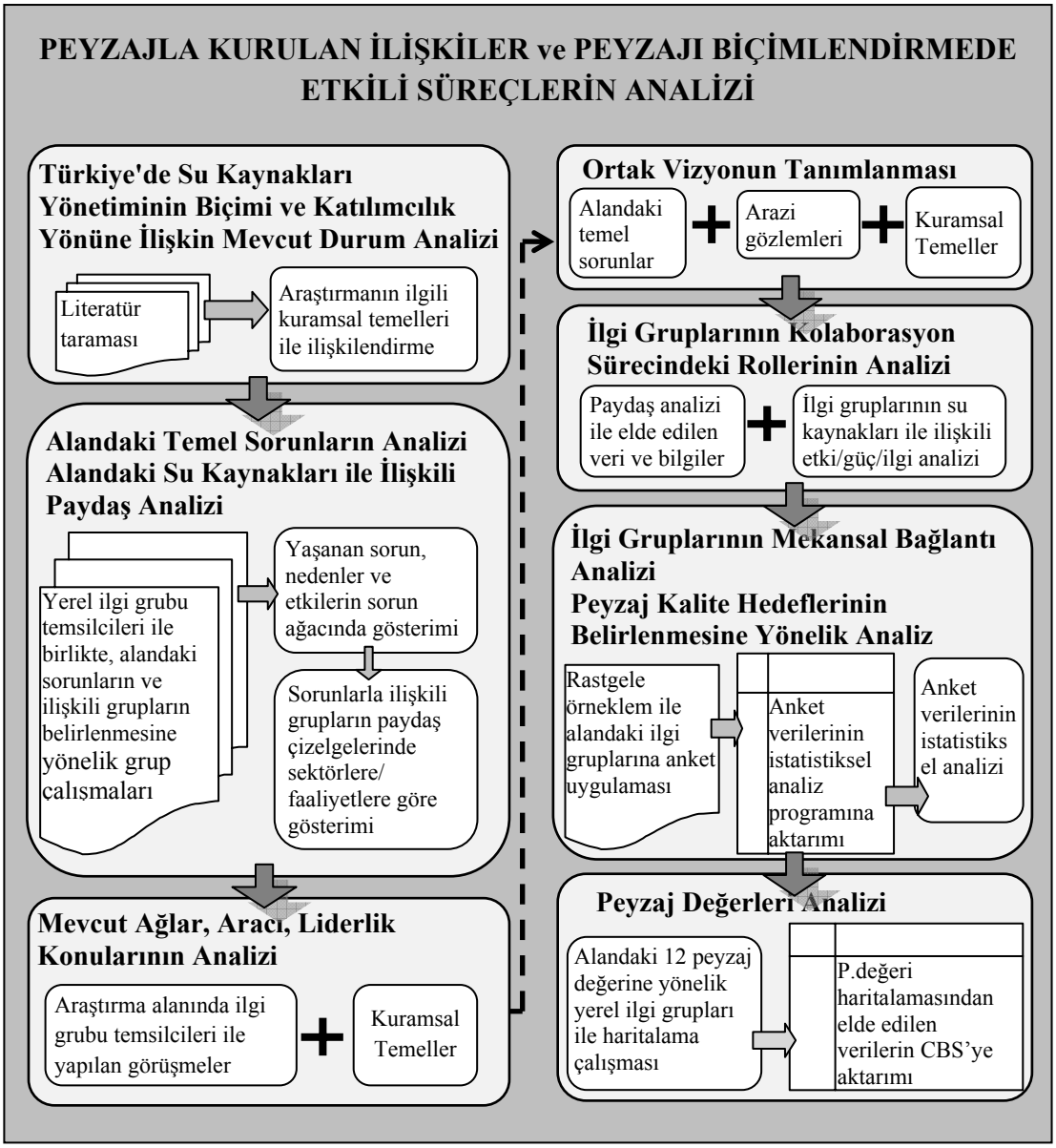

Şekil 3.10 Araştırma alanında peyzajla kurulan ilişkileri ve peyzajı biçimlendirmede etkili kültürel süreçleri belirlemeye yönelik analizler (Analiz II)

Alandaki temel sorunların analizi: Su kaynakları yönetimini ve peyzajın yaşanabilirliğini etkileyen sorunların, anlaşmazlıkların ve yetersizliklerin neden-sonuç ilişkisi bağlamında belirlenmesine yönelik olarak yapılmıştır. Bu analiz, araştırma alanındaki su kaynaklarının planlamasında, yönetiminde ve kullanımında doğrudan ve

dolaylı rolü olan paydaşların (yöre halkı temsilcilerinin, yerel yönetim temsilcilerinin (belediye başkanı, belde belediye başkanları, teknik uzmanlar), ilgili kamu kurumlarından teknik personelin) katıldığı çalıştayda gerçekleştirilen grup çalışmaları ile ortaklaşa yapılmıştır.

- Çalışma grupları tanımladıkları (karşı karşıya kaldıkları) sorunları meta plan tekniği ile tüm grup ile paylaşmıştır;
- Tanımlanan sorunların neden-sonuç ilişkisine göre, sorun ağacı oluşturulmuştur.
- Belirlenen sorunlar birbiri ile ilişkileri çerçevesinde, ilgi gruplarının üzerinde uzlaştığı ortak sorunlar belirlenmiştir.

Alandaki su kaynakları ile ilişkili paydaş analizi: Araştırma alanında yerel ilgi grubu temsilcileri ile gerçekleştirilen çalıştayda grup çalışmalarında sorun analizinin ardından paydaş analizi yapılmıştır. Paydaş analizi kapsamında, araştırma alanındaki su kaynakları ve bu su kaynakları ile ilişkili plan, proje ve uygulamalar ile doğrudan ve dolaylı ilişkisi olan gruplar üzerinde durulmuştur. Analiz iki aşamada gerçekleştirilmiştir;

- ilk aşamada, araştırma alanının ve alandaki doğal kaynakların planlanması, yönetimi ve kullanımı ile ilişkili tüm ilgi grupları ilgili oldukları konulara göre listelenmiştir.
- ikinci olarak, belirlenen ilgi grupları faaliyet gösterdikleri sektörlere göre gruplandırılmıştır. Yine bu aşamada ilgi gruplarının su kaynakları üzerindeki olumlu/olumsuz etkileri tespit edilmiştir.

Mevcut iletişim/işbirliği ağların ve mevcut yerel liderlerin belirlenmesi: Arazi çalışmaları süresince,

- araştırma alanının kültürel yapısı,
- yönetim birimleri ve bağlı kuruluşlar arasındaki ilişkiler,
- araştırma konusunda faaliyet gösteren kamu ve sivil kuruluşlar ve bunların birbirleriyle ilişkileri

konusunda ilgi grupları ile yapılan yüz yüze görüşmeler ve fikir alış-verişleri dikkate alınarak belirlenmiştir.

Ortak vizyonun tanımlanması: Araştırma alanı için ortak vizyon tanımlaması, kolaborasyon grubunda tekrar ele alınmak üzere taslak niteliğindedir. Bu kapsamda ortak vizyon; araştırmanın konusu, kapsamı, temel sorunlar, arazi gözlemleri, araştırma alanının peyzaj bileşenleri ve araştırma alanın gelecekteki beklenen ideal durumu dikkate alınarak tanımlanmış ve açıklanmıştır.

İlgi gruplarının kolaborasyondaki rollerinin belirlenmesine yönelik analiz: Bu kapsamda farklı çalışmalarda kullanılan ilgi grubu yönetimi, ilgi grupları arasında iletişim ve birlikte çalışma stratejilerini konu alan kaynaklardan yararlanılmıştır (Anonymous c 2012). Buna göre araştırma alanındaki ilgi gruplarının peyzaj planlama kapsamındaki kolaborasyon sürecindeki rolleri,

- paydaş analizi ile bağlantılı olarak her bir ilgi grubunun su kaynakları ile ilgisi,
- su kaynaklarını etkileme ve su kaynaklarından etkilenme düzeyi ve
- su kaynakları yönetimini etkileme gücü

çerçevesinde analiz edilmiştir. Bu analiz kapsamında şekil 3.11'den yararlanılmıştır.

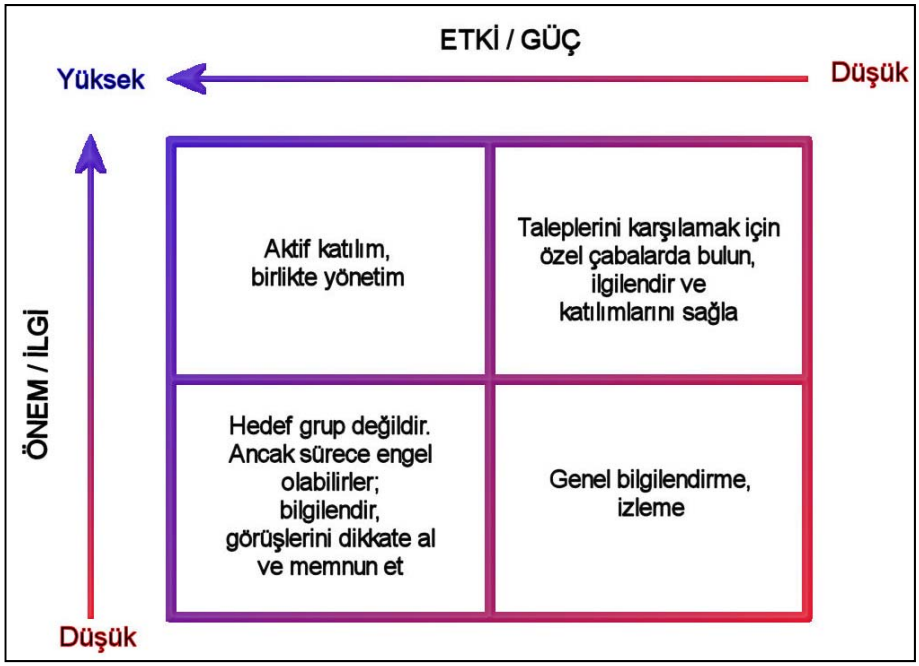

Şekil 3.11 Etki/güç ve önemli/ilgi düzeyine göre birlikte çalışma sürecinde ilgi gruplarına yönelik izlenen katılım stratejileri (Anonymous c 2012)

İlgi gruplarının mekansal bağlantı (mekan aidiyeti) özelliklerinin analizi: Bu analiz kapsamında, deneklerin yaşadıkları yer ile ilgili duygu ve düşüncelerinin, "Doğru/Yanlış" cevap seçenekleri ile sorgulandığı anket çalışması gerçekleştirilmiştir. İlgili anket formu EK 1'de verilmiştir. Anket sorularına verilen yanıtlar çerçevesinde, araştırma alanındaki deneklerin mekansal aidiyet ve mekansal bağlılık özelliklerinin yüzde (%) dağılımı tespit edilmiştir.

Mekansal aidiyet özelliklerinin analizine yönelik olarak hazırlanan anket formunda yer alan sorgulamalar, üç gruptan oluşmaktadır;

- deneklerin bireysel özellikleri,
- mekansal kimlik,
- mekansal bağlılık.

Anket formlarının uygulanacağı çalışma evreni, araştırma alanı için tanımlanan peyzaj karakter alanlarının tamamıdır. Buna göre çalışma evrenini oluşturan peyzaj karakter alanları şunlardır:

- yamaçlar ve dağ eteği PKA
- Erzincan Ovası tarım alanları ve kırsal yerleşimler PKA
- akarsular -sulak alanlar PKA
- kentsel alan PKA.

Anket çalışmasında hedef kitle olarak, araştırma alanı sınırları içinde belirlenen dört peyzaj karakter bölgesinde yaşayan, yerel halk olarak belirlenmiştir. Hedef kitleye uygulanan anket sayıları bu alanlardaki yerleşimlerin 2010 yılı nüfus sayılarına göre saptanmıştır. Elde edilen örnek sayısının karakter alanlarına göre yüzde dağılımları yapılmış ve bu dağılımdaki yüzdelerine göre farklı karakter alanlarında uygulanacak anket sayıları belirlenmiştir.

Anket çalışmasının uygulanması için uygun denek sayısını bulmak üzere, Yamane 2001'den yararlanılarak aşağıdaki formül kullanılmıştır. Buna göre, çalışma evreninde

toplam 96 anket, tesadüfî olarak seçilen deneklere uygulanmıştır. Anket formları yüz yüze görüşmeler yapılarak,

- araştırma alanındaki yerel halka, köy muhtarları, belediye başkanlarına ve su kaynakları yönetiminde yer alan uzmanlara uygulanmıştır.

$$n = (NZ^2 . p.q) / ((N(d^2) + Z^2 . p.q)$$

N : Populasyon, anakitle (2010 nüfusu)
Z : Güven Aralığı (%95)
p : Olasılık dağılımları (%56)
q : Olasılık dağılımları (%44)
d^2 : Hata payı (%10)
n : Denek sayısı

n = (167500*(0,05)² *(0,56)*(0,44))/((167500*(0,10)²)+((0,05)² *(0,56)*(0,44))

n = 96

n = 96 denek

Peyzaj kalite hedeflerinin belirlenmesine yönelik analiz: Bu analiz kapsamında beş gruptan oluşan sorgulamaların yer aldığı anket çalışması yapılmıştır. Buna göre anket çalışmasındaki sorular aşağıdaki konular üzerinedir:

- Deneklerin bireysel özellikleri
- Doğal peyzaj özellikleri ve bileşenlerinin korunmasına verilen önem ve öncelik
- Alan kullanım özellikleri ve biçiminin korunmasına verilen önem ve öncelik
- Kültürel peyzaj özelliklerinin ve öğelerinin korunmasına verilen önem ve öncelik
- Mevcut ve olası sorun ve tehditlerinin önem ve önceliği.

Yapılan sorgulamalarda deneklere, sorulara 1,2 ya da 3 değerinde puan vererek değerlendirme yapılması beklenmiştir. Buna göre *1: az önemli, 2:orta önemli, 3:çok önemli* anlamına gelmektedir.

Bu çerçevede anketlere verilen yanıtlar çerçevesinde araştırma alanı ile ilgili olarak aşağıdaki sorgulamalar yapılmıştır: Araştırma alanındaki;

- peyzaj özellikleri üzerinde mevcut ve olası tehditler ve bunların önem derecelerinin

genel ortalaması,

- doğal peyzaj bileşenlerinin korunmasına verilen önem dereceleri ve bunların genel ortalaması,
- alan kullanım özelliklerinin korunmasına verilen önem dereceleri ve bunların genel ortalaması,
- kültürel miras bileşenlerinin korunmasına verilen önem dereceleri ve bunların genel ortalaması,

Söz konusu analizlerin yapılmasında SPSS 19 programı kullanılmıştır. İlgili formlar anket formları EK 2'de verilmiştir.

Peyzaj değerleri haritalaması ve analizi: 12 grupta kategorilendirilen peyzaj değerleri haritalaması ve analizi için Brown ve Raymond (2007), Alessa vd. (2008), Zhu vd. (2010)'un çalışmalarından yararlanılmıştır. Araştırma alanında peyzaj değerleri haritalaması, yerel ilgi grubu temsilcilerinin katıldığı Erzincan Merkez ilçede gerçekleştirilen bir çalıştayda gerçekleştirilmiştir. Çalıştaya katılan kişilerin temsil ettiği kurumlar ve gruplar şu şekildedir;

- Erzincan Valiliği
- İl Orman ve Su İşleri Müdürlüğü
- İl Kültür ve Türizm Müdürlüğü
- Erzincan Belediyesi
- Sulama Birlikleri
- Erzincan Üniversitesi
- Muhtarlıklar
- Ziraat odaları
- İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü
- İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
- DSİ 82. Şube Müdürlüğü
- Belde belediyeleri,
- Erzincan Ticaret Borsası
- Tarım Kredi Kooperatifi
- Sulama birlikleri

Çalıştaya katılan yerel ilgi grubu temsilcileri aşağıdaki peyzaj değerleri ile kendileri için özel mekanlar konusunda haritalar üzerinde işaretleme ve puanlamalar yapmıştır:

- Estetik/manzara değeri
- Rekreasyon değeri
- Öğretici değeri (Bilgi)
- Ekonomik değer
- Yaşam sürdürülebilirliği değeri
- Biyolojik çeşitlilik değeri

- Ruhsal değer (Manevi)
- Miras değeri
- İyileştirici (terapatik) değer
- Varlık değeri
- Gelecek değeri
- Yaban yaşamı değeri

Her bir peyzaj değerine ait bilgileri mekansal olarak elde etmek amacıyla, çalıştay katılımcılarının alanın 1/150.000 ölçekli topoğrafik haritaları üzerinde puanlar ile işaretlemeler yapılması istenmiştir. Peyzaj değerleri haritalaması çalışmasının kapsamı ve izlenen aşamalar şekil 3.12 ve 3.13'te verilmiştir. Haritalama çalışmasından elde edilen verilerin analizi için izlenen adımlar sırasıyla aşağıda verilmiştir:

- İlgi gruplarının peyzaj değerleri için araştırma alanı haritası üzerinde puan atadıkları noktalar, X;Y koordinatlarına göre noktasal veri olarak ArcGIS 10 (ArcMap) programı kullanılarak CBS ortamına aktarılmıştır.
- Bu işlemler 12 peyzaj değeri için tekrarlanmış ve her bir peyzaj değeri için konum adı, koordinatlar ve toplam puan değerinden oluşan veri tabanı oluşturulmuştur.
- Mekânsal veri ile veri tabanı arasındaki ilişki kurulmasının ardından analiz ve haritalama işlemleri yapılmıştır. Bu işlemlerde *semboloji* ve *jeoistatistik* araçları kullanılmıştır. Quantities bölümündeki Graduated symbols özelliği ile her bir mekânsal veriye, veri tabanındaki puan değerine göre sembol atanmıştır ve natural breaks sınıflaması kullanılarak sembollere farklı renkler atanarak lejant gösterimi sağlanmıştır. Bu sınıflamada benzer değerler arasında gruplandırmalar yapılarak veri grubu içinde ani değişimleri gösteren sınıflar oluşturulmuştur. Puan grupları arasındaki farklılıklar hem renk tonlarındaki farklılık hem de kullanılan sembolojideki büyüklük farklılığı ile ifade edilmiştir.
- Son olarak, mekânsal verilerin harita üzerinde puanlama sonuçlarına göre gösterimi sağlanmış olup, hangi peyzaj değerinin nerede daha yüksek ya da düşük puan aldığı mekânsal olarak gösterilmiştir.

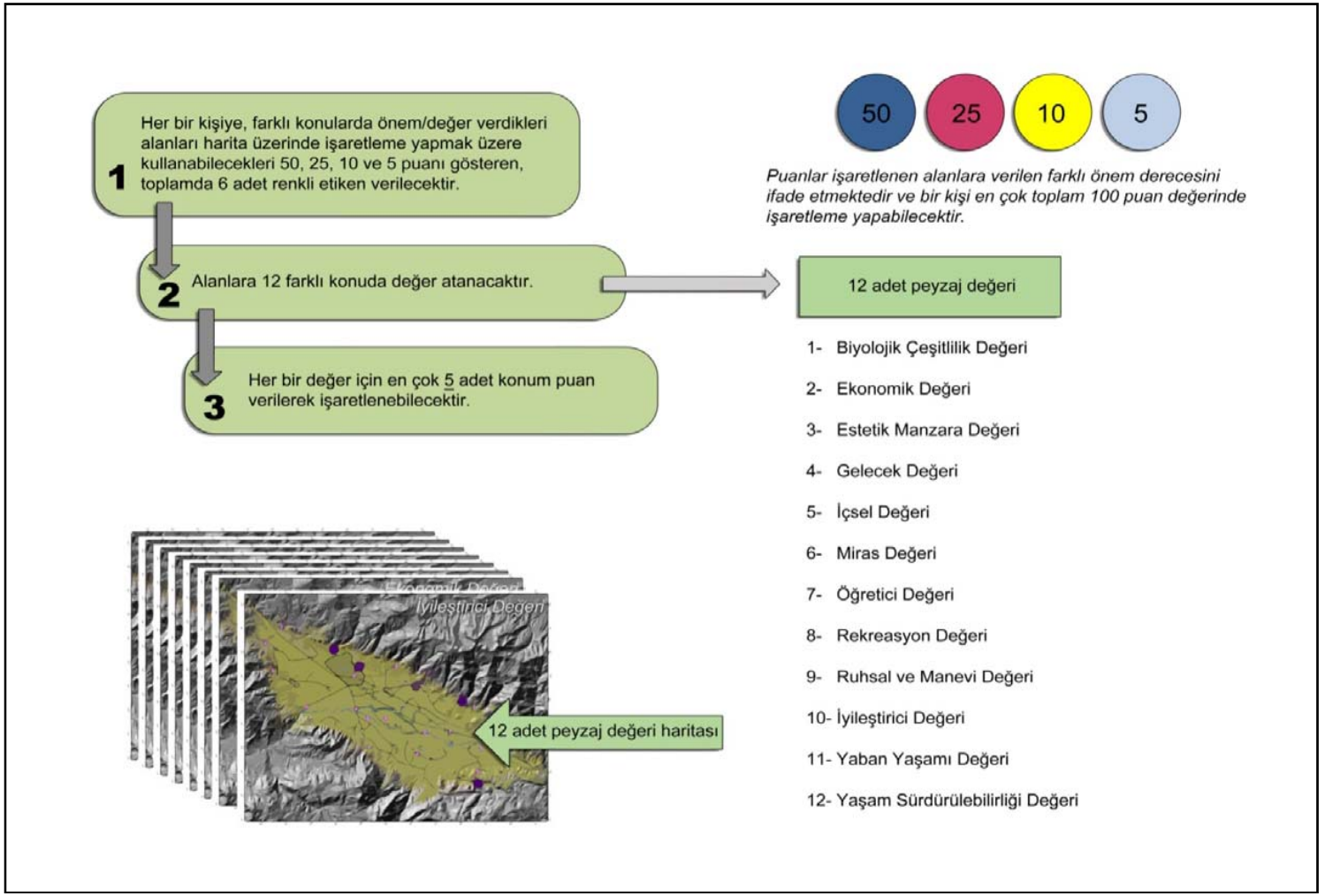

Şekil 3.12 Peyzaj değerleri haritalaması ve analizinin kapsamı ve adımları

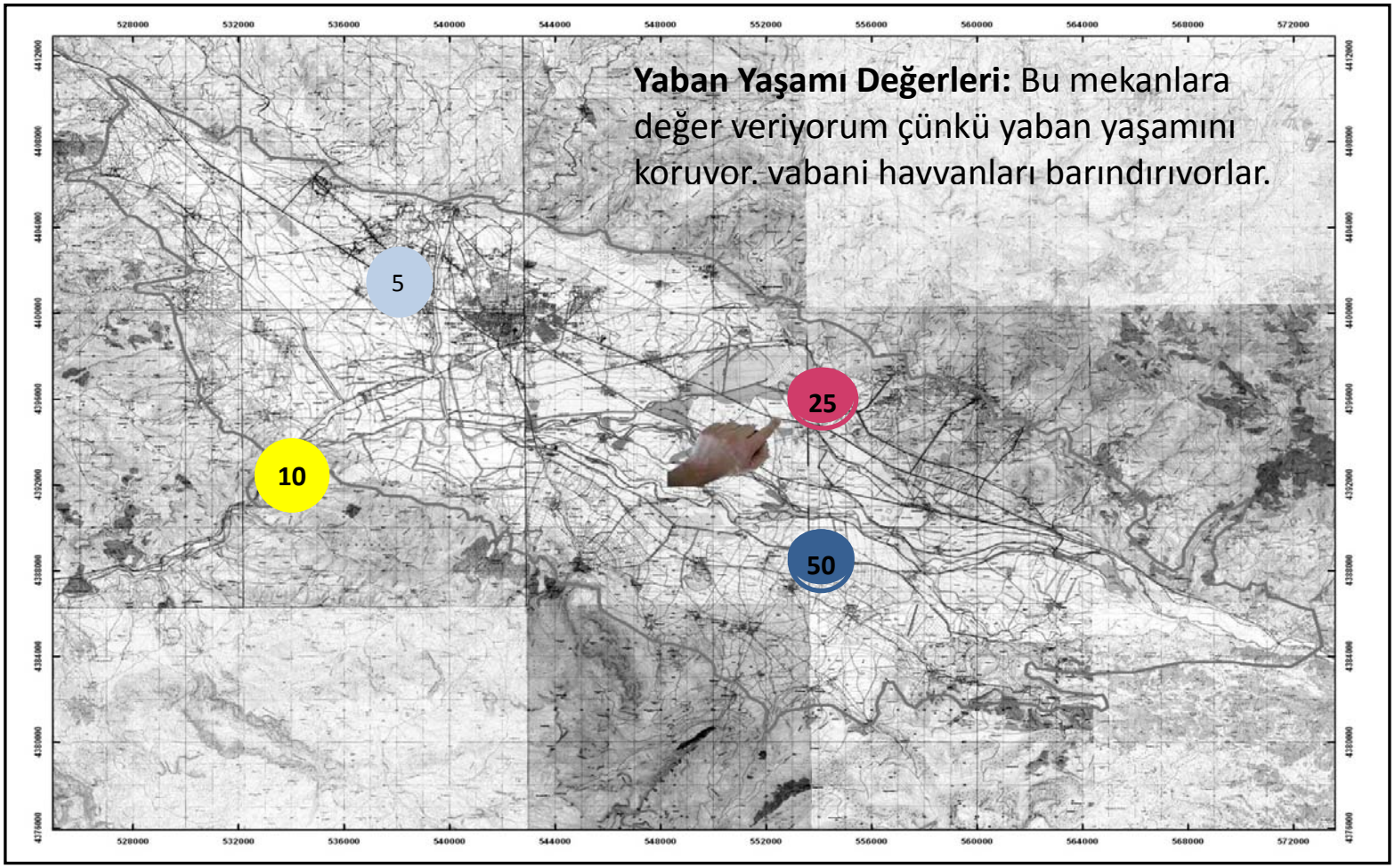

Şekil 3.13 Peyzaj değerleri haritalaması ve puanlaması için yaban yaşamı değeri haritalaması örneği

3.2.3 I ve II. aşamadaki analizlerin değerlendirilmesi (Tanı-Teşhis: Sorun Belirleme)

Bu aşamada araştırma alanında kolaboratif peyzaj planlamasına konu olacak ve kolaborasyon sürecini yönlendirecek;

- peyzajdaki temel işlev bozuklukları kapsamında su kaynakları ilişkili ortak sorun,
- öncelikli ve ortak peyzaj değerleri ,
- ilgi gruplarının peyzajdan beklentileri ile
- bu beklentiler arasındaki çatışma durumları ve çatışma alanları

bir önceki aşamada yapılan analizler temel alınarak tanımlanmıştır. Bu aşamada yapılan tanımlama ve değerlendirme adımları şekil 3.14'te verilmiştir.

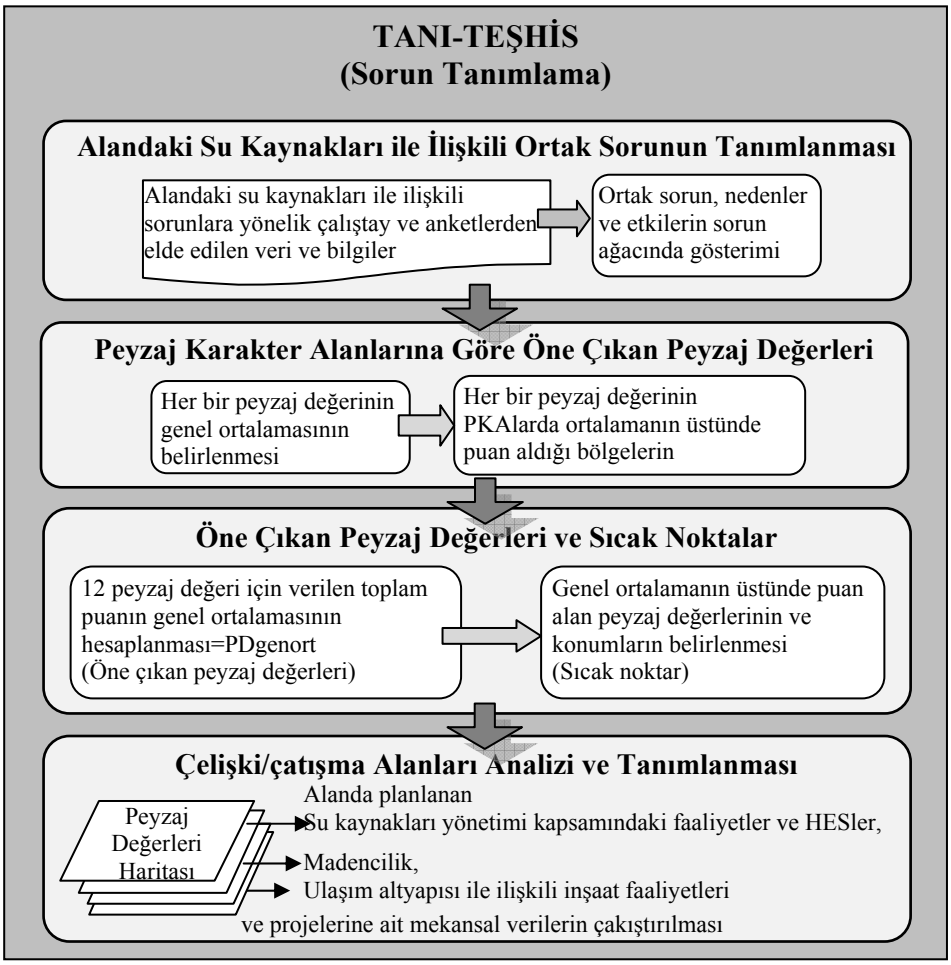

Şekil 3.14 Araştırma yönteminin ikinci aşaması ve kapsamı

Alandaki su kaynakları ile ilişkili ortak sorunun tanımlanması: Analiz aşamasında gerçekleştirilen temel sorunlar analizine ek olarak, araştırma alanındaki tüm ortak sorunların belirlenmesi için, çalıştayda elde edilen bilgiler ile çalıştaya katılamayan ilgi gruplarının da görüşlerine yer verilmesi için yapılan anket çalışmasından elde edilen bilgiler bir araya getirilerek yapılmıştır.

Peyzaj karakter alanlarına göre öne çıkan peyzaj değerleri: Bu kapsamda, ilgi grupları ile yapılan peyzaj değerleri haritalamasında incelenen 12 peyzaj değerinin her birine verilen toplam puan ve haritalama çalışmasına katılan kişi sayısına göre her bir peyzaj değerinin genel ortalaması bulunmuştur;

PDx. Toplam puanı/Nx= PDx ort

x= ilgili peyzaj değeri (örn:yaban yaşamı)

Nx= ilgi değer için puanlama yapan kişi sayısı

12 peyzaj değeri için ortalamanın üstünde puan alan konumlar, yer aldıkları PKAda gösterilmiştir. Her bir PKAda ortalamanın üstünde puan alan peyzaj değeri ve bu değerin yüklendiği konum, çelişki/çıkar alanlarının ve peyzaj kalite hedeflerinin tanımlanmasında kullanılan bilgilerden biri olmuştur.

Öne çıkan peyzaj değerleri ve sıcak noktalar: Bu değerlendirmede, ilk olarak peyzaj değerleri haritalamasında 12 peyzaj değerine verilen puanların tamamı toplanarak puanlama yapan kişi sayısına bölünmüştür ve peyzaj değerlerinin genel ortalaması bulunmuştur;

Toplam P.Değeri puanı/toplam N = Toplam PD genel ortalaması

N: haritalama çalışmasına katılan toplam kişi sayısı

Toplam peyzaj değeri genel ortalamasının üstünde puan alan değerler, alan içinde ilgi grupları tarafından öncelikli (öne çıkan) peyzaj değerleri olarak tanımlanmıştır. Belirlenen öne çıkan peyzaj değerleri için toplam peyzaj değeri genel ortalamasının üstünde puan alan konumlar ise sıcak noktalar olarak tanımlanmıştır ve PKA haritasında gösterilmiştir.

Çelişki/ çatışma alanlarının analizi: Araştırma kapsamında, farklı çatışma analizi tekniklerinden biri olan"çatışma haritalaması" kullanılmıştır. Çatışma haritası, belirli bir çatışma durumu ile ilgili, belirli bir zamandaki, belirli görüşleri temsil etmektedir. Bu özellikleri ile çatışma haritası, fotoğrafa benzetilmektedir. Çatışma haritası tek bir sayfadan oluşmaktadır ve çatışma ile ilişkili;

- ilgi gruplarını ve bu grupların çatışma konusundaki güçlerini ve etkilerini
- ilgi grupları arasındaki ilişkileri
- çatışma konusu ve durumlarını

görselleştirmede kullanmaktadır. Bu haritalama çalışmasında kullanılan temel semboller şekil 3.15'te verilmiştir.

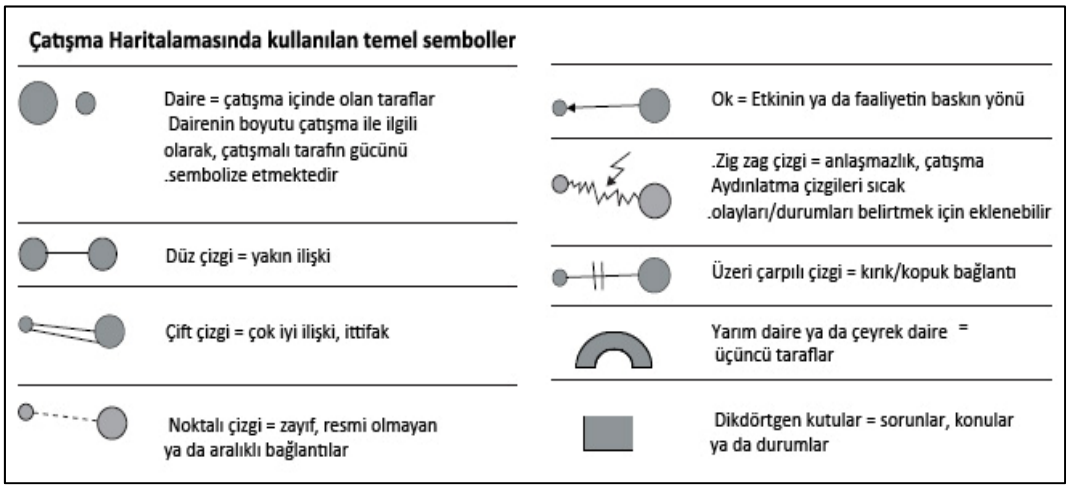

Şekil 3.15 Çatışma haritalaması ve analizinde kullanılan temel semboller (Anonymous d 2012)

Araştırma kapsamında yapılan çatışma analizinde, ilgi gruplarının çıkar çatışması yaşadığı ve yaşayabilecekleri olası çatışma konuları diktörgen kutular ile gösterilmiştir. Anlaşmazlık ve çatışma durumları ise zig zag çizgilerle ifade edilmiştir. Buna göre farklı ilgi gruplarının farklı beklenti ve çıkarlarının söz konusu olduğu peyzaj değerleri, madencilik, su kaynakları yönetimi ile ilişkili faaliyetler ve HESler ile madencilik ve ulaşım alt yapısı ile ilgil projelere ait sözel ve mekansal veriler birbiri ile ilişkilendirmiştir. Buna ek olarak çelişki/çatışma konuları ile ilişkili faktörler tanımlanmıştır.

3.2.4 Tahmin (yön belirleme)

Araştırmada bu aşama kapsamında;

- ortak sorunlar,
- peyzaj değerleri analizi,
- PKAlara göre öne çıkan peyzaj değerleri,
- sıcak noktalar ile

peyzaj bileşenlerinin korunması ile ilgili düşüncelerin sorgulanmasına yönelik olarak yapılan anket çalışmasından elde edilen veri ve sonuçlar birbirleri ile ilişkilendirilerek değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonunda, araştırma alanı için kolaboratif peyzaj planlama sürecinde kolaborasyon grubunun üzerinde çalışması için taslak peyzaj kalite hedefleri tanımlanmıştır.

Verilerin ve analizlerin sayısallaştırılması: Mekansal verilerin sayısallaştırma işlemi iki aşamada yapılmıştır.

- Materyalin sayısallaştırılması: Çalışma alanı ile ilgili literatür taraması ve arazi gezileri çerçevesinde elde edilen, doğal ve kültürel peyzaj bileşenlerine ait mekansal veriler CBS programlarından olan ArcGIS 10 (ArcMap) ortamına aktarılmıştır.
- Analizlerin sayısallaştırılması: Araştırmada kullanılan peyzaj değerleri analizi, öne çıkan peyzaj değerleri ArcGIS 10 (ArcMap) ortamında yapılmıştır.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1 Türkiye'de Su Kaynakları Yönetimi'nde Katılımcılık

Türkiye'de su kaynaklarının yönetimi sürecinde doğrudan ve dolaylı olarak birçok kurum ve kuruluş yer almaktadır. İlgi gruplarının rolleri ve literatürde yer alan, karar üretme düzeylerine göre, Türkiye'de su kaynakları yönetiminde katılım, iki başlık politika düzeyi ve örgütsel düzey olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

4.1.1 Türkiye'de su kaynakları yönetimine politika düzeyinde katılım

1920'lerden beri su kaynaklarının kullanımı ve yönetimi ile ilgili olarak, içme suyu hizmetleri, sulama, çevre kirliliğini önleme, halk sağlığı, doğal kaynakların kullanımı, enerji üretimi kapsamında pek çok yasal düzenleme bulunmaktadır. Su kaynakları ile ilişkili yasal düzenlemeler dört grupta toplanabilmektedir:

- Çevre ve halk sağlığı ile ilgili kanunların ilgili maddeleri uyarınca hazırlanmış yönetmelik ve yönergeler (örn: Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği, Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, Kaynak Suları Yönetmeliği, TSE İçmesu Standartları, vb.),
- Su kaynakları ile ilgili yatırım ve işletme yapan kurum ve kuruluşlara ait kanun, kanun hükmünde kararname, yönetmelik ve yönergelerin çeşitli maddeleri (Kuruluş kanunları, Köy Kanunu, DSİ kuruluş kanunu, İl Özel İdaresi Kanunu, Belediye Kanunu, İSKİ Yönetmelikleri, vb.);
- Su kaynakları ile ilgili planlama, yönetim, uygulama ve denetleme faaliyetlerinde bulunan kuruluşlara ait kanun, kanun hükmünde kararname, yönetmelik ve yönergelerin çeşitli maddeleri (Orman ve Su İşleri Bakanlığı KHK, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı KHK, İller Bankası, mülga EİEİ yönetmeliği, DSİ, Sağlık Bakanlığı);
- Doğal kaynakların kullanımı konusundaki kanun, yönetmelik ve yönergeler (Su Ürünleri Kanunu, Sular Hakkındaki Kanun, Kıyı Kanunu, Sulak Alanlar Yönetmeliği vb.) (Burak vd. 1997, Anonim 2001).

Su kaynakları yönetimde yer alan bu kurumların, ilgili alt birimlerin ve farklı ilgi gruplarının üstlendikleri roller ve sorumluluklar;

- karar verme
- yönetim
- kullanım
- yatırım
- izleme ve değerlendirme.

olmak üzere beş ana başlıkta toplanmaktadır (Burak vd. 1997, Anonim 2001).

İlgili kurumlar, güncel görev ve sorumluluk alanları, ilgili güncel mevzuat belgelerinden (Anonim 1d. 2011) ve literatürden (Burak vd. 1997, Anonim 2001) elde edilen bilgilere göre gruplandırılmıştır (Çizelge 4.1).

Çizelge 4.1 Su kaynakları yönetiminde yer alan kurum/kuruluşların rol ve sorumluluk alanları

Rol ve sorumluluk	**Kurum, kuruluş**
Karar verme	Başbakanlık (Bakanlar Kurulu, Yüksek Planlama Kurulu) Kalkınma Bakanlığı (Bakan ve müsteşarlar) Orman ve Su işleri Bakanlığı (Bakan ve müsteşarlar) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (Bakan ve müsteşarlar)
Yönetim	Orman ve Su işleri Bakanlığı, DSİ Genel Müdürlüğü Çevre ve Şehircilik Bakanlığı İller Bankası
Kullanım	Orman ve Su İşleri Bakanlığı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı İl Özel İdare Müdürlükleri Belediyeler Özel sektör kurumları
Yatırım	Orman ve Su işleri Bakanlığı, DSİ Genel Müdürlüğü Çevre ve Şehircilik Bakanlığı İller Bankası Özel sektör kurumları
İzleme ve değerlendirme	Orman ve Su İşleri Bakanlığı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Devlet Meteoroloji İşleri, Belediyeler İl Özel İdare Müdürlükleri Sağlık Bakanlığı Kalkınma Bakanlığı Türkiye İstatistik Kurumu GAP Bölgesel Kalkınma İdaresi Üniversiteler

Konu ile ilgili doğrudan ilişkili kurumlarda Çevre ve Şehircilik Bakanlığını ve Orman ve Su işleri Bakanlığının ilgili genel müdürlüklerinin;

- "*su kaynaklarının ve ilişki içinde oldukları alanların kullanımı, planlanması ve yönetimi ile ilgili çalışmaları yapmak, yaptırmak ve gerektiğinde resen onaylamak,*
- *ilgili kurumlar arasında ulusal ve uluslararası düzeyde koordinasyon ve işbirliğini sağlamak,*
- *su kaynakları yönetiminde ulusal ve bölgesel plan, politika ve stratejileri belirlemek,…"*

şeklinde ilgili mevzuatta ifade edilen görev ve sorumlulukları bulunmaktadır (Anonim 1d. 2011).

İlgili yasal düzenlemeler kapsamında faaliyet gösteren kurumların kuruluş kanunları çerçevesinde, su kaynakları yönetimi ve bu süreçte katılım konusu ile ilişkili görev kapsamları ve rollerine ilişkin araştırma bulguları EK 3'te detaylı olarak verilmiştir.

Özel sektörün faaliyet gösterdiği alanlar,

- baraj ve sulama yapıları inşaatı
- sulama ekipmanları yapımı ve pazarlanması
- hidrolik enerji üretimi

konularındadır (Anonim 2001).

Meslek örgütleri ile sivil toplum kuruluşları, su kaynaklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik olarak,

- kamuoyu oluşturma, baskı gücünü kullanma;
- uygulama projeleri kapsamında kamu kurumları ile halk arasında iletişim, uzlaşma;
- uzmanlık alanları kapsamında araştırma, izleme, denetleme, savunuculuk;

gibi konularda rol üstlenmektedir (Anonim 2001).

Bu kapsamda çalışmalarını yürüten sivil örgütler arasında,

- Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) ve Birliğe bağlı ilgili meslek odaları,
- sulama Birlikleri,
- Türkiye Sulama Kooperatifleri Merkez Birliği (TÜSKOOPBİR),
- Türkiye Ziraat Odaları Birliği (TZOB),
- çevre, doğa, kültür, su konularında faaliyet gösteren vakıflar, dernekler, kooperatifler

bulunmaktadır.

Ülkedeki su kaynaklarına yönelik, özel ihtisas komisyonunun çalışmaları kapsamında geliştirilen, 2013 vizyonu kapsamında;

- su kaynaklarına yönelik veri tabanının oluşturulması,
- su kaynaklarının sürdürülebilirliği,
- kullanıcıların katılımı ve örgütlenmiş olması,
- ulusal su politikasının oluşturulması,

hedeflenmiştir (Anonim 2001).

Bu hedefler ve bu hedeflere ulaşmak üzere, su kaynakları yönetiminde eşgüdüm, işbirliği ve katılım konularına yönelik olarak belirlenen amaçlar, konu ile ilgili aşağıdaki sorunların varlığını ortaya koymaktadır:

- Su kaynakları yönetiminde eşgüdüm eksikliği, dağınıklık ve çok başlılık,
- Mükerrer görev alanlarının varlığı,
- İlgi gruplarının ilgili süreçlere katılımındaki eksiklikler,
- Örgütlenme eksikliği,
- Kamu ve özel sektör arasındaki işbirliği sorunu,
- İzleme ve denetleme mekanizmasında eksiklikler,
- Konu ile ilgili ulusal devlet politikasının olmaması,
- Havza yönetiminde kurumlar arası eşgüdüm eksikliği (Anonim 2001).

Konu ile ilgili olarak en yakın tarihli çalışmalardan bir diğeri ise 2007-2013 yıllarını kapsayan 9. Kalkınma Plânı'dır. 9. Kalkınma Plânı kapsamında su kaynakları yönetimi ile ilişkili olarak benimsenen temel yaklaşımlar ve öncelikler şunlardır;

- Su kaynaklarının kullanımı ve yönetiminde merkezî yönetim ağırlığının sürmesi,
- Su kaynaklarının kullanımı ve yönetiminde ulusal çıkar ve güvenliğin ön plânda tutulması
- Su kaynaklarının kullanım ve yönetimde hukuksal ve kurumsal dağınıklığın giderilmesi, görev, yetki ve sorumluluklar açıkça belirlenmesi,
- Su kaynaklarına ilişkin tüm bilgileri içerecek, güncel, hızlı ve kolayca ulaşılabilir ve ilgili diğer veri tabanları ile etkileşimli veri tabanlarının oluşturulması ve geliştirilmesi,
- Su kaynaklarının havza bazında, bütüncül bir yaklaşım ile plânlı bir şekilde kullanılması ve yönetilmesi,
- İlgili konularda Avrupa Birliğine uyum çalışmalarının kısa zamanda sonuçlandırılması
- Sulamadaki suyun etkin kullanımını sağlayacak yasal, kurumsal, ekonomik, toplumsal ve teknik önlemler alınması,
- Hidroelektrik enerji boyutunda, ulusal politikalar çerçevesinde enerji, ekonomi ve çevre arasında bir denge kurulması,
- Enerji ve çevre politikalarının belirlenmesinde ulusal önceliklerin ve özgün koşulların göz önüne alınması,
- Tüm yerleşimlere sağlıklı ve yeterli içme-suyu sağlanması,
- Sanayi ve içme-kullanma amaçlı su tüketiminde, su ekonomisi anlayışı doğrultusunda, kaçakların azaltılması konusunda çalışmaların yapılması, tasarruflu sistemler geliştirilmeli ve bu anlayış yaygınlaştırılması,
- "Kullanan ve kirleten öder" prensibi benimsenmeli ve uygulanması için gerekli düzenlemeler yapılması,
- Su ve kanalizasyon tesislerinin işletme ve bakımı konusunda yerel yönetimlerin güçlendirilmesi,
- Su kaynaklarında, kirlenmeye karşı önlemler ve stratejiler geliştirilmesi, halkın buna katılımının sağlanması,
- Su israfını ve su kirliliğini önleyici eğitim programların düzenlenmesi, yaygın medya ağının daha etkin kullanılması (Anonim 2006).

Kalkınma Planı kapsamında doğal kaynakların yönetimi ve su kaynaklarının yönetimi ile ilgili hedef ve amaçlar; *"çevre koruma, kalkınma, sanayi, enerji, tarım ve yerel dinamikler*" gibi temel konular kapsamında ele alınmıştır. Buna göre kalkınma planında, su kaynaklarının yönetimi ve bu süreçteki birlikte çalışma biçimi konusunda belirlenen hedefler ve amaçlar Çizelge 4.2'de verilmiştir.

Çizelge 4.2 IX. Kalkınma Planı'nda su kaynaklarının yönetimi ve bu süreçteki birlikte çalışma biçimi konusu ile ilişkili hedefler ve amaçlar (Anonim 2006)

Temel Amaçlar: Gelişme Eksenleri	
Çevrenin Korunması ve Kentsel Altyapının Geliştirilmesi	466. Su, atık su, … gibi çevre korumaya yönelik altyapı tesislerinin yapılmasında, bakımında ve işletilmesinde ülke şartlarına en uygun sistem ve teknolojiler tercih edilecektir.
	468. Ülkemizde su kaynaklarının tahsisi, kullanılması, geliştirilmesi ve kirlenmeye karşı korunmasıyla ilgili hukuki düzenleme ve idari yapı oluşturulmasına yönelik olarak başlatılmış çalışmalar tamamlanacaktır.
	469. Yeraltı ve yerüstü su kaynaklarının kirlenmeden korunması sağlanacak ve atık suların arıtıldıktan sonra tarım ve sanayide kullanılması teşvik edilecektir.
Tarımsal Yapının Etkinleştirilmesi	497. Su kaynaklarının geliştirilmesine yönelik çalışmaların, öncelikle havza temelinde bütüncül bir yaklaşımla ve değişen tüketim taleplerini karşılamakta esneklik sağlayan bir şekilde planlamasını mümkün kılacak, ilgili kurumlar arasında güçlü ve yapısal bir eşgüdüm sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmiş kapsamlı bir mekanizma çerçevesinde ve suyun tasarruflu kullanımı sayesinde su kaynaklarının etkin kullanımına önem ve öncelik verilecektir.
Kırsal Kesimde Kalkınmanın Sağlanması	676. Sulama altyapısının işletme ve yönetiminin katılımcı mekanizmalarla gerçekleştirilmesi sağlanacak, toprak ve su kaynaklarının etkin ve sürdürülebilir kullanımı için üreticilere yönelik programlar uygulamaya konulacaktır.

Konu ile ilgili olarak en yakın tarihli çalışmalarda da benzer amaç ve önceliklere yer verilmesi, önceki yıllarda tespit edilen sorunların devam ettiğini göstermektedir

Burak vd. (1997)'ye göre, ülkede yüzey su kaynaklarının tahsisi, kullanımı ve korunması hala tutarlı, kalıcı ve rasyonel bir temele oturtulamamıştır. Su kaynakları yönetimine ilişkin mevcut yasaların tümü, bütün sorumluluğu devlete yüklemekte olup, katılımcılıktan uzaktır. Suyu kullananların hiçbir rolü ve sorumluluğu yoktur;

"… 1963 yılından bugüne kadar hazırlanmış olan kalkınma planlarında yer alan ilke ve politikalar çerçevesinde su kaynakları yönetimi planlanmakta; bu yönde gerekli yatırımlar yapılmaktadır. Suyun sektörel ve sektörlerarası kullanımı ve yönetimi konusunda ülke genelinde belirlenmiş kapsamlı bir politika bulunmamaktadır. Mevcut planlama yaklaşımı, genellikle proje bazında, söz konusu bir talep üzerine oluşmakta ve uzun dönem hedeflerini genellikle gözardı etmektedir" (Burak vd. 1997).

Yatırım politikalarında, yatırımdan faydalanacakların fikirsel, fiziksel ve ekonomik katılımlarının sağlanmadığı, yukarıdan aşağıya doğru empoze edici bir yöntem izlenmektedir. Kullanıcıların planlama ve uygulama aşamalarında katılımlarının sağlanmaması nedeniyle, projeler benimsenmemekte ve arzu edilen hedeflere ulaşılamamaktadır (Burak vd. 1997).

Mevcut düzenlemelerle aynı su kaynağından birden fazla kurum farklı amaçlarla kendi yönetmeliklerini uygulayarak yararlanabilmektedir. Ayrıca amaç ve kapsamları ile hazırlanma yılları birbirinden bağımsız gelişen mevcut mevzuat yapısının yetki ve sorumluluk karmaşası yarattığı belirtilmektedir (Burak vd. 1997)

4.1.2 Türkiye'de su kaynakları yönetimine örgütsel düzeyde katılım

Kurumsal düzeyde, merkezi yönetimin yönlendirici ve bu düzeydeki ilişkiler arasında kısmen de olsa koordinasyon olduğu belirtilmektedir. Bazı kurumlar arasındaki işbirliği karşılıklı yapılan protokoller kapsamında gerçekleşmektedir (örn: DSİ ve EİE).

Merkezi ve yerel yönetimlerin işbirliği, merkezi politikaların uygulanması sırasında gerçekleşmektedir. Merkezi yönetimin temsilcisi olan vali, koordine edici güce sahip bulunmakla birlikte, uygulama düzeyinde beklenen koordinasyonun sağlanamadığı belirtilmektedir (Burak vd. 1997).

İçme suyu sektöründe görev yapan kurumlar arasında (örn: DSİ, mülga KHGM ve İller Bankası) arasında istenilen düzeyde koordinasyon sağlanamadığı belirtilmektedir. Sulama sektöründe, DSİ ve mülga KHGM'nün aynı ve birbirini tamamlayıcı nitelikteki hizmetlerinde proje bazında koordinasyon sağlanamadığı, sorumluluk tanımı bazında anlaşmazlık yaşandığı belirtilmektedir. Enerji sektöründe de benzer koordinasyon eksikliklerinin yaşandığı ifade edilmektedir.

Ayrıca, her kuruluşun yatırımlarının kendi bütçeleri çerçevesinde gerçekleşiyor olması, kurumlararası koordinasyonu olumsuz etkilemektedir. Projelerin planlanması sırasında, genellikle bütçenin mali imkanları göz önünde bulundurulmaksızın siyasi otoritenin talepleri etkin olabilmektedir (Burak vd. 1997, Anonim 2001).

Son yıllarda DSİ tarafından inşa edilmiş ve inşa edilmekte olan tesislerin işletme ve bakım hizmetlerinin, kullanıcıların katılımını sağlamak amacıyla bu tesislerden faydalananların kurdukları örgütlere (birlik, kooperatif, belediye ve köy tüzel kişiliği) devrine daha fazla ağırlık verilmektedir (Burak vd. 1997, Anonim 2001).

Hidro-elektrik enerjisi üretimine yönelik yatırımların etüd ve plan çalışmaları (teşkilat yasalarında belirtilen hükümlere paralel olarak) DSİ ve EİEİ tarafından işbirliği halinde gerçekleştirilmektedir. Bu iki kuruluş arasındaki işbirliği sadece enerji amaçlı projelerde söz konusu olmakta, çok amaçlı projelere ilişkin çalışmalar yalnızca DSİ tarafından gerçekleştirilmektedir (Burak vd. 1997, Anonim 2001).

Yönetim planlaması, veri toplanması ve veri akışı ile denetimde her kurumsal seviyede koodinasyon eksikliği gözlenmektedir. Konu ile ilgili farklı kurumlar arasında yerel koordinasyon mevcut olmadığı belirtilmektedir. Koordinasyonsuzluğun, uygulamalarda bazı alanlarda tekrarlara, bazılarında ise eksikliğe neden olduğu tespit edilmiştir Diğer taraftan aynı kurumun farklı bölge teşkilatları ile koordinasyon eksikliği bulunmaktadır. Ancak bazı özel projeler için bölgeler arası koordinasyon tesis edilmeye çalışılmaktadır. Genel anlamda bölgeler arası koordinasyon olmadığından veriler her kurumun merkezi teşkilatında toplanmaktadır (Burak vd. 1997, Anonim 2001).

Bazı yatırımcı kurumlar arasında merkezi ölçekte koordinasyon bulunsa da kurumlar arasındaki görüş ayrılığından henüz yeterli düzeye ulaşamamıştır. Sektörde, yatırımların merkezi ve yerel idareler tarafından gerçek önceliklere dayalı olarak, koordineli bir yaklaşımla belirlenmesi büyük önem taşımaktadır; ancak uygulamada politik tercihler öncelikleri belirlemektedir (Burak vd. 1997, Anonim 2001).

İlgili Bakanlıklar ve yerel idareler arasında bir ölçüye kadar koordinasyon sağlayabiliyorsa da, bakanlıklar birbirinin yerel teşkilatlarına doğrudan ulaşamamaktadır. Tüm yazışmalar her kurumun merkez teşkilatından geçmek durumundadır.

4.2 Araştırma Alanında Yer Alan Peyzaj Karakter Alanları

Araştırmada kullanılan materyal ve yöntem çerçevesinde alanda dört temel peyzaj karakter alanı (PKA) tespit edilmiştir (Şekil 4.1). Bu karakter alanları:

- yamaçlar ve dağ eteği,
- Erzincan Ovası tarım alanları ve kırsal yerleşimler,
- akarsular ve sulak alanlar,
- kentsel alan

olarak tanımlanmıştır. PKAnın arazideki görünümleri şekil 4.2 ve 4.3'te verilmiştir.

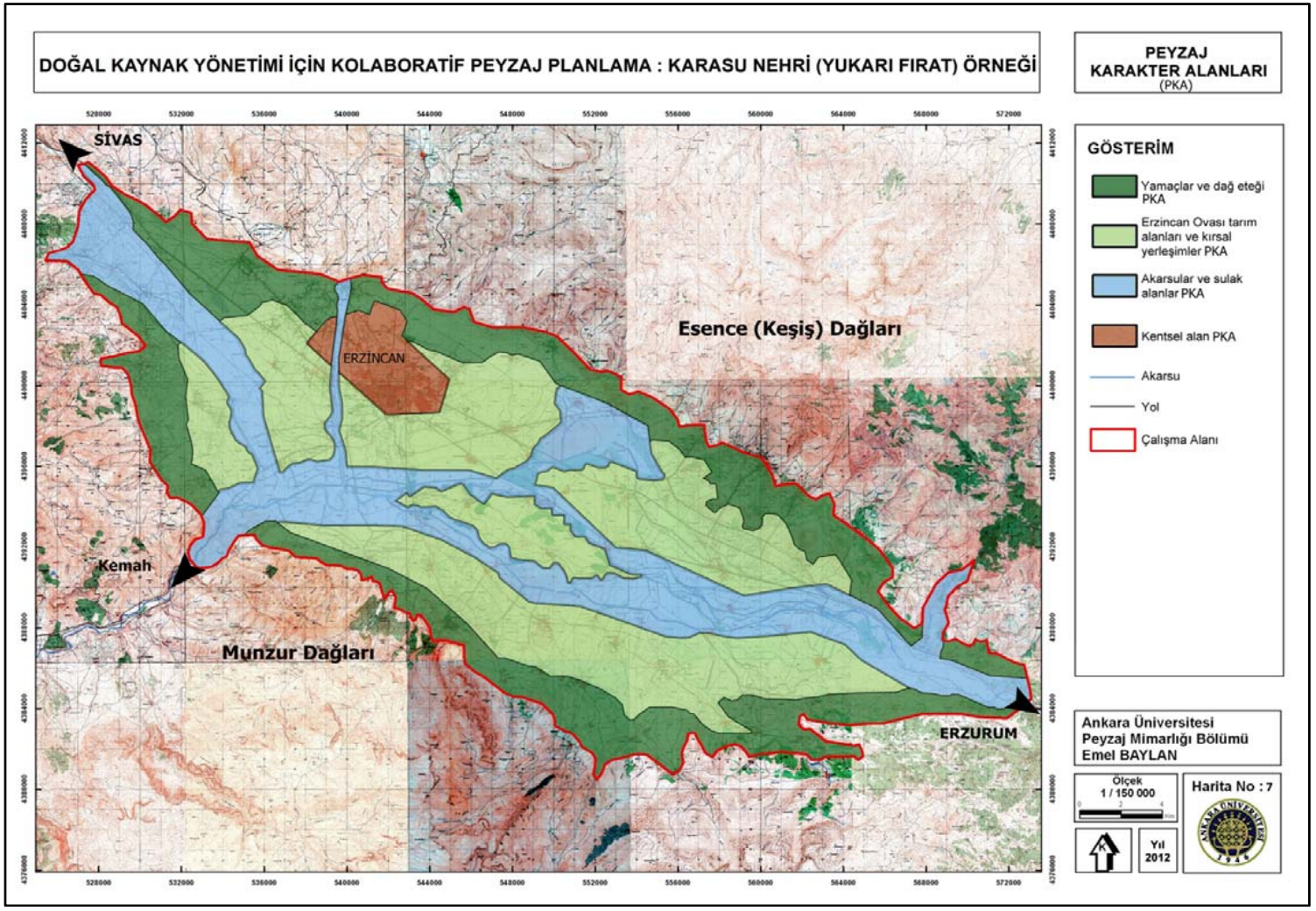

Şekil 4.1 Araştırma alanındaki peyzaj karakter alanları

Şekil 4.2 Araştırma alanındaki PKAların alanının doğu yönünden görünümü

Şekil 4.3 Araştırma alanındaki PKAların alanının güney-batı bölümünden görünümü ve Kemah Boğazı

a) Yamaçlar ve dağ eteği peyzaj karakter alanı

Yamaçlar ve dağ eteği PKA, araştırma alanının kuzeyinde ve güneyinde yer alan, iki kısımdan oluşmaktadır. Erzincan Ovası'nı kuzeyden çevreleyen, ana doğrultusu batı, kuzeybatı-doğu, güneydoğu yönünde olan Keşiş Dağları, yamaçlar ve dağ eteği alanının kuzey bölümünün arazi formunu belirleyen karakteristik öğesidir (Şekil 4.4). Keşiş Dağları uzanışlarına bağlı olarak Erzincan Ovası'nın batı ve doğu sınırını oluşturmaktadır. Bu bölümdeki dağlar (Keşiş Dağları) düz ve pürüzsüz bir karakterdedir (Akkan 1964). Yamaçlar ve dağ eteği PKA'nın güneyini Munzur Dağı silsilesinin etekleri, yamaçları ve vadileri oluşturmaktadır (Şekil 4.5). Munzur Dağları yaklaşık 150 km uzunluğunda ve 20-25 km. genişliğindedir. Bu sarp ve yüksek dağlar genellikle batı-güneybatı (BGB) – doğu, kuzeydoğu (DKD) yönünde uzanmaktadır (Akkan 1964).

Kapladığı alanın büyüklüğü bakımından bu PKA'yı dağ etekleri, yamaçlar ve vadiler karakterize etmektedir. Alanın kuzey-batı sınırını Çardaklı Deresi ve kenarındaki sulak alanlar oluşturmaktadır. Karasu Nehri'nin Erzincan Ovası'nı terk ettiği Kemah Boğazı ise yamaçlar ve dağ eteği alanının güney kısmını ikiye bölmektedir.

Bu PKA'da denizden yükseklik 1250-1580 metre arasındadır. Bu alanın kuzeybatı bölümü büyük oranda birikinti konilerinden, güneybatı bölümünün yüksek kesimlerinde (1400-1580 m) anteneojen yontuk düzlükler ve omuz yerleri, dağ eteği basamakları, sarp dağlık alanlar bulunmaktadır. Bu bölümün güneydoğu ucunda düz tepelik alanlar bulunmaktadır. Bu PKA'da hâkim toprak grubu kahverengi topraklar olup, yüksekliğin daha az olduğu (1250-1320 m) kısımlarda yer yer kollüvyal topraklara rastlanmaktadır. Sulama kanallarının ve nadiren de olsa soğuk su kaynakları ve DSİ kuyularının olduğu bu yüksekliklerde meyve ile karışık sulu tarım yapılabilmektedir.

Yamaçlar ve dağ eteği PKA'da 2200 m yüksekliğe kadar antropojen bozkır vejetasyonu kapsamında yüksek dağ-plato bozkır bitkileri görülmektedir. Bu yükseklikten sonra meşe toplulukları sadece parçalar halinde, alanın Kemah Boğazı'na yakın kısımlarında ve Munzur Dağı silsilelerinin güneye bakan yamaçlarında, Esence Dağları'nın güney-

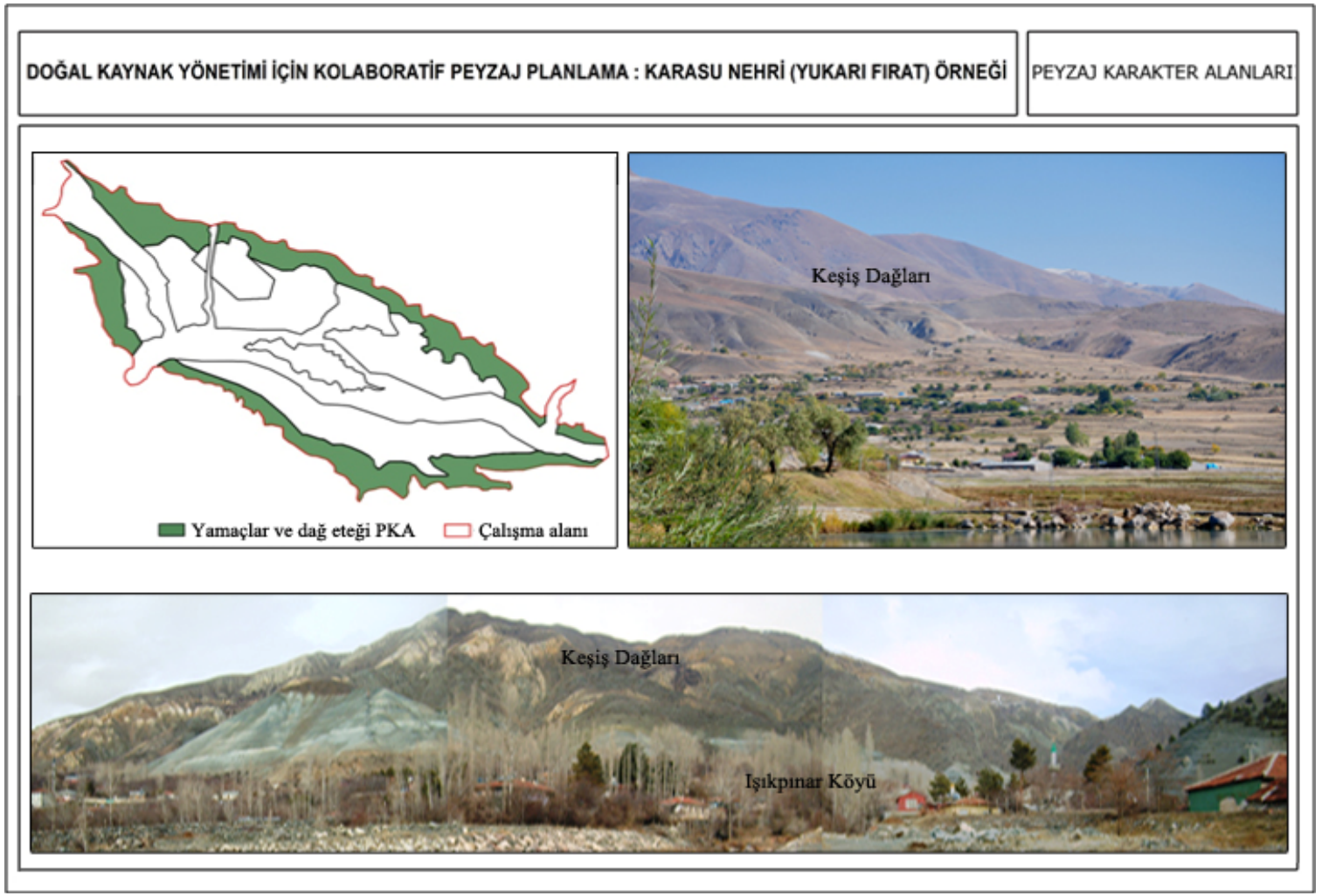

Şekil 4.4 Araştırma alanındaki "Yamaçlar ve dağ eteği PKA'nın" kuzey bölümüne ait görüntüler

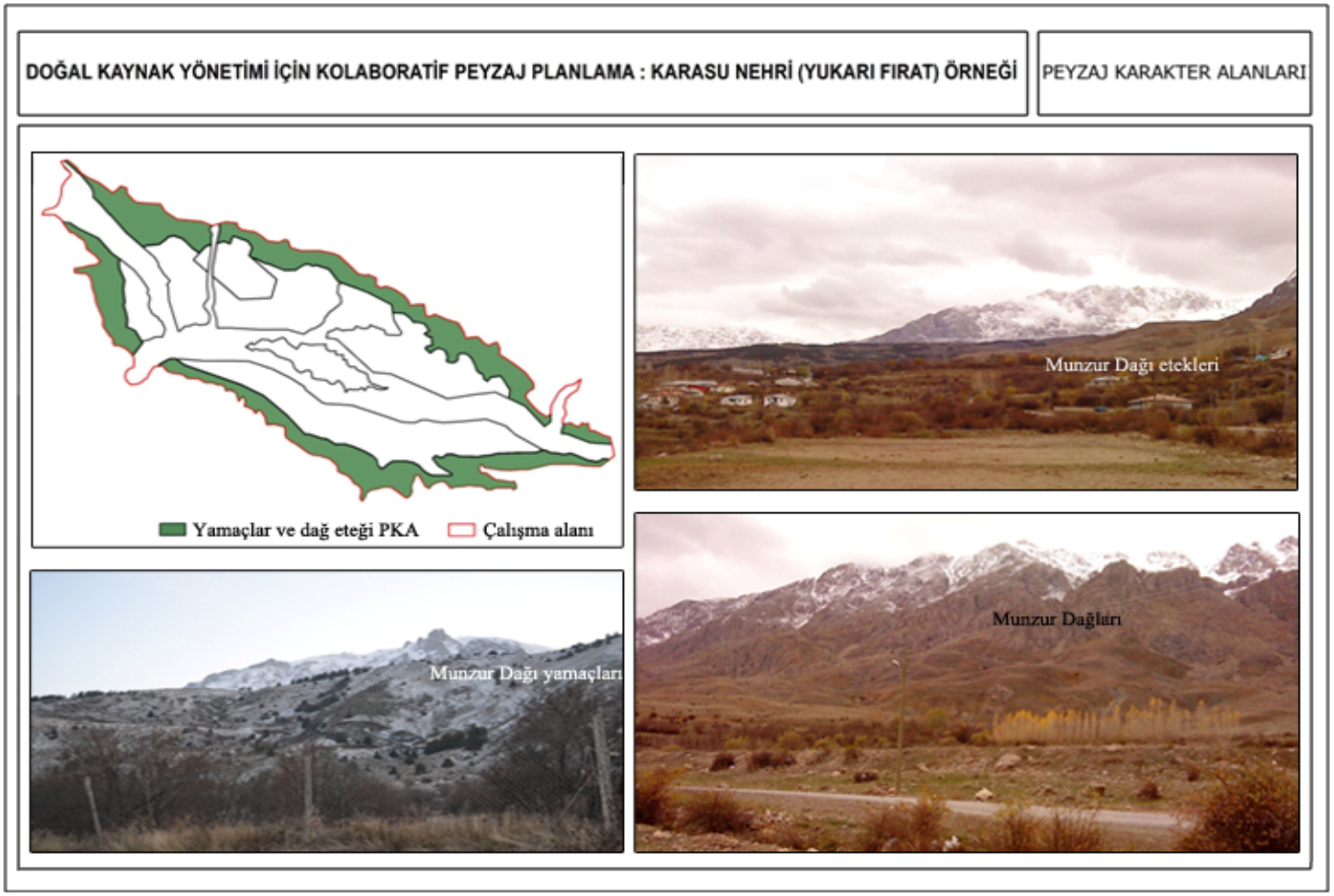

Şekil 4.5 Araştırma alanındaki "Yamaçlar ve dağ eteği PKA'nın" güney bölümüne ait görüntüler

batı yamaçlarında bulunmaktadır. Alandaki belli başlı meşe türlerini Sapsız Meşe (*Quercus pinnatiloba),* Türk Meşesi *(Quercus cerris),* Sapsız Meşe *(Quercus petrea)* ve Lübnan Meşesi (*Quercus libani)* oluşturmaktadır. Meşe topluluklarıyla birlikte bulunan ardıçların başında ise Adi Ardıç (*Juniperus communis*) gelmektedir (Anomim 2009).

Yükseklik arttıkça arazi örtüsünü; çıplak kayalıklar oluşturmaktadır. Munzur Dağ silsilesi, bu alanın simgesi (landmark) niteliğindedir ve bu özelliği ile araştırma alanının hemen tamamında etkilidir. Munzur Dağları farklı mevsimlerde sunduğu farklı manzaralarla hem bu karakter alanına hem de araştırma alanının tamamına görsel zenginlik katmaktadır. Bu alanda görüş, kuzey yönüne doğrudur ve açıktır. Görüş alanında Erzincan Ovası ve Keşiş Dağları bulunmaktadır.

Alandaki yerleşim tipi, vadi ve dağ eteğindeki kırsal yerleşimlerden oluşmaktadır. Bu alandaki başlıca yerleşimlerden olan Girlevik, Çağlayan ve Karatuş köyleri dik yamaçlı vadilerin bulunduğu kısımda yerleşmiştir. Yamaçlar ve dağ eteği alanının güney bölümündeki bir diğer vadi yerleşimi ise Bahçeli Köyü'dür. Araç trafiği bakımından alanda yoğun bir hareketlilik yoktur. Ancak ilkbahar, sonbahar ve yaz mevsimlerinde Girlevik Şelalesi ve Işıkpınar yerleşiminin yakın çevresinde rekreasyon amaçlı yoğun kullanıma bağlı olarak hareketlilik görülmektedir.

Yerleşimler kırsal nitelikli olup yoğunlukları düşüktür ve farklı faktörlere bağlı olarak nüfus kaybı yaşanmaktadır. Alanda endüstriyel ve ticari tesisler ya da yapılar bulunmamaktadır. Alanın güneyinde, Munzur Dağı eteklerindeki Binkoç Köyü yakınında bulunan Sultan Seydi Türbesi günümüze kadar kalabilmiş kültürel miras öğelerindendir. Girlevik Şelalesi, Ergan Dağı ve Işıkpınar yerleşimi ve yakın çevresi ve Atatürk Kent Ormanı rekreasyonel amaçlı kullanılan bölgeleridir.

Bu karakter alanının kuzey bölümünde, araştırma alanının önemli bir bölümünü temsil eden ayırt edici ve mekan duygusunun oluşumuna katkıda bulunan peyzaj öğeleri:

- Keşiş Dağı yamaçları ve etekleri
- Atatürk Kent Ormanı

- Işıkpınar yerleşimi ve yakın çevresi
- Üzümlü yerleşimi ve yakın çevresi
- Keklikkayası Küçükçakırman, Bayırbağ yerleşimi ve yakın çevresi Pişkidağ yerleşimi ve yakın çevresi

Bu karakter alanının güney bölümünde, araştırma alanının önemli bir bölümünü temsil eden ayırt edici ve mekan duygusunun oluşumuna katkıda bulunan peyzaj öğeleri:

- Munzur Dağı yamaçları ve etekleri,
- Girlevik şelalesi,
- Ergan Dağı (kış turizmi tesisleridir)dır.
- Yaylabaşı, Bahçeli, Söğütözü, Pınarönü yerleşimi ve bunların yakın çevresi.

b) Erzincan Ovası tarım alanları ve kırsal yerleşimler peyzaj karakter alanı

Erzincan Ovası, tarım alanları ve kırsal yerleşimler PKA**,** kuzeyi ve güneyi, zirveleri 3000-3500 metreyi bulan dağlarla çevrili (Ör: Keşiş Dağları (3537 m), Munzur silsilesi (3.449 m.)), elips şeklinde düz bir ova karakterindedir. Bu PKA'nın büyük bir bölümü, Karasu Nehri ve kıyısındaki sulak alanlar ile yamaçlar ve dağ eteği PKA ile çevrelenmiştir. Bu alan, 1250-1120 m yükseklikleri arasında bulunmaktadır. Alanın güney-doğusundaki, Sansa Boğazı'ndan gelerek Erzincan Ovasına giren ve güney-batıda Kemah Boğazı ile Erzincan Ovasından çıkan Karasu Nehri ve kıyısındaki sulak alanlar ile bu PKA üçe bölünmektedir. Bu PKA yörede "Sağ Sahil" olarak adlandırılan kuzey bölümü; kuzeyde Keşiş Dağları ile ve güneyde ise Karasu Nehri ile sınırlandırılmıştır. "Sol Sahil" olarak adlandırılan güney bölüm ise kuzeyde Karasu Nehri, güneyde ise Munzur Dağ silsilesinin etekleri ile sınırlandırılmıştır. PKA'nın üçüncü bölümü, Karasu Nehri'nin iki kola ayrılması ve bu iki kolun Erzincan Ovası'ndan çıkmadan tekrar birleşmesi sonucu, doğal ve kültürel süreçler sonucu oluşmuş düzlük alüvyal alandır. Bu alan yörede *"Karasu (Nehri) Adası"* olarak adlandırılmaktadır (Şekil 4.6).

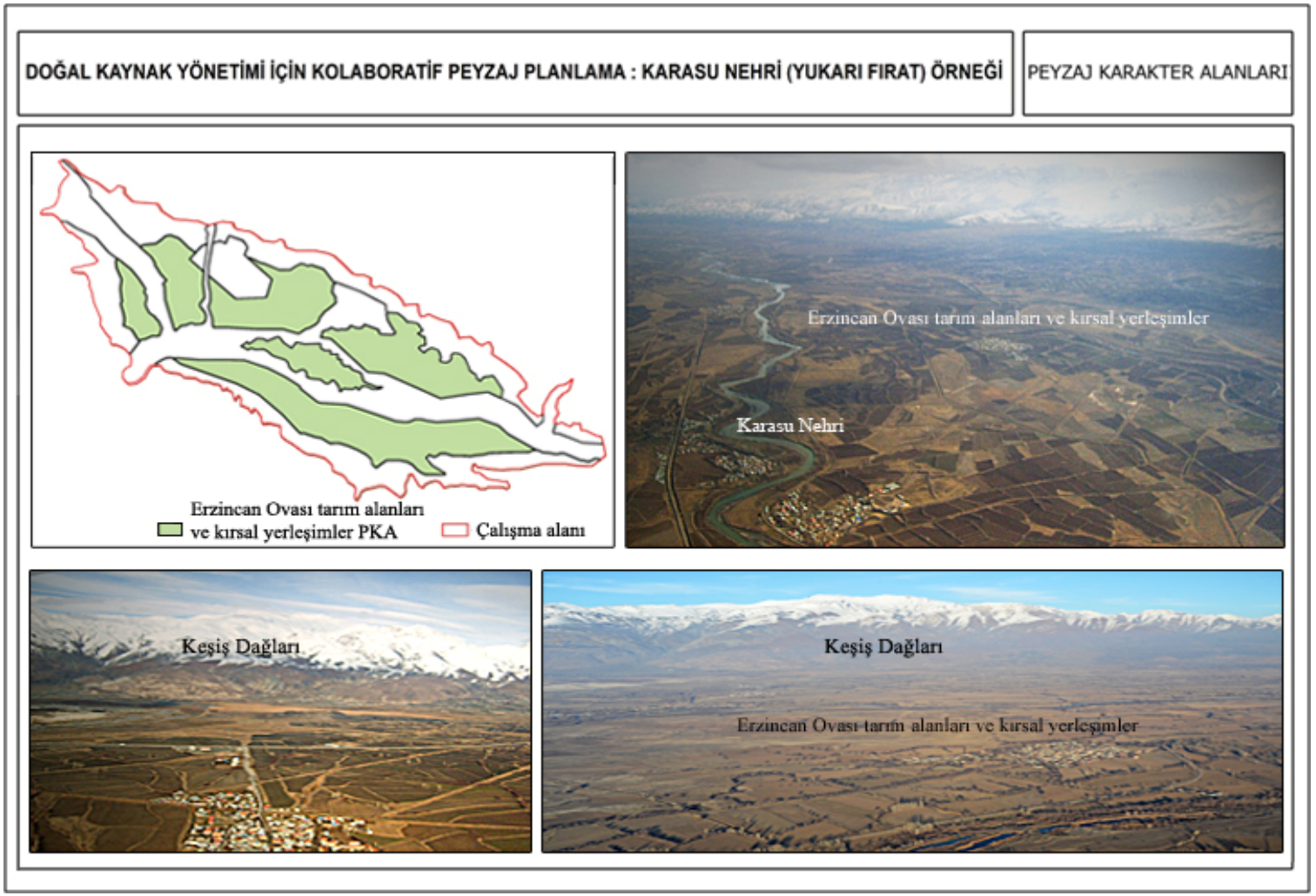

Şekil 4.6 Erzincan Ovası tarım alanları ve kırsal yerleşimler PKA'ndan görüntüler

Erzincan Ovası tarım alanları ve kırsal yerleşimler PKA arazi örtüsü, ağırlıklı olarak sulu tarım alanları ve meralardan oluşturmaktadır. Bununla birlikte, alanda yer yer meyve ile karışık sulu tarım alanları da bulunmaktadır. Tarım alanları çok parçalıdır ve küçük parsellerden oluşmaktadır. Parseller, bitkisel çitlerle veya sulama kanalları ile sınırlandırılmıştır. Alanın içinden geçen Karasu Nehri kıyısında, tarım alanları ile birlikte meralar bulunmaktadır. Alandaki bitki örtüsü ova bozkırı karakterindedir ve tarla, meyve bahçesi ve yol kenarlarında, nadasa bırakılan alanlarda, meralarda ve tarım yapılmayan alanlarda görülmektedir.

Arazi formu düz olduğundan görüş alanı açık ve geniştir. Alan sınırları içindeki yüksek tepelik bir alan olan Esentepe, alana hâkim başlıca bakı noktasıdır. Bu noktadan Ova ve çevreleyen dağ sıraları görülebilmektedir.

Bu PKA'da Erzincan–Sivas karayolunda sürekli bir hareketlilik mevcuttur. Bunun yanında kuzey bölümde, Karasu Nehri'nin boyunca geçen tren yolu hattı ve alanın hemen hemen merkezinde bulunan havaalanı, düzenli araç trafiği ile alandaki hareketli bölgelerdir. Alan insan etkisi bağlamında farklılıklar göstermektedir. Kuzey bölüm, kendinin ve yakınındaki diğer karakter alanlarının karakteristiklerine (Ör: kentsel alan) bağlı olarak insan etkisine daha çok maruz kalmıştır. Güney bölümde ise insan etkisi en azından gözle görülür nitelikte ya da düzeyde değildir ve bu kesim daha sakindir.

Bu alandaki yerleşimler genellikle, bir köy ya da birkaç köyün birkaç köyün bir arada bulunduğu bucak niteliğinde, kümelenmiş ya da dağınık formlu ya da yol kenarı boyunca yerleşmiş, düşük yoğunluklu ova yerleşimleridir. Alandaki düşey peyzaj öğeleri cami minareleri, elektrik direkleri, hava alanı kulesi; yatay çizgisel peyzaj öğeleri ise elektrik telleri, sulama kanalları ve köy yollarıdır.

Terzi Baba Türbesi ve Molla Köy 'de bulunan balıklı havuz alandaki kültürel peyzaj öğeleridir. Alanın kuzey bölümünde yer alan Esentepe mevkii yoğun olarak kullanılan başlıca rekreasyon alanıdır.

Bu PKA'da yer alan, ayırt edici ve mekân duygusunun oluşumuna katkıda bulunan alanlar: Esentepe mevkii, Terzi Baba Mezarlığı, Erzincan şehitliği, şehirlerarası otobüs terminali ve havaalanıdır.

c) Akarsular-sulak alanlar peyzaj karakter alanı

Bu PKA, Karasu Nehri, Karasu Nehri'ni besleyen dereler, bunların etrafındaki sulak alanlar, Ekşisu Sazlığı ve kırsal yerleşimlerden oluşmaktadır. Bu PKA'yı oluşturan, Karasu Nehri, etrafındaki sulak alanlar ve Ekşisu Sazlığı, Erzincan Ovası düzlüğünde yer almaktadır (Şekil 4.7). Diğer taraftan yine bu PKA'nın birimlerinden olan ve araştırma alanının güneydoğusunda yer alan, Sölperen Deresi 1400 m yüksekliğinden gelerek, PKA'nın batısında Erzincan Ovası'na girerek Karasu Nehri'ne karışmaktadır. Akarsular-sulak alanlar PKA'yı oluşturan diğer birimler ise araştırma alanının kuzey batısında yer alan Vasgirt Deresi ve batısında yer alan Çardaklı Deresidir (Şekil 4.8). Çardaklı Deresi ve Vasgirt Deresi 1450-1190 m yükseklikleri arasından geçerek 1120 m yüksekliğinde Erzincan Ovasına girerek Karasu Nehri ile birleşmektedir. Bu PKA'da alüvyal toprak grubu hâkimdir. Arazi örtüsünü, su yüzeyleri, kumluk-taşlık alanlar, sulak alan vejetasyonu, meralar, sulu tarım alanları ve bunlarla karışık meyve bahçeleri oluşturmaktadır.

Bu PKA araştırma alanının doğusunda ve güneybatısında (Karasu Nehri'nin Erzincan Ovası'na girdiği bölümde ve Nehrin Ova'dan çıktığı bölümde) dağ eteği ve yamaçlar bölümü ile çevrelenmiş ve sınırlandırılmıştır. Akarsular-sulak alan PKA, araştırma alanının diğer bölümlerinde ise tarım alanları ve kırsal yerleşimler ile çevrelenmiştir. Akarsular-sulak alan PKA'da manzara noktaları alanın kuzeyinde Büyükçakırman ve Günebakan Köyü çevresi ile Ekşisu Sazlığı, doğusunda Sölperen Deresi, Avcılar ve Çardaklı Köyü yakın çevresi Mertekli Barajı, merkezde Karasu Nehri kıyıları, batıda Çardaklı Deresi kıyıları ve köprüsü, Çatalararmut ve Elmaköy çevresi, güney doğuda ise Beşsaray ve Yeniköy çevresi ile Kemah Boğazı'dır. Bu PKA, araştırma alanının genişliğine, akarsu-sulak alanların bulunduğu yüksekliğe bağlı olarak diğer PKA'dan kolaylıkla görülememekte sadece kendisine yakın konumlardan görülebilmektedir.

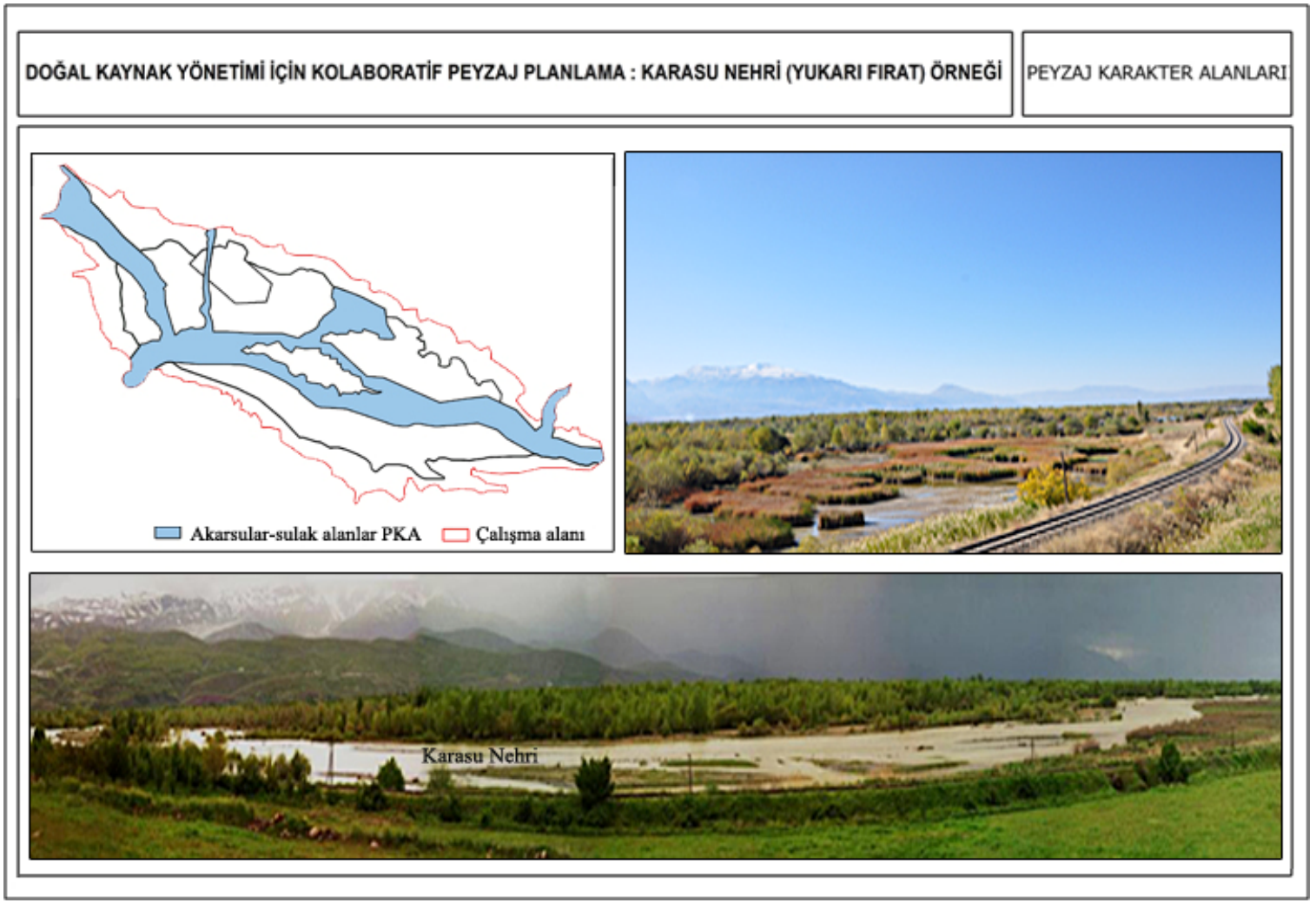

Şekil 4.7 Akarsular-sulak alan PKA'yı oluşturan Karasu Nehri ve çevresindeki sulak alana ait görüntüler

PKA'nın doğusunda ve güneybatısında otoyol ve demiryolu trafiğine bağlı olarak hareketlilik mevcuttur. Alanın diğer bölümlerinde sessizlik ve sakinlik hâkimdir.

Yerleşimlerin yoğunluğu düşük ve kırsal niteliktedir. Bir ya da birkaç köyden oluşan yerleşim birimleri, sulu tarım alanları ile birlikte bulunan meyve bahçeleri ya da meraların etrafında yer almaktadır.

İldeki organize sanayi bölgesi (OSB), bu PKA'nın batısında Çardaklı Deresi'nin yakın çevresinde konumlanmıştır. OSB'nin dışında yer alan birkaç sanayi tesisi de, Karasu Nehri ve onu besleyen derelerin kıyısında bulunmaktadır. Bunlara ek olarak Erzincan Katı Atık Depolama alanı, Erzincan Ovası'nın orta bölümünde Karasu Nehri kıyısı yakınlarında yer almaktadır.

Akarsular-sulak alanlar PKA'nın çizgisel öğeleri demiryolu ve otoyoldur. Bu PKA'da rekreasyon alanları Ekşisu Sazlığı, Mertekli ve yakın çevresi, Beytahtı mesire alanı ve Kemah Boğazı yakın çevresidir. Bu karakter alanında yer alan, ayırt edici ve mekan duygusunun oluşumuna katkıda bulunan alanlar: Karasu Nehri, Ekşisu Sazlıkları, Mertekli ve yakın çevresi, Beytahtı mesire alanı, Aydoğdu ve Yeniköy yakın çevresi ve Erzincan Baraj Gölü çevresidir. Karasu Nehri Erzincan Ovası'nı terk ettikten sonra, Kemah Boğazı adı verilen, yer yer genişleyip daralan bir vadi içinde akmaktadır.

d) Kentsel alan peyzaj karakter alanı

Bu PKA, 1170-1290 m yükseklikleri arasında ve 0-5 derece eğimleri arasında konumlanmıştır. Buna göre PKA'da arazi formu düz ve düze yakındır. Arazi örtüsü, kentsel kullanımlarından ve ticari birimlerden oluşmaktadır.

Bu alanın kuzeyi, yamaçlar ve dağ eteği PKA'nın kuzey bölümünün karakteristik öğelerinden olan Keşiş Dağları ile çevrilmiştir. Alanın doğu, batı ve güneyinde ise tarım alanları ve kırsal yerleşimler bulunmaktadır. Alan da simge niteliğinde herhangi bir öğe bulunmamaktadır.

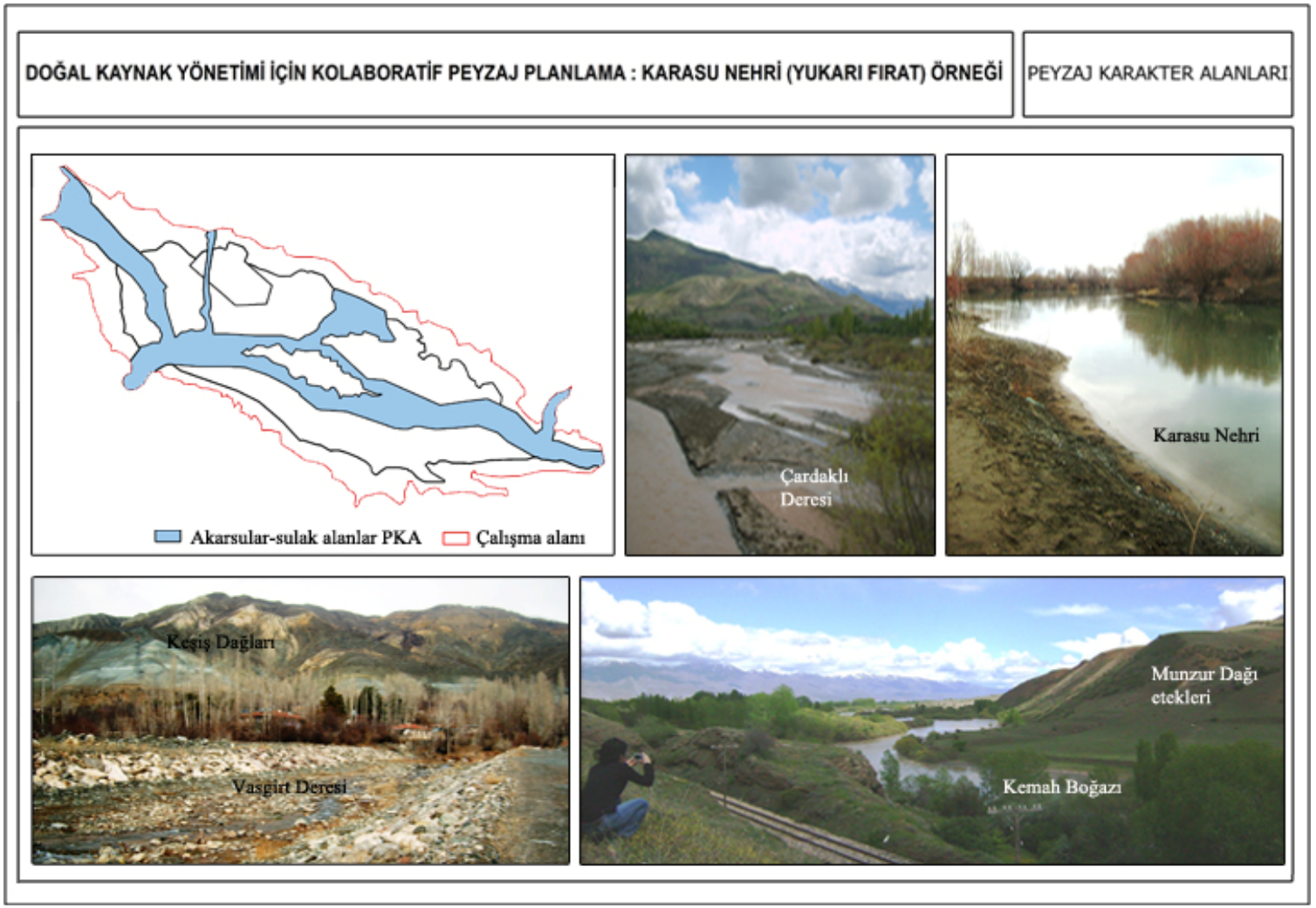

Şekil 4.8 Akarsular-sulak alan PKA'nı oluşturan Karasu Nehri, Çardaklı ve Vasgirt Dereleri ile Kemah Boğazı'na ait görüntüler

Bulunduğu yüksekliğe bağlı olarak, dağ eteği ve yamaçlar bölgesinden rahatlıkla görülebilmektedir. Ayrıca içinden geçen otoyoldan da kısmen algılanabilmektedir. Alandaki şehir içi ve şehirlerarası trafiğe bağlı olarak kent merkezinde ve PKA sınırlarında, hareketlilik süreklidir. Ancak düşük yoğunluklu yapılaşmanın hâkim olduğu kentin diğer bölümlerinde hareket, düşük yoğunlukludur ve buna bağlı olarak kent merkezi ve ana ulaşım aksları dışındaki alanlarda sessizlik ve sakinlik hâkimdir. Ekonomik ve demografik özellikleri bakımından küçük ölçekli, gelişmekte olan bir kent karakterindedir. Kent merkezindeki konutlar 1-2 katlı, bahçeli ve müstakil olup, kent merkezinden uzaklaştıkça toplu konut niteliği taşıyan yapılar görülmektedir. Alanda, sınırlı sayıda ve küçük ölçekli sanayi tesisleri bulunmaktadır. Bu tesisler çoğunlukla tarımsal üretim ile ilişkili, yem, süt vb. fabrikalardır. Alanın güneyinden geçen Erzurum-Sivas karayolu ve Erzincan-Kemah yönünden gelerek alanın güney-doğu ucundan geçen demiryolu başlıca çizgisel öğelerdir (Şekil 4. 9).

Tarihi değeri olan başlıca yapılar şunlardır:

- Cumhuriyet dönemine ait yapılar; Devlet Demiryolları Gar Binası, Valilik Binası ve Şeker Fabrikası Binası
- Taşçı Hamamı

Bu karakter alanındaki rekreasyon alanları, kent içindeki parklar, toplu konut alanlarının ve kamu lojmanlarının bahçeleridir.

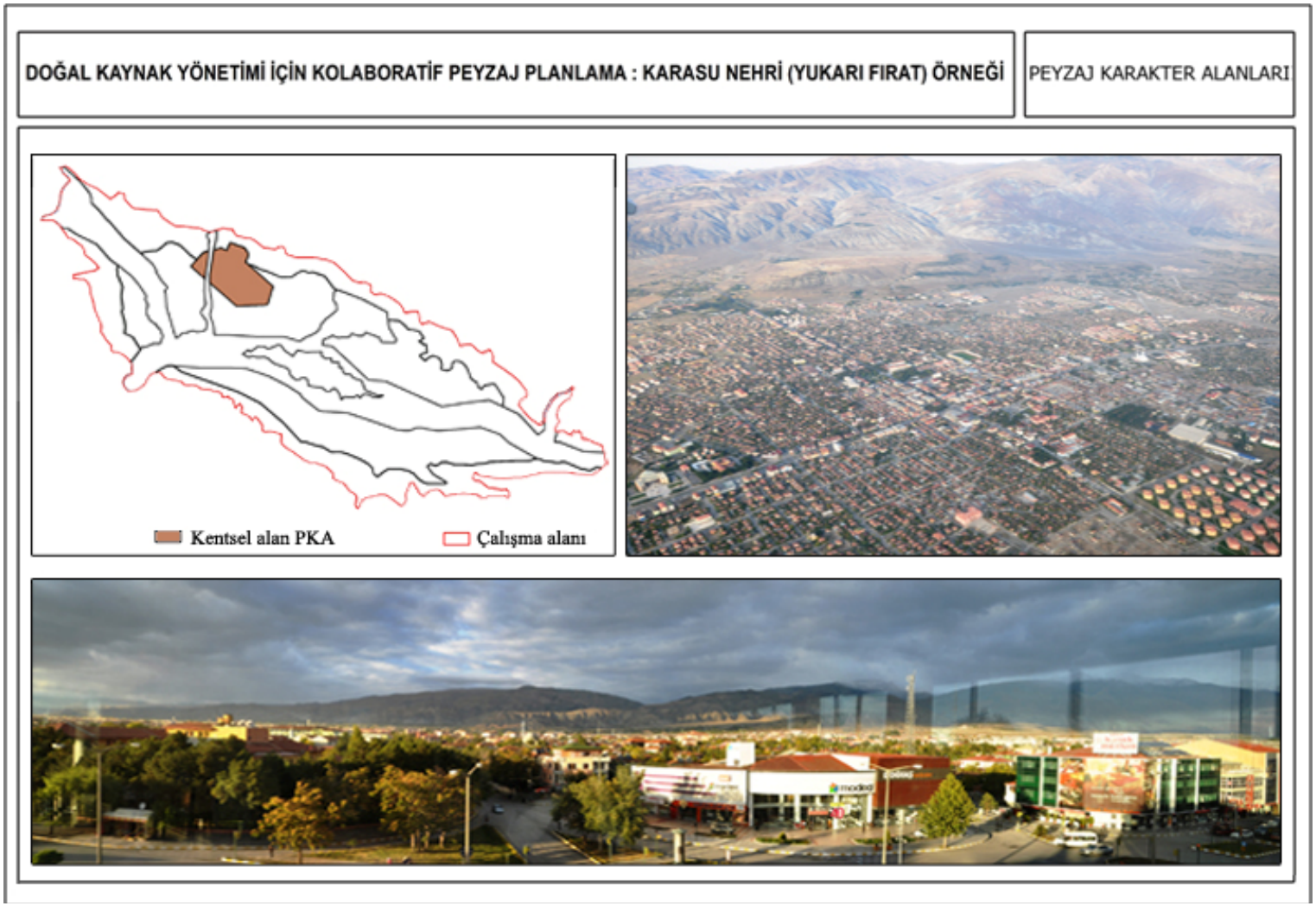

Şekil 4.9 Kentsel PKA'dan görüntüler

4.3 Karasu ve Yakın Çevresinde Kolaborasyon Süreci İçin Gerekli Ön Bileşenler

4.3.1 Temel sorunlar

Araştırma konusu ve alanına yönelik olarak yapılan literatür araştırması ve alandaki ilgi gruplarıyla yapılan çalışma toplantıları sonucunda, Karasu Nehri ve yakın çevresinde peyzajın doğal ve kültürel bileşenlerinin sağlıklı bir biçimde devamlılığına ve gelişmesine engel ve tehdit oluşturan sorunlar tespit edilmiştir. Buna göre, Karasu Nehri ve yakın çevresinde insan faaliyetlerinden kaynaklanan sorunlar temel olarak;

- su kaynaklarının ve ilişkili diğer doğal peyzaj kaynaklarının, doğal ve kültürel dengeyi göz ardı eden biçimde kullanılması ve yönetilmesi (Karasu Nehri ve Karasu Nehri'ni besleyen ve kendi yakın çevresindeki doğal ve kültürel peyzajın temel yaşam kaynaklarından olan derelerin üzerindeki HESler ve planlanan HES projelerinin varlığı);
- eşit ve aktif katılıma olanak veren yönetim yaklaşımlarının eksikliği;
- tarımda suyun verimli –etkin kullanılamaması ve
- su kirliliğidir.

Araştırma alanının doğal peyzaj özelliklerinden iklim, jeoloji, toprak, topoğrafya ve alan kullanım biçimlerinden hayvancılık, alana farklı olanaklar sunarken, yerel ilgi gruplarının en önemli sorunlarından biri olan erozyona neden olmaktadır.

Buna göre, Karasu Nehri ve yakın çevresinde peyzaj kalitesi ile ilişkili sorunlar ve bu sorunların birbirleriyle bağlantılarının tanımlanmasına yönelik çalışmanın ilk bulguları şekil 4.10'da verilmektedir.

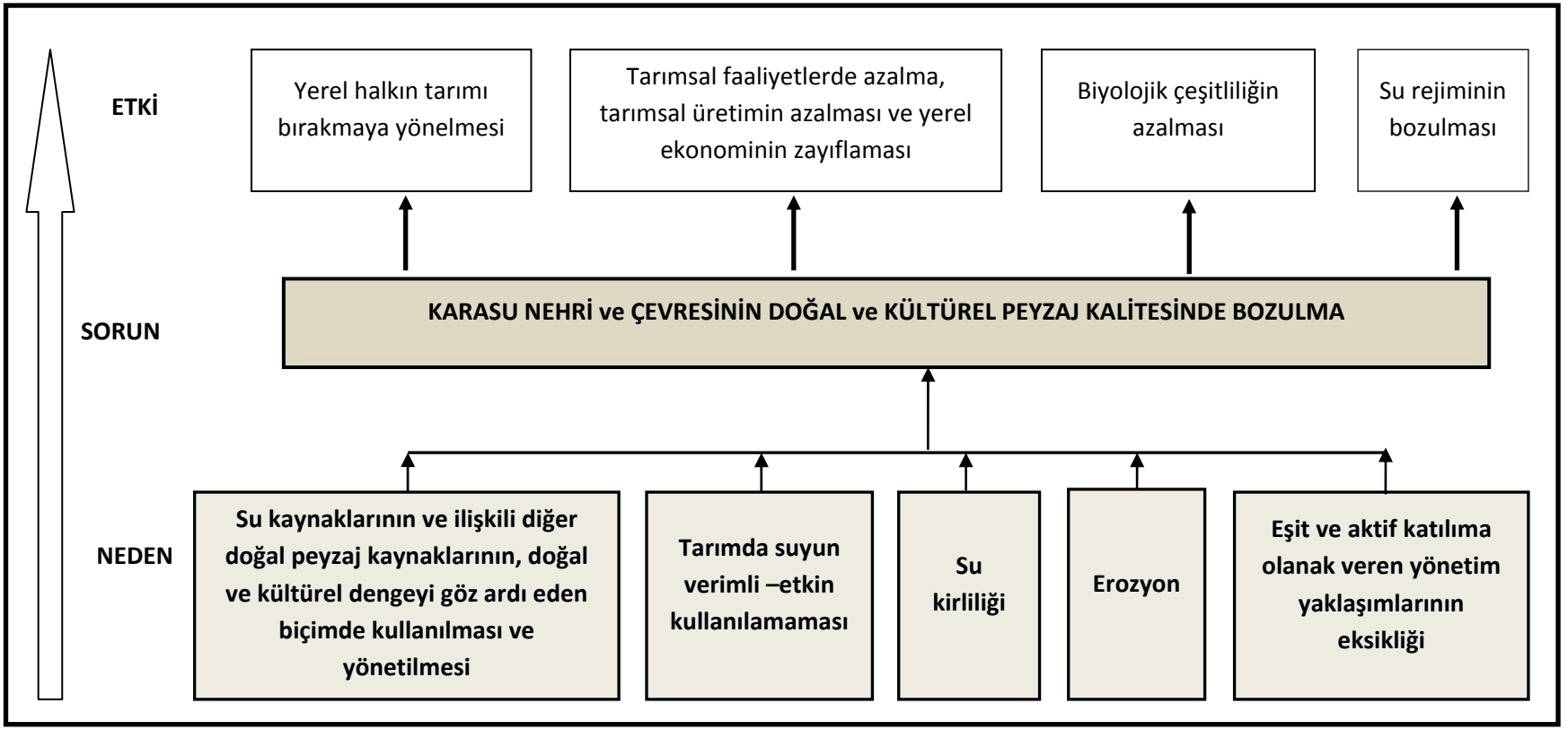

Şekil 4.10 Karasu Nehri ve yakın çevresinin peyzaj kalitesi ile ilişkili sorunların belirlenmesine yönelik çalışmanın ilk bulguları

4.3.2 Mevcut ağlar, aracı ve liderlik durumu

Araştırma alanında araştırma konusu ile ilgili mevcut ağlar, temel olarak merkezi yönetimin yerel birimleri ve tarımsal faaliyetlerle bağlantılı olarak sulama birlikleri ve tarımsal kooperatifler arasında yapılanmıştır.

Merkezi yönetimin yerel birimlerinin başında Erzincan Valiliği gelmektedir. Alanın sosyo-ekonomik ve kültürel yapısına bağlı olarak, araştırma konusu kapsamında

- Erzincan Valiliği ve bu kapsamda vali ve vali yardımcıları
- Çevre ve şehircilik il müdürlüğü
- Erzincan Belediyesi

liderlik niteliği ve kapasitesine sahip kurum ve kişilerdir.

4.3.3 Ortak Vizyon

Karasu nehri ve yakın çevresindeki peyzaj ve bu peyzajı oluşturan bütün bileşenler, sağlıklı bir biçimde devamlılığını sürdürmekte ve insan ve insan dışındaki tüm canlılara yüksek yaşam kalitesi sunmaktadır. Bu sistemde, Karasu Nehri, onu besleyen dereler ve ilişkili diğer doğal peyzaj öğeleri arasındaki ekolojik ilişkilerin sağlığı ve ekolojik sürdürülebilirliği, alandaki doğal kaynakların yönetimi ve kalkınma çalışmalarının öncelikli hedeflerinden ve koşullarından biri olarak kabul edilmektedir. Bu kapsamda, alandaki su kaynaklarının tarım ve enerji gibi sektörlerde kullanımında öncelikli kriterlerden biri, su kaynaklarının ve ilişkili ekosistemlerin kalitesini ve ekolojik sürdürülebilirliğini korumaktır. Alandaki su kaynaklarının tarım ve enerji sektörünün gelişimi yönünde kullanımı için, tüm ilgi gruplarının ortak çıkarlarını gözeten işlevsel çözümler ortaklaşa geliştirilmiş ve fikir birliği ile kabul edilmiştir. Karasu Nehri ve yakın çevresinde yerel halkın peyzaj değerleri, söz konusu peyzajın planlanlaması ve yönetiminde temel yönlendirici faktörlerden biri olarak yerel ve ulusal resmi süreçlerde kabul görmekte ve kullanılmaktadır. Bu kapsamda Karasu Nehri ve yakın çevresindeki kolaboratif peyzaj planlama ve yönetim süreci ulusal ve uluslar arası düzeyde örnek alınmaktadır.

4.4 Karasu Nehri ve Yakın Çevresinde Kolaborasyon Sürecinde Ele Alınacak Sorunlar ve Sürece Yardımcı Bileşenler

4.4.1 İlgi grupları

Araştırma alanı ve araştırma konusu kapsamında, ilgi gruplarının belirlenmesi amacıyla alanda gerçekleştirilen çalışma toplantısında yapılan ilgi grubu analizine ait bulgular Çizelge 4.3'de verilmiştir. Faaliyetlerine bağlı olarak, etkili oldukları sektör ve etki yönü incelendiğinde, ilgi gruplarının alan üzerinde farklı etkileri olabileceği görülmüştür (Çizelge 4.4).

Çizelge 4.3 Araştırma alanı ve konusu kapsamına giren yerel ilgi gruplarının listesi

<table>
<tr><th>Ilgi, konu</th><th colspan="3">Kurumlar/Gruplar</th></tr>
<tr><td>Alanın yönetimi</td><td colspan="2">• Erzincan Valiliği
• Tapu Kadastro Müdürlüğü
• Milli Emlak Müdürlüğü
• DSİ 82 . Şube Müdürlüğü
• Karayolları Şube Müfettişliği
• Kültür ve Turizm Il müdürlüğü
• Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü</td><td>• Tarım İl Müdürlüğü
• Erzincan Belediyesi
• İl Özel İdaresi
• Belde Belediyeleri (19 adet)
• Kuzeydoğu Anadolu Kalk. Ajansı
• EİEİ
• İl Sağlık Müdürlüğü</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Alanın doğal kaynaklarından yararlananlar</td><td>Su kaynakları</td><td colspan="2">• Yöre halkı
• Arazi sahipleri
• Bitkisel üretim yapanlar (çiftçiler)
• Balıkçılık işletmeleri/tesisleri
• Arıcılar
• Tavukçuluk işletmeleri, Hayvan üretme çiftliği (kanatlı hayvan üretimi)</td></tr>
<tr><td>Toprak</td><td colspan="2">• Hayvan yetiştiricileri / Küçük baş hayvan sahipleri
• Bitkisel üretim yapanlar</td></tr>
<tr><td>Bitki Örtüsü</td><td colspan="2">• Hayvan yetiştiricileri / Küçük baş hayvan sahipleri
• Arıcılar</td></tr>
<tr><td colspan="3">• Turistler, avcılar, araştırmacılar ve rekreasyonel faaliyetlerde bulunan gruplar</td></tr>
<tr><td>faaliyetlerde aracılık ve destekleme kurumlar/örgütlen</td><td colspan="3">• Sınırlı sorumlu pancar kooperatifleri
• Sulama Birlikleri
• Sulama kooperatifleri
• Ziraat odası
• Erzincan Ticaret Borsası
• Tarımsal kalkınma koop.
• Tarımsal kredi koop.(%50 özerk olarak)
• Tarımsal ürünü pazarlayanlar</td></tr>
</table>

Çizelge 4.4 İlgi grupları ve ilişkili oldukları sektörler/alanlar

	Etkili oldugu alan																							
	Tarım			Kültürel değerler			Su kaynakları			Sanayi			Enerji			Eğitim			Ekonomi			Yönetim		
İLGİ GRUBU /Etkisi	-	0	+	-	0	+	-	0	+	-	0	+	-	0	+	-	0	+	-	0	+	-	0	+
Birincil																								
Tapu Kadastro Müdürlüğü																								●
Milli Emlak Müdürlüğü																								
DSİ 82. Şube Müdürlüğü	●		●	●			●								●									
Karayolları Şub. Müf.				●			●																	
Erzincan Belediyesi																								
Kesimhaneler ve Mezbahaneler							●																	
Sınırlı Sor. Pancar Koop.			●				●																	
Sulama Birlikleri									●															●
Sulama Kooperatifleri			●						●															●
HES Yapan Firmalar							●															●		
Kum ve maden Ocağı İşletmeleri							●																	
Organize Saniye Bölgesi							●					●									●			●
Şeker Fabrikası							●					●									●	●		
İl Özel İdaresi							●																	
Tarım İl Müdürlüğü	●		●															●						●
Belde belediyeleri, muhtarlıklar						●	●		●															●
EİEİ	●		●	●			●								●									
Yöre Halkı	●		●			●															●			
İkincil																								
Erzincan B. Kültürleri Araş. Enst.			●			●			●															
Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü				●		●			●															●
Kültür ve Turizm İl müdürlüğü						●									●									●
Milli Eğitim İl Müdürlüğü						●			●									●						
Sağlık Müdürlüğü			●						●									●						
Kalkınma Ajansı			●			●						●						●			●			
Ziraat Odası																								
Erzincan Ticaret Borsası																		●			●			●
Tarımsal Kalkınma Kooperatifi									●												●			●
Tarımsal Kredi Kooperatifi			●																		●			
Şeker Pancarı Ekiciler Birliği									●												●			●
Türk Hava Kurumu																		●						
Türk Kızılayı						●						●									●			
Erzincan Üniversitesi						●												●						
Çevre Üniversiteler																		●						
Turizm/ Doğa Sporları Dernekl.																					●			
Alternatif Spor Yapanlar																								
TEİAŞ Grup Müdürlüğü															●									
Balıkçılık İşletmeleri / Tesisleri							●														●			
Tavukçuluk İşlet. Hay. Üret. Çift.							●														●			
Hayvan yetiştiricileri				●																	●			
Arıcılar			●			●															●			
Turistler																					●			

Alanın peyzaj bileşenleri üzerinde ve özellikle de su kaynakları üzerinde olumsuz etkisi olan ilgi grupları arasında, tarım, enerji, madencilik konusunda faaliyet gösteren gruplar, resmi kurumlar veya özel işletmeler ve alanın yönetiminden sorumlu bazı kamu kurumları bulunmaktadır.

4.4.2 İlgi gruplarının kolaborasyondaki rolleri

Araştırma konusu kapsamında kolaborasyon grubunu ve ilişkili diğer grupları belirlemek üzere, ilgi gruplarının su kaynakları ile ilişkileri ve bu kaynakları yönetmede etki ve güç faktörleri göre analiz yapılmıştır. Buna göre Karasu Nehri ve yakın çevresinde peyzaj planlama sürecinde kolaborasyon stratejisi izleyecek olan grubu aşağıdaki ilgi grupları oluşturmaktadır (Şekil 4.11, Şekil 4.12).

- Erzincan Valiliği
- DSİ 82. Şube Müdürlüğü
- Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
- Tarım İl Müdürlüğü
- Kültür ve Turizm Il müdürlüğü
- Muhtarlıklar
- Belde Belediyeleri
- Ziraat odası
- Yöre halkı
- Arazi sahipleri
- Sulama Birlikleri
- Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı
- Sınırlı sorumlu pancar koop.
- Tarımsal kredi kooperatifi
- Çiftçiler, hayvan yetiştiricileri
- Erzincan Belediyesi
- Erzincan Üniversitesi

4.4.3 Yerel ilgi gruplarının mekansal bağlantı özellikleri: mekan aidiyetine ilişkin özellikler

Alandaki yerel ilgi gruplarının mekan aidiyetine ilişkin özellikleri; mekansal kimlik ve mekansal bağlılık bileşenleri kapsamında incelenmiştir.

Yerel ilgi gruplarının mekansal kimlik özellikleri

Bu özellikler, deneklerin yaşadıkları yer ve genel olarak Karasu ve yakın çevresi ile geliştirdikleri duygusal, sosyal ve ekonomik bağlantılara yönelik sorulardan oluşan anket çalışması ile incelenmiştir.

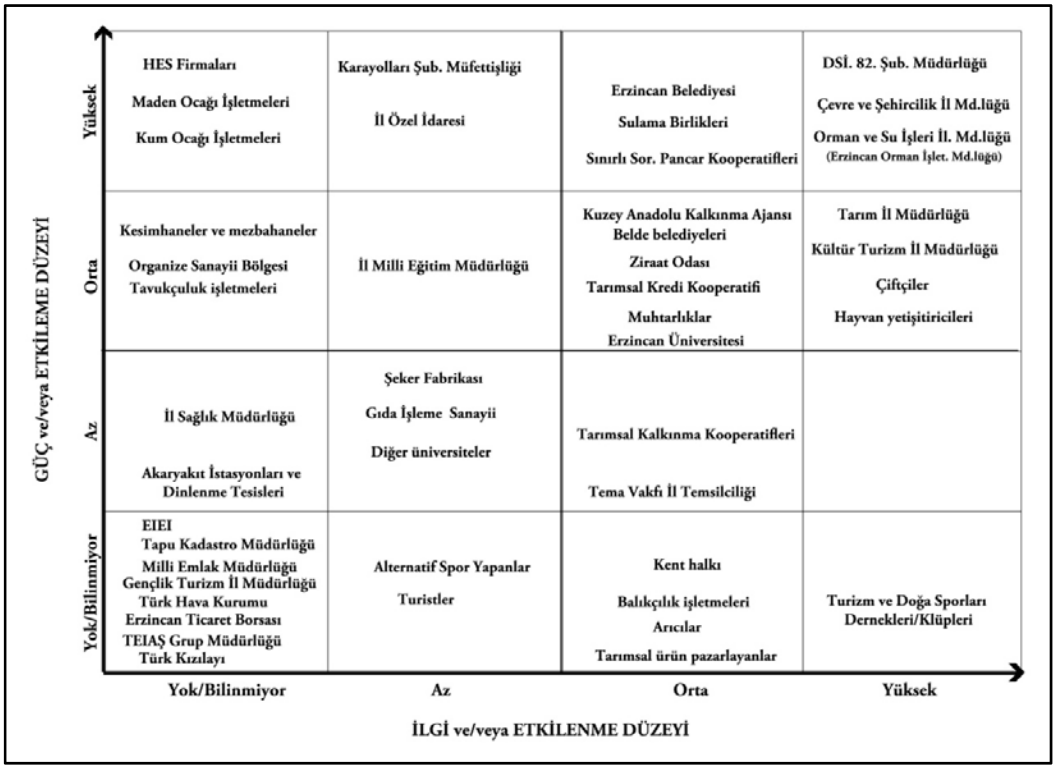

Şekil 4.11 İlgi gruplarının araştırma alanındaki su kaynakları ile ilişkileri güç, etki, etkilenme ve ilgi durumu

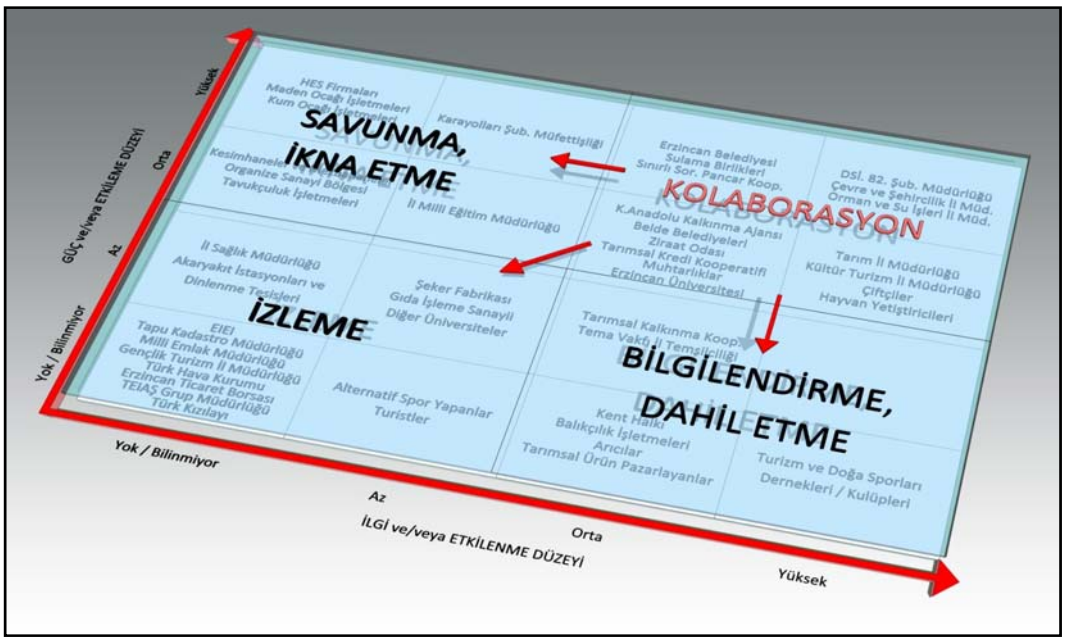

Şekil 4.12 Karasu ve yakın çevresinin planlanması ve yönetimi sürecinde olası kolaborasyon grubu ve bu grubun izleyeceği birlikte çalışma stratejisi

.Mekansal kimlik analizinden elde edilen bulgulara göre, deneklerin büyük bir bölümü yaşadığı yeri ve Karasu Nehri'ni ve yakın çevresini, yaşamının önemli bir parçası ve çok özel olarak görmektedir. Alanda gerçekleşen olay ya da faaliyetlerin kendisi için önemli olduğunu ifade eden deneklerin oranı %95 ve kendini yaşadığı yere ait hissedenlerin oranı ise %73'tür. Denekler, alan hakkında olumsuz duygu ve düşünceleri olduğunu belirtseler de (%35), alanın daha iyi bir yer haline getirmek için zaman ve emek harcamaya istekli olduklarını ifade etmişlerdir (%87). Deneklerin araştırma alanına ilişkin kimlik duygularının durumu ilişkin analiz sonuçları Şekil 4.13'de verilmektedir.

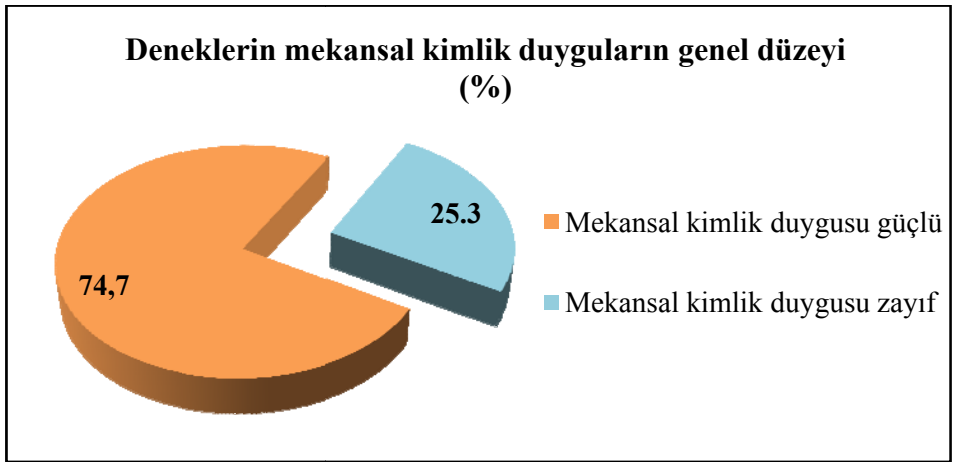

Şekil 4.13 Araştırma alanındaki deneklerin mekansal kimlik duygularının düzeyi (%)

Mekansal kimlik özelliğinin araştırma alanındaki PKA'larına göre durumu ise Şekil 4.14'te verilmiştir. Yapılan analizlere göre denekler arasında, mekansal kimlik duygusunun en güçlü olduğu PKA; Erzincan Ovası tarım alanları ve kırsal yerleşimlerdir. Mekansal kimlik duygusunun güçlü olduğu ikinci PKA; yamaçlar ve dağ eteği alanı, üçüncü karakter PKA ise akarsu ve sulak alanlardır. Kentsel PKA'da ise deneklerin mekansal kimlik duyguları diğer PKA'larına göre düşüktür.

Kentsel alanda yapılan anket çalışmasının sonuçlarına bu karakter alanındaki deneklerin %85'i, yaşadıkları yer ile Karasu Nehri ve yakın çevresini yaşamının bir parçası olarak görmektedir. Akarsu ve sulak alanlar karakter alanında deneklerin %62'si imkanları

olsa farklı bir yerde zaman geçirmeyi (yaşamayı) tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Kentsel alanda ise bu oran %33'tür. Tüm karakter alanlarında denekleri %70'inden fazlası yaşadıkları alanlara oldukça bağlı olduklarını ifade etmişlerdir.

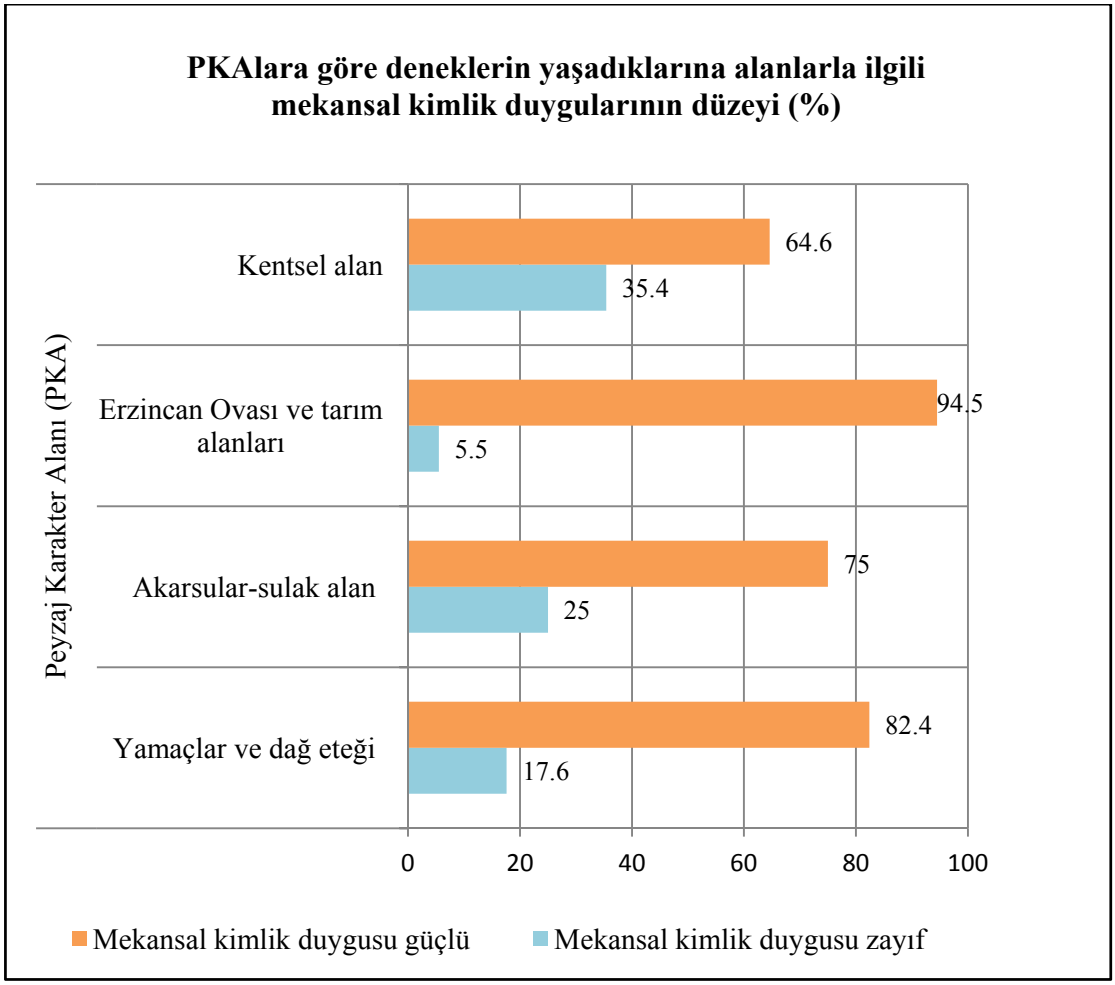

Şekil 4.14 Araştırma alanındaki mekansal kimliközelliğinin PKA'larına göre durumu (%)

Kentsel alan PKA ve akarsular - sulak alanlar PKA'da deneklerin yaklaşık %60'ı yaşadıkları yerin ve Karasu Nehri yakın çevresinin kendileri hakkında pek çok şey anlattığını ifade ederken, Erzincan Ovası ve kırsal yerleşimler PKA'da deneklerin %83'ünün bu düşüncede olduğu tespit edilmiştir. Kentsel alandaki deneklerin yaklaşık %50 yaşadıkları yerin, Karasu Nehri ve yakın çevresinin yaşam tarzlarında merkezi bir rol oynamadığını ifade etmişlerdir.

Akarsu ve sulak alanlar karakter alanında deneklerin %50'si yaşadıkları yer, Karasu Nehri ve yakın çevresi hakkında olumsuz duygu ve düşüncelere sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bu oran Erzincan Ovası tarım alanları ve kırsal yerleşimler karakter alanında %44'tür. Bu karakter alanlarındaki olumsuz duygu ve düşüncelerin nedenleri:

- başlıca ekonomik faaliyet olan tarımsal üretimde, su kaynakları, tarımsal girdiler, insan kaynakları, pazar sorunları göç faktörlerine ve
- bu alanlardaki kamu hizmetinin düzeyine ve kalitesine

bağlı yaşanan sıkıntılardır.

Kentsel PKA'da ise deneklerin % 33'ü yaşadıkları yer, Karasu Nehri ve yakın çevresi hakkında olumsuz duygu ve düşüncelere sahip olduklarını belirtmişlerdir. Akarsu-sulak alanlar PKA ile Erzincan Ovası tarım alanları ve kırsal yerleşimler PKA'da deneklerin %100'ü yaşadıkları yerde, Karasu Nehri ve yakın çevresinde gerçekleşen olayların kendileri için önemli olduğunu belirtirken, bu oran, yamaçlar ve dağ eteği PKA ve kentsel PKA'da ise %90'ın üstündedir.

Akarsu- sulak alanlar PKA ile Erzincan Ovası tarım alanları ve kırsal yerleşimler PKA'da deneklerin %100'ü yaşadıkları yeri, Karasu Nehri ve yakın çevresinidaha iyi bir hale getirmek için daha çok zaman ve emek harcamaya istekli olduklarını belirtmişlerdir. Bu oran yamaçlar ve dağ eteği PKA'da %94, kentsel PKA'da ise %77'dir.

Mekana bağlılık özellikleri

Araştırma alanındaki deneklerin yaşadıkları mekanla kurdukları sosyal, ekonomik, rekreasyonel ilişkilerin belirleyici rol oynadığı mekansal bağlılık düzeyinin tespitine yönelik yapılan analiz bulguları Şekil 4.15'te verilmektedir. Buna göre denekler mekansal bağlılık düzeyine göre hemen hemen ikiye ayrılmaktadır; deneklerin %50,5'inin mekansal bağlılık duygu ve düşünceleri güçlü iken %49,5'inde bu duygular görece daha zayıftır.

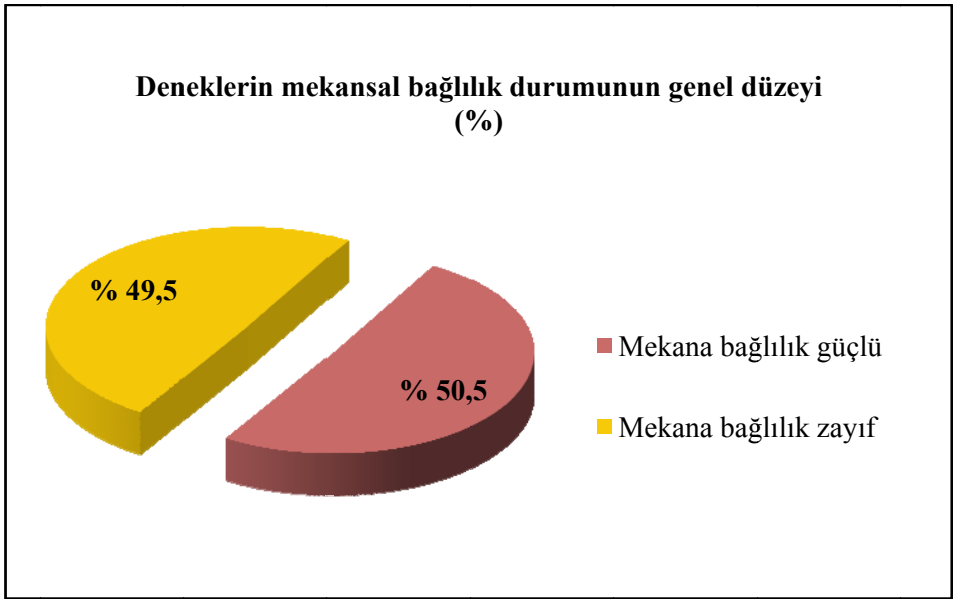

Şekil 4.15 Araştırma alanındaki deneklerin mekana bağlılık duygularının düzeyi (%)

Mekansal bağlılık düzeyi PKA'lara göre incelendiğinde, yamaçlar ve dağ eteği karakter PKA'da yaşayan deneklerin %59'unda bu yöndeki duygu ve düşüncelerinin diğer PKA'larda yaşayanlara göre daha güçlü olduğu saptanmıştır. Akarsular-sulak alanlar PKA'daki mekansal bağlılık düzeyi ise bu alanda yaşanların %38'inde güçlü yönde olduğu tespit edilmiştir. Kentsel PKA'da ise mekansal bağlılık duygu ve düşüncelerinin deneklerin yaklaşık yarısında zayıf yönde olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.16).

Yamaçlar ve dağ eteği PKA'daki denekleri %59'u yaşadıkları yerin, yaşamlarında yapmak istedikleri şeyler için en iyi yer olduğu belirtirken, %41'i ise bu düşüncede olmadığını belirtmiştir. Akarsu-sulak alanlar PKA'daki deneklerin %38'si yaşadıkları yerin, yaşamlarında yapmak istedikleri şeyler için en iyi yer olduğu belirtirken, %62'si ise bu düşüncede olmadığını belirtmiştir. Erzincan Ovası tarım alanları ve kırsal yerleşimler PKA'da, yaşayanların %50'si yaşadıkları yerin, yaşamlarında yapmak istedikleri şeyler için en iyi yer olduğu belirtirken, %50'si bu düşüncede olmadığını belirtmiştir. Kentsel PKA'daki deneklerin %54'ü yaşadıkları yerin, yaşamlarında yapmak istedikleri şeyler için en iyi yer olduğu belirtirken, %46'sı bu düşüncede olmadığını belirtmiştir.

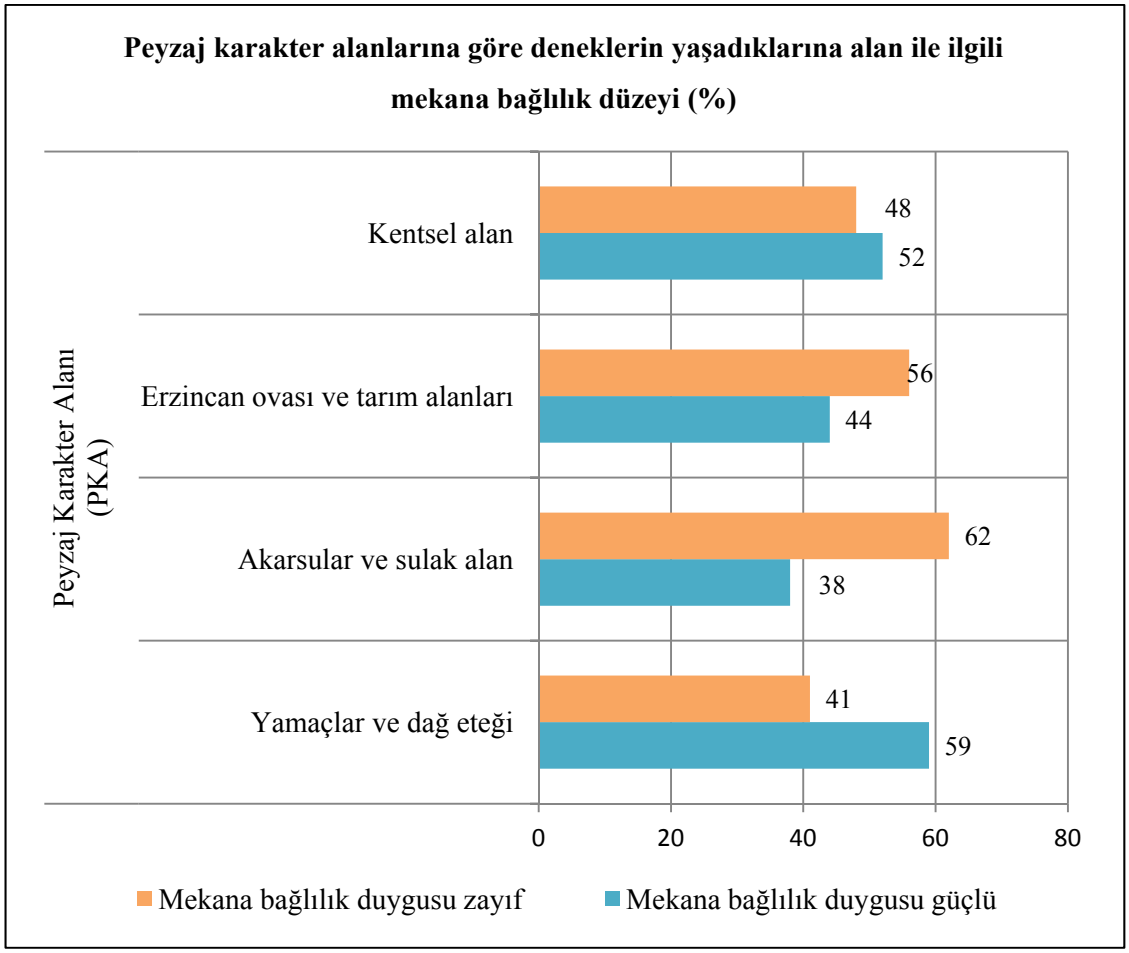

Şekil 4.16 Mekana bağlılık özelliklerinin PKA'lara göre düzeyi (%)

Yamaçlar ve dağ eteği PKA'daki deneklerin %71'i diğer yerlere nazaran yaşadıkları yerden daha çok keyif aldıklarını belirtirken %29'u bu düşüncede olmadığını belirtmiştir. Akarsu -sulak alanlar PKA'daki deneklerin, %50'si yaşadıkları yerden diğer yerlere nazaran daha çok keyif aldıklarını belirtirken, %50'si bu düşüncede olmadığını belirtmiştir. Erzincan Ovası tarım alanları ve kırsal yerleşimler PKA'daki deneklerin %83'ü yaşadıkları yerden diğer yerlere nazaran daha çok keyif aldıklarını belirtirken, %17'si bu düşüncede olmadığını belirtmiştir. Kentsel PKA'daki deneklerin %66'sı yaşadıkları yerden diğer yerlere nazaran daha çok keyif aldıklarını belirtirken, %34'ü bu düşüncede olmadığını belirtmiştir.

Yamaçlar ve dağ eteği PKA'daki deneklerin %47'si ailesi araştırma alanında yaşamasaydı yine de aynı yerde yaşayacağını belirtirken, %53'ü ailesi orada

yaşamasaydı kendisinin de orada yaşamayacağını belirtmiştir. Akarsu-sulak alanlar PKA'daki deneklerin, %12'si ailesi araştırma alanında yaşamasaydı yine de aynı yerde yaşayacağını belirtirken, %88'i bu düşüncede olmadığını belirtmiştir. Erzincan Ovası tarım alanları ve kırsal yerleşimler PKA'daki deneklerin %39'u ailesi araştırma alanında yaşamasaydı yine de aynı yerde yaşayacağını belirtirken, %61'i bu düşüncede olmadığını belirtmiştir. Kentsel PKA'daki deneklerin %41'i ailesi araştırma alanında yaşamasaydı yine de aynı yerde yaşayacağını belirtirken, %59'u bu düşüncede olmadığını belirtmiştir.

Yamaçlar ve dağ eteği PKA'daki deneklerin %65'i işi/geçim kaynağı araştırma alanında olmasaydı yine de aynı yerde yaşayacağını belirtirken, %35'i bu düşüncede olmadığını belirtmiştir. Akarsu-sulak alanlar PKA'daki deneklerin, %25'i işi/geçim kaynağı araştırma alanında olmasaydı yine de aynı yerde yaşayacağını belirtirken, %75'i bu düşüncede olmadığını belirtmiştir. Erzincan Ovası tarım alanları ve kırsal yerleşimler PKA'daki deneklerin %55'i işi/geçim kaynağı araştırma alanında olmasaydı yine de aynı yerde yaşayacağını belirtirken, %45'i bu düşüncede olmadığını belirtmiştir. Kentsel PKA'daki deneklerin %48'i işi/geçim kaynağı araştırma alanında olmasaydı yine de aynı yerde yaşayacağını belirtirken, %52'si bu düşüncede olmadığını belirtmiştir.

4.4.4 Su kaynaklarına ilişkin ortak sorunlar

Kolaborasyon sürecinde ele alınacak ortak sorunların tanımlanmasına yönelik olarak, ilgi grupları tarafından algılanan sıkıntıların belirlenmesi amacıyla araştırma alanındaki mevcut ve olası sorunlar ile tehditlerin önem düzeyi sorgulanmıştır. Sorgulamaya konu olan değişkenler şunlardır:

- Madencilik faaliyetleri
- Doğal afetler
- Hızlı kentleşme
- Alt yapı yetersizliği
- Çevre kirliliği
- Kontrolsüz, aşırı kum-çakıl alımı faaliyetleri
- İnşaat faaliyetleri
- Yanlış tarım uygulamaları
- Yerel değerlerin yok olması bozulması

Deneklerden elde edilen bilgilere göre, araştırma alanın doğal özelliklerine bağlı olarak yaşanabilecek doğal afetler; olası depremler ve Karasu Nehri'nin neden olabileceği

taşkınlar, alan genelindeki öncelikli sorunların başında gelmektedir. Bu sorundan sonraki en önemli sorunlar ise, hemen hemen yakın bir önem derecesiyle, hem ekonomik yaşamı hem de günlük yaşamı olumsuz etkileyen yanlış tarım uygulamaları ve alt yapı yetersizliğidir. Farklı boyutlardaki ve alanlardaki çevre kirliliği sorunu da alandaki deneklerin önem verdiği diğer önemli sorunlardan biridir (Şekil 4.17).

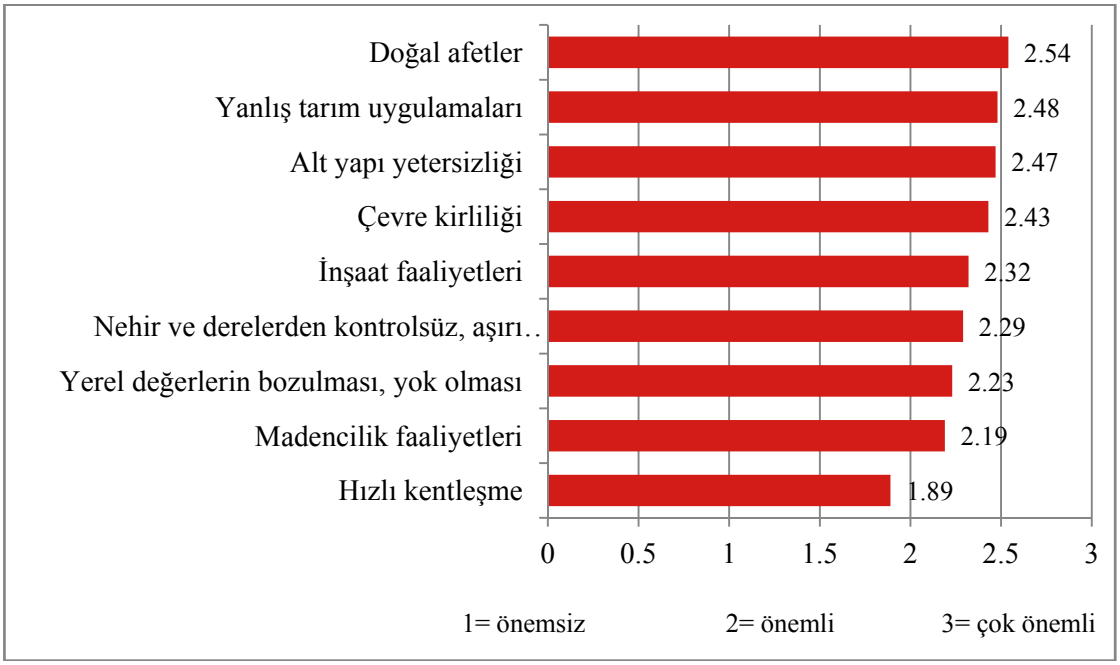

Şekil 4.17 Araştırma alanında peyzajın kalitesini tehdit eden sorunların önem ve öncelik düzeyi

Erzincan Ovası tarım alanları ve kırsal yerleşimler karakter alanlarında, alt yapı yetersizliğinin oldukça önemli bir sorun olarak yaşandığı belirlenmiştir. Yine bu PKA'da, akarsular - sulak alanlar PKA ve yamaçlar ve dağ eteği PKA'da süregelen yanlış tarımsal uygulamaların da çiftçilerin kendi ekonomik faaliyetlerini önemli ölçüde olumsuz etkilediği bilgisine ulaşılmıştır. Yamaçlar ve dağ eteği PKA'da ortalamanın üstünde önem arz eden sorun ve tehditlerin, inşaat faaliyetleri ile mevcut ve olası HES ve madencilik projeleri olduğu belirtilmiştir. Denekler çevre kirliliği kapsamında, özellikle mesire alanı olarak kullandıkları alandaki görüntü kirliliğine dikkat çekmişlerdir (Şekil 4.18).

Ortak sorunlar; yerel ilgi gruplarının katılımı ile gerçekleştirilen toplantıda yapılan sorun analizlerinden ve anket sonuçlarından elde edilen bulguların, neden-sonuç ilişkisi çerçevesinde biraraya getirilmesi sonucu tanımlanmıştır (Şekil 4.19).

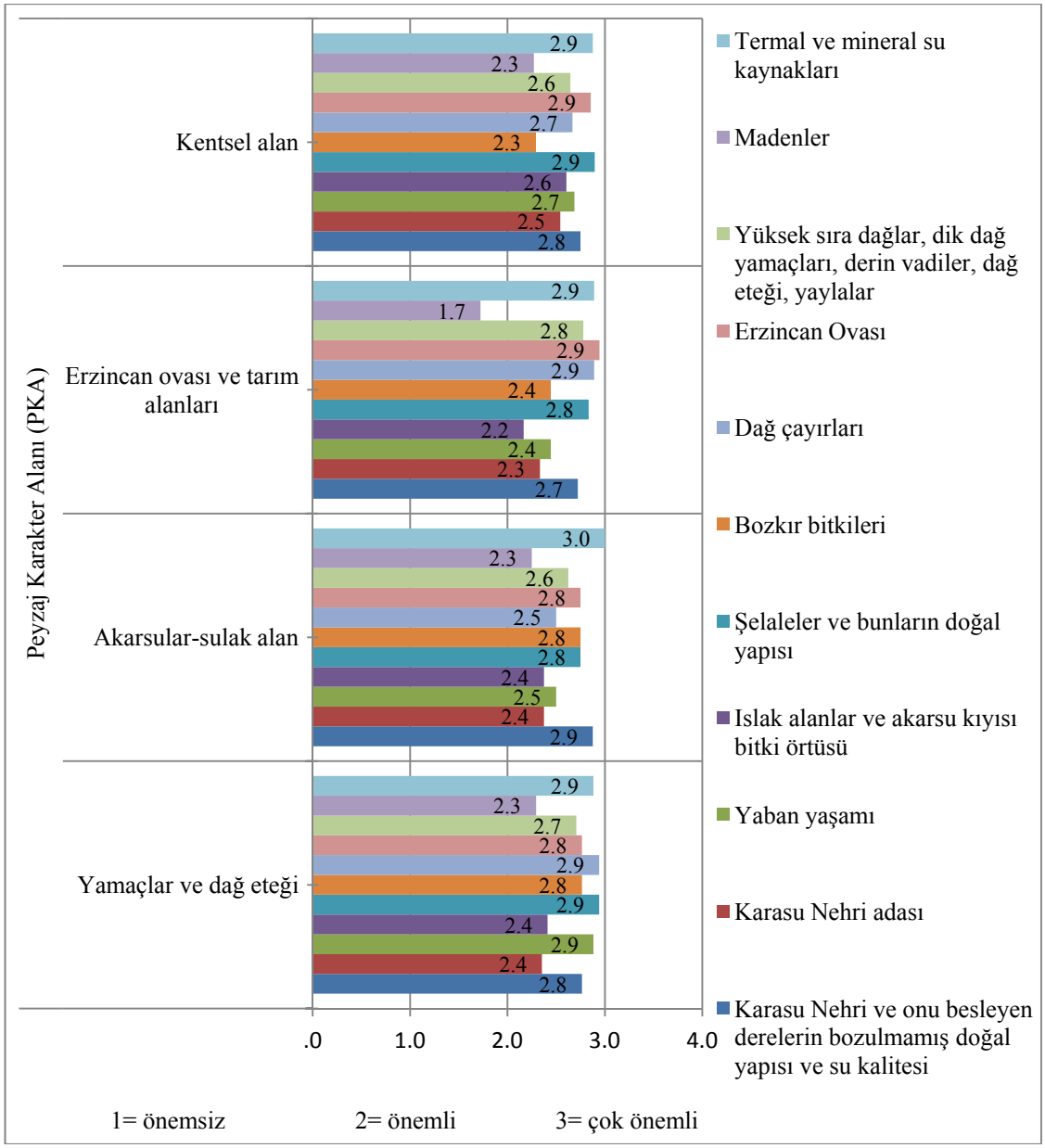

Şekil 4.18 Araştırma alanındaki PKA'larda peyzaj özelliklerine karşı olası tehditlerin ve sorunların önem ve öncelik düzeyi

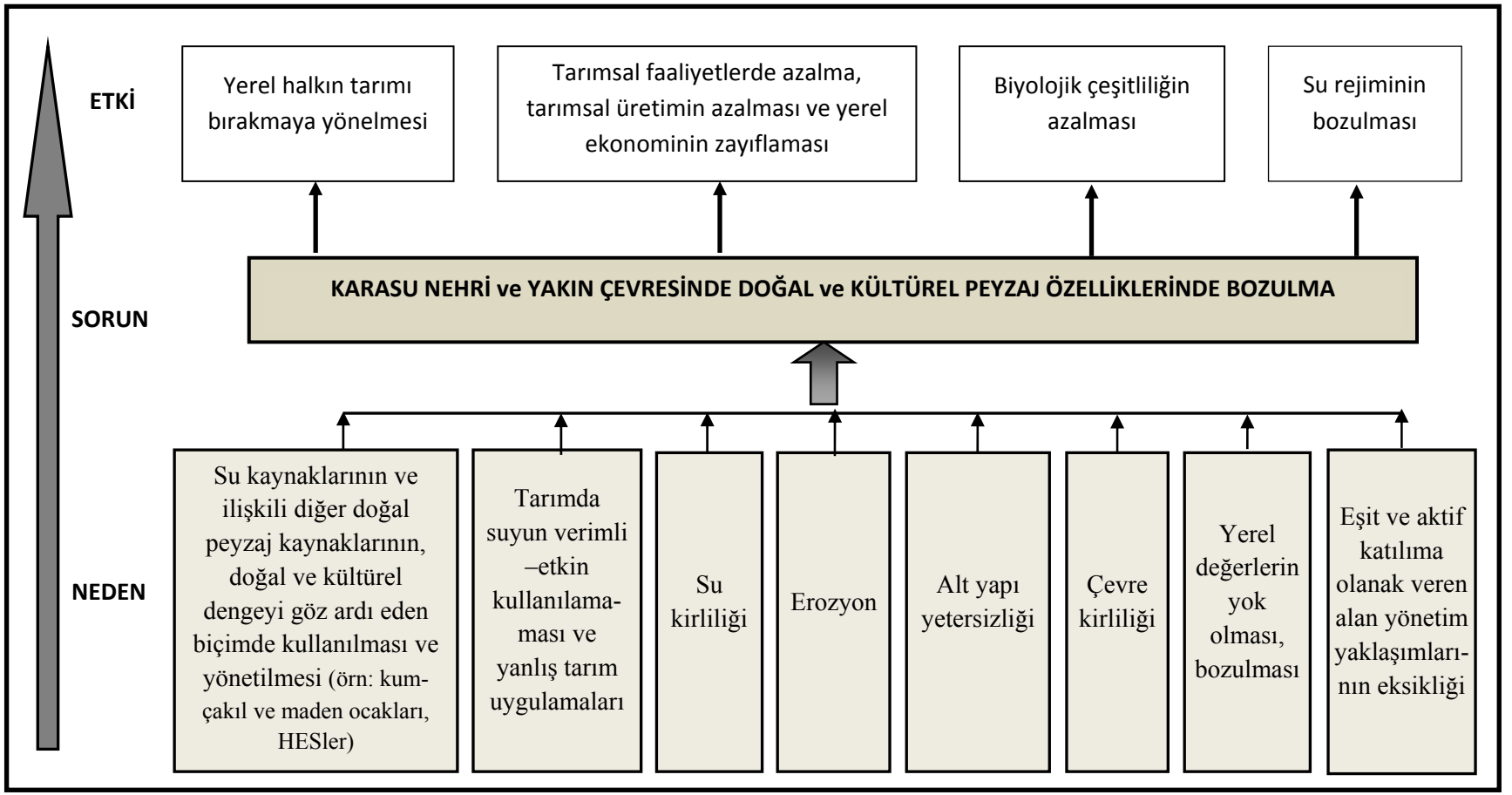

Şekil 4.19 Araştırma alanındaki ortak sorunlar

4.4.5 Peyzaj değerleri

Biyolojik çeşitlilik değeri

Ekşisusazlığı biyolojik çeşitlilik değer bakımından ilgi gruplarından en çok puan alan yer olmuştur. Bu alandan sonra biyolojik çeşitlilik bakımından en yüksek değer alan yerler ise;

- Vasgirt Deresi'nin alana girdiği mevkii olan Işıkpınar köyü ve çevresi,
- Üzümlü ilçe yakınları
- Saztepe yerleşimi ve çevresindeki çayırlık alanlar
- Karasu nehri kıyısındaki Mertekli mevkii
- Munzur Dağı eteklerindeki Yaylabaşı ve Çağlayan Mevkii ve yakın çevresi ve
- Kemah Boğazı mevkiidir.

Bu alanların dışında ilgi grupları tarafından biyolojik çeşitlilik bakımından değerli bulunan diğer alanlar ise;

- Karasu Nehri Adası,
- Nehri besleyen derelerin kenarları ve Karasu ile birleştikleri mevkiler ve
- Munzur ve Keşiş dağlarının etek ve yamaçlarında bulunan korunaklı alanlardır.

Araştırma alanında ilgi grupları tarafından biyolojik çeşitlilik açısından değer verilen mevkilerin tamamı Şekil 4.20'da görülmektedir.

Ekonomik değer

Araştırma alanında ekonomik peyzaj değeri bakımından ilgi gruplarından en yüksek puan alan mekanlar;

- Ekşisu Sazlığı çevresindeki rekreasyonel tesisler
- Üzümlü ilçe merkezi ve yakın çevresindeki ticari işletmeler ve tarım alanları

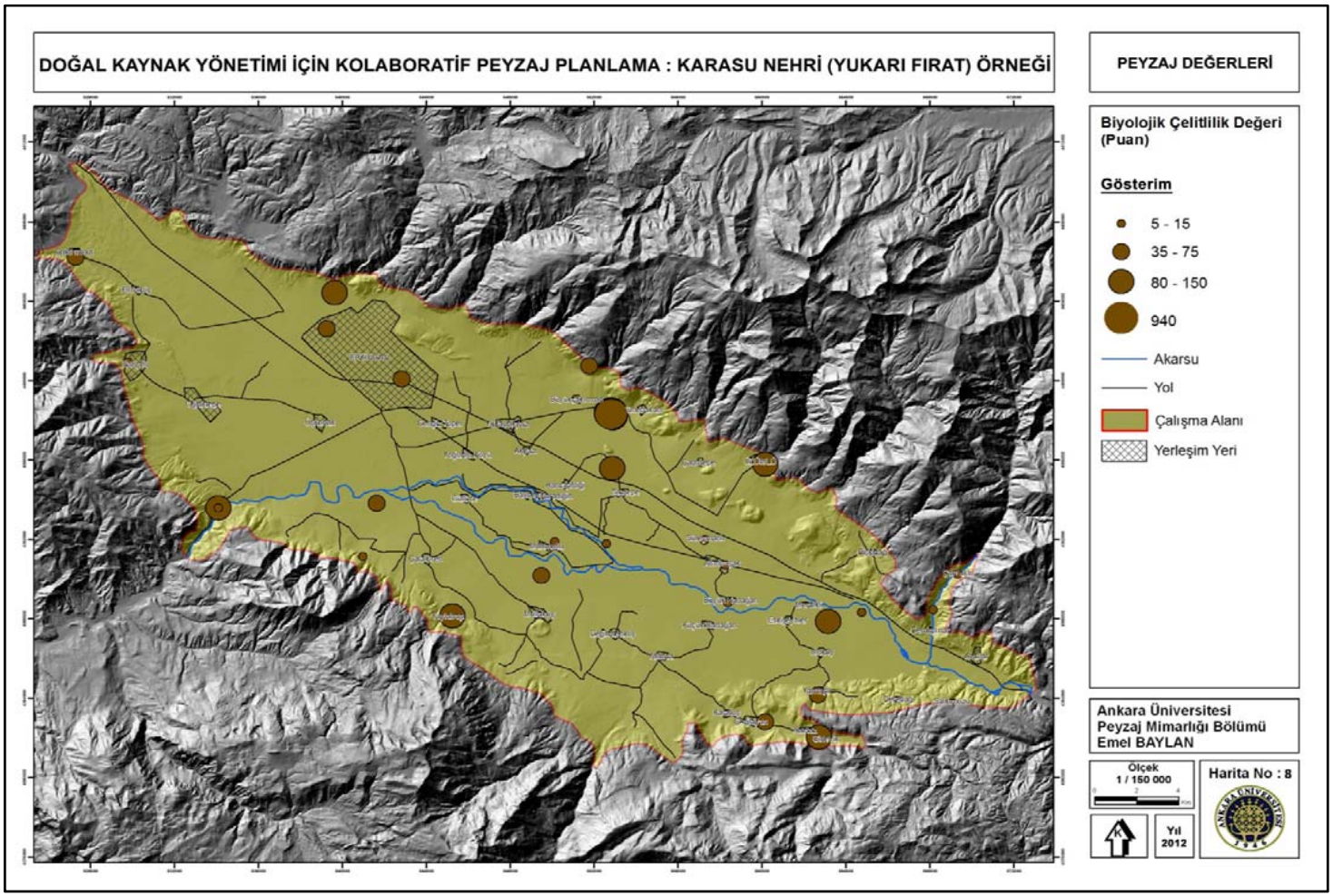

Şekil 4.20 Araştırma alanında ilgi grupları tarafından biyolojik çeşitlilik açısından değer verilen alanlar

- Yaylabaşı yerleşimi ve yakın çevresindeki kış turizmi tesisleridir.

İlgi grupları tarafından ekonomik değer bakımından ikinci sırada önemli görülen alanlar ise,

- Işıkpınar yerleşimi yakın çevresindeki, her mevsim faaliyet gösteren restaurantlar
- Kent merkezindeki ticari alanlar ve mekanlar
- Çağlayan yerleşimi ve Girlevik Şelalesi yakınlarındaki restaurantlardır.

Bu alanlar dışında, Erzincan Ovasındaki tarım alanları ve bu alanlarla birlikte bulunan köyler ve/veya beldeler (örn: Altınbaşak beldesi, Salkımözü, Saztepe mevkii, Güllüce, Balıbey köyleri) ekonomik açıdan değer atfedilen üçüncü grup mekanlardır. Bu alanlara ek olarak Karasu nehri kıyısında ya da Ova'yı çevrelen yamaçlarda bulunan yerleşimlerin çevresi de ekonomik açıdan değer verilen mekanlar arasında yer almaktadır (Şekil 4.21).

Estetik/manzara değeri

İlgi gruplarına göre araştırma alanında,

- Girlevik şelalesi ve çevresi,
- Ekşisusazlıkları ve çevresi,
- Vasgirt Deresi'nin araştırma alanı sınırlarına girdiği Işıkpınar yerleşimi ve yakın çevredeki yüksek mevkiler,

özellikle su öğesinin yarattığı görsel ve işitsel etkileyicilik yanında serinletme etkisi ile de estetik ve manzara değeri bakımından en yüksek değeri olan alanlardır. Araştırma alanındaki ilgi gruplarında manzara değeri bakımından en yüksek puanı alan diğer bir konum da, kentsel alan yakındaki Esentepe mevkiidir. Esentepe mevkii, kente, Ova'ya ve Ova'yı çevreyen Munzur Dağları'na hakim bir noktada ve yükseltide bulunması nedeniyle, hem kentlinin hem de kenti ziyarete gelenlerin sıklık ziyaret ettiği alanlardan biridir.

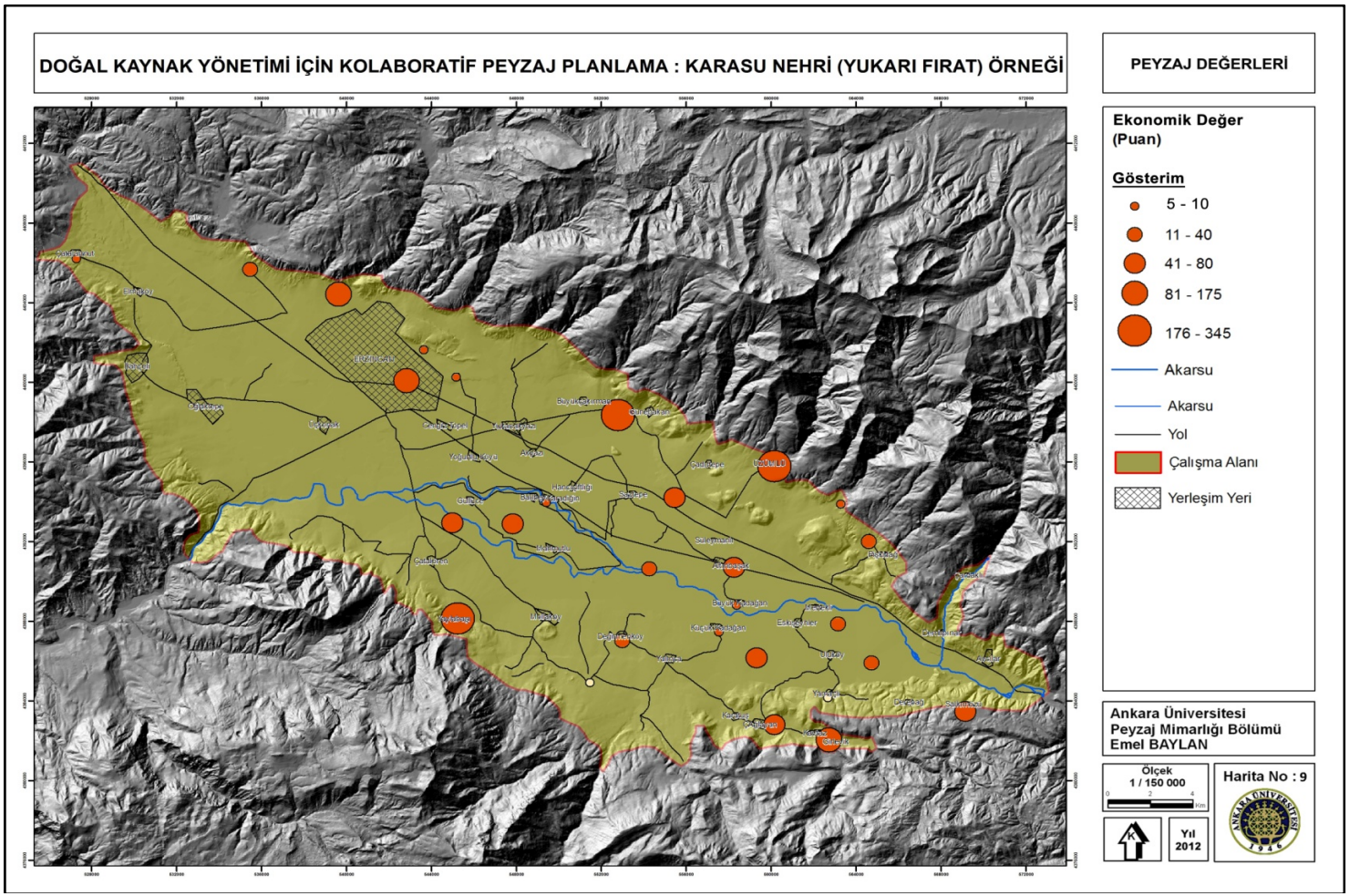

Şekil 4.21Araştırma alanında ilgi grupları tarafından ekonomik açısından değer verilen alanlar

Manzara değeri bakımından ikinci sırada en yüksek puan alan mevki ise, Üzümlü ilçe merkezi ve yakın çevresidir. Yaylabaşı yerleşimi yakın çevresi ve Kemah Boğazı ise, manzara değeri bakımından ilgi gruplarından üçüncü sırada yüksek puan alan mekanlardır. Bu alanlar dışında, alandaki ilgi grupları için manzara değeri olan mevkiler genel olarak dağ eteği, yamaçlar ve vadiler ile Karasu Nehri kıyısındaki bazı mevkiiler ve yerleşimlerdir (Şekil 4.22)

Gelecek değeri

İlgi gruplarına göre,

- Erzincan ovasının güneydoğunda yer alan, Urartu dönemine ait eski bir yerleşim yeri olan Altıntepe;
- Ulusal ve uluslar arası düzeyde önemli bir sulak alan karakterindeki Ekşisu Sazlıkları;
- Girlevik Köyü sınırları içerisinde bulunan *Girlevik Şelalesi* I.Derece *Doğal Sit* alanı;
- Işıkpınar mesire alanları;

yaşadıkları alanda gelecek nesillere aktarılması bakımından en çok öncelik verdikleri ve buna göre en yüksek puanları verdikleri alanlardır. Karakaya ve Bayırbağ yerleşimleri çevresi, bağları ve meyve bahçeleri ve doğal ve kültürel değerleri ile ilgi grupları tarafından gelecek değeri bakımından ikinci sırada gelirken, Erzincan kentsel alanı ile Çağlayan yerleşimi ve yakın çevresi gelecek nesillere aktarılmasını istedikleri ancak orta düzeyde puan alan alanlardır. Bu alanların dışında ilgi grupları Erzincan Ovası'nı çevreleyen Keşiş ve Munzur Dağlarının etek ve yamaçlarındaki bazı alanlara, doğal ve kültürel özellikleri ile manzara özellikleri bakımından geleceğe aktarılması bakımından önem verdikleri tespit edilmiştir. Bu alanlara örnek olarak, Kemah Boğazı, Yaylabaşı mevkii, Değirmenköy, Çatalarmut, Üzümlü, Yalnızbağ yerleşimleri ile Mertekli çevresi, Esentepe ve Terzibaba Türbesi verilebilmektedir. Ancak puanlamaya göre bu alanlar önem derecesi bakımından ortalamanın altında kalmaktadır (<94) (Şekil 4.23).

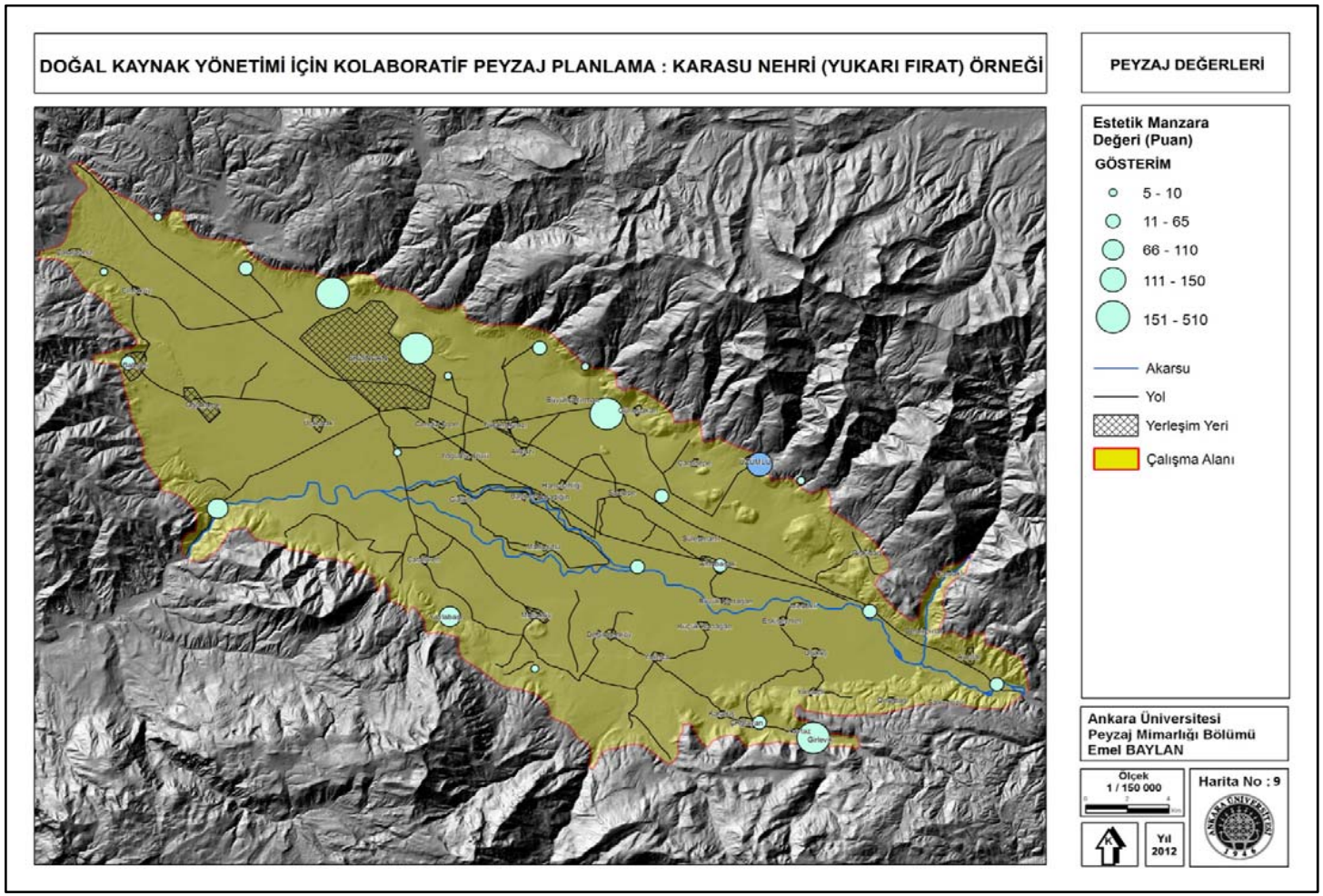

Şekil 4.22 Araştırma alanında ilgi grupları tarafından estetik/manzara açısından değer verilen alanlar

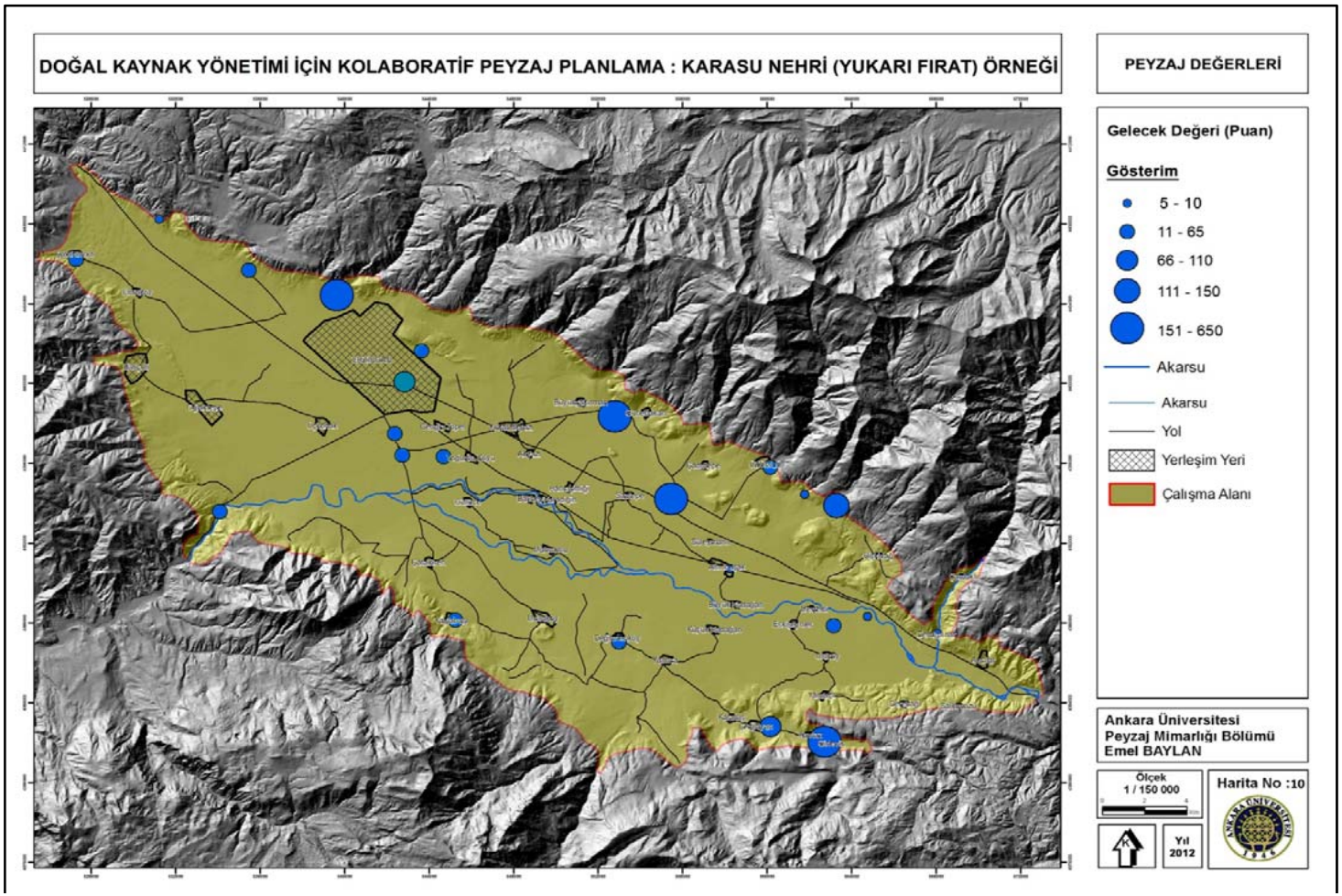

Şekil 4.23 Araştırma alanında ilgi grupları tarafından gelecek nesiller için de önemli özellikler açısından değer verilen alanlar

İçsel değer

İlgi gruplarının, işlevlerinden ya da durumlarından bağımsız olarak, alanda sadece var olması bakımından önem verdikleri, en önemli içsel peyzaj değeri özelliği taşıyan alanlar;

- Esentepe mevkii,
- Ekşisusazlığı ve
- Terzi Baba mezarlığı ve türbesi ve
- Girlevik Şelalesi ve çevresidir.

Bu alanların ardından içsel değer yönünden önemli bulunan ve içsel değer bakımından ortalamanın üstünde puan (>76) alan diğer konumlar ise, Üzümlü ilçe merkezi ve yakın çevresi ile Altıntepe tarihi yerleşim alanıdır. En yüksek puanı ve ortalamanın üstünde puan alan mevkiiler ilgi grupları tarafından Erzincan Ovası ve yakın çevresini karakterize eden temel alanlardır. Bu alanların dışında Kemah Boğazı ve Işıkpınar mevkii ve mesire alanı da, ilgi grupları için ortalamaya yakın düzeyde, alanın içsel değer özelliğini taşımaktadır. Araştırma alanında içsel peyzaj değerine sahip alanları ve verilen değerin düzeyi Şekil 4.24'de görülmektedir.

Miras değeri

Yapılan puanlama çalışmasına göre, ilgi grupları için,

- doğaya dair önemli dönemsel değişimleri ve özellikleri yansıtması bakımından, Ekşisusazlığı,
- insana dair önemli tarihi özellikleri yansıtması bakımından Altıntepe tarihi yerleşimi

miras değeri en yüksek alanlardır.

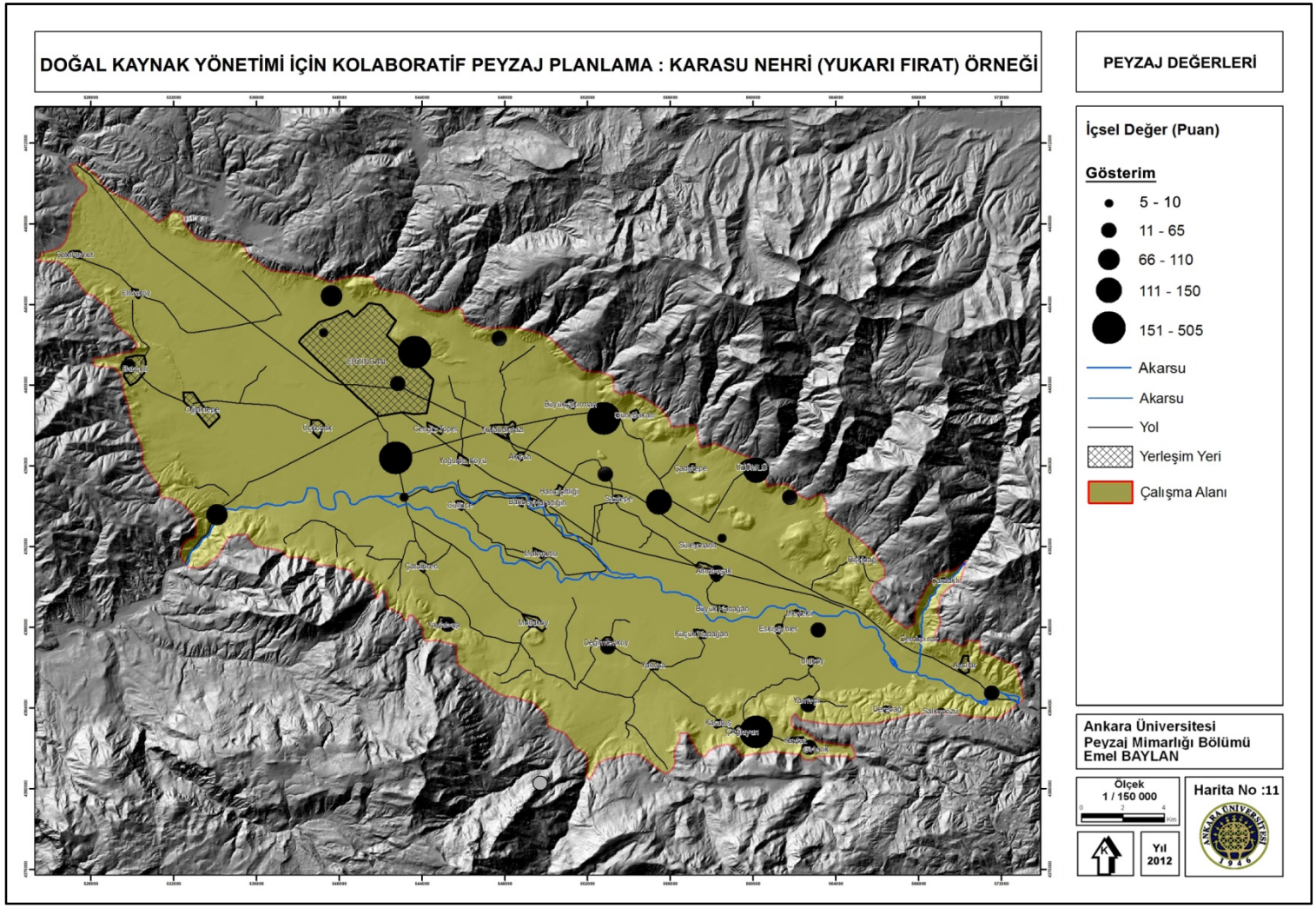

Şekil 4.24 Araştırma alanında ilgi grupları tarafından içsel (var olma) yönden değer verilen alanlar

İlgi grupları için araştırma alanında miras değeri en yüksek alanlardan birisi de Işıkpınar mevkii olarak puanlanmıştır. Bu puanlama, bu alanın geçmişten günümüze kadar önemli bir mesire alanı olması nedeniyle ve alandan yaşayacak gelecek nesillere de aktarılması arzusu ile yapılmıştır.

Ortalamanın üzerinden puan alan ve miras değeri bakımından ikinci düzeyde önemli görülen alanlar ise,

- Terzi Baba Türbesi ve mezarlığı,
- Çağlayan mevkii ve
- Yamaçlı yerleşimidir.

Bu alanlar, ilgi grupları için önemli yerel kültürel değerler ve yaşam biçimleri açısından tarihi özelliklere sahip olması nedeniyle yüksek puan almışlardır.

İlgi gruplarının araştırma alanına yönelik miras değeri haritalaması ve toplam puan aralıkları şekil 4. 25'te verilmiştir.

Öğretici değer

Ekşisu Sazlıkları, çevre hakkında bilgi edinme ve doğayı tanıma açısından araştırma alanındaki ilgi grupları tarafından en yüksek değere sahip alan olarak tanımlanmıştır. İlgi grupları, öğrenme değeri bakımından en yüksek ikinci değere sahip alanı ise, mevcut eğitim olanakları ile açısından kentsel alan olarak belirlemişlerdir. Araştırma alanında öğrenme değeri ortalamanın üstünde puan alan diğer alanlar ise, Altıntepe yerleşimi ve Yaylabaşı mevkiidir. Ancak bu alanların, çevre ve doğa konuları dışındaki konularda öğrenme olanakları sundukları belirtilmiştir. İlgi gruplarının araştırma alanına yönelik öğretici değer haritalaması ve toplam puan aralıkları şekil 4.26'da verilmiştir.

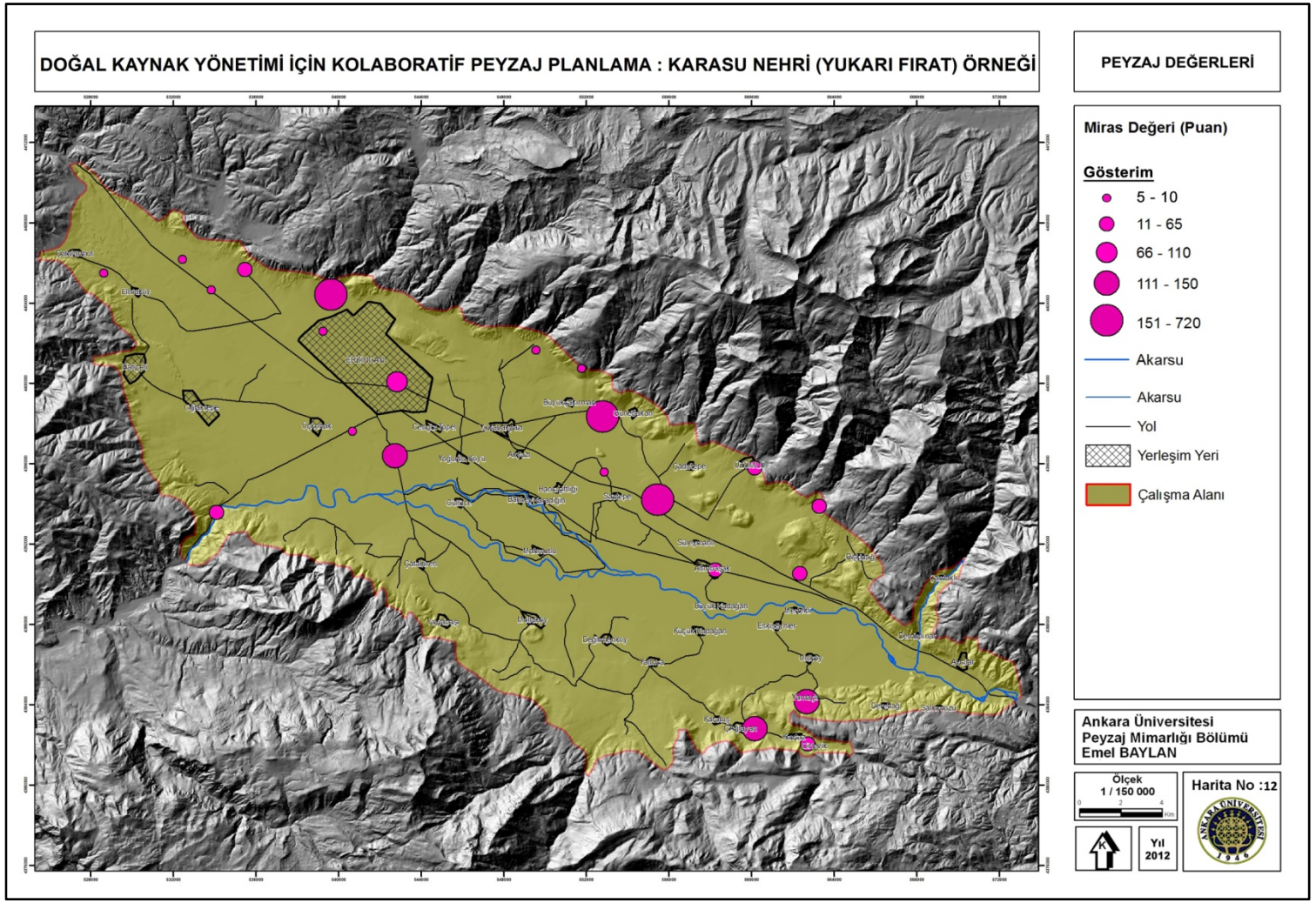

Şekil 4.25 Araştırma alanında ilgi grupları tarafından miras özellikleri açısından değer verilen alanlar

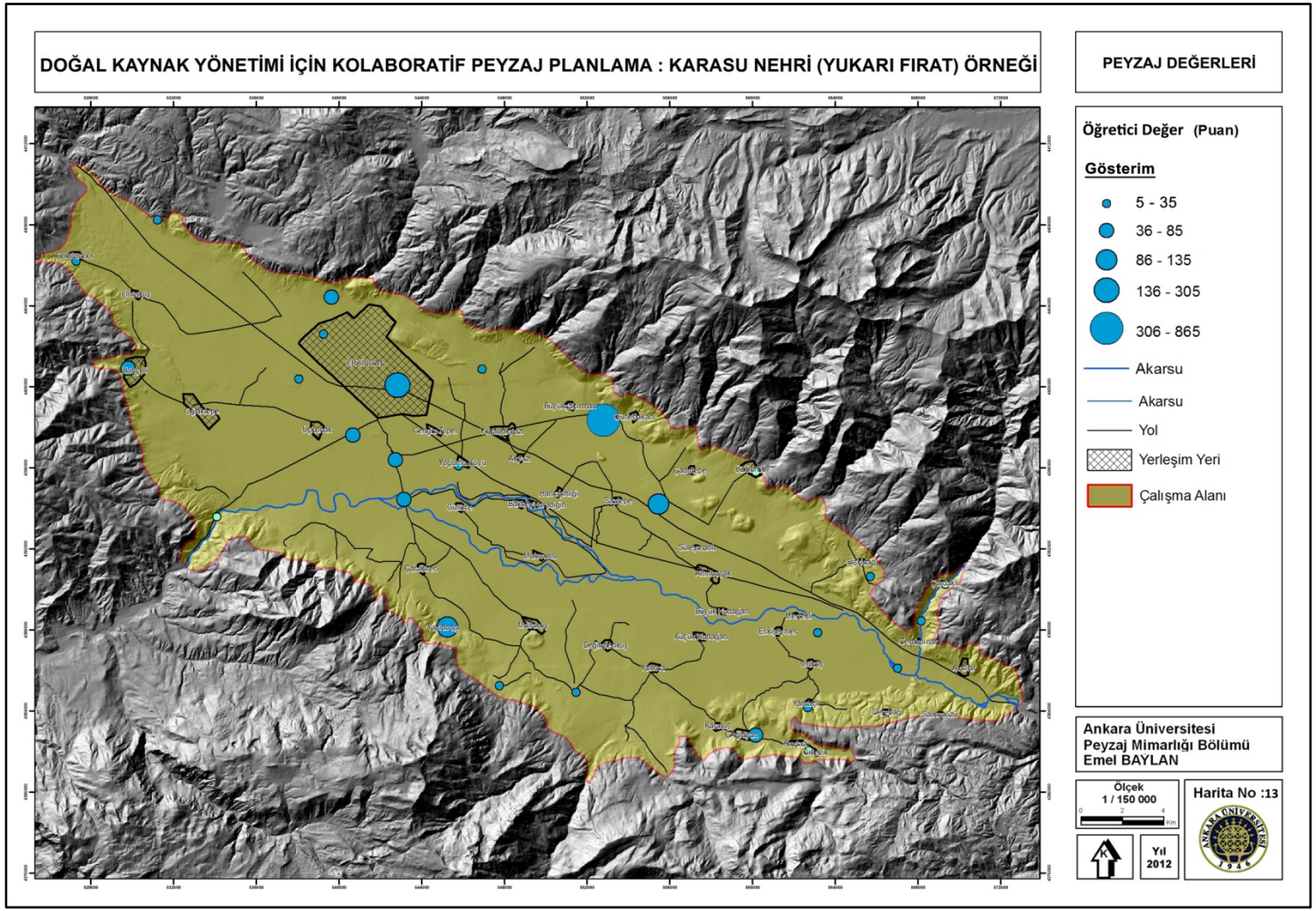

Şekil 4.26 Araştırma alanında ilgi grupları tarafından öğretici özellikleri acısından değer verilen alanlar

Rekreasyon değeri

İlgi gruplarına göre araştırma alanında rekreasyonel açıdan en değerli alanlar,

- Girlevik Şelalesi ve yakın çevresi
- Ekşisu Sazlıkları ve yakın çevresi,
- Işıkpınar mevkiidir.

Bu alanlardan sonra gelen bir diğer önemli alan ise, Esentepe mevkiidir.
Rekreasyonel değer, ilgi gruplarının peyzaj değeri haritalamasında en yüksek puan alan ve ortalama puanı da oldukça yüksek olan (Rekreasyon Değeri ort=111) değerlerden biridir. Rekreasyon değeri ortalamanın altında olan ancak yine de bazı ilgi grupları tarafından önemli olan alanlar ise,

- Altıntepe,
- Beytahtı, Mertekli, Kemah Boğazı ve Karasu nehri kıyısındaki diğer bazı alanlar
- Yamaçlar ve dağ eteğindeki kırsal yerleşimlerin çevresidir (örn: Üzümlü, Karakaya, Pişkidağ, Yalnızbağ, Elmalıköy ve Yaylabaşı yakın çevresi).

İlgi gruplarının rekreasyonel alan kullanımının genelde piknik ağırlıklı ve belirtilen mesire alanlarında bulunan restaurantlara gitmek olduğu gözlenmiştir. Bununla birlikte ilgi grupları, yamaçlar ve dağ eteği PKA'da, kış turizmi ve yamaç paraşütü olanaklarının da gelişmesini istediklerini belirtmektedir. İlgi gruplarının araştırma alanına yönelik rekreasyonel değer haritalaması ve toplam puan aralıkları şekil 4.27'de verilmiştir.

Ruhsal ve manevi değer

Ekşisu sazlıkları ve Terzi Baba Türbesi ve mezarlığı, araştırma alanındaki ilgi grupları tarafından manevi değeri en yüksek alanlar olarak tanımlanmıştır. Araştırma alanında, manevi değer bakımından ortalamaya yakın ya da ortalamanın üstünde (Ruhsal ve Manevi Değer ort=81) puan alan ve yüksek değer verilen diğer alanlar ise, Çağlayan ve Yaylabaşı yerleşimleri ile Işıkpınar, Esentepe ve Girlevik mevkiidir. Manevi değer bakımından ortalamanın çok altında puan alan ancak alandaki bazı

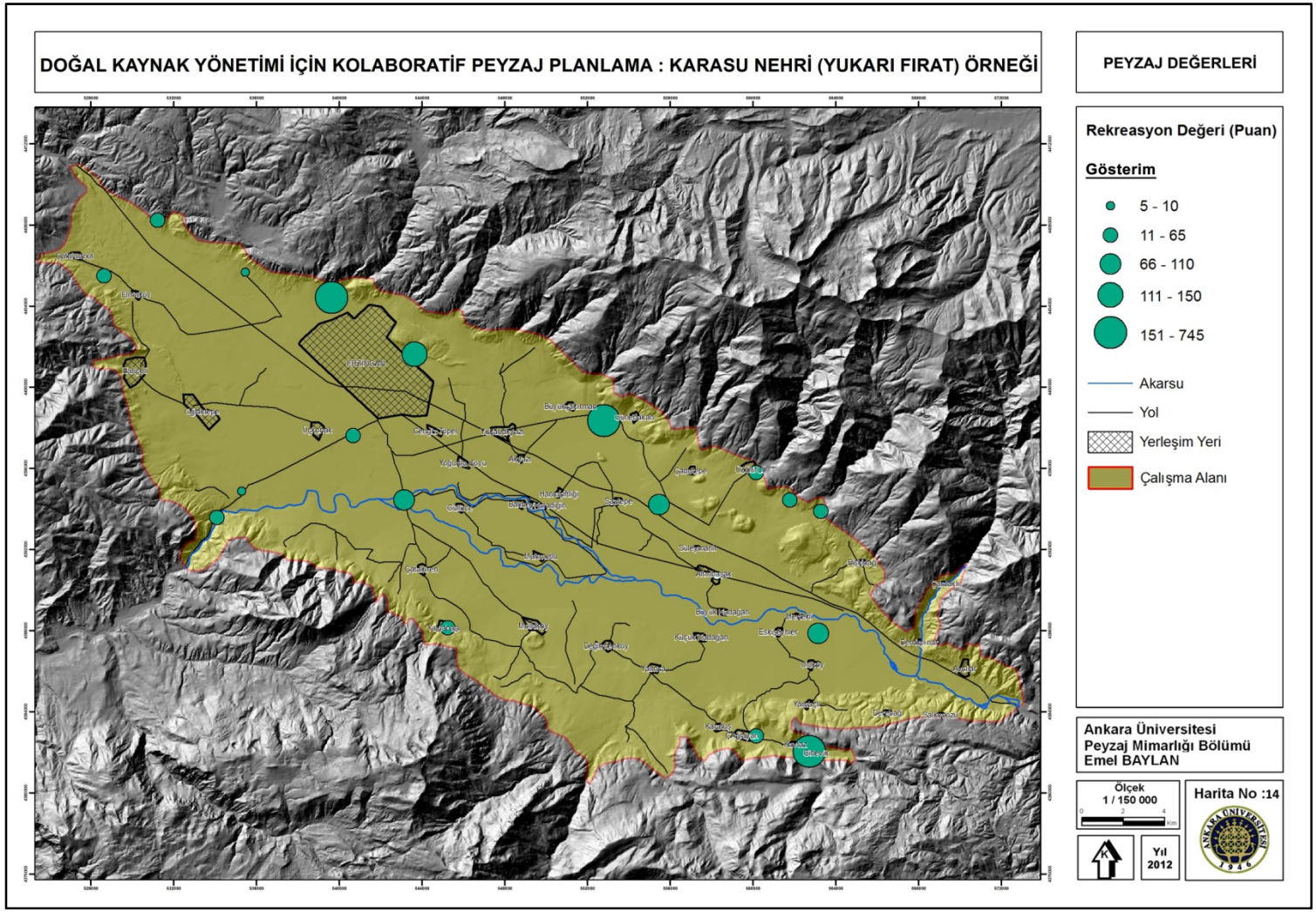

Şekil 4.27 Araştırma alanında ilgi grupları tarafından rekreasyonel özellikleri açısından değer verilen alanlar

ilgi grupları için manevi değeri olan diğer alanlar ise çoğunlukla söz konusu ilgi gruplarının yaşadıkları ve alanın manevi değerlerinin korunması ve devam etmesi açısından önemli buldukları yerleşimlerdir (Örn: Altınbaşak, Yamaçlı, Çardaklı, Karakaya, Üzümlü, Yanlızbağ, Bahçeli). Bu yerleşimlerden bazıları, alanda alevi kültürün yaşandığı ve korunmasına ihtiyaç duyulduğu belirtilen yerleşimlerdir.

İlgi gruplarının araştırma alanına yönelik ruhsal ve manevi değer haritalaması ve toplam puan aralıkları şekil 4.28'de verilmiştir.

Terapatik değer

Araştırma alanındaki ilgi gruplarının kendilerini ruhsal olarak iyi hissettiren alanlar başında,

- Ekşisu Sazlıkları,
- Işıkpınar mesire alanı,
- Çağlayan yerleşimi çevresindeki mesire alanları ve restaurantların bulunduğu bölge gelmektedir.

Ekşisu Sazlıklarının yakınında bulunan, Erzincan Böğert maden suyu kaplıcası (Erzincan Ilıcası) araştırma alanında ilgi grupları için fiziksel iyileştirme etkisi birinci sırada gelmektedir.

Bu alanların dışında, ilgi grupları için terapatik değer bakımından ruhsal iyi hissettirme etkisi olan diğer alanlar,

- mesire alanı niteliğindeki ve etkileyici manzara özelliği bulunan; örn: Beytahtı, Kemah Boğazı, Üzümlü, Karakaya, Karasu Nehri kıyıları, yamaçlar ve dağ eteğinde yer alan yerleşimlerin çevresi,
- kış turizmi olanaklarının bulunduğu, Yaylabaşı yerleşimi, Ergan Dağı etekleri,
- manevi ve kültürel değerlerleri olan, Terzi Baba Türbesi ve mezarlığı, Yamaçlı yerleşimi, Altınbaşak, Altıntepe mevkilerdir.

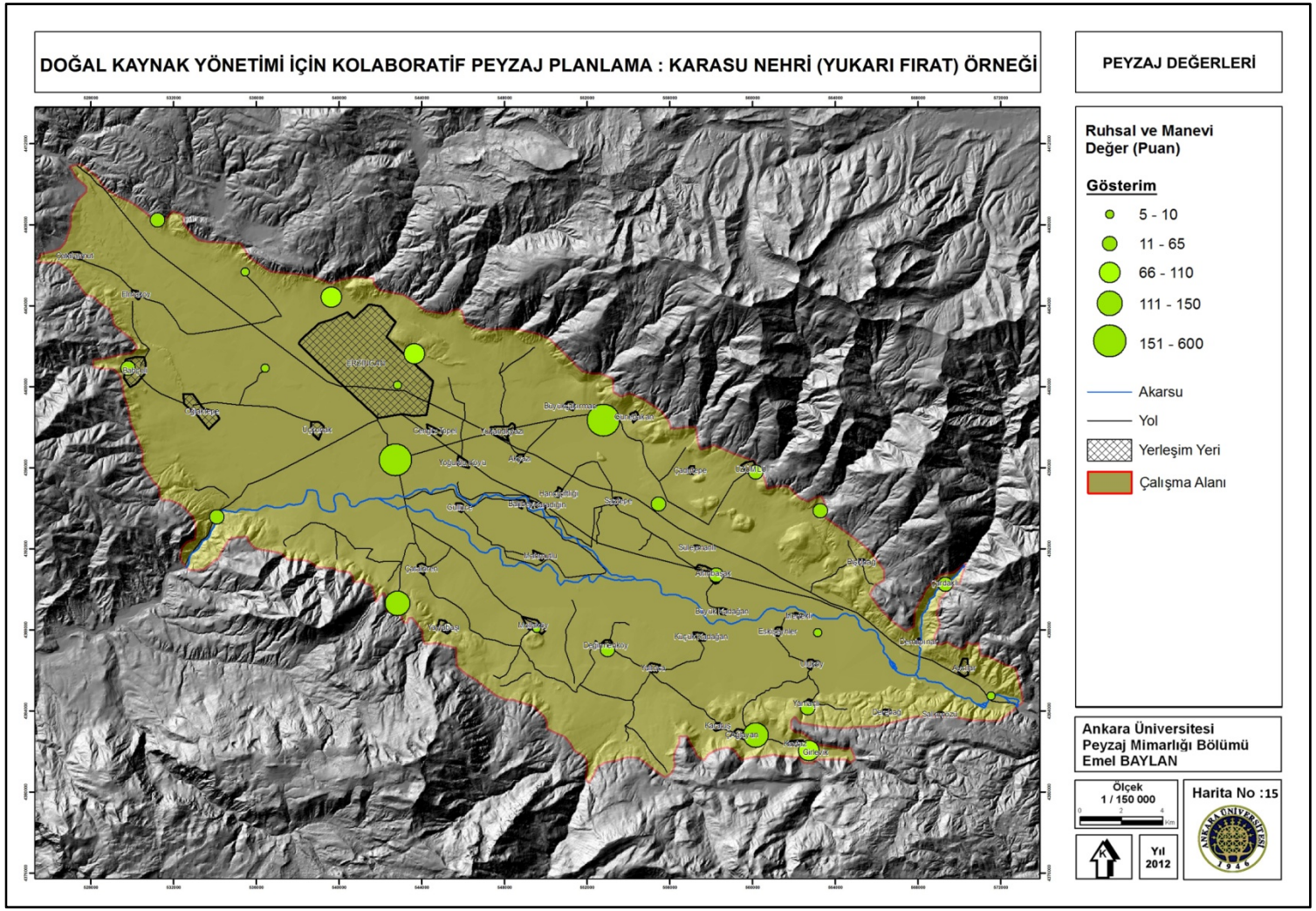

Şekil 4.28 Araştırma alanında ilgi grupları tarafından ruhsal ve manevi özellikleri açısından değer verilen alanlar

İlgi gruplarının araştırma alanına yönelik terapatik değer haritalaması ve toplam puan aralıkları şekil 4.29'da verilmiştir.

Yaban yaşamı değeri

- Ekşisu Sazlıkları,
- Karasu Nehri'nin Erzincan Ovası'na giriş yaptığı Tanyeri ve Mertekli mevkii arasındaki, Karasu Nehri ve kıyısındaki geniş sulak alan,
- Işıkpınar mevkii ve çevresindeki yüksek dağların yamaçları ve vadiler,

ilgi grupları tarafından yaban yaşamını koruma ve barındırma konusunda en yüksek değer verilen alanlardır.

- Alanın doğusundaki Çardaklı yerleşimi ve Sölperen deresinin de içinde bulunduğu vadi,
- Üzümlü ilçe merkezinin yakın çevresinindeki dağ etekleri, yamaçlar ve vadiler,
- Altıntepe çevresi,
- Kemah Boğazı vadisi ve Karasu Nehri kıyılarındaki sulak alanlar,
- Kemah Boğazı yakınlarındaki Söğütözü mevkii

ilgi grupları tarafından yaban yaşamını koruma ve barındırma konusunda ikinci en yüksek değer verilen alanlardır.

İlgi grupları, dağ eteği, yamaçları ve vadileri; yırtıcı kuş türlerini, sulak alanları ise; su kuşlarını barındırması bakımından değerli bulunmaktadır. İlgi gruplarının araştırma alanına yönelik yaban yaşamı değeri haritalaması ve toplam puan aralıkları şekil 4.30'da verilmiştir.

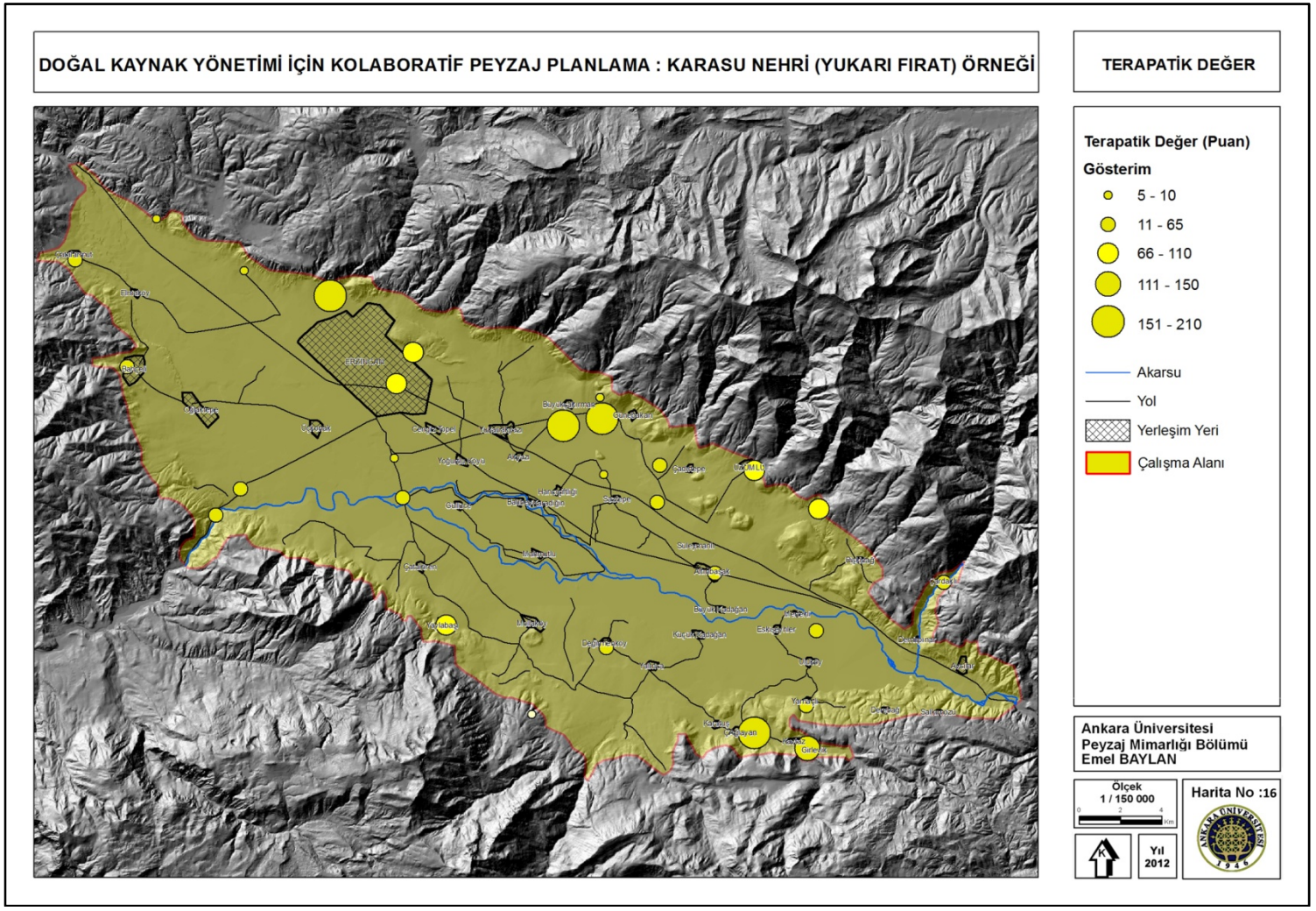

Şekil 4.29 Araştırma alanında ilgi grupları tarafından terapatik (iyileştirici) özellikleri açısından değer verilen alanlar

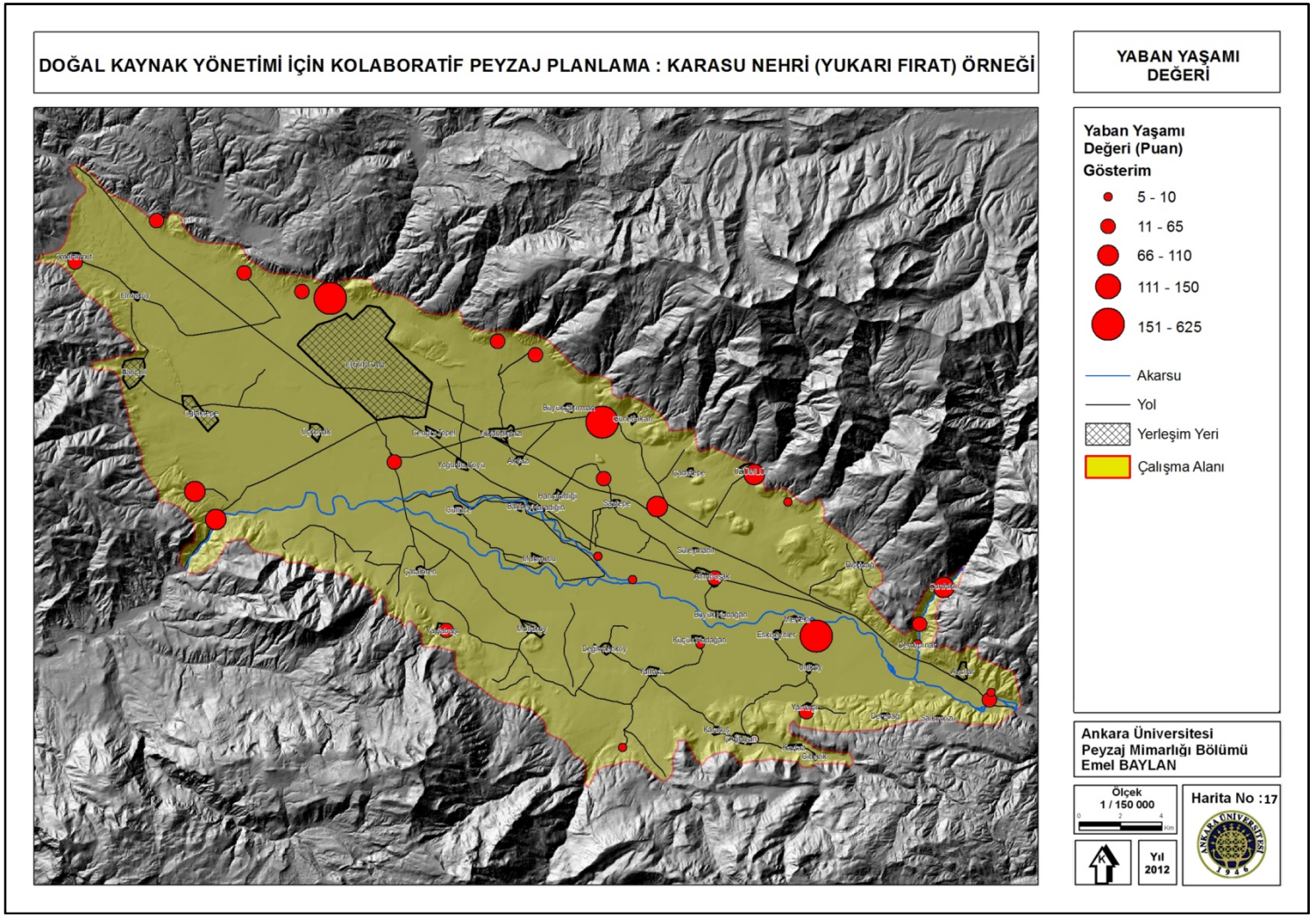

Şekil 4.30 Araştırma alanında ilgi grupları tarafından yaban yaşamı özellikleri açısından değer verilen alanlar

Yaşam sürdürülebilirliği değeri

Araştırma alanındaki suyun üretimi ve yenilenmesine yardımcı olması ve Karasu Nehri'ni beslemesi yönünden en değerli bulunan alanlar,

- Ekşisu Sazlıkları sulak alanı,
- Işıkpınar mevkii ve bu bölgeden alana giriş yapan Vasgirt deresi,
- Üzümlü ve yakın çevresindeki Karakaya yerleşiminin bulunduğu yamaçlar ve vadiler ve
- Girlevik şelalesi ve şelalenin su kaynağının çıktığı Kalecik köyü mevkiidir.

Bunun dışında, Karasu Nehri'nin kıyısındaki sulak alanlar ve Ova'yı çevreleyen dağların vadilerde bulunan irili ufaklı dereler de, suyun üretilmesi ve yenilenmesi bakımından, ortalamanın altında da olsa (YSort=64), ilgi grupları tarafından değerli olarak görülmektedir.

İlgi gruplarının araştırma alanına yönelik yaşam sürdürülebilirliği değeri haritalaması ve toplam puan aralıkları şekil 4.31'de verilmiştir.

Özel mekanlar

Araştırma alanındaki ilgi grupları için özel mekan niteliğindeki alanların başında, Ekşisu Sazlığı çevresindeki mesire alanı gelmektedir. Bu alanın yerel ilgi gruplarının hemen hemen tamamı için özel mekan niteliğinde olması, sunduğu pek çok rekreasyonel olanağın yanında, doğal özellikleri ile Erzincan için önemli bir değer olmasından kaynaklandığı belirtilmektedir. Bu alandan başka, ilgi gruplarının özel mekan olarak en çok seçtikleri diğer alan ise, Işıkpınar mesire alanı ve çevresi ve Girlevik Şelalesi ve çevresidir.

Bunların dışında belirtilen diğer özel alanlar ise, ilgi gruplarının yaşadıkları yerler, bu yerlerin yakınındaki mesire alanları ya da manzara özelliği bulunan alanlar, kültürel ve manevi miras değeri olan alanlar ile Karasu Nehri kıyısındaki çeşitli bölgelerdir.

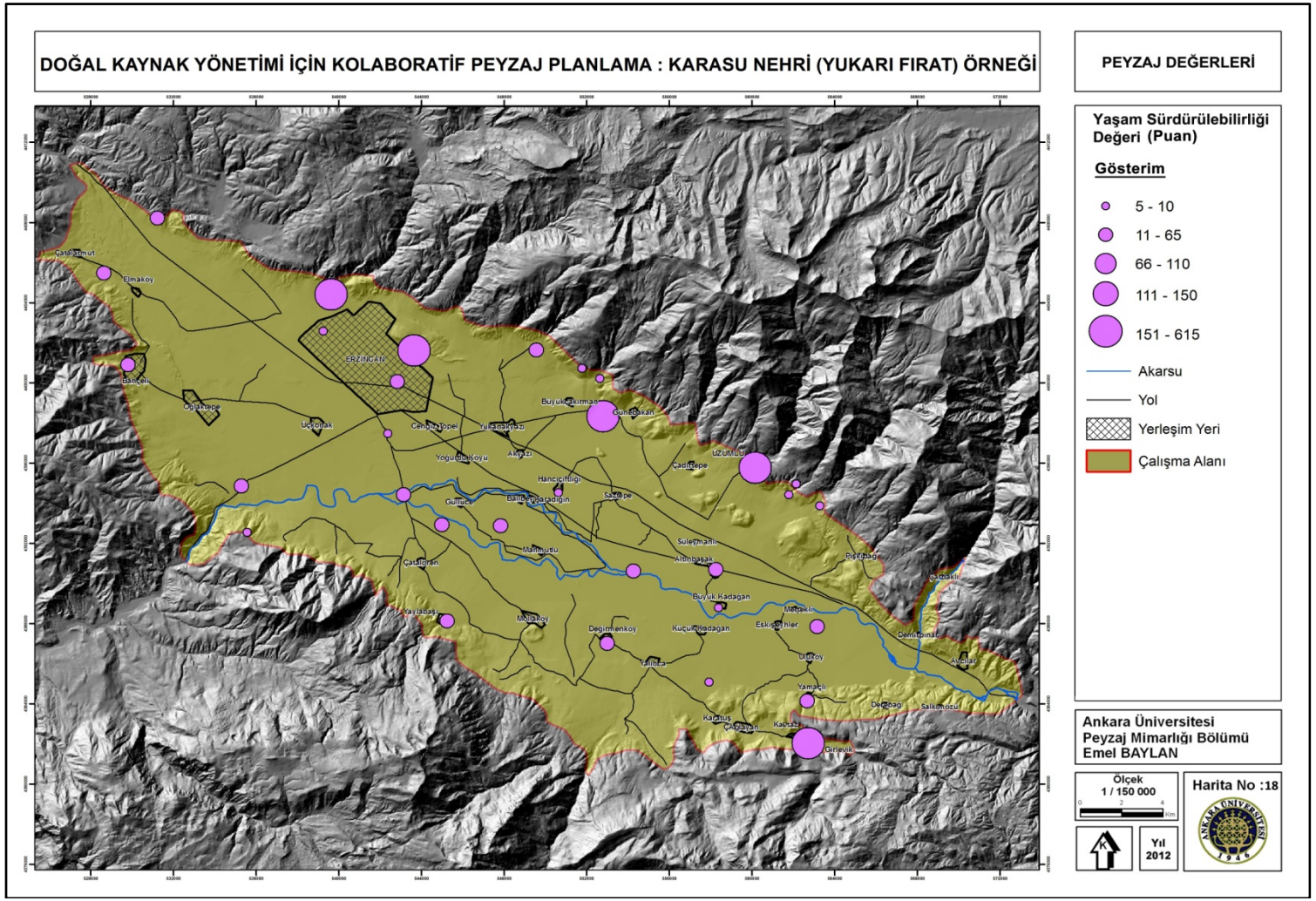

Şekil 4.31 Araştırma alanında ilgi grupları tarafından yaşam sürdürülebilirliği özellikleri açısından değer verilen alanlar

Bu kapsamda özel mekan olarak tanımlanan mevkiler şunlardır:

- Esentepe mevkii ve mesire alanı,
- Mertekli regülatörü çevresi,
- Terzi Baba Türbesi ve mezarlığı,
- Kent merkezi ve kırsal yerleşim yerleri ve bunların çevresi (örn: Çağlayan, Yaylabaşı, Bahçeli, Yeşilçat, Yalnızbağ ve yakındaki Kent ormanı, Başpınar, Geyikli, Üzümlü, Bayırbağ, Karakaya, Çardaklı, Demirpınar, Tanyeri mevkii-Sansa boğazı, Altınbaşak, Ulalar, Bahçeli).

İlgi gruplarının özel mekanları ve bu mekanların özel mekan olarak işaretlenme yoğunluğu şekil 4.32'de verilmiştir.

Peyzaj karakter alanlarına göre öncelikli peyzaj değerleri

Dağ eteği ve yamaçlar PKA'nın Keşiş Dağlarının bölümünde, Işıkpınar, Üzümlü ve Bayırbağ yerleşimleri ve bunların yakın çevresi ilgi gruplarının ortalamanın üstünde önem verdikleri peyzaj değerleri ile öne çıkan alanlardır. Işıkpınar mevkii, araştırmada ele alınan tüm peyzaj değerleri bakımından ilgi gruplarından ortalamanın üstünde puanlar almıştır. Üzümlü ilçe merkezi ve yakın çevresi, biyolojik çeşitlilik, yaban yaşamı, yaşam sürdürülebilirliği, ekonomik, estetik/manzara ve içsel değer bakımından ortalamanın üstünde puanlar almıştır. Bayırbağ yerleşiminin ise, ilgi grupları için özellikle gelecek değeri bakımından öncelikli olduğu saptanmıştır.

Dağ eteği ve yamaçlar PKA'nın Munzur Dağları bölümünde, Çağlayan yerleşimi ve çok yakınındaki Girlevik Şelalesi'nin, incelenen peyzaj değerlerinin pek çoğu için ortalamanın üstünde değerli olduğu görülmüştür.

Çağlayan yerleşimi, geçmişten gelen kültürel özellikleri, yaşam biçimi ile araştırma alanı ve yakın çevresinde yer alan farklı kırsal yerleşimlerden biridir. İlgi gruplarına

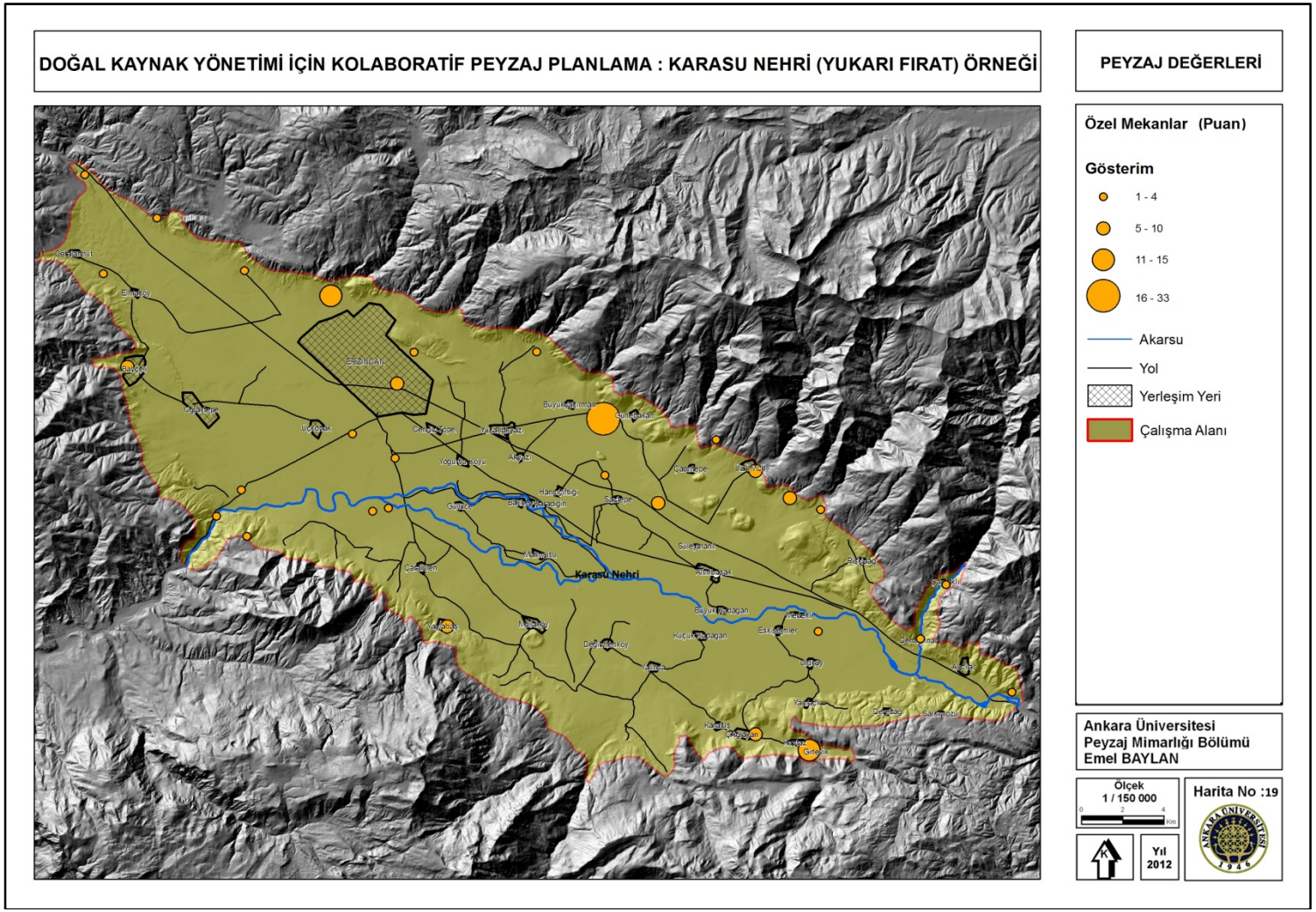

Şekil 4.32 Araştırma alanında ilgi grupları için özel önemi/değeri olan alanlar

göre bu farklılığın nedenlerinden biri, burada ve çevrede yaşayan toplulukta alevi kültürünün ve bu kültürün özelliklerinin hakim olmasıdır. Bu özellikleri ile yerleşim, dağ eteği ve yamaçlar PKA'nın, miras değeri ile ruhsal ve manevi değeri yüksek temel alanlarından birisidir. Çağlayan yerleşimi, araştırma alanındaki diğer kırsal yerleşimlere göre daha büyük, belde belediyesi statüsündedir. Girlevik Şelalesi'ne çok yakın bir konumda olan yerleşim, Girlevik Şelalesi çevresindeki faaliyetlerden hem etkilenmekte hem de bu faaliyetleri etkilemektedir. Bu kapsamda ilgi grupları için Çağlayan yerleşimi ve çevresi, içsel, ruhsal manevi, terapatik, miras, gelecek, ve rekreasyon değeri bakımından ortalamanın üstünde bir düzeyde değerlidir.

Girlevik Şelalesi;

- suyun ve jeolojik oluşumunların insanı doğal güzelliklere hayran bırakan etkisi, özellikle suyun serinletici, rahatlatıcı işitsel ve görsel etkisi,
- çevresindeki yeme-içme tesisleri ile

alandaki tüm ilgi grupları için gelecek, rekreasyon, ekonomik, biyolojik çeşitlilik, estetik/manzara, terapatik ve yaşam sürdürülebilirliği açısından ortalamanın üstünde, oldukça değerli bir alan olarak görülmektedir (Şekil 4.33).

Munzur Dağı eteklerinde peyzaj değerleri açısından ilgi grupları için önemli diğer bir alan; Yaylabaşı yerleşimi, bu yerleşimin çevresi ve yakınlarındaki Ergan Dağı'dır. Yaylabaşı yerleşimi yakın çevresi, yüksek dağ çayırlarının, dağ bozkırı bitkilerinin bulunduğu ve yırtıcı kuşların barınması olanak veren bir bölgedir. Bölge bu özellikleri ile ilgi grupları tarafından biyolojik çeşitlilik ve öğretici değeri oldukça yüksek olarak değerlendirilmiştir. Yerleşim ve yakın çevresi Erzincan Ovası, Munzur ve Keşiş Dağları'na hakim bir konumda olduğundan bu alanlara ait farklı açılardan manzara zenginliğine sahiptir ve ilgi grupları tarafından estetik/manzara değeri ortalamanın üstünde yüksek olarak değerlendirilmektedir. Yaylabaşı yerleşimine oldukça yakın bir konumda olan Ergan Dağı eteklerinde son yıllarda gelişen kış turizm olanakları bölgenin rekreasyon ve öğrenme değerini ortalamanın üstünde bir önem taşımaktadır. Bu özelliklerinin yanında, yaşayanların ve alanı ziyaret edenlerin korunaklı bir alanda, Munzur Dağları etkileyiciliği ile karşı karşıya kalmaları, alanın ruhsal açıdan iyi hissetme özelliklerinin ortalamanın üstünde olarak değerlendirilmesine neden olmuştur.

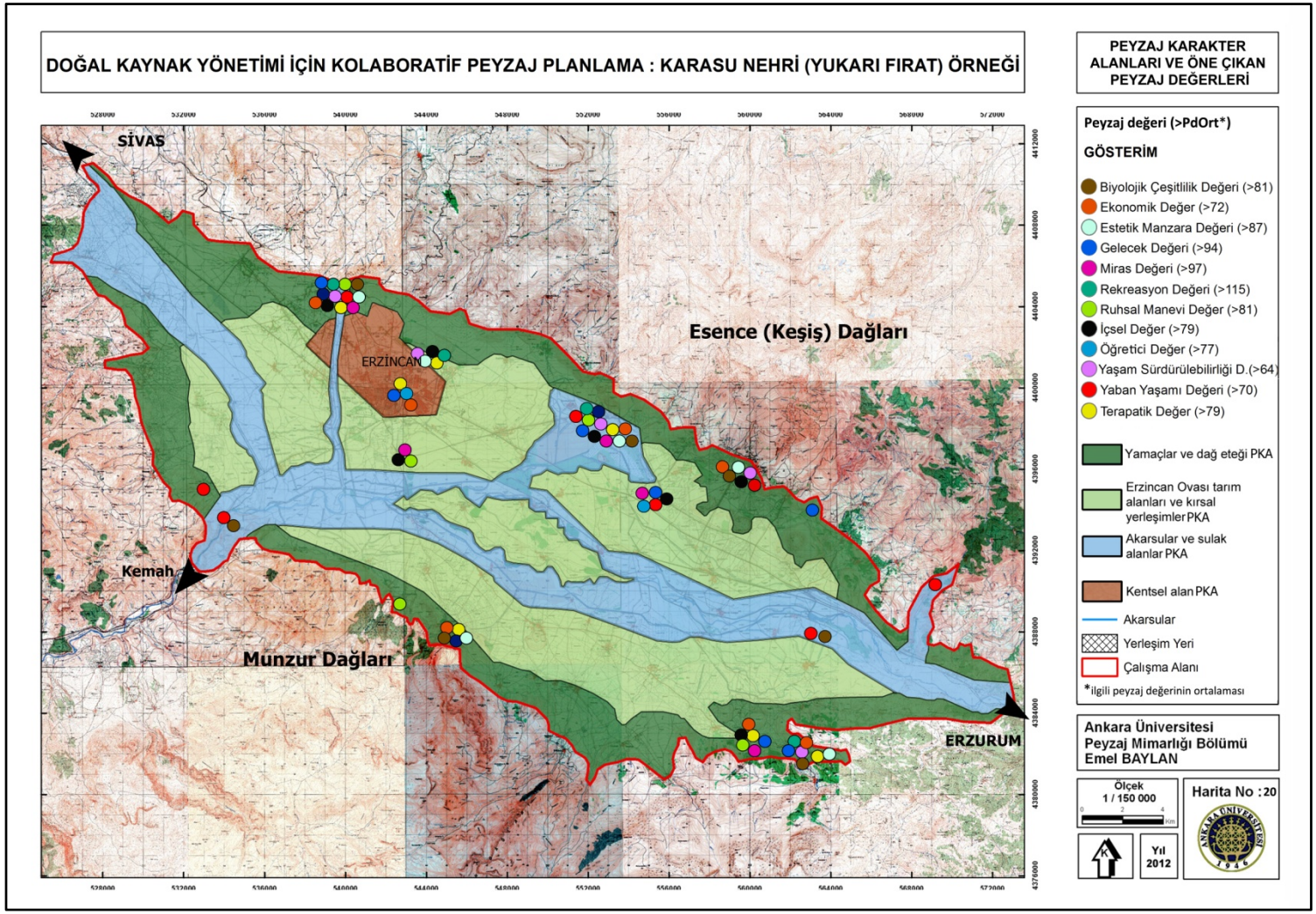

Şekil 4.33 Araştırma alanındaki PKAlar için öne çıkan peyzaj değerleri ve konumları

Dağ eteği ve yamaçlar PKA'da, Yaylabaşı yerleşiminin yakınlarındaki, Türkmen kültür gelenek ve göreneklerinin yaşandığı Türkmenoğlu köyü, araştırma alanındaki ilgi gruplarının ruhsal ve manevi açıdan önem verdikleri mekanlardan biridir. Bu PKA'daki diğer köy yerleşimlerden biri olan, Kemah Boğazı yakınlarındaki Söğütözü yerleşimi yakın çevresi, yüksek dağ çayırlarının, dağ bozkırı bitkilerinin bulunduğu ve yırtıcı kuşların barınması olanak veren bir alan olması ile ilgi grupları tarafından yaban yaşamı değeri bakımından yüksek değerde görülmektedir.

Erzincan Ovası tarım alanları ve kırsal yerleşimler PKA'da peyzaj değerleri bakımından önemli olan alan, Terzi Baba Türbesi ve mezarlığıdır. Erzincan'ın en önemli dini mekanlarından olan, Terzi Baba Türbesi ve mezarlığı içsel değer, ruhsal-manevi değer ve miras değeri bakımından ilgi gruplarından ortalamanın üstünde puan alan almıştır. Karakter alanında, peyzaj değerleri bakımından önemli olan diğer bir alan ise Altıntepe yerleşimi ve çevresidir. Bu alan, Ekşisu Sazlıklarına yakınlığına bağlı olarak yaban yaşamı değeri, arkeolojik çalışmalarla ortaya çıkarılan ve çıkarılmayı bekleyen eserleri ile içsel, öğrenme, miras ve gelecek değeri bakımında ortalamanın üstünde puan almıştır.

Akarsular-sulak alanlar PKA'da, Ekşisu Sazlıkları sahip olduğu özellikler, potansiyeller ve sunduğu olanaklar ile araştırmada incelenen 12 peyzaj değerinin tümü için ilgi gruplarından ortalamanın üstünde ve oldukça yüksek puanlar almıştır. Buna göre Ekşisu Sazlıkları, Erzincan Ovası ve yakın çevresinde yaşayanlar için oldukça değerli görülmektedir. Bu karakter alanında ilgi grupları için diğer önemli bir bölge ise, yaban yaşamı ve biyolojik çeşitlilik değerleri için ilgi gruplarından ortalamanın üstünde puan almış olan, Karasu Nehri'nin doğu kıyılarındaki Mertekli çevresinde ve Kemah Boğazı girişindeki sazlık- bataklık alanlardır. Alanda yaban yaşamı değeri bakımından ortalamanın üstünde olan bir diğer bölge ise Çardaklı yerleşiminin de yer aldığı Sölperen Deresi vadisidir.

Kentsel alan PKA'da**,** ilgi grupları Erzincan kent merkezini, eğitim kurumlarının varlığına bağlı olarak, gelecek ve öğrenme değerinin ortalamanın üstünde olduğu bir

alan olarak değerlendirmişlerdir. Kent merkezindeki kafe ve restaurantlar ise, ilgi grupları için bu karakter alanında rekreasyonel ve terapatik değerin ortalamanın üstünde olmasını sağlamaktadır.

Kent merkezinin kuzey-doğusunda yer alan Esentepe mevkii Erzincan Ovasına ve Munzur Dağları'na hakim manzara noktası olmasına ve mevcut cafe ve restaurantları ile ilgi grupları için araştırma alanındaki ortalamanın üstünde rekreasyonel, terapatik, estetik/manzara, yaşam sürdürülebilirliği ve içsel değer taşımaktadır.

Araştırma alanının geneli için öne çıkan peyzaj değerleri ve sıcak noktalar

Araştırma alanındaki peyzaj değerlerinden bazıları, aldıkları puan ve puan verenlerin sayısı bakımından bazı alanlarda yoğunluk göstermektedir. 12 peyzaj değerine verilen toplam puanın genel ortalaması 81 puandır. Buna göre araştırma alanında ilgi grupları için ortalamanın üstünde önemli olan peyzaj değerleri;

- miras değeri,
- gelecek değeri,
- estetik/manzara değeri ve
- rekreasyon değeridir.

Bu dört değer için, 81 puanın üstünde puan alan konumlar sıcak nokta olarak tanımlanmıştır. Buna göre araştırma alanında ilgi grupları için en önemli olan peyzaj değerleri ve bu değerler için sıcak noktalar şekil 4.34'te verilmiştir.

4.4.6 Çatışma konuları ve çatışan sektörler

Araştırma alanının doğal ve kültürel peyzaj özellikleri, alandaki doğal kaynakları kullanan ve yöneten farklı aktörlerin faaliyetleri ve/veya projelerinin mevcut ve olası olumsuz etkilerine bağlı olarak zarar görme riskiyle karşı karşıyadır. Buna göre, çıkarları çatışmada olan konular ve sektörler;

- yerel ilgi gruplarının peyzaj değerleri,
- doğa koruma çalışmaları,
- madencilik faaliyetleri,
- su kaynaklarının kullanımı ve yönetimi'dir**.**

Bu konular ve sektörlerle ilişkili ilgi grupları arasındaki çıkar çatışması durumu pek çok farklı faktöre bağlı olarak yaşanmaktadır. Bu faktörler temel, ilgi gruplarının su kaynakları ve peyzajla ilişkileri, beklentileri, bunlarla ilgili değerleri, öncelikleri, çıkarı, bilgiye erişimi, doğal kaynak yönetimi, su kaynakları ve peyzaj planlama ve yönetimi sürecinin yapısı ile ilişkilidir. Çizelge 4. 5'de araştırma alanındaki çatışma konusu ve çatışma durumunun özellikleri verilmiştir.

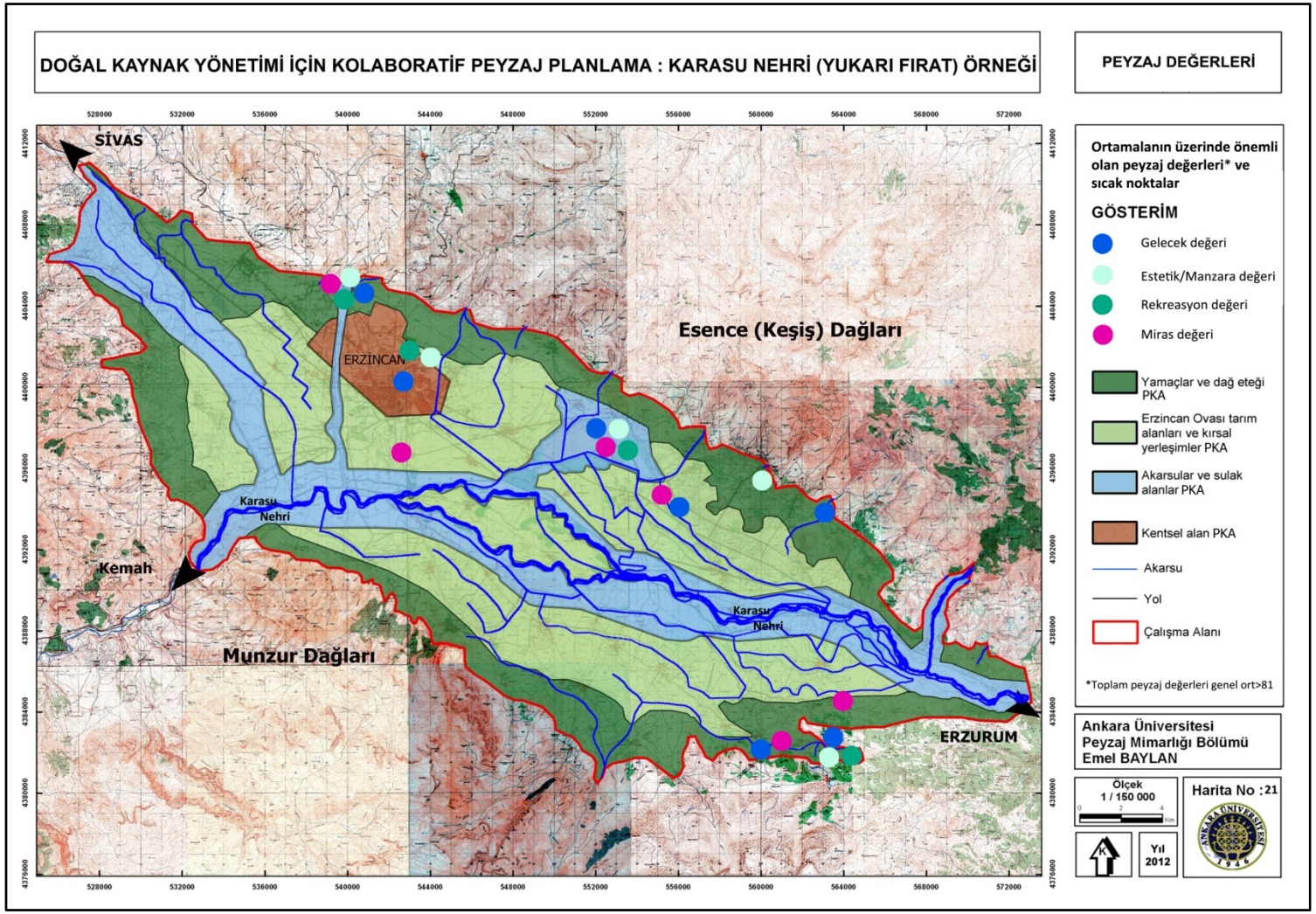

Şekil 4.34 İlgi gruplarından ortalamanın üstünde puan alan peyzaj değerleri ve sıcak noktalar

Çizelge 4.5 Araştırma alanındaki çatışma konusu ve çatışma durumunun özellikleri (Anonymous d 2012 kaynağından yararlanılarak geliştirilmiştir)

Konu	Tanımlama	Analiz
Çatışan çıkarlar	• HES işletmecisi özel sektör, su kaynaklarından maksimum ekonomik fayda sağlamak amacıyla, Karasu nehri'ni ve bu nehri besleyen dereleri peyzaj süreçlerini göz ardı ederek kullanmayı amaçlamakta. • Yerel halk ve doğa koruma konusunda çalışan yerel birimler için su kaynakları, araştırma alanının doğal ve kültürel peyzaj bileşenlerinin ve yaşamlarının temel parçasıdır.	• Enerji ve madencilik sektör çıkar olarak ekonomik değeri temel alırken, yerel ilgi gruplarının çıkarı, alanın ve kendilerinin pek çok farklı değeri ile ilişkilidir. • Yerel ilgi gruplarının Karasu Nehri ve ilişkili peyzaj bileşenlerinden beklentileri ve çıkarları uzun vadeli iken enerji ve madencilik sektörünün çıkarları ve beklentileri kısa vadelidir.
Bilgiye dayalı konular	• Söz konusu plan ve projelere yerel ilgi gruplarının katılım tipi ve aşaması aktif katılımdan uzaktır ve yerel ilgi gruplarına sınırlı bilgi vermeyi kapsamaktadır. • Alanda planlanan su ve maden kaynakları ile ilgili çalışmalar ve bunların olası zararları hakkında yerel ilgi grupları arasında bilgi eksikliği bulunmaktadır.	• Su kaynaklarının ve ilişkili doğal sistemlerin ekolojik, ekonomik ve sosyal işlev ve değerleri konusunda bilgi ve bilinç yetersizliği bulunmaktadır. • Yerel halk su kaynakları üzerinde ve yakın çevresinde planlanan projeler ve etkileri hakkında bilgiye erişememekte, bilgilendirilmemektedir.
Zorlayıcı ilişkiler	• Su kaynakları kullanımı ve yönetiminde, ülkenin farklı bölgelerinde peyzaj yapısına, yerel halkın yaşam biçimine ve değerlerine zarar veren uygulamalar, iligi grupları arasında olumsuz ilişkiler gelişmesine neden olmuştur.	• Örneğin, DSİ'nin taşkın ıslahı, su tahliye kanalları ve HES faaliyetleri sonucu doğal ekosistemlerin ve yerel halkın yaşamsal faaliyetlerinin zarar gördüğü pek çok örnek bulunmaktadır.
Yapısal durumlar	• Merkezi yönetimin su kaynaklarına bakış açısı ve sektörel öncelikleri belirleyicidir; ilgi grupları arasındaki güç ilişkileri, doğal kaynak yönetiminde yukarıdan-aşağı yetki ve planlama mekanizması hakimdir.	• Su kaynakları ve enerji sektörü ile ilişkili kısa vadeli ulusal ve bölgesel çıkarlara öncelik verilmektedir.
Çatışan değerler	• Ekonomik değerler çevresel değerlerle karşılaştırılmakta ve ekonomik değerlere öncelik verilmektedir. • İlgi gruplarında su kaynaklarının insan kontrolünde olması gerektiği düşüncesi hakimdir	• Örneğin; suyun insanların enerji ve ekonomik ihtiyaçlarının, doğal sistemlerin yaşamsal ihtiyaçlarından daha öncelikli olduğu düşüncesi • Yerel ilgi gruplarının yaşam biçimlerinin, mekansal bağlantı ve değerlerin göz ardı edildiği bir süreç hakimdir.

Bu çerçevede Karasu Nehri ve yakın çevresinde, temel olarak 8 bölgede,

- peyzaj değerleri,
- madencilik faaliyetleri,
- su kaynaklarının kullanımı ve yönetimi

konusunda çıkarların çelişkide olduğu ve çatıştığı durumlar tespit edilmiştir. Çatışmalı durumların söz konusu olduğu konumlar, araştırma alanının peyzaj karakter alanlarına göre verilmiştir (Şekil 4.35). Buna göre;

- akarsular- sulak alanlar PKA'da, madencilik ve su kaynaklarının kullanımı ve yönetimi çalışmalarından elde edilecek çıkarlar Ekşisu Sazlıkları ve yakın çevresindeki peyzaj değerleri açısından çelişkili ve çatışmalı bir durum yaratmaktadır;
- Akarsu-sulak alan PKA'da, Karasu Adası'nın kuzey bölümünde planlanan çok sayıda kum ve maden ocağı Karasu Nehri ekolojik sürdürülebilirliği ve bu bölgeye atanan yaşam sürdürülebilirliği değeri açısından çelişkili ve çatışmalı bir durumdur;
- Akarsu-sulak alan PKA'da, Sölperen Deresi üzerindeki HES projelerinden elde edilecek çıkarlar bu alanla ilişkili peyzaj değerleri açısından çelişkili ve çatışmalı bir durum yaratmaktadır;
- Karasu Nehri'nin Sansa Boğazı Mevkiindeki karayolu çalışmalarının doğal peyzaja verdiği zararlar ve alanda planlanan HES çalışmaları, yaban yaşamı, yaşam sürdürülebilirliği ve diğer peyzaj değerleri açısından çelişkili bir durumdur;
- Yamaçlar ve dağ eteği PKA'nın Munzur Dağları bölümünde yer alan Çağlayan yerleşimi, Girlevik Şelalesi ve yakın çevresinde mevcut ve planlanan HES projelerinden elde edilecek çıkarlar, yerel ilgi gruplarının bu alanlar için oldukça yüksek peyzaj değerleri açısından çelişkili ve çatışmalı bir durum yaratmaktadır;
- Yamaçlar ve dağ eteği PKA'nın Yaylabaşı Mevkii yakınlarındaki mevcut ve olası madencilik faaliyetlerinden elde edilecek çıkarlar ile yerel ilgi gruplarının peyzaj değerleri açısından çelişkili ve çatışmalı bir durum yaratmaktadır;
- Yamaçlar ve dağ eteği PKA'nın güney kısmının doğusunda, Bahçeli Köyü yakınlarındaki mevcut ve olası madencilik faaliyetlerinden elde edilecek çıkarlar, yerel ilgi gruplarının bu alandaki peyzaj değerleri açısından çelişkili ve çatışmalı bir durum yaratmaktadır;
- Yamaçlar ve dağ eteği PKA'nın kuzey-doğusunda, Keşik Dağları eteklerindeki mevcut ve olası madencilik faaliyetleri, yerel ilgi gruplarının peyzaj değerleri bakımından yüksek önemde olan Esentepe Mevkiinde açısından çelişkili ve çatışmalı bir durum yaratmaktadır.

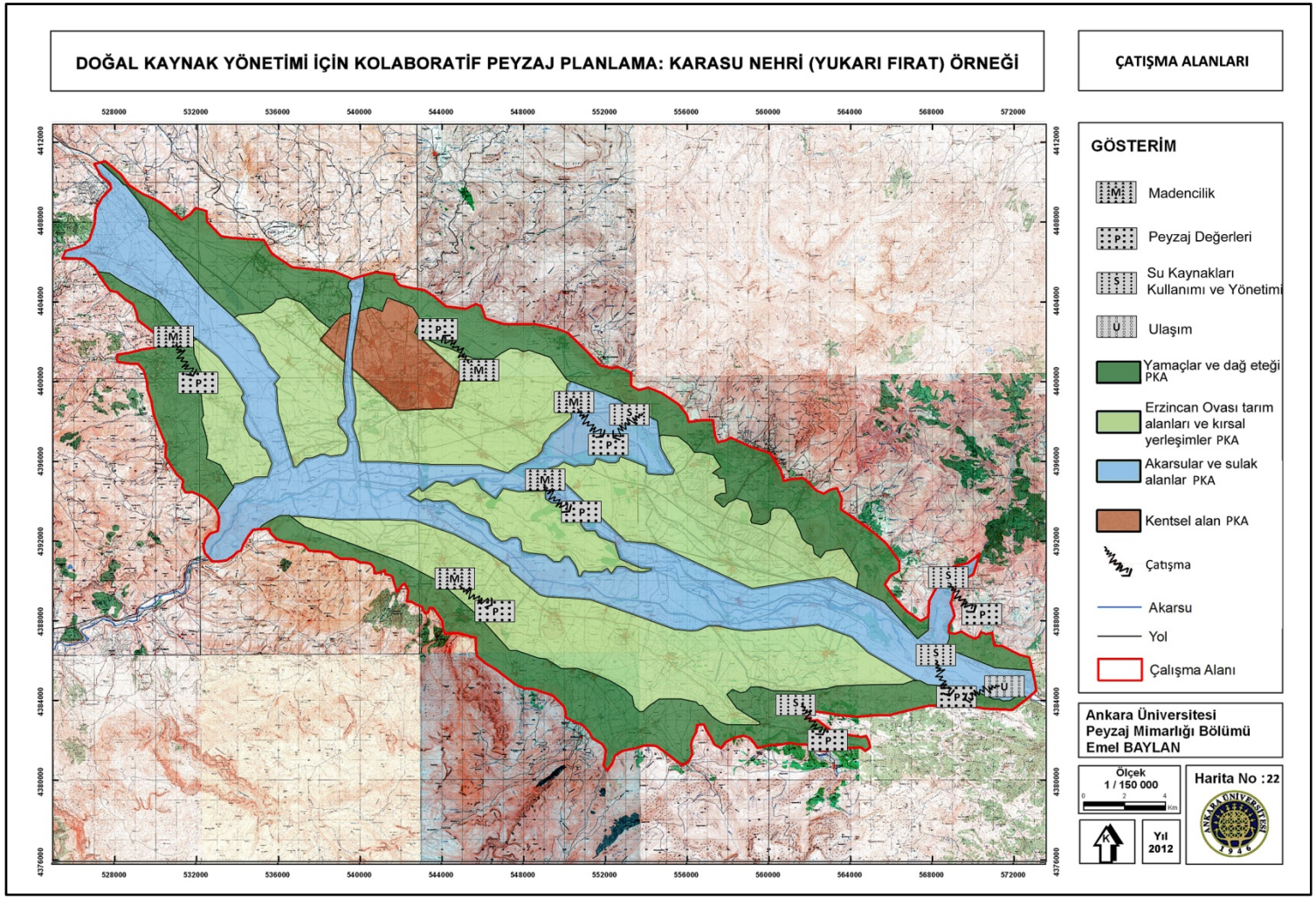

Şekil 4.35 Araştırma alanında ilgi gruplarının çıkarlarının çatıştığı konular ve alanlar

4.5 Karasu Nehri ve Yakın Çevresinde Kolaborasyon Sürecinde Yön Belirleme

Karasu Nehri ve yakın çevresindeki peyzaj kaynaklarının kolaboratif planlanması konusunda gerçekleştiren ilk iki aşama, kolaborasyon sürecinin yön belirleme aşamasına temel oluşturmuştur. Bu kapsamda elde edilen bilgi ve bulgular çerçevesinde yön belirleme aşamasında, kolaboratif planlama sürecinde ilgi grupları ile birlikte gerçekleştirilmesi gereken, hedef belirleme çalışmasını yönlendirebilecek taslak peyzaj kalite hedefleri tanımlanmıştır. Buna göre, araştırma alanı için ortak genel hedef: "*Karasu Nehri ve Yakın Çevresinde Doğal ve Kültürel Peyzaj Kalitesinin İyileştirilmesi ve Geliştirilmesi*" olarak tanımlanmıştır. Bu genel hedefe ulaşılabilmek üzere, araştırma alanının geneli için belirlenen amaçlar şunlardır:

- Karasu Nehri ile Ekşisu Sazlıklarının, Sölperen, Çardaklı, Vasgirt Deresi ve diğer yan derelerin, ekolojik sürdürülebilirliğine yönelik bütünleşik nehir ve ıslak alan yönetim planlarını kolaboratif bir süreçte hazırlamak ve uygulamak;
    - Akarsular-sulak alanlar PKA ve yamaçlar-dağ eteği PKAda çatışma konularının çözümüne yönelik müzakere süreçlerini gerçekleştirmek.
- Erzincan Kentsel alanı ve yakın çevresindeki, akarsular-sulak alanlar PKA'daki ve yamaçlar-dağ eteği PKA'daki rekreasyon ve mesire alanlarını, ekolojik taşıma kapasitesine uygun olarak planlamak, korumak ve yönetmek.
- Erzincan Kentsel alanı ve yakın çevresindeki, yamaçlar-dağ eteği PKAda farklı miras, ruhsal-manevi ve gelecek değeri olan alanları korumak ve devamlılığını sağlamak.
- Erzincan Ovası ve çevresindeki PKA'larda, günümüz yöre halkında ve gelecek nesillerinde doğa koruma bilincini geliştirmek, peyzajın korunması için gönüllü yerel liderler yetiştirmek.
- Akarsular-sulak alan PKA'da ve Erzincan Ovası tarım alanları ve kırsal yerleşimler PKA'da yerel ilgi gruplarının mekana bağlılık özelliklerinin geliştirilmesine yönelik faaliyetler gerçekleştirmek.

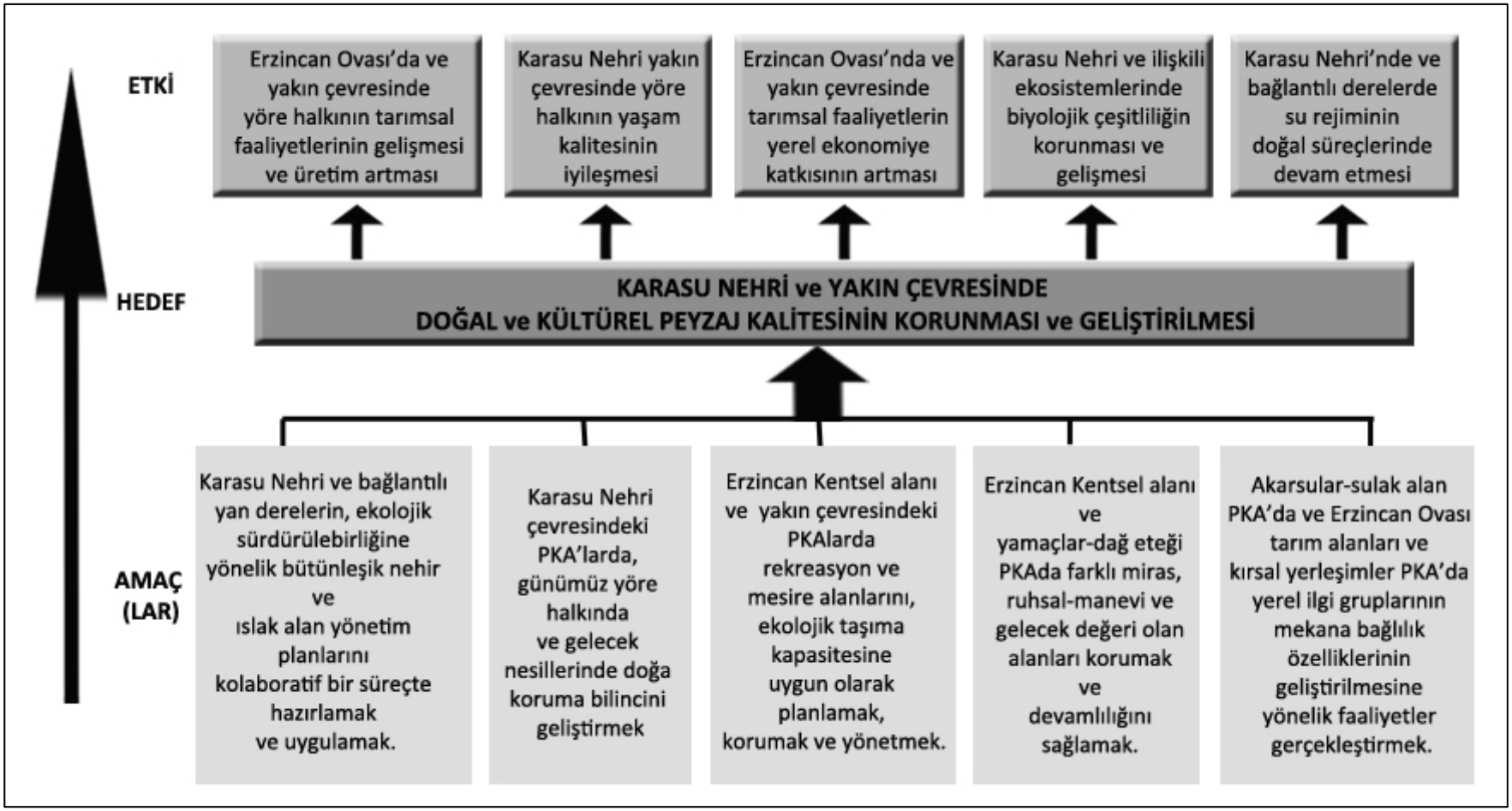

Şekil 4 .36 Araştırma alanının kolaboratif planlama süreci için tanımlanan genel hedef ve ortak amaçlar

4.5.1 Peyzaj karakter alanlarına yönelik peyzaj kalite hedefleri

Yamaçlar ve dağ eteği PKA için peyzaj kalite hedefleri;

- Alandaki hidroelektrik santral faaliyetlerinin plan ve uygulama aşamalarında, yöredeki ilgi gruplarının peyzaj değerlerinin dikkate alınması,
- İyi tarım uygulamalarını gerçekleştirmesi ve yaygınlaşması,
- Yerel değerlerin gelişmesi ve güçlenmesi,
- Alt yapı hizmetlerinin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi,
- Üzümlü merkezi ve yakın çevresinde tarımsal turizm faaliyetleri ile yerel ekonominin gelişmesi,
- Mesire alanlarında ve manzara değeri yüksek alanlarda çevre kirliliğini önlenmesi, rekreasyon alt yapısının güçlenmesi,
- Söğütözü, Yaylabaşı, Çağlayan, Bayırbağ, Üzümlü, Aksaz, Büyükçakırman, Günebakan, Pişkidağ ve Karakaya yerleşimlerinde doğa koruma bilincinin gelişmesi ve bu konuda gönüllü yerel liderlerin yetişmesi,
- Türkmenoğlu köyü ve yakın çevresindeki doğal ve kültürel değerlerin korunması ve gelecek nesillere aktarılması,
- Çağlayan ve Yamaçlı yerleşimlerinde miras, gelecek ve ruhsal-manevi değerlerin korunması ve gelecek nesillere aktarılması,
- Ergan Dağı bölgesindeki kış turizmi olanaklarından yöre halkının yararlanması ve kış sporlarına yönelik eğitim olanaklarının gelişmesi,
- Girlevik Şelalesi ve yakın çevresindeki faaliyetlerde (örn: rekreasyonel ve enerji sektörü kapsamındaki faaliyetlerde) alanın koruma statüsünün ve ekolojik taşıma kapasitesinin dikkate alınması ve uygun önlemlerin alınması,
- Munzur Dağı eteklerindeki insan faaliyetlerinde kapsamında, alanın koruma statüsünün gerektirdiği önlemlerin alınması ve uygulanması,
- Hidroelektrik santral faaliyetlerinin doğal dengeye vermesi muhtemel zararlar için doğa onarım çalışmalarının gerçekleşmesi,

Erzincan Ovası tarım alanları ve kırsal yerleşimler PKA için peyzaj kalite hedefleri;

- Alt yapı hizmetlerinin iyileşmesi ve gelişmesi,
- Madencilik faaliyetlerinin kontrollü bir biçimde gerçekleşmesi,
- Tarımda suyun etkin-verimli kullanılması,
- Karasu Nehri'nden kaynaklanan taşkınların doğal yapıya uygun çözümlerle kontrol altına alınması ve yönetilmesi,
- İyi tarım uygulamalarının gerçekleşmesi ve yaygınlaşması,
- Mesire alanlarında ve Karasu Nehri kıyısında çevre kalitesinin iyileşmesi,
- Terzi Baba Türbesi ve Altıntepe yerleşiminin, bu mekanlarla ilişkili peyzaj değerlerini dikkate alan kültürel turizm faaliyetleri kapsamında kullanılması.
- Yerel değerlerin korunması, güçlenmesi ve gelişmesi,
- İlgi gruplarının mekansal bağlılık özelliklerinin güçlenmesi ve desteklenmesi.

Akarsular-sulak alan PKA için peyzaj kalite hedefleri;

- Ekşisu Sazlıklarının, Karasu Nehri'nin, Sölperen, Çardaklı, Vasgirt Deresi ve diğer yan derelerin, ekolojik sürdürülebilirliğine yönelik bütünleşik nehir ve ıslak alan yönetim planlarını kolaboratif bir süreçte hazırlanması ve uygulanması,
- Ekşisu Sazlıklarını Sölperen, Çardaklı, Vasgirt Derelerini ve Karasu Nehri'ni kıyılarındaki ıslak alanları, Sansa ve Kemah Boğazı'nı içine alan, sucul ekosistemlerinin önemi ve işlevleri konusunda yöre halkının bilgi ve farkındalığının gelişmesi,
- Yöre halkını, su sporlarına ve suya dayalı rekreasyonel faaliyetlere katılmalarını sağlayacak olanakların gelişmesi,
- Madencilik faaliyetlerinin kontrollü bir biçimde gerçekleşmesi,
- Kontrolsüz, aşırı kum-çakıl alımı faaliyetlerini önlemek, hidrolojik sürece zarar vermeyecek bir biçimde yapılması,
- Karasu Nehri'nden kaynaklanan taşkınların doğal yapıya uygun çözümlerle kontrol altına alınması ve yönetilmesi,

- Alandaki hidroelektrik santral faaliyetlerinin plan ve uygulama aşamalarında, yöredeki ilgi gruplarının peyzaj değerlerinin dikkate alınmasını sağlamak,
- Hidroelektrik santral faaliyetlerinin doğal dengeye vermesi muhtemel zararlar için doğa onarım çalışmalarının gerçekleşmesi,
- Karasu nehri ve onu besleyen derelerin kıyılarında ve vadilerde inşaat faaliyetlerinin önlenmesi ve mevcutların kontrol altına alınması,
- İyi tarım uygulamalarının gerçekleşmesi ve yaygınlaşması,
- Alt yapı hizmetlerinin iyileşmesi ve gelişmesi,
- Yerel değerlerin korunması ve gelişmesi,
- İlgi gruplarının mekansal aidiyet duygularının güçlenmesi ve desteklenmesi,

Kentsel PKA için peyzaj kalite hedefleri;

- Hızlı ve yoğun kentleşme faaliyetlerinin doğal ve kültürel faktörler dikkate alınarak gerçekleştirilmesi,
- Madencilik faaliyetlerinin kontrollü bir biçimde gerçekleşmesi,
- Karasu Nehri'nden ve onu besleyen derelerden kaynaklanan taşkınların doğal yapıya uygun çözümlerle kontrol altına alınması ve yönetilmesi,
- Alandaki hidroelektrik santral faaliyetlerinin plan ve uygulama aşamalarında, yöredeki ilgi gruplarının peyzaj değerlerinin dikkate alınması,
- Karasu nehri ve onu besleyen derelerin kıyılarında ve vadilerde inşaat faaliyetlerini önlemek, mevcutları kontrol altında tutmak,
- Alt yapı hizmetlerinin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi,
- Yerel değerlerin korunmasını ve geliştirilmesini sağlamak,
- İlgi gruplarının yaşadıkları çevredeki doğal ve kültürel değerlerin ve sorunların farkına varması,
- Sosyal-kültürel ve rekreasyonel alt yapı olanaklarının ve kent kültürünün gelişmesi,
- İlgi gruplarının mekansal aidiyet duygularının güçlenmesi ve desteklenmesi,
- İlgi gruplarının mekansal bağlılık özelliklerinin güçlenmesi ve desteklenmesi.

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Su kaynakları ile ilgili konuların ve içinde bulunduğu peyzaj sisteminin karmaşıklığı, su kaynakları yönetimine ve bu yönetim sürecinin araçlarından olan, peyzaj planlama sürecine de yansımaktadır. Bu karmaşık süreçte, su kaynaklarının akılcı yönetiminde, peyzaj kalitesinin iyileşmesi ve gelişmesinde yardımcı olmak üzere kolaboratif peyzaj planlama yaklaşımının katkıları olacaktır. Bu katkılar; peyzaj planlama sürecinde kolaborasyonu sağlayacak araçlar ve ortamlar aracılığı ile mümkündür. Bu araçların ve ortamların, su kaynakları yönetimi ve peyzaj planlama sürecinde, ilgi gruplarının katılımı ile ilişkili sorunların ve eksikliklerin çözümünde rol oynayacaktır.

Bu çerçevede, ele aldığı birinci araştırma sorusu ile bağlantılı olarak, araştırmanın katkıda bulunduğu temel konulardan biri, Türkiye'de su kaynakları planlaması ve yönetiminin biçimi ve bu süreçteki katılımcılık tipinin belirlenmesidir. Türkiye'de su kaynakları yönetiminde belirleyici ve temel karar verici unsurlar, merkezi yönetimin kurum ve kuruluşlarıdır. Buna göre su kaynakları yönetimi sektöründe (rasyonel kapsamlı) geleneksel planlama yöntemlerini kullanan karar verme süreci hakimdir. Karar üretmenin merkezi düzeyde olduğu ve güç ilişkilerine göre düzenlendiği bu süreçteki uygulama araçları; iligili hükümet politikaları, sorunlara kısa dönemli çözümler üretmek üzere yürürlüğe koyulan yasa ve yönetmelikler ile kanun hükmünde kararnameler (KHK)dir. Konu ile ilgili yasa, yönetmelik ve KHK'ların hazırlanma biçimi de merkezi karar üretme mekanizmasının ve katılımcılığa yer vermeyen bir sürecin yansımasıdır. Diğer taraftan, su kaynaklarının planlanması ve yönetiminden sorumlu kurum ve kuruluşların görev kapsamları ve yetki içerikleri de geleneksel planlama ve yönetim yaklaşımını yansıtmaktadır. Bu kurumların görev ve sorumluluklarını yerine getirme biçimine ilişkin yasal metinlerdeki ifadeler; gücün, merkezi düzeydeki kararların ve yetkinin öneminin altını çizmektedir. Buna göre, Türkiye'de su kaynakları planlaması ve yönetimine farklı ilgi gruplarının katılımı yok denecek kadar azdır. Katılım mekanizmalarının yasalar ile zorunlu olarak kullanılması gerektiği durumlarda ise katılım ile amaçlanan ve katılımcılara vaad edilen; bilgilendirme ve danışma aşaması ile sınırlıdır.

Su kaynakları yönetiminde geleneksel yönetim biçimine ve katılımcılığın, bilgilendirme veya danışma ile sınırlı olması durumuna araştırma alanı örneğinde de rastlanmaktadır. Araştırma alanında, Karasu Nehri ve Nehri besleyen dereler üzerinde yapılması planlanan HES projelerinin hazırlanması aşamasında, kapsamı sınırlı olan ÇED raporu hazırlanması, geleneksel yönetim biçiminin ve ilgi gruplarının, su kaynakları yönetim sürecine sadece bilgilendirme düzeyinde katılımının beklendiğinin bir göstergesidir. ÇED süreci kapsamı gereği, yerel ilgi gruplarının aktif katılımına olanak vermemektedir. Bu bağlamda, Karasu Nehri ve yakın çevresindeki ilişkili su kaynakları, geleneksel planlama ve yönetim biçimi ile yönetilmektedir. Yerel ilgi gruplarının bu yönetim sürecine katılım biçimi; teknik kişilerin istedikleri bilgileri vermesi; bilgilendirme ile sınırlıdır. Bu durum, Karasu Nehri ve Nehri besleyen yan derelerde su kaynakları yönetimindeki sorunların, olası çatışma durumlarının ve peyzaj kalitesindeki gelecekte görülmesi olası bozulmaların nedenlerinden biridir.

Su kaynakları yönetiminin iyileştirilmesi için uluslararası literatürde gündemde olan yaklaşımların, ilgi gruplarının aktif katılımı üzerinde durduğu görülmüştür. Ulusal ve yerel ölçekte, doğal kaynak yönetiminde ve su kaynakları yönetiminde ilgi gruplarının aktif katılımının gelişmesine katkı sağlayacak araçlar arasında yer alan, Stratejik Çevresel Etki Değerlendirmesi (Stratejik ÇED) ve SÇD süreci ve araçları uluslar arası mevzuatta gündemdedir. Ancak Türkiye'de su kaynakları yönetimi sürecinde bu araçların kullanımını gündeme getirecek çalışmalar henüz yeterli düzeyde değildir. Diğer taraftan Türkiye, ilgili dönemde AB'ye uyum süreci kapsamında SÇD'yi uygulayabilmek amacıyla ilgili mevzuatta değişiklikler yapmaktadır. Ancak, 2011-2012 yıllarında, genel olarak doğal kaynaklar ve özelde su kaynakları planlaması ve yönetimi ile ilgili kurumların görev ve sorumluluklarında yapılan değişiklikler, SÇD'nin ile geniş ve aktif ilgi grubu katılımını öngören ilgili diğer ulusal ve uluslararası yasal araçlar ve söylemler ile çelişmektedir. İlgili kamu kurum ve kuruluşlarının, görev ve sorumluluk alanlarındaki yapılan son değişiklikler, su kaynakları yönetiminde geleneksel; merkezi planlama anlayışının belirginleştiğini göstermektedir. Bu anlayış, yerel ve ulusal ölçekte su kaynakları ile ilgili yaşanan sorunların, anlaşmazlıkların ve çatışmaların temel nedenlerinden biri olarak görünmektedir. Bu bağlamda, ilgi gruplarının aktif katılımını

ve çatışmaların uzlaşma ile çözümünü temel alan kolaboratif su kaynakları yönetimi, mevcut ve gelecekteki olası sorunların çözümü için gereken yaklaşımdır.

Su kaynaklarının kolaboratif yönetimi üç düzeyde gerçekleşmelidir;

- Su kaynakları yönetimi politikaların hazırlanması, uygulanması ve izlenmesi düzeyinde;
- Su kaynakları yönetimi ile ilişkili kurumların örgütsel politikaların hazırlanması, uygulanması ve izlenmesi düzeyinde;
- Su kaynakları ile ilişkili plan ve projelerin hazırlanmasında ve uygulanması düzeyinde.

Her üç düzeyde de, su kaynakları ile ilişkili sistem bileşenlerinin birlikte ele alınmasını sağlayacak, peyzaj yaklaşımı önem kazanmaktadır. Bu kapsamda, su kaynakları yönetimi sürecinin, peyzaj planlama ve yönetimi sürecinin ortak bir çalışma süreci içinde ele alması gerektiği gündeme gelmektedir. Araştırmanın literatüre bu kapsamdaki katkısı; su kaynaklarının kolaboratif yönetimine peyzaj ölçeğini ve buna göre, ilgi gruplarının peyzajla ilişkilerini ve ilgili bileşenleri planlama sürecine dahil etmeye yönelik yaklaşımıdır. Bu kapsamda araştırma, doğal kaynakların kolaboratif yönetimi ve su kaynaklarının kolaboratif yönetimi sürecini, peyzaj planlama süreci ile ilişkilendirerek, kolaboratif peyzaj planlama sürecinin kapsamını ve çerçevesini önermiştir.

Selin ve Chavez (1995) tarafından geliştiren kolaboratif doğal kaynak yönetimi sürecinin temel aşamaları ile Botequilha Leitão vd. (2006)'de açıklanan peyzaj planlama süreci bir takım paralellikler göstermesine rağmen, kolaboratif doğal kaynak yönetimi sürecinin ön bileşenler aşamasında, peyzaj planlamanın envanter ve analiz aşamasında elde edilen verilere de ihtiyaç duyulmaktadır. Doğal kaynakların kolaboratif yönetim sürecinin sorun tanımlama aşaması ile peyzaj planlamanın diagnoz süreci arasındaki önemli faklılıklar ise, ilgi gruplarına kolaboratif süreçte verilen öneme ve ilgi gruplarına verilen rollere bağlı olarak gerçekleştirilen, analizler ve elde edilen bilgilerdir. Doğal kaynakların kolaboratif yönetimi ve peyzaj planlama aşaması ile benzerlik gösteren diğer aşamalar ise, yön belirleme aşaması ve tahmin aşamasıdır.

Diğer taraftan, kolaborasyon ve peyzaj planlama sürecinin kapsamı gereği, peyzaj planlamanın kolaboratif bir yapı kazanması için planlama sürecine bazı faktörlerin ve analizlerin dahil edilmesi gerektiği tespit edilmiştir. Bu faktörler ve analizler, araştırma soruları kapsamında ve peyzaj planlama sürecinde aktif ilgi grubu katılımını sağlamaya yönelik olarak, ilgi gruplarının peyzajla ilişkileri konusunda bilgi verecek nitelikteki, peyzajla ilişkili toplumsal ve sembolik değerlendirmeleri ile ilişkilidir. Bu kapsamda üçüncü araştırma sorusu ile bağlantılı olarak araştırmada, peyzaj planlama sürecine aktif ilgi grubu katılımını sağlamak üzere önerilen araçların ve faktörlerin yer aldığı, öneri kolaboratif peyzaj planlama (KPP) çerçevesi şekil 5.1'de verilmiştir.

Kolaboratif peyzaj planlama süreci, "hedef belirleme-ön bileşenler" aşaması ile başlamaktadır. Bu aşamanın kapsamı, peyzaj planlama sürecini başlatan durum/sorun ve ilgi grupları ile ilişkilidir. Hedef belirleme aşamasını, "analiz" aşaması izlemektedir. KPP, bu aşamada, doğal ve kültürel peyzaj bileşenlerinin mevcut durum analizini ve tanımlamasını öngörmektedir. Doğal kaynakların kolaboratif yönetiminde olmayan bu aşama, kendinden sonra gelen, diagnoz-sorun tanımlama, tahmin-yön belirleme ve uygulama aşamalarında kullanılmak üzere, PKAların belirlenmesini ve tanımlanmasını öngörmektedir.

KPP, analiz aşamasından sonra, "diagnoz-sorun tanımlama" aşaması ile devam etmektedir. Bu aşama, KPP'nın en önemli aşamalarından biridir. Bu aşama, kolaborasyon sürecinin temel bileşenlerinden olan, ilgi gruplarının kendileri arasındaki ilişkilerin ve mekan ile ilişkilerinin sorgulanması ile başlamaktadır. Buna göre, KPP doğal kaynakların kolaboratif yönetimi kapsamında yapılan ilgi grubu analizine ek olarak, mekansal bağlantı/mekansal aidiyet analizinin yapılmasını öngörmektedir. İlgi gruplarının mekansal aidiyet özellikleri, kolaboratif planlama sürecinin yönünü ve niteliğini belirleyecektir.

Araştırma kapsamında mekansal aidiyet özellikleri ile ilgili elde edilen bulgular bağlamında, Karasu Nehri ve yakın çevresindeki ilgi gruplarının mekansal kimlik özelliklerin oldukça yüksek ancak mekansal bağlılık özelliklerinin görece düşük olması,

ilgi gruplarının, Karasu Nehri ve yakın çevresi ile ilişkili duygusal bağlarının daha güçlü olduğunu göstermektedir. İşlevsel faktörlerle ilişkili olan mekan bağlılığının düşük olması ise, alanın yerel ilgi gruplarının beklentilerini işlevsel anlamda yeterince karşılayamadığını göstermektedir. Elde edilen bu bilgi, araştırma alanının ilgi grupları tarafından algılanan peyzaj kalitesi hakkında fikir vermektedir ve alanın peyzaj kalite hedeflerinin belirlenmesine katkı sağlayacak niteliktedir. Buna göre ikinci araştırma

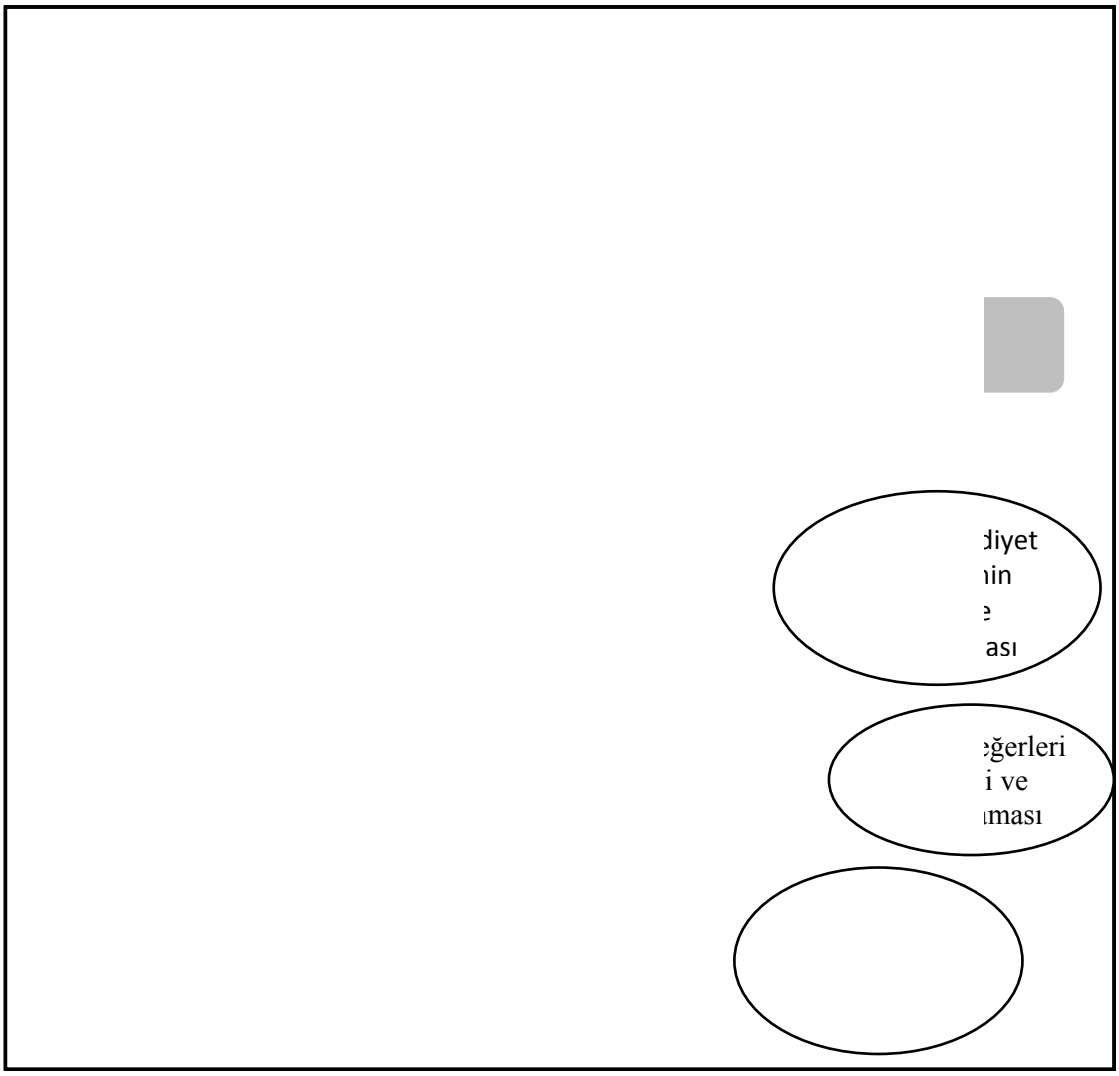

Şekil 5.1 Öneri kolaboratif peyzaj planlama süreci ve bileşenleri

sorusu kapsamında, araştırmanın peyzaj planlama sürecine temel katkılarından biri; mekansal aidiyet bileşenini; ilgi gruplarının peyzaja ilişkin algısı, duygu ve düşüncesi konusunda bilgi vermesi ve bu bilginin peyzaj planlama sürecine dahil edilmesine

imkan vermesi çerçevesinde ele almasıdır. Bu bağlamda, ilgi gruplarının mekansal aidiyet özelliği, peyzaj planlamanın kolaboratif bir karakter kazanmasına katkı sağlayacak toplumsal faktörlerden biridir.

Alanda yapılan sorun analizi ve anket çalışmalarına çerçevesinde, mekana bağlılığın düşük olmasına neden olan temel eksikliklerin özellikle hizmet sektörü ve ekonomik alanda yaşandığı görülmüştür. Mekansal kimlik duygusunun görece güçlü olduğunun alanların, Erzincan Ovası tarım alanları ve kırsal yerleşimler PKA, dağ eteği ve yamaçlar PKA ile akarsular-sulak alan PKA olması, doğal peyzaj bileşenlerinin mekan ile kurulan duygusal bağlantılarda, olumlu etkisi olduğunu düşündürmektedir. Diğer taraftan, Erzincan Ovası tarım alanları ve kırsal yerleşimler PKA ve akarsular-sulak alan PKA'da başlıca ekonomik faaliyet olan sulu tarımda yaşanan sorunların, mekansal bağlılığı olumsuz etkilediği tespit edilmiştir. Erzincan Ovası su kaynakları açısından zengin olmasına rağmen, mevcut su dağıtımından kaynaklanan sorunlar, yerel ilgi gruplarının yaşam kalitesini ve dolayısı ile peyzajla ilişkilerini olumsuz etkilemektedir. Bu durumun, yerel ilgi gruplarının Karasu Nehri ve yakın çevresinden beklentilerini etkileyerek, alanla ilişkili planlama çalışmalarında belirlenecek hedefleri ve aynı zaman ilgi gruplarının planlama sürecine katılımını biçimlendireceği düşünülmektedir.

KPP sürecinin, diagnoz-sorun tanımlama aşamasında yapılması gereken çalışmalardan bir diğeri ise, planlama sürecinde yer alacak kolaborasyon grubunun belirlenmesidir. Karasu Nehri ve yakın çevresinin planlama süreci için kolaborasyon grubu, incelenen literatür çerçevesinde, ilgi grubu analizi sonuçları ile ilgi gruplarının planlama konusu ve alanı ile ilişkili güç/etki ve ilgi durumuna göre belirlenmiştir. Araştırma alanı ve konu kapsamında kolaborayon grubu; alanın ve su kaynaklarının yönetiminden sorumlu kamu kuruluşları, tarım ve sulama örgütleri, çiftçiler, hayvan yetiştiricileri, araştırmacılar ve gönüllü bireylerden oluşmaktadır. İlgili analizler ile belirlenen bu kolaborasyon grubu; karışık bir kompozisyon göstermektedir. Bu grup üyelerinin kapasiteleri dikkate alındığında, Karasu Nehri ve yakın çevresi ile ilgili KPP'de, kolaborasyon sürecinin kurum ve yurttaşların birlikte yönlendirdiği bir süreç olması gerektiği görünmektedir.

Sorun tanımlama aşamasının bir diğer önemli adımı; ortak sorunların tanımlanmasıdır. Ortak sorunlar, kolaborasyon grubunun birlikte çözüm arayacağı sorunlardır. Araştırma alanı ve konusu kapsamında, ilgi grupları ile birlikte belirlenen ortak sorun; "*Karasu Nehri ve yakın çevresinin peyzaj kalitesinin bozulması"*dır. Ortak sorunun, fiziksel ve sosyo-kültürel özelliklerin zarar görmesinden ve bu bağlamda, su ve diğer peyzaj bileşenleri ile ilgili yönetsel yaklaşımlardan kaynaklanmaktadır. Bu kapsamda Karasu Nehri ve yakın çevresinde peyzajın sağlıklı işleyişi üzerindeki tehdit, Karasu Nehri ve yan derelerin, boşa akan, birbirinden bağımsız, yerel ilgi gruplarının yaşamında sadece tarımsal sulama anlamında yeri olan bir kaynak olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır. Su kaynaklarına ve ilişkili peyzaj bileşenlerine yönelik bu bakış açısı ve değerlendirmenin, yerel ilgi gruplarının, peyzaj, devlet ve özel sektör kurumları ile ilişkilerinde hem uluslar arası hem de ulusal ölçekte benzer sorunlar yarattığı görülmektedir.

İlgi gruplarının su kaynaklarına ve ilişkili peyzaja dair değerlendirmeleri, ilgili tüm taraflar arasında diyalog ve müzakere zeminini oluşturacak, ortak değerlere ilişkin temel bilgilerin elde edilmesi fırsatını sunmaktadır. Bu kapsamda araştırma, KPP sürecinin, diagnoz-sorun belirleme aşamasında, yerel ilgi gruplarının söz konusu peyzaja atadığı değerlerin analiz edilmesini ve belirlenmesini önermektedir. Karasu Nehri ve yakın çevresindeki ilgi gruplarının yaşadıkları peyzaja atadıkları değerler arasında öne çıkan, en önemli gördükleri değerler; ***miras değeri, gelecek değeri, estetik/manzara değeri*** ve ***rekreasyon değeri***dir. Bu değerlerin dördünün birlikte atandığı alanlar (Işıkpınar, Ekşisu Sazlığı, Girlevik Şelalesi ve Çağlayan yerleşimi), su kaynaklarının bulunduğu alanlardır. Işıkpınar Mevkiinde bulunan Vasgirt Deresi'nde, Girlevik Şelalesi ve Çağlayan yerleşimi ile ilişkili Cencige Deresi'nde ve Ekşisu Sazlığı'nda su, dört mevsim bulunmaktadır ve debileri araştırma alanındaki çoğu su kaynağına göre daha yüksektir. Diğer taraftan bu alanların yamaçlar ve dağ eteği PKA'da olması, bu alanlara verilen önemin, topoğrafya ve iklimsel konfor özellikleri ile de ilgili olduğunu düşündürmektedir. Akarsular-sulak alan PKA'da yer alan ve hem yerel ölçekte hem de ulusal ölçekte önemli bir doğal alan olan Ekşisu Sazlığı'nın da ilgi grupları için miras ve gelecek değeri ile de öne çıkması, ilgi gruplarının alanın doğal değerinin farkında olduğu anlamına gelmektedir. Buna göre, Karasu Nehri ve yakın çevresinde ilgi grupları

için su varlığı, niteliği ve konumu, peyzaja verilen değeri, peyzajdaki faaliyetleri ve peyzaj ile kurulan ilişkiyi belirleyici nitelikte bir faktördür. Bu alanları olumsuz etkileyecek plan ve projeler, yerel ilgi gruplarının bu alanlarla ilişkili kullanımlarını ve bu bağlamda, peyzajla ilişkilerini olumsuz etkileyecektir. Öyle ki, çatışma analizinden elde edilen bulgular, Ekşisu Sazlığı, Girlevik şelalesi ve Çağlayan yerleşimi yakınlarında planlanan HES projeleri ve maden-kum-çakıl ocaklarından elde edilecek çıkarlar ile bu alana atanan peyzaj değerleri bağlamında, yerel ilgi gruplarının alan ile ilgili çıkarlarının birbiri ile çeliştiğini göstermektedir. Buna göre, Girlevik Şelalesi ve yakın çevresi alan ile ilişkili planlama ve yönetim çalışmalarında, üzerinde dikkatle durulması gereken alanlardan biridir.

Araştırma kapsamında incelenen 12 peyzaj değeri açısından; araştırma alanındaki dört farklı PKA içinde, su kaynakları ve bunların yakın çevresinde bulunan; Işıkpınar mesire alanı ve yakın çevresi ile Ekşisu sazlıkları ve yakın çevresindeki mesire alanı ortalamanın üstünde puan almıştır. Her iki alan da, akarsular-sulak alan PKA'da bulunmaktadır. İncelenen peyzaj değerleri ve akarsular-sulak alan PKA'nın özellikleri dikkate alındığında, su kaynaklarının bulunduğu alanların, yerel ilgi grupları için pek çok anlam ve değer taşıdığı söylenebilir. Su kaynaklarının; peyzajı ve çevresindeki kullanımları biçimlendiren temel bileşen olduğu ve bu bağlamda, peyzajla kurulan ilişkilerde önemli bir faktör olan bu PKA'da, ilgi grupları için değerli olan diğer alanlar ise; Kemah Boğazı, Mertekli mevkii ve yakın çevresi ile Sölperen Deresi ve yakın çevresidir. Bu alanlara atanan peyzaj değerlerinin, yaban yaşamı ve biyoçeşitlilik değeri olması, ilgi gruplarının, su kaynaklarının farklı işlevlerinin farkında olduğunu ve peyzaj koruma bilincinin gelişmesine yönelik potansiyelin olduğunu göstermektedir.

Belirlenen bu alanların, yerel ilgi grupları tarafından, rekreasyonel amaçlı kullanılmasına bağlı olarak, yerel ilgi gruplarında olumlu düşünce ve duygular yarattığı ve böylelikle, mekânsal aidiyet özelliklerine olumlu katkıda bulunduğu söylenebilir. Bu alanlarla birlikte Karasu Nehri; araştırma alanındaki ilgi gruplarının mekânsal aidiyet özelliklerine olumlu katkıda bulunan temel peyzaj öğesidir. Bu kapsamda, araştırmada yapılan peyzaj değerleri analizine göre, su kaynaklarının ve bunların yakın çevresinin, yerel ilgi grupları için özel ve yüksek öneme sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Peyzaj değerleri analizi ve değerlendirmesi; Karasu Nehri ve yakın çevresi örneğinde sunduğu bu bilgiler bağlamında, yerel ilgi gruplarının önem ve değer verdikleri alanlar ile peyzaj kullanım önceliklerini ve kullanım alanlarının belirlenmesinde kullanılabilecek bir analizdir. Analiz; ilgi gruplarının, araştırma alanının peyzaj özelliklerine ve bileşenlerine dair düşünce ve değerlendirmelerini mekansal olarak ifade edebilmelerini sağlamıştır. Bu bağlamda, yerel ilgi gruplarının bakış açısı, düşünce ve değerlendirmelerinin, planlama sürecine aktarılmasında sunduğu olanak ve kolaylık ile peyzaj değerleri analizi, kolaboratif peyzaj planlama sürecinin işlevsel bir aracı olma potansiyeli taşıdığını göstermiştir. Bununla birlikte, araştırma alanı örneğinde, peyzaj değerlerinin belirli alanlarda toplanması, ilgi gruplarının peyzaj planlama çalışmalarında ortak değerler ve ortak hedefler geliştirilmesine olanak verdiğini göstermektedir. Bu olanakları ile peyzaj değerleri; peyzaj planlamada kolaborasyon için önemli faktörlerden ve araçlardan biri olarak görünmektedir. Çünkü kolaborasyon; ortak değerler ve ortak hedefler belirlemeyi temel almaktadır. Diğer taraftan analiz, yerel ilgi gruplarının kullanmadıkları alanlara dair bilgi üretme konusunda sınırlı kalmaktadır. Bunun yanında analiz edilen peyzaj değerlerinden bazılarının birbirne yakın ve birbirini kapsayan anlamlar taşıması, analiz aşamasında deneklerin peyzajı anlamlandırmada ve değerlendirmede zorluk yaşamalarına neden olmuştur. Örneğin; rekreasyon değeri, terapatik değer ile, gelecek değeri ise miras ve öğretici değer ile ilişkili değerlendirmeleri de kapsamaktadır. Bu çerçevede ileride peyzaj değerleri ile ilgili yapılacak çalışmalarda, değerlendirme sürecini kolaylaştıracak tanımlamalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bununla birlikte peyzaj değerleri analizi ve değerlendirmesi, APS'nin Özel Önlemler Bölümünde, "… ilgili tarafların peyzaja atfettiği özel değerlerin dikkate alınması" gerektiğini belirten Madde 6.b'nin uygulanmasına doğrudan katkı koyacak niteliktedir.

Önerilen KPP sürecinin, diagnoz-sorun tanımlama aşamasının bir diğer analizi ise çatışma konuları ve alanları ile ilgilidir. KPP sürecinin geliştirilmesinde temel alınan, Selin ve Chavez (1995) tarafından önerilen doğal kaynakların kolaboratif yönetimi sürecinde, çatışma analizi yer almamaktadır. Ancak kolaborasyonun, mevcut ve olası çatışmalı durum ve konulara çözüm aracı olarak öneriliyor olması ve bu kapsamda, ortak değerlerin ve hedeflerin; müzakere ile fikir birliğine varılarak belirlenmesini

kapsıyor olması, bu süreçte çatışma analizi ve çatışma çözümünü zorunlu kılmaktadır. Buna göre araştırma, KPP sürecinde çatışma analizinin, peyzajı biçimlendiren faktörler açısından ve mekansal düzlemde ele alınmasını önermektedir. Karasu Nehri ve yakın çevresindeki temel çatışma alanları ve konuları; farklı ilgi gruplarının su kaynakları ile ilişkili çıkarlarının birbiri ile çatışmasıdır. Çıkarların çatıştığı durumlar, su kaynakları yönetimi, maden-kum ve çakıl ocağı işletme ve peyzaj değerleridir. Yerel ilgi gruplarının, Karasu Nehri ve yakın çevresinde yüksek ve farklı değerler atadıkları alanların, su kaynakları yönetimi ve maden-kum ve çakıl ocağı işletme faaliyetlerinin yoğunlaştığı alanlar olması, çatışma durumunun müzakere ve uzlaşma süreci ile çözümünü, peyzaj kalitesinin doğal ve kültürel bütünlüğü açısından zorunlu görünmektedir.

Bu bağlamda KPP sürecinin, Karasu Nehri ve yakın çevresinde peyzaj kalitesinin iyileşmesi ve gelişmesi genel hedefi ile dialog, müzakere ve uzlaşma sürecinde, "tahmin-yön belirleme" aşamasına ilerlemesi gündeme gelmektedir. Araştırmada tahmin-yön belirleme süreci, kolaboratif planlamayı ortak peyzaj kalite hedeflerinin taslağını hazırlama aşamasıyla sınırlandırılmıştır. Önerilen ortak peyzaj kalite hedefleri, KPP'nin hedef belirleme-ön bileşenler, analiz ve diagnoz-sorun tanımlama aşamasında yerel ilgi gruplarından ve literatüre dayalı teknik bilgilerden elde edilen bilgilerin değerlendirilmesi ile geliştirilmiştir. Önerilen bu hedeflerin, araştırma alanı ve konusu için belirlenen, kolaborasyon grubu tarafından tartışılarak, uzlaşma sürecinde kesinleştirilmesi gerekmektedir. Araştırmanın bu aşama ile sonlanmasının nedenlerinden biri, kolaborasyonun kapsamı ve felsefesi gereğidir çünkü ilgi gruplarından bağımsız alınacak kararlar, önerilen yaklaşımın aksi yönde bir süreci gündeme getirecektir. Peyzaj planlama için bu tür bir süreci öngörmesi bağlamında araştırma, APS'nin "…peyzaj kalitesi hedeflerinin kamuoyuna danıştıktan sonra belirlenmesi (Özel Önlemler, Madde 6.c)" ile ilişkili gelecek araştırma ve uygulamaları yönlendirici niteliktedir..

Bu çerçevede, peyzaj planlamanın kolaboratif bir nitelik kazanmasını sağlayacak temel faktörler arasında;

- ilgi gruplarının mekansal bağlantı özellikleri;

- yerel ilgi gruplarının alanla ilişkili peyzaj değerleri;
- çatışma alanları ve konuları;
- ilgi grupları tarafından belirlenen ortak kalite hedefleri ve
- bu faktörlere yönelik ortak çalışma ve tartışma süreçleri

yer almaktadır.

KPP için önerilen ortak çalışma ve tartışma süreçleri ile peyzaj planlamada, diyalog, uzlaşma ve müzakere süreçleri gündeme gelmektedir. Bu süreçler peyzajdaki çatışma ve anlaşmazlık konularını netleştirmede katkı sağlayacaktır. Diyalog sürecinde, yerel, bölgesel ve ulusal ilgi gruplarından temsilcilerin tartışmalar yoluyla, peyzajın gelişimine yönelik vizyonlar geliştirilmelidir. Bu sürece, alan yönetiminden sorumlu kurumlardan katılan temsilciler, kurumsal yaptırımları, düzenlemeleri ve yasal yükümlülükleri hakkında bilgi vererek katkıda bulunmalıdır. Uzlaşma sürecinde temel bağlayıcı anlaşmalar kapsamında, ilgi gruplarının üzerinde fikir birliğine vardığı, peyzaj kalite hedefleri geliştirilmelidir. Peyzaj planlamada müzakere, peyzajın sürdürülebilirliğini tehdit eden ve etmesi olası konulara dair, bağlayıcı kararlar ya da anlaşmalar geliştirmek süreci ile mümkün görünmektedir. Bu kapsamda müzakere, hem peyzaj planlama hem de planın uygulama aşamasında gereklidir. Müzakere sürecinde yer alacak taraflar, çatışma konuları ve alanları ile bağlantılı ilgi grupları ve planlama sürecini etkileyen devlet ve özel sektörden kişi ve gruplardır. Ortak hedef geliştirme sürecinin resmiyet kazanması isteniyorsa, peyzaj planlama sürecinde kolaboratif ortaklıkların oluşturulması gerekliliği gündeme gelmektedir. Bu süreçte, sadece vizyon ve hedef geliştirme çalışmaları değil; peyzaja dair mevcut sorunların çözümüne, hedef ve amaçların gerçekleştirilmesine yönelik eylem planlaması da yapılması gerekmektedir.

Bu bağlamda araştırma, kullanılan materyal, yöntem, elde edilen bulguları ve sonuçları ile doğal kaynak yönetimi ve katılımcı peyzaj planlama sürecindeki, merkezi ve yerel ilgi grupları arasındaki demokratikleşme ve sorumluluk bilincinin gelişmesine yönelik, gelecekteki uygulamalar ve bilimsel araştırmalar için yönlendirici ve örnek bilgi ve sonuçlar sunmaktadır. Araştırmanın ayrıca; uzmanlar, yöre halkı ve diğer yerel ilgi

grupları arasında, su kaynakları örneğinde, peyzaj planlama, mekansal bağlantı, peyzaj değerleri, çatışma alanları ve peyzaj kalite hedeflerinin belirlenmesi konularında, örnek bir çalışma olarak, aktif yerel hareket kültürünün gelişmesi ve bu konuda kullanılabilecek katılımcı araçlar ve süreçler konusunda yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu yönüyle araştırma, farklı sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklere sahip ilgi grupları arasında, doğal ve kültürel kaynaklar konusundaki, çatışmaların ve anlaşmazlıkların azaltılmasında ve çözümünde yararlı olacaktır. Bu bağlamda, peyzaj planlama sürecinin, demokratik toplum gelişimine katkıları artacaktır.

Ancak araştırmada önerilen yöntem ve araçlar ile elde edilen sonuçların doğal kaynak yönetimi ve peyzaj planlama sürecinin gelişimine yönelik kullanılabilmesi, mevcut insan kaynakları ve kurumsal kapasite yanında merkezi yönetimin rollünü pekiştiren mevzuat düzenlemeleri ile sınırlanmaktadır. Araştırma konusu ile ilgili diğer sınırlandırıcı faktörler ise özellikle katılımcılık konusunda ve ilgili kavramlar üzerinde dil birliğinin olmaması ve ilgili terimlerin dilimize yabancı dillerden aktarılıyor olmasıdır. Araştırma sonuçları ve önerileri bağlamında, kolaborasyonun doğal kaynak yönetimi ve peyzaj planlama sürecine aktarımı, gelişimi sorunlu, anlamı farklı amaçlar için kullanıma açık, demokratik yaşam kültürü ve pratikleri ile bağlantılıdır.

KAYNAKLAR

Ahern, J. 2005. Theories, methods and strategies for sustainable landscape planning,In: From landscape research to landscape planning: Aspects of integration, education and application. Tress, B., Tress, G., Fry, G. and Opdam, P. (eds.), Springer, pp. 119-133, Netherlands.

Akkan, E. 1964. Erzincan ovası ve çevresinin jeomorfolojisi. Ankara Üniversitesi Basımevi, 104 s., Ankara.

Akyıldız, D. ve Kılıç, D.T. 2006. Ekşisu sazlığı. Türkiye'nin doğal alanları, Eken,G. Bozdoğan, M., İsfendiyaroğlu, S., Kılıç, D.T., Lise, Y. (editörler), Doğa Derneği, s. 276, Ankara.

Alessa, L., Kliskey, A. and Brown, G. 2008. Social-ecological hotspots mapping: a spatial approach for identifying coupled social-ecological space. Landscape and Urban Planning, 85(1); 27-39.

Allmendinger, P. and Tewdwr-Jones, M. 2002. The communicative turn in urban planning: unravelling paradigmatic, imperialistic and moralistic dimensions. Space and Polity, 6 (1);309-333.

Anonim 2001. Su havzaları, kullanımı ve yönetimi özel ihtisas komisyonu. Sekizinci beş yıllık kalkınma planı: su havzaları, kullanımı ve yönetimi öik raporu, Dpt: 2555. ÖİK: 571, Ankara. Web sayfası: http://ekutup.dpt.gov.tr/ suhavza/oik571.pdf., Erişim Tarihi: 05.04.2010.

Anonim 2003. Avrupa Peyzaj Sözleşmesinin onaylanmasını uygun bulunduğuna dair kanun. Resmi Gazete, Sayı: 25141

Anonim 2006. Dokuzuncu kalkınma planı (2007-2013), sayı: 26215. Web sayfası: http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/ plan9.pdf., Erişim Tarihi:01.06. 2011.

Anonim 2009. Erzincan il çevre durum raporu. Web sayfası: http://www2.cedgm.gov.tr / icd_raporlari/erzincanicd2006.pdf, Erişim Tarihi: 01.05. 2009.

Anonim 2010. DSİ. Erzincan ili su kaynakları ve su yapıları. Web sayfası: http://www2.dsi.gov.tr/bolge/dsi8/erzincan.htm, Erişim Tarihi:20.03.2010

Anonim a. 2011. Türkiye İstatistik Kurumu. Web sayfası:http://www.tuik.gov.tr Erişim Tarihi: 10.01. 2012.

Anonim b. 2011. Erzincan Valiliği. Web sayfası: http://www.erzincan.gov.tr/ index. php? option=com_content&view=article&id=61&Itemid=10, Erişim Tarihi:15.04.2011.

Anonim c. 2011. Erzincan Mülga İl Çevre ve Orman Müdürlüğü. Sözlü görüşmeler. Erzincan ili sınırları içinde mevcut ve yapılması planlanan HES'ler.

Anonim d. 2011. Resmi Gazete Web sayfası: http://www.resmigazete.gov.tr/ eskiler/ 2011/ 08/20110817-1-1.htm, Erişim Tarihi: 03.09.2011

Anonim 2012. Türkçe güncel sözlük. Türk Dil Kurumu Web sayfası: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts, Erişim tarihi: 04.04.2012.

Anonymous 2010. Northumberland landscape character assessment part A. Landscape classification, Prepared for Northumberland County Council by Land Use Consultants, Edinburgh. Web sayfası: http://www.northumberland.gov.uk/ default.aspx?page=11872, Erişim Tarihi:15.03.2011

Anonymous a 2011. FAO. Web sayfası: http://www.fao.org/docrep/V8047E/ v8047e04. htm, Erişim Tarihi: Mayıs 2012.

Anonymous a 2012. GRIN. Publish & Find Knowledge. Web sayfası:http://www. grin.com/en/doc/234798/working-together-for-student-success-cross functional - collaboration-, Erişim Tarihi:11.04.2012.

Anonymous b. 2012. Physical planning. Web sayfası: http://www.eionet.europa.eu/ gemet/concept?ns=1&cp=6225, Erişim Tarihi:21.03.2012

Anonymous c 2012. Stakeholder management Web sayfası: http://www.atallc.net/ togaf9/chap24.html, Erişim tarihi: 05.01. 2012.

Anonymous d 2012. CSS. Conflict analysis. Web sayfası: http://www.css.ethz.ch/ publications/pdfs/Conflict-Analysis-Tools.pdf., Erişim Tarihi:01.02.2012

Antrop, M. 2005. Why landscapes of the past are important for the future. Landscape Urban Planning, Vol.70 (1–2); pp. 21–34.

Antrop, M. 2006. Sustainable landscapes: contradiction, fiction or utopia?. Landscape and Urban Planning, Vol. 75; pp.187–197.

Ansell, C. and Gash, A. 2008. Collaborative governance in theory and practice. Journal of Public Administration Research and Theory, Vol. 18 (4); pp. 543-571.

Web sayfası: http://jpart.oxfordjournals.org/content/18/4/543.full.pdf+html, Erişim Tarihi: 03.05.2012.

Antipov, N. A. 2006. Landscape planning–tools and experience in implementation. Russian Academy of Science, Federal Agency for Nature Conservation, F.R. Germany, Bonn, Irkusk.

Arnstein, R.S.1969. A ladder of citizen participation. Journal of the American Institute of Planners, Vol. 35 (4); pp. 216-224.

Atalay, İ. 2002. Türkiye'nin ekolojik bölgeleri. Orman Bakanlığı Yayınları, No: 163, 266 s., İzmir.

Bastian, O. 2000. Landscape classification in Saxony (Germany) — a tool for holistic regional planning. Landscape and Urban Planning, Vol. 50 (1–3); pp. 145-155.

Bastian, O., Krönert, R.and Lipský, Z.2006. Landscape diagnosis on different space and time scales – a challenge for landscape planning. Landscape Ecology, Vol. 21(3); pp.359- 374.

Bentrup, G. 2001. Evaluation of a collaborative model: a case study of analysis of watershed planning in the Intermountain West. Environmental Management, Vol. 27; pp. 739–48.

Botequilha Leitão, A., Miller, J., Ahern, J. and McGarigal, K. 2006. Measuring Landscapes – A Planner's Handbook. Island Press, pp. 27-42, Washington.

Brian W. E., Richard S. K. and Dale, J. B. 2000. Attachments to special places on public lands: an analysis of activities, reason for attachments, and community connections. Society & Natural Resources: An International Journal, Vol. 13(5); pp. 421-441.

Brown, G. 2005. Mapping spatial attributes in survey research for natural resource management: methods and applications. Society and Natural Resources, Vol. 18; pp. 17 - 39.

Brown, G. and Raymond, C. 2007. The relationship between place attachment and landscape values: toward mapping place attachment. Applied Geography, Vol. 27; pp. 89–111.

Buchecker, M., Hunziker, M. and Kienast, F. 2003. Participatory landscape development: overcoming social barriers to public involvement. Landscape and Urban Planning, Vol. 64 (1–2); pp. 29-46.

Buggey, S. and Mitchell, N. 2003. Cultural landscape management challenges and promising new directions in the United States and Canada. In: Cultural landscapes: the challenges of conservation World Heritage Papers. 7. UNESCO World Heritage Centre, pp. 92-100, Paris.

Burak, S., Duranyıldız, İ. ve Yetiş, Ü. 1997. Ulusal çevre eylem planı: su kaynaklarının yönetimi. Devlet Planlama Teşkilatı. Web erişim: http:/ekutup./dpt.gov.tr/cevre/buraks/sukaynak.html Erişim tarihi: 02. 06. 2011.

Cestero, B. 1999. Beyond the hundredth meeting: a field guide to collaborative conservation on the West's public lands. Sonoran Institute, p.1-15, Tucson, AZ.

Chiras, D.D. and Reganold, J.P. 2010. Natural resource conservation: management for a sustainable future, 10th edition, Prentice Hall, pp. 1-6, San Franciso, CA.

Chmielewski, J.T. and Sowińska B. 2008. Social expectations concerning landscape quality objectives for the Roztocze – Solska Forest Region', in Teka Kom. Ochr. Kszt. Środ. Przyr. OL PAN, Vol. 5; pp. 41-49.

Chrislip, D. D. and Larson, C. E. 1994. Collaborative leadership: how citizens and civic leaders can make a difference, 1st edition, San Francisco: Jossey-Bass.

Conley, A. and Moote A. 2003. Evaluating collaborative natural resource management. Society and Natural Resources, Vol. 16 (5); pp. 371– 86.

Çolak, H.A. 2006. Dağlar. Türkiye'nin doğal alanları, Eken,G. Bozdoğan, M., İsfendiyaroğlu, S., Kılıç, D.T. ve Lise, Y. (editörler), syf: 28-30, Doğa Derneği, Ankara.

Denise, L. 1999. Collaboration vs. C-three (cooperation, coordination, and communication), Innovating reprint, The Rensselaerville Institute, 7(3). Web sayfası: http://www.ride.ri.gov/adulteducation/Documents/Tri%20part%201/Collaboration%20vs%20the%203c's.pdf, Erişim Tarihi:03.05.2011.

Engel, A. and Korf, B. 2005. Negotiation and mediation techniques for natural resource management. FAO, 208 p., Rome.

Farnum, J., Hall, T. and Kruger, L. E. 2005. Sense of place in natural resource recreation and tourism: an evaluation and assessment of research findings, In: Recreation&Tourism Initiative General Technical Report PNW-GTR-660. Department of Agriculture, Forest Service, Pacific Northwest Research Station,

pp. 59, Portland, OR: U.S. Web sayfası: www.fs.fed.us/pnw/pubs/ pnw_ gtr660.pdf, Erişim Tarihi: 03.03.2011.

Ferreyra, C. and Beard, P. 2007. Participatory evaluation of collaborative and integrated water management: insights from the field. Journal of Environmental Planning and Management, Vol.50(2); pp. 271-296.

Friedmann, J. 1993. Toward a non-euclidian mode of planning. Journal of the American Planning Association, Vol. 59(4); pp. 482-485

Giuliani, M. V. 2003. Theory of attachment and place attachment. In: M. Bonnes, T. Lee & M. Bonaiuto (Eds.), Psychological Theories for Environmental Issues, pp. 137-160, Aldershot, England: Ashgate

Gray, B. 1989. Collaborating: finding common ground for multiparty problems. Jossey-Bass Publishers, 329 p., San Francisco, California.

Grimble, R. and Wellard, K. 1997. Stakeholder methodologies in natural resource management: a review of concepts, contexts, experiences and opportunities. Agricultural Systems, Vol. 55; pp. 173-193.

Jones, M. 2007. The European Landscape Convention and the question of public participation. Landscape Research, Vol. 32(5); pp. 613-633.

Jones, M. and Stenseke, M. 2011. The issue of public participation in the European Landscape Convention. European Landscape Convention: Challenges to Participation. Landscape Series, Springer, pp: 1-27, New York.

Hayes- Roths, B., Hayes-Roth, F., Rosenschein, S. and Cammarata, S. 1979. Modeling planning as an incremental, opportunistic process. In. Proceedings of the 6th International Joint Conference on Artificial Intelligence (IJCAI'79),Vol.1, Morgan Kaufmann Publishers Inc., pp. 375-383,San Francisco, CA, USA.

Hayli, S. 2002. Erzincan ovasında genel arazi kullanımı. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Vol. 12 (1); pp. 1-24.

Healey, P. 2003. Collaborative planning in perspective. Planning Theory Vol. 2(2); pp. 101-123. Web sayfası: http://plt.sagepub.com/content/2/2/101, Erişim Tarihi: 15.03.2011.

Hudson, B. M.1979. Comparison of current planning theories: counterparts and contradictions. Journal of the American Planning Association, 45(4); 387-398.

Imperial, M. 2005. Using collaboration as a governance strategy: lessons from six watershed management programs. Administration & Society, Vol. 37; pp. 281–320. Web sayfası: http://aas.sagepub.com/content/37/3/281, Erişim Tarihi: 05.08.2011

Innes, J.E. and Booher, D. E.2000. Public participation in planning: new strategies for the 21st century. IURD Working Paper Series, Institute of Urban and Regional Development, UC Berkeley. Web sayfası: http://escholarship.org/uc/item/3r34r38h, Erişim Tarihi: 05.07.2011

Innes, J.E. and Booher, D. E. 2010. Planning with complexity: an introduction to collaborative rationality for public policy, 1st edition, Routledge Taylor & Francis Group, pp. 1-30, London and New York.

Kaltenborn, P. B. and Bjerke T. 2002. Associations between landscape preferences and place attachment: a study in Søros, Southern Norway. Landscape Research, Vol. 27 (4); pp. 381-396.

Koontz, M. T. 2003. The farmer, the planner, and the local citizen in the dell: how collaborative groups plan for farmland preservation. Landscape and Urban Planning, Vol. 66; pp. 19–34.

Koehler, B., and Koontz, T. M. 2008. Citizen participation in collaborative watershed partnerships. Environmental Management, Vol. 41; pp. 143-154.

Lachapelle, R. P., Mccool, F. S. and Patterson, E. M. 2003. Barriers to effective natural resource planning in a "messy" world. Society & Natural Resources, Vol. 16 (6); pp. 473-490.

Lane, B.M. 2001. Affirming new directions in planning theory: co-management of protected areas. Society & Natural Resources,Vol. 14(8); pp. 657-671.

Leach, W. and Pelkey, N. 2001. Making watershed partnerships work: a review of the empirical literature. Journal of Water Resources Planning and Management Vol. 127(6); pp. 378-385.

Luginbühl, Y. 2006. Landscape and identification, assessment and quality objectives, landscape and sustainable development: challenges of the European Landscape Convention. Council of Europe, Printed at the Council of Europe, pp: 99-119.

Luz, F. 2000. Participatory landscape ecology – a basis for acceptance and implementation. Landscape and Urban Planning, Vol. 50 (1–3); pp. 157-166.

Manzo, C. L. and Perkins D. D. 2006. Finding common ground: the importance of place attachment to community participation and planning. Journal of Planning Literature, Vol. 20 (4); pp. 335-350.

Margerum, D. R. 2002. Collaborative planning building consensus and building a distinct model for practice. Journal of Planning Education and Research, Vol. 21; pp. 237-253.

Margerum, D. R. 2008. A typology of collaboration efforts ın environmental management, Environmental Management, Vol. 41; pp. 487-500.

Meadowcroft, J. 1999. Cooperative management regimes: collaborative problem-solving to implement sustainable development. International Negotiation, Vol. 4 (2); pp. 225-254.

Meriç, B. T. 2004. Su kaynakları yönetimi ve türkiye. Jeoloji Mühendisliği Dergisi, Vol. 28 (1); pp.27-38.

Moore, A. E. and Koontz. M. T. 2003. A typology of collaborative watershed groups: citizen-based, agency-based, and mixed partnerships. Society and Natural Resources, Vol. 16 (5); pp. 451–60.

Oliveira, R. and Dneboská, M. 2004. From Landscape Perception Until Public Participation. How Long Is The Way?, Paper presented at International Conference "From Landscape Knowledge to Landscaping Action", Bordeaux, France,

Oñate J. J. and Peco B. 2005. Policy impact on desertification: stakeholders' perceptions in Southeast Spain. Land Use Policy, Vol. 22 (2); pp.103-104.

Overall, M. P. 2005. Toward a theory of collaboration for teachers and librarians. School Library Media Research, 8. Web sayfası: http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/aasl/aaslpubsandjournals/slmrb/slmrcontents/volume82005/theory.cfm, Erişim Tarihi: 14.05.2011.

Peterson, G. D., S. R. Carpenter, and W. A. Brock. 2003. Uncertainty and management of multi-state ecosystems: an apparently rational route to collapse. Ecology, Vol. 84; pp. 1403–1411.

Proshansky, H. M., Fabian, A. K. and Kaminoff, R. 1983. Place-identity: physical world socialization of the self. Journal of Environmental Psychology, Vol. 3; pp. 57-83.

Pollard, D. 2005. Will that be coordination, cooperation, or collaboration? Web sayfası: http://howtosavetheworld.ca/2005/03/25/will-that-becoordination-cooperation-or-collaboration/, Erişim Tarihi: 07.03. 2011.

Roe, M. 2000. Landscape planning for sustainability: community participation in estuary management plans. Landscape Research, Vol. 25(2); pp. 157-181.

Rolston, H. and J. Coufal. 1991. A forest ethic and multivalue forest management. Journal of Forestry, Vol. 89(4); pp. 35-40.

Rössler, M. 2003. Linking nature and culture: world heritage cultural landscapes, taking stock ten years after: cultural landscapes in the framework of the world heritage convention. In: Cultural landscapes: the challenges of conservation World Heritage Papers. 7. UNESCO World Heritage Centre, pp. 10-15, Paris.

Sabatier, A. P., Focht, W., Lubell, M., Trachtenberg, Z., Vedlitz, A. and Matlock, M. 2005. Swimming upstream: collaborative approaches to watershed management. Cambridge, MA: MIT Press, 328 p., United States.

Schusler, T. M., Decker, D. J. and Pfeffer, M. J. 2003. Social learning for collaborative natural resource management. Society and Natural Resources, Vol. 15; pp. 309–326.

Schuett, A. M., Selin, W. S. and Carr, S. D. 2001. Making it work: keys to successful collaboration in natural resource management. Environmental Management, Vol. 27 (4); pp. 587–593.

Selin, S. and Chavez, D. 1995. Developing a collaborative model for environmental planning and management. Environmental Management, Vol. 19(2); pp. 189–195.

Selman, P. 2004. Community participation in the planning and management of cultural landscapes. Journal of Environmental Planning and Management, Vol. 47 (3); pp. 365-392.

Stedman, C. R. 2003. Is ıt really just a social construction?: the contribution of the physical environment to sense of place. Society & Natural Resources, Vol. 16(8); pp. 671-68.

Stephenson, J. 2008.The cultural values model: an integrated approach to values ın landscapes. Landscape and Urban Planning, Vol. 84; pp. 127–139.

Stewart, P.W., Liebert, D. and Larkin, W. K. 2004. Community identities as visions for landscape change. Landscape and Urban Planning, Vol. 69; pp. 315–334.

Stiftel, B. 2000. Planning theory. the national AICP examination preparation course guidebook. Washington DC.

Stokols, D. and Shumaker, S. A. 1981. People in places: a transactional view of settings. In: Cognition, social behavior, and the environment. J. H. Harvey (ed.), Hillsdale, pp. 441 – 488, NJ: Erlbaum.

Von Haaren, C. 2002. Landscape planning facing the challenge of the development of cultural landscapes. Landscape and Urban Planning, Vol. 60 (2); pp. 73-80.

Von Haaren, C., Galler, C. and Ött, S. 2008. Landscape planning: the basis of sustainable landscape development. Bundesamt für naturschutz / Federal Agency for Nature Conservation, Gebr. Klingenberg Buchkunst Leipzig GmbH. 51 p., Leipzig.

Vural, M. ve Adıgüzel, N. 2006. Türkiye'nin doğal yaşam ortamları. Türkiye'nin doğal alanları. Eken,G.,Bozdoğan, M., İsfendiyaroğlu, S., Kılıç, D.T. ve Lise, Y. (editörler), syf: 28-30, Doğa Derneği, Ankara.

Williams, R. D. and Vaske J.J. 2003. The measurement of place attachment: validity and generalizability of a psychometric approach. Forest Science Journal, Vol. 49(6), pp. 830-840.

Wondolleck, J. M. and Yaffee, S. L. 2000. Making collaboration work: lessons from innovation in natural resource management. Island Press, 280 p, Washington, D.C., USA.

Yamane, T. 2001. Temel örnekleme yöntemleri (Çeviren: Alptekin Esin, M. Akif Bakır, Celal Aydın ve Esen Gürbüzsel), 1. Baskı, Literatür yayıncılık, 528 s., İstanbul.

Yıldız, F.F. ve Dişbudak, K. 2006. AB Su Çerçeve Direktifi ve havza yönetimi yaklaşımı bağlamında AB ortak tarım politikasında su yönetimi. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Türktarım Dergisi, Vol. 67; pp. 64-71.

Zhu, X., Pfueller, S., Whitelaw, P. and Winter, C. 2010. Spatial differentiation of landscape values in the Murray River Region of Victoria, Australia. Environmental Management, Vol. 45(5); pp. 896-911.

Zube, E. 1987. Perceived land use patterns and landscape values. Landscape Ecology, Vol. 1 (1); pp. 37-45.

EKLER

EK 1 Mekan aidiyeti özelliklerinin belirlenmesinde kullanılan anket formu

EK 2 Peyzaj kalite hedeflerin belirlenmesinde kullanılan anket formu

EK 3 Su kaynakları yönetimi ile ilgili kurumların ilgili mevzuata göre görev ve sorumluklarının kapsamı

EK 4 Tez kapsamında kullanılan terimlere ilişkin sözlük

EK 1 Mekan aidiyeti özelliklerinin belirlenmesinde kullanılan anket formu

Mekan kimliği ve Mekan Bağlılığının Belirlenmesine Yönelik Anketi Formu

Bu anket Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde, TÜBİTAK ÇAYDAG Programının desteği ile yürütülen 110Y285 Nolu, ***"Kolaboratif Peyzaj Planlama Kapsamında Su Kaynakları Yönetimi ve Peyzaj Kalite Hedeflerinin Belirlenmesi: Karasu Nehri (Yukarı Fırat Havzası-Erzincan) Örneği"*** başlıklı proje kapsamında uygulanmaktadır. Kimlik bilgileriniz sorgulanmayacak ve bu anket formu ile toplanan bilgiler tamamen gizli tutulacaktır. İlgi ve katkılarınız için teşekkür ederiz.

- Lütfen yaşadığınız yer hakkındaki genel hislerinizi tarif eden aşağıdaki her bir ifade ile ilgili düşüncenizi doğru veya yanlış şıklarını daire içine alarak işaretleyiniz.

Mekan kimliği (Place identity)

Yaşadığım bu yeri bir parçam gibi hissediyorum	Doğru	Yanlış
Yaşadığım yer benim için çok özeldir	Doğru	Yanlış
Kendimi yaşadığım yer ile güçlü bir şekilde özdeşleştiriyorum	Doğru	Yanlış
Eğer imkanım olsaydı burada daha çok zaman geçirmeyi tercih ederdim	Doğru	Yanlış
Yaşadığım yere oldukça bağlıyım	Doğru	Yanlış
Burada yaşıyor olmam benim kim olduğum hakkında çok şey anlatıyor	Doğru	Yanlış
Burası benim yaşam tarzımda merkezi bir rol oynuyor	Doğru	Yanlış
Yaşadığım bu yer bana çok fazla şey ifade ediyor	Doğru	Yanlış
Yaşadığım yer hakkında olumsuz hislerim var	Doğru	Yanlış
Yaşadığım yer hakkında belirli bir hissim yok	Doğru	Yanlış
Kendimi buraya ait birisi olarak düşünemiyorum	Doğru	Yanlış
Yaşadığım bu yerde gerçekleşen şeyler benim için önemlidir	Doğru	Yanlış
Yaşadığım yeri daha iyi bir yer haline getirmek için daha fazla zaman ve emek harcamak istiyorum	Doğru	Yanlış

Mekan Bağlılığı (Place Dependence)

Burası, yaşamımda yapmak istediğim şeyler için en iyi yerdir	Doğru	Yanlış
Bana göre başka hiçbir yer burası ile karşılaştırılamaz	Doğru	Yanlış
Diğer yerlere nazaran, burada bulunmaktan / yaşamaktan daha çok keyif alıyorum	Doğru	Yanlış
Hayatımdaki önemli birçok şey bu mekan ve çevresinde kümelenmiş durumda	Doğru	Yanlış
Ailem burada olmasaydı yine de burada yaşardım	Doğru	Yanlış
İşim burada olmasaydı yine de burada yaşamak isterdim	Doğru	Yanlış
Burada doğup büyümeseydim burada yaşamazdım	Doğru	Yanlış

Notlar:

……

……

……

EK 2 Peyzaj kalite hedeflerin belirlenmesinde kullanılan anket formu

Peyzaj Kalite Hedeflerinin Belirlenmesine Yönelik Anket Formu

Bu anket Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde, TÜBİTAK ÇAYDAG Programının desteği ile yürütülen 110Y285 Nolu**, *"Kolaboratif Peyzaj Planlama Kapsamında Su Kaynakları Yönetimi ve Peyzaj Kalite Hedeflerinin Belirlenmesi: Karasu Nehri (Yukarı Fırat Havzası-Erzincan) Örneği"*** başlıklı proje kapsamında uygulanmaktadır. Kimlik bilgileriniz sorgulanmayacak ve bu anket formu ile toplanan bilgiler tamamen gizli tutulacaktır. İlgi ve katkılarınız için teşekkür ederiz.

Cinsiyet **:** E | K
Yaş **:** 16-25 | 26-35 | 36-45 | 46-65 | 65'ten büyük
Eğitim **:** İlkokul | Ortaokul | Lise | Üniversite | Yüksek Lisans+
İkamet Süresi **:** 0-5 yıl | 5-10 yıl | 10-15 yıl | 15-20 yıl | 20-25 yıl | 25+ yıl
Mesleğiniz :
Gelir **:** 600 TL'den az| 600-1000 TL |1001-1500 TL | 1501-2000 TL|2000 TL'den fazla
Anket yapılan yer/köy: **:**
Notlar **:**

1. Hangi peyzaj özelliklerinin korunmasının önemli olduğunu düşünüyorsunuz? *Önceliklerine göre 3'ten 1'e kadar puan veriniz. 3 = çok önemli 2= orta derece önemli 1=önemsiz*	1	2	3
1. Karasu Nehri ve onu besleyen derelerin bozulmamış doğal yapısı ve su kalitesi			
2. Karasu Nehri adası			
3. Yaban yaşamı			
4. Islak alanlar ve akarsu kıyısı bitki örtüsü (bataklıklar, sazlıklar, ıslak çayırlar… örn: Ekşisu sazlığı, vb.)			
5. Şelaleler ve bunların doğal yapısı			
6. Bozkır bitkileri (step bitki örtüsü)			
7. Dağ çayırları			
8. Erzincan Ovası			
9. Erzincan Ovası'nı ve Ova'daki yerleşimleri çevreleyen yüksek sıra dağlar, dik dağ yamaçları, derin vadiler, dağ eteği, yaylalar (Munzur Dağı yamaçları, Keşiş dağı etekleri, Sansa Boğazı, Kemah Boğazı…)			
10. Madenler			
11. Termal ve mineral su kaynakları			
2. Alanın hangi özelliklerinin korunmasının önemli olduğunu düşünüyorsunuz? *Önceliklerine göre 3'ten 1'e kadar puan veriniz. 3 = çok önemli 2= orta derece önemli 1=önemsiz*	1	2	3
1. Doğal çayırlarla iç içe meralar			
2. Meyve bahçeleri ile birlikte bulunan üzüm bağları			
3. Sulu tarım alanları			
4. Çok parçalı tarım arazileri			

5. Yerleşim yerleri (Erzincan ovasındaki köy yerleşimleri, Karasu Nehri kıyısındaki yerleşimler, Geçici yayla yerleşimleri, Dağ eteği yerleşimleri, Erzincan Kent merkezi ve yakınındaki belde yerleşimleri, Karasu adasındaki yerleşimler ve tarımsal faaliyetler)			
6. Karasu Nehri ve onu besleyen derelerin kenarındaki tarım alanları			
7. Üzüm bağları ve bağ evleri			
8. Mesire alanları			
9. Kent ormanı ve diğer ağaçlandırma alanları			
10. Diğer (belirtiniz)……..			
3. Aşağıdaki kültürel miras özelliklerinden hangilerinin korunmasının önemli olduğunu düşünüyorsunuz? *Önceliklerine göre 3'ten 1'e kadar puan veriniz. 3 = çok önemli 2= orta derece önemli 1= önemsiz*	1	2	3
1. Tarihi önemi olan alanlar (eski yerleşim alanları, savaş alanları, ticaret yolları, eski uygarlıklara ev sahipliği yapan alanlar, örn: Altıntepe)			
2. Dini yapılar, eserler (türbe, kümbet, kilise, köprü vb.)			
3. Tarihi binalar, yapılar (Demiryolları, Şeker fabrikası vb.)			
4. Dini yerler, alanlar (mezarlıklar, türbeler vb.)			
5. Geleneksel, yöresel ürünler ve bunların üretimi (örn: üzüm, üzüm bağları, peynir, bakırcılık vb…)			
6. Geleneksel yaşam biçimi (yöresel gelenek ve görenekler)			
7. Geleneksel mimari ve geleneksel mimaride kullanılan yöresel/yerel malzeme			
8. Eski mesire alanları			
9. Sizin için özel önemi ve değeri olan alanlar			
10. Diğer (belirtiniz)……..			
4. Aşağıdakilerden hangilerinin peyzajın kalitesine karşı tehdit oluşturan tehlikeler olduğunu veya olabileceğini düşünüyorsunuz? *Önceliklerine göre 3'ten 1'e kadar puan veriniz. 3 = çok önemli 2= orta derece önemli 1= önemsiz*	1	2	3
1. Madencilik faaliyetleri (bitki örtüsü ve derelerin zarar görmesi, arazi formunun bozulması)			
2. Kontrolsüz, aşırı kum-çakıl alımı faaliyetleri (örn: akarsu yataklarının bozulması, su içi ve su kıyısı doğal yaşamın olumsuz etkilenmesi)			
3. Çevre kirliliği (hava kirliliği, toprak kirliliği, su kirliliği, ses kirliliği, görüntü kirliliği, kötü koku)			
4. Doğal afetler (taşkınlar ve sel, deprem, erozyon)			
5. İnşaat faaliyetleri (hidroelektrik santral inşaatı, karayolu yapım çalışmaları, DSİ'nin ıslah çalışmaları sonucu arazi formunun, manzaranın, nehir yatağının, su rejiminin, bitki örtüsü ve faunanın olumsuz etkilenmesi)			
6. Hızlı kentleşme			
7. Yanlış tarım uygulamaları (aşırı gübre ve kimyasal ilaç kullanıma bağlı olarak biyoçeşitliliğin zarar görmesi, aşırı otlatma sonucu bitki örtüsü kaybı ve erozyon, tarım topraklarının verimsizleşmesi)			
8. Altyapı yetersizliği (Çöp depolama, arıtma tesislerinin, kanalizasyon sisteminin, ulaşım sisteminin yetersiz olması)			
9. Yerel değerlerin yok olması, bozulması (gelenek-görenek, geleneksel mimari, kültürel değerler değişmesi)			
10. Mesire alanlarının insan faaliyetleri sonucu zarar görmesi			
11. Diğer….. belirtiniz			

EK 3 Su kaynakları yönetimi ile ilgili kurumların ilgili mevzuata göre görev ve sorumluklarının kapsamı

Orman ve Su İşleri Bakanlığı			Kurum	Su kaynakları yönetimi ile ilişkili görev kapsamı
Su Yönetimi Genel Müdürlüğü	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü	Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Gen. Müdürlüğü		
		x	Entegre havza ıslahı plan ve projeleri yapmak, yaptırmak, uygulamasını izlemek	
		x	su havzalarının geliştirilmesine yönelik ulusal ve bölgesel düzeyde planlama	
		x	İlgili kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyon sağlamak	
	x		sulak alanların ayrılması, kornması, planlanması, yönetilmesi vb. ile ilgili işleri yürütmek	
	x		orman içi su kaynakları, dere, göl, gölet ve sulak alanl. korunması, geliştirilmesi ile ilgili etüt, envanter, planlama, projelendirme, uygulama ve izlemeye ilişkin iş ve işlemleri yapmak, yaptırmak	
x			Su kaynaklarının korunması, iyileştirilmesi ve kullanılmasına ilişkin politikaları belirlemek	
x			Su Yönetiminin ulusal ve uluslarası düzeyde koordinasyonunu belirlemek	
x			c) Su kaynaklarının kıyı suları dahil olmak üzere koruma-kullanma dengesi gözetilerek.... havza bazında nehir havza yönetim planları hazırlamak, hazırlatmak	
x			c)...bütüncül nehir havzaları yönetimi ile ilgili mevzuat çalışmalarını yürütmek	
x			ilgili kurum ve kuruluşlarla birlikte) Havza bazında kirliliğin önlenmesi ile ilgili tedbirleri ....belirlemek, değerlendirmek, güncellemek ve uygulamaların takibini yapmak.	
x			d) ilgili kurum ve kuruluşlarla birlikte Yer üstü ve yer altı sularının kalite ve miktarının korunmasına yönelik hedef, ilke ve alıcı ortam standartlarını .... belirlemek, su kalitesini izlemek veya izletmek.	
x			e) Taşkınlarla ilgili strateji ve politikaları belirlemek,. ilgili mevzuatı ve taşkın yönetim planlarını hazırlamak,	
			f) Nehir havza yönetim planlarına uygun olarak sektörel bazda su kaynaklarının tahsislerine ilişkin gerekli koordinasyonu yapmak	
			g) Su kaynaklarının korunması ve yönetimi ile ilgili uluslararası sözleşmeler ve diğer mevzuattan kaynaklanan süreçleri ..., sınır aşan ve sınır oluşturan sulara ilişkin işleri .... takip etmek, ilgili kurumlarla işbirliği içinde yürütmek.	

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü							KURUM	Su kaynakları yönetimi ile ilişkili görev kapsamı
Etüd ve Plan Dairesi Bşk.lığı	Barajlar ve HES Dairesi Bşk.lığı	İçmesuyu ve Kanalizasyon Dairesi Bşk.lığı	Emlak ve Kamulaştırma Dairesi Bşk.lığı	İşletme ve Bakımı Dairesi Bşk.lığı	Teknik Araştırma ve Kalite Kontrol Dairesi Bşk.lığı	Strateji Geliştirme Dairesi Bşk.lığı		
x							Ülkedeki su kaynaklarından, DSİ Genel Müdürlüğü'nün kanunlarla belirlenmiş görevlerinin ifasına yönelik amaçlar doğrultusunda her çeşit doneyi toplamak, değerlendirmek	
x							Ekonomik ölçülerde optimum faydayı sağ. üzere ön inceleme, master plan ve planlama çalışmaları	
x							Hidrometrik gözlem, Harita, Toprak ve drenaj , Su ve toprak laboratuvarı, Tarımsal ekonomi, Hidroloji , Büyük su projeleri ön inceleme, master plan ve planlama, Küçük su işleri, Erozyon ve rüsubat kontrol ve Enerji çalışmaları, ÇED çalışmaları, Uluslararası hidrolojik faaliyetler, Su kaynaklarıyla ilgili çeşitli uluslararası kurumlarla bağlantılar, Avrupa Birliği ile ilgili çalışmalar yapmak	
	x						Baraj, HES diye belirtilen tesislerin inşaat ve daimi teçhizatına ait kati ve tatbikat projelerinin, sözleşme ve keşif evrakının, şartnamelerinin hazırlanması ve ihalelerinin…	
	x						Kati projelerin ve tatbikat projelerinin hazırlanması sırasında DSİ'nin diğer daire ve bölge müdürlükleri ile İşbirliği yapılmasını sağlamak	
		x					İçme suyu kaynaklarını Planlamak ve geliştirmek	
		x					Büyük yerleşim merkezlerinin içme, kullanma ve endüstri suyunu temin etmek amacı ile master plan, planlama ve kesin proje çalışmaları yapmak, yaptırmak, sürdürmek	
		x					…kirlenme kontrolünü yapmak, gerekli tedbirleri almak, izlemek	
			x				DSİ sulama projelerinde arazi toplulaştırılması uygulayan kuruluşlarla teknik, idari işbirliği kurarak toplulaştırmanın sulama projesine uygun olarak yapılmasını sağlamak	
				x			…Sulayıcı gruplar, sulama birlikleri ve kooperatiflerin kurulmasını teşvik ve işletme hizmetlerinin bu kuruluşlara..Teşvik etmek ve devrini sağlamak	
				x			Sulama tesislerinin gelişme durumlarını İncelemek, noksan ve yetersizlikleri saptamak, çözüm önerilerinde bulunmak	
					x		Bölge Müdürlükleri ile Koordinasyonun sağlanması	
						x	Ulusal kalkınma strateji ve politikaları, yıllık program ve hükümet programı çerçevesinde idarenin orta ve uzun vadeli ..amaçlarını oluşturmak üzere Strateji ve politika belirlemek	
						x	Strateji geliştirme birimleri tarafından yapılacak stratejik plan hazırlık çalışmalarına idarenin diğer birimlerinin temsilcilerin katılımını sağlamak	

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı			KURUM	
Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Gn. Müd.	Çevre Yönetimi Gn. Müd.	Mekansal Planlama genel Müdürlüğü		
		x	a)... her tür ve ölçekte fiziki planlara ve uygulamalara esas teşkil eden üst ölçekli mekânsal strateji planlarını ve çevre düzeni planlarını ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak hazırlamak, hazırlatmak, onaylamak ve uygulamanın bu stratejilere göre yürütülmesini sağlamak	Su kaynakları yönetimi ile ilişkili görev kapsamı
		x	c) Havza ve bölge bazındaki çevre düzeni planları da dâhil her tür ve ölçekteki çevre düzeni planlarının ve imar planlarının yapılmasına ilişkin usul ve esasları belirlemek, yapmak, yaptırmak, onaylamak ve bu planların uygulanmasını ve denetlenmesini sağlamak.	
		x	ç) Planların, havza veya bölge düzeyindeki mekânsal strateji planlarına ve çevre düzeni planları ile uyumlu olarak hazırlanmasını sağlamak	
		x	ğ) İdarelerin ihtilafı halinde,…her türlü etüt, harita ve imar planı, plan değişikliği, ...parselasyon planı hazırlanması, onaylanması ve uygulanmasında koordinasyon sağlamak, ihtilafları gidermek	
		x	h) .. gerektiğinde ihtilaf konusu işi resen yapmak, yaptırmak ve onaylamak.	
		x	ı) Bütünleşik kıyı alanları yönetimi ve planlaması çalışmaları, kıyı alanlarının düzenlenmesine dair iş ve işlemleri yapmak, yaptırmak ve onaylamak	
		x	i) Kıyı ve dolgu alanları ile bu alanların fonksiyonel ve fiziksel olarak devamı niteliğindeki geri sahalarına ilişkin her tür ve ölçekteki etüt, harita ve planları Yapmak, yaptırmak ve resen onaylamak ve uygulanmasını sağlamak.	
			j) ... kamu yatırımları, …enerji …. tesisleri ile ilgili altyapı, üstyapı ve iletim hatları, … gibi alanlar ile ilgili her tür ve ölçekteki planların yapılmasına ilişkin esasları belirlemek, bunlara ilişkin her tür ve ölçekteki harita, etüt, planı ...gerektiğinde yapmak, yaptırmak ve resen onaylamak	
		x	k) Planlamaya ilişkin iş ve işlemlerde, bakanlıklar, mahalli idareler ve meslek kuruluşları arasında koordinasyonu sağlamak,planlama sürecinin., iyileştirilmesini ve geliştirilmesini temin etmek.	
x	x		ğ) ...yerüstü sularının, ...korunması, kirliliğin önlenmesi veya bertaraf edilmesi maksadıyla kirletici unsurlar ile kirliliğin giderilmesi ve kontrolüne ilişkin usul ve esasları ...ve bu çerçevede gerekli tedbirleri ..tespit etmek ve uygulamayı sağlamak, yapmak, yaptırmak, uygun teknolojileri belirlemek, vasıflarını tespit etmek, tedbirleri almak, aldırmak.	
	x		l) Ulusal çevre stratejisi ve eylem planlarını hazırlamak, yürütmek ve koordinasyonu sağlamak.	
x	x		n) Mahalli çevre kurullarının çalışmalarını takip etmek ve yönlendirmek.	

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı							KURUM	
Yatırım ve Projeler Dai.Bşk.lığı	İmar Planlama Dai.Bşk.lığı	Koruma ve Kontrol Dai.Bşk.lığı	Araştırma ve İnceleme Dai.Bşk.lığı	Yüksek Fen Kurulu Başkanlığı	Tabiat Varlıklarını Koruma Gn. Müd.	İmar ve Kentsel Altyapı Gn. Müdürlüğü		
						X	a) Mahalli idarelerin su temini, kanalizasyon, su ve atıksu arıtma vb. altyapı sistemleri ... ile ilgili genel planlama, programlama, fizibilite, projelendirme, inşa, işletme, finansman ihtiyacı ve yatırım öncelikleri belirlemek	Su kaynakları yönetimi ile ilişkili görev kapsamı
					X		...sulak alanlar vb. koruma statüsü bulunan diğer alanların tescil, onay ve ilanına dair usul ve esasları ve bu alanların sınırlarını belirlemek, tescil etmek	
					X		...sulak alanlar vb. koruma statüsü bulunan diğer alanların kullanma ve yapılaşmaya yönelik ilke kararlarını belirlemek ve her tür ve ölçekte çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planlarını yapmak, yaptırmak, değiştirmek, uygulamak, uygulatmak	
				x			b) Çevre ve imar mevzuatının yürütülmesinden doğan anlaşmazlıkları ilgili idarelerin talebine istinaden incelemek ve karara bağlamak	
				x			ç) Plan, çevre, yapım ve yapımla ilgili hizmet işlerine ilişkin konularda kamu kurum ve kuruluşları ile yapı kooperatiflerine görüş vermek	
				x			g) Bakanlık birimleri arasında teknik konularda uygulama birliği... koordinasyonu sağlamak.	
		X	X				Tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile özel çevre koruma bölgeleri ve benzeri koruma statüsü bulunan diğer alanların Yönetim Planlarını Yapmak, Yapılmasını sağlamak	
			X				...sulak alanlar,...ve benzeri koruma statüsü bulunan diğer alanların ilk kez tespit tescil ve ilan edilmesi aşamasında gerekli araştırma, inceleme, envanter, tehdit analizi ile benzer diğer işlemleri Yürütmek	
	x						Milli parklar, tabiat parkları, …, sulak alanlar, özel çevre koruma bölgeleri ve benzeri koruma statüsü bulunan diğer alanlarda yer alan deniz, göl, akarsu kenarlarındaki kıyı alanlarının kaynak değerlerinin korunması, geliştirilmesi ve planlı olarak kullanılması amacıyla kıyılara ve kıyı yapılarına ilişkin gerekli planlama çalışmalarını yapmak, yaptırmak,	
	x						Kamu kurum ve kuruluşlarınca ve/veya özel şahıslarca yapılan veya yaptırılacak enerji, sulama, … vb. tesisleri, bunların organizasyonu ve/veya yönetimi ile tabii kaynak kullanımı tesisleri ve ... onaylı planlara uygunluğunu incelemek, değerlendirmek	
x							Tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile özel çevre koruma bölgelerine ilişkin olarak; gerekli görülen projeleri yapmak, yaptırmak ve onaylamak için, alanların korunması ve kirliliğin önlenmesi amacıyla ; gerekli görülen içme suyu temini, kanalizasyon şebekesi ve atıksu arıtma tesisi, …, kıyı ve çevre düzenlemeleri, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı ve benzeri çevre projeleri ile ilgili olarak proje yapmak, yaptırmak veya ilgili idarelerin proje yapmasını desteklemek	

KURUM	Kalkınma Bakanlığı	Yıllık Programlar ve Konjonktür Değerlendirme Gen. Müdürlüğü	Ekonomik Modeller ve Stratejik Araştırmalar Genel Müdürlüğü	Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Gen. Müdürlüğü	Sağlık Bakanlığı	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Balıkçılık ve Su Ürünleri Gen. Müdürlüğü	Dışişleri Bakanlığı	Su kaynakları yönetimi ile ilişkili görev kapsamı
a) Ülkenin doğal, beşeri ve iktisadi her türlü kaynak ve imkanlarını tespit ederek takip edilecek iktisadi, sosyal ve kültürel politika ve hedeflerin belirlenmesinde Hükümete müşavirlik yapmak.	x								
b) Hükümetçe belirlenen amaçlar doğrultusunda makro ekonomik, sektörel (sosyal ve iktisadi) ve bölgesel gelişme alanlarında, ulusal ve yerel düzeyde analiz ve çalışmalar yaparak kalkınma planı, orta vadeli program, yıllık programlar, stratejiler ve eylem planları hazırlamak.	x								
b) Kalkınma planlarının hazırlanmasına katkıda bulunmak.		x							
c) Ekonomik modeller, ..., ulusal ve uluslararası stratejiler, ... çevre politikaları ve benzeri konularda araştırmalar yapmak			x						
a) Bölge, il ve ilçe bazında araştırma ve planlama çalışmaları yapmak veya yaptırmak, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının bu konularda yapacakları çalışmaların kalkınma planları ve yıllık programlarla tutarlılığını sağlamak.				x					
doğal mineral sular, kaynak suları, içme sularının sağlık kontrolü					x				
Su kalitesi kontrolü					x				
su ürünleri üretimi, ... kırsal kalkınma, su kaynakları ve biyolojik çeşitliliğin korunması, verimli kullanılmasının						x			
c) Balıkçılık ve su ürünleri kaynaklarını korumak, koruma, üretim ve yetiştiricilik alanlarını belirlemek ve bu alanları zararlardan koruyacak tedbirleri almak.							x		
sınır aşan sular ile ilgili kararların alınmasını sağlamak								x	

EK 4 Tez kapsamında kullanılan terimlere ilişkin sözlük

Not: Sözlükteki terimlerin karşılığı Türk Dil Kurumu web sitesindeki 2012 tarihli sözlüklerinden alınmıştır.

Aidiyet: 1. İlişkinlik. 2. Bireylerin bir topluluk, toplum kesimi ya da toplumsal kümeye bağlılık duygusu ya da bilinci.

Aktif: 1. Etkili 2. Etken.

Algı: 1. Belleğin katkıları ve bir duyusal izlenimle ortaya çıkan, karmaşık, nesnel bilinç içeriği. 2. Bir şeye dikkati yönelterek, duyular yoluyla o şeyin bilincine varma. 3. Dış dünyanın duyusal etkilemelerinin bilinçte uyardığı izlenimler. 4. Bir olay ya da bir nesnenin varlığı üzerine duyumlar yoluyla edinilen yalın bilinç durumu. 5. Nesnel dünyanın başta görme örgeni olmak üzere insanın duyu örgenlerini etkilemesi ve böylece nesnelerin bilinçte yansıması. (İng.: perception).

Anlaşma: Düşünce ve amaç bakımından birleşip uyuşma. (İng.: agreement, protocol).

Bağımlılık: Bir başka şeyle koşullu olma, bir başka şeye bağlı olma durumu (İng.: dependence).

Bakış açısı: Bir olay, konu veya düşünce incelenirken izlenen belirli yön, görüş açısı, açılım, perspektif.

Beklenti:1.Gerçekleşmesi beklenen şey. 2. Bireyin belli şart ve durumların alacağı biçimler veya kendisinden beklenenler konusundaki öngörüsü.

Bütünleşik: Birbiriyle bağlantılı duruma getiren, tümleşik.

Çatışma: 1. Aynı anda ortaya çıkan birbirine karşıt ya da eşit derecede çekici dilek ve isteklerin bireyde yarattığı ruhsal durum. 2. Birbirleriyle uyuşmayan dilek, istek ya da

ereklerin yarışmasından ortaya çıkan üzücü ya da kıvanç vermekten uzak bilinç durumu. 3.Görüş ve kanıların aykırılığından doğan karşıtlık. (İng.: conflict).

Çıkar: 1. Bireylerin, toplumsal kümelerin ve tarihsel toplulukların özdeksel ve tinsel gereksinmelerini karşılayacağına inandıkları kişi ya da şeylerle ilişkisi. 2. Bireylerin, bu gereksinmelerini yansıtan amaçlı düşünce ve eylem yönelimleri. (İng.: interest).

Değer: 1. Kişinin, isteyen, gereksinme duyan, erek koyan bir varlık olarak, nesne ile bağlantısında beliren şey. 2. Halkın, kendi yarattığı ya da benimsediği kültür ürün ve olaylarından her birine biçtiği değer. 3. Nesne ve olayların bir toplum, bir sınıf ya da bir insan bakımından taşıdığı önemi belirleyen niteliği. 4. Bir toplum, bir sınıf ya da bir insan için önem taşıyan nesne ve olaylar.5. Nesne ya da özelliklerin bir ölçme aracı ya da değerlendirme ölçütüne göre aldığı yer, taşıdığı nicelik (İng.: value).

Diyalog: 1. Karşılıklı konuşma. 2. *mec.* Anlaşma, uyum sağlama veya bu yolda çalışma.

Doğruluk: (Yun. alétheia = açık olma, kendini açık olarak ortaya koyma durumu): 1.Düşüncenin gerçekle uyuşması. Yargı ve önermelerin gerçeğe uygun olması, verilmiş bir olguyla uyuşması. 2.Düşüncenin kendi kendisiyle uyum içinde olması, çelişik olmaması.

Eylem: 1. Eyleme işi, fiil, hareket, aksiyon. 2. Bir durumu değiştirme veya daha ileriye götürme yönünde etkide bulunma çabası. 3. Bir amaç çevresinde örüntülü işlevsel ve karmaşık bir edimler dizgesi.

Güven: 1. Korku, çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma duygusu, itimat.

Fonksiyon: 1. İşlev. 2.Görev.

Forum: 1. Eski Romalılar döneminde, kentlerde kamu işlerini görüşmek için halkın toplandığı alan 2. Toplu tartışma. 3. Bazı sorunların görüşülerek karara bağlandığı genel toplantı. 4. Tartışma alanı.

İhtiyaç:1. Gereksinim. 2. Güçlü istek.
Karar: 1. Bir iş veya sorun hakkında düşünülerek verilen kesin yargı. 2. Herhangi bir durum için tartışılarak verilen kesin yargı, hüküm.

Kimlik: 1. Toplumsal bir varlık olarak insana özgü olan belirti, nitelik ve özelliklerle, birinin belirli bir kimse olmasını sağlayan şartların bütünü. 2. Kişinin kim olduğunu tanıtan belge, kimlik belgesi, tanıtma kartı, hüviyet. 3.Herhangi bir nesneyi belirlemeye yarayan özelliklerin bütünü. (İng.: identity).

Meşruiyet: Meşruluk, geçerli olma durumu.

Mülga: Varlığı kaldırılan, kapatılan.

Müzakere: Bir konuyla ilgili fikir alışverişinde bulunma, oylaşma.

Ortak: 1. Birlikte iş yapan, ortaklaşa yararlarla birbirlerine bağlı kimselerden her biri, şerik, hissedar. 2. Birden çok kimse veya nesneyi ilgilendiren, onlara özgü olan, onların katılmasıyla oluşan, müşterek.

Ortaklık: 1. İki veya daha fazla kişinin sermaye, emek, bilgi ve becerilerini ortak bir amacı gerçekleştirmek için biraraya gelmeleri.

Örgütsel: Örgütle, kurumla ilgili.

Potansiyel: 1. Gizli kalmış, henüz varlığı ortaya çıkmamış olan, gizil. 2. Gelecekte oluşması, gelişmesi mümkün olan. 3. Kullanılmaya hazır (güç, yetenek).

Prosedür: 1. İşlem. 2.Yöntem.

Sembolik: Simgesel.

Süreç: 1. Aralarında birlik olan veya belli bir düzen veya zaman içinde tekrarlanan, ilerleyen, gelişen olay ve hareketler dizisi. 2. Bir amaca yönelmiş olan sürekli değişimlerin tümü. 3. Olayların zaman içinde belli bir gelişme göstererek sürüp gitmesi.

Sorumluluk: Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet.

Strateji: 1.İzlem. 2.Bir ulusun veya uluslar topluluğunun, barış ve savaşta benimsenen politikalara destek vermek amacıyla politik, ekonomik, psikolojik ve askerî güçleri bir arada kullanma bilimi ve sanatı.

Taahhüt: Bir şey yapmayı üstüne alma, üstlenme.

Uzlaşma: 1.Karşıtlar arasındaki anlaşmazlıkların ortadan kaldırılması yoluyla birlik sağlama. 2.Uygulanacak işlerde tartışma yoluyla bir bütünlük ve birliğe varma, konsensus. 3.Bireylerin ya da toplumsal kümelerin, toplumsal değerlerin paylaşılmasında karşılıklı ödünlerle aralarında bir anlaşmaya varmaları.

Vizyon: 1. Ülkü. 2. İleri görüş.

Yargı: Kavrama, karşılaştırma, değerlendirme vb. yollara başvurularak kişi, durum veya nesnelerin eleştirici bir biçimde değerlendirilmesi, hüküm.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Emel Baylan

Doğum Yeri : Ankara

Doğum Tarihi: 12 Kasım 1976

Medeni Hali : Bekar

Yabancı Dili : İngilizce

Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl)

Lise : Özel Şafak Lisesi (1987-1994)

Lisans : Ankara Universitesi Ziraat Fak. Peyzaj Mimarlığı Bölümü (1994-1998).

Y.Lisans : Ankara Uni. Fen Bil. Enst. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı (2000-2004).

Doktora : Ankara Universitesi Fen Bil. Enst. Peyzaj Mimarlığı ABD (2006-2012)

Doktora (ERASMUS Öğrenim Hareketliliği): Landscape Planning Department, The School of Architecture, Urban Planning and Landscape Architecture, University of Kassel, (2009).

Doktora (ERASMUS Staj Hareketliliği): Landscape Management Department, Faculty of Landscape Planning, Horticulture and Agricultural Sciences, Swedish University of Agricultural Sciences (SLU), (2008).

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl

1. Kurum: Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ziraat Fakültesi, Ankara Üniversitesi
   Tarih/Yer: 2007-2012 / Ankara
   Pozisyon: Araştırma Görevlisi
2. Kurum: Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ziraat Fakültesi, Ankara Üniversitesi
   Tarih/Yer: 2006-2007 /Van
   Pozisyon: Araştırma Görevlisi
3. Kurum: Erzurum-Erzincan-Bayburt İlleri Kalkınma Birliği
   Tarih/Yer: 2004-2006/Erzurum
   Pozisyon: Yerel Kalkınma Girişimleri Hibe Bileşeni Birim Koordinatörü
4. Kurum: Su Tasarım Ltd. Şti
   Tarih/Yer: 2001-2002/Ankara

Pozisyon: Peyzaj Mimarı

5. Kurum: Karaoğlu Peyzaj Ltd. Şti
Tarih/Yer: 2000-2001/İstanbul
Pozisyon: Peyzaj Mimarı

6. Kurum: Şehir ve Bölge Planlama Böl. Mimarlık Fak., Yıldız Teknik Üniversitesi
Tarih/Yer: 1999-2000 / İstanbul
Pozisyon: Araştırma Görevlisi

Projeler

- Proje İsmi: "*Kolaboratif Peyzaj Planlama Kapsamında Su Kaynakları Yönetimi ve Peyzaj Kalite Hedeflerinin Belirlenmesi: Karasu Nehri (Yukarı Fırat Havzası-Erzincan) Örneği*" (Proje no:110Y285)-TUBİTAK ÇAYDAG, 2011-…
- Proje İsmi: "*Türkiye'de Korunan Alan Çalışmalarındaki Katılımcılığın Sultan Sazlığı Milli Parkı Örneğinde Değerlendirilmesi Projesi*" (Proje no: 108Y043)-TUBİTAK ÇAYDAG, 2009-2010.
- Proje İsmi: AB Bölgesel Kalkınma Hibe Programı, Erzurum NUTS II Bölgesinde Yerel Kalkınma Girişimleri Hibe Bileşeni, DPT 2004-2006.
- Proje İsmi: "*Solidarity/Cooperation in Agriculture for a Better Vegetal Production and Better Life in Gökçeşeyh Village, Çat, Erzurum*"-Avusturalya Büyükelçiliği Doğrudan Destek Programı, 2005
- Proje İsmi: "*Ulusal Doğa Koruma Ağına Doğru Doğu Karadeniz Bölgesinde Doğa Koruma İşbirliği Ağı-KARDOĞA*"- AB Hibe Programı, 2004

Yayınları (SCI ve diğer):

- Karadeniz, N., Arpa, N. Y. and Baylan, E. 2010. Participation of stakeholders in protected areas management: Case study of Sultan Sazlığı National Park in Turkey. The 1st International Symposium on Environment and Forestry, Trabzon/Turkey.
- Assoc. Prof. Dr. Nilgül KARADENİZ, Emel BAYLAN and Ege KASKA, 2010. "Describing Landscape Types**".** Yıldız Mountains Biosphere Project Report Series.
- Baylan, E. 2009. Doğaya İlişkin İnançlar, Kültür ve Çevre Sorunları Arasındaki İlişkilerin Kuramsal Bağlamda İrdelenmesi. Ankara Universitesi Çevre Bilimleri Dergisi, 1 (2), Ankara.

- Karadeniz, N. ve Baylan, E. 2007. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi ve Bütüncül Su Kaynaklari Yönetimi Çerçevesine Yaşam ve Su Hakkı, Terkos Gölü Örneği. "Küresel İklim Değişimi ve Su Sorunlarının Çözümünde Ormanlar" Sempozyum Kitapçığı, Türkiye Ormancılar Derneği Marmara Şubesi Yayınları, İstanbul.
- Baylan, E. and M. Ergen, 2006. Features of the Urartian Gardens in the Context of the Relationship Between Historical Urartian Canals,1st IWA International Symposium on Water and Wastewater Technologies in Ancient Civilizations Symposium Preprint Book,pp. 637-642, Greece.
- Baylan, E. ve Karadeniz, N. 2006. Terkos Gölü Örneğinde Doğal ve Kültürel Çevrenin Korunması ve Geliştirilmesi Üzerine Bir Araştırma. Ankara Universitesi Tarım Bilimleri Dergisi, Ankara.